T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DOKTORA TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI
İŞLETME DOKTORA PROGRAMI

ÜNİVERSİTE GİRİŞİMCİLİK YÖNELİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİ: GİRİŞİMCİ VE YENİLİKÇİ ÜNİVERSİTE ENDEKSİ'NDE YER ALAN ÜNİVERSİTELER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Ercan EĞİN

Danışman

Prof. Dr. Rabia AKTAŞ

MANİSA–2022

T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DOKTORA TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI
İŞLETME DOKTORA PROGRAMI

ÜNİVERSİTE GİRİŞİMCİLİK YÖNELİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİ: GİRİŞİMCİ VE YENİLİKÇİ ÜNİVERSİTE ENDEKSİ'NDE YER ALAN ÜNİVERSİTELER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Ercan EĞİN

Danışman

Prof. Dr. Rabia AKTAŞ

MANİSA–2022

YEMİN METNİ

Doktora tezi olarak sunduğum "Üniversite Girişimcilik Yönelimini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi: Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi'nde Yer Alan Üniversiteler Üzerine Bir Araştırma" adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

24/06/2022

Ercan EĞİN

ÖZET

ÜNİVERSİTE GİRİŞİMCİLİK YÖNELİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİ: GİRİŞİMCİ VE YENİLİKÇİ ÜNİVERSİTE ENDEKSİ'NDE YER ALAN ÜNİVERSİTELER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Bu araştırmanın amacı algılanan örgütsel destek, üniversite girişimcilik ortamı, üniversite girişimcilik performansı ve üniversite girişimcilik yönelimi arasındaki ilişkileri incelemektir. Ayrıca ulusal literatüre üniversitelerdeki girişimcilik ortamını ve yönelimini ölçen ölçme araçları kazandırmak da çalışmanın diğer amacıdır.

Araştırmada, nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Verilerin toplanması ise anket ve ikincil veri toplama yöntemiyle gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın ilk bölümünde, araştırmacı tarafından geliştirilen Üniversite Girişimcilik Ortamı Ölçeği ile uyarlaması yapılan Üniversite Girişimcilik Yönelimi Ölçeğinin pilot uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde ise bu iki ölçek ile birlikte Algılanan Örgütsel Destek Ölçeği ve Kişisel ve Kurumsal Bilgi Formu, 2020 yılı TÜBİTAK Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi (TÜBİTAK-GYÜE) ilk 50 listesinde yer alan üniversitelerdeki akademisyenlere gönderilmiş ve elde edilen 1207 anket analizlerde kullanılmıştır. Üniversitelerin girişimcilik performansına ilişkin ikincil veriler de her yıl yayınlanan bu endeksten sağlanmıştır

Verilerin çözümlenmesinde betimsel istatistikler, farklılık analizleri (t-testi, ANOVA testi) ve korelasyon analizinden yararlanılmıştır. Ölçeklerin yapı geçerliklerinin sağlanmasında doğrulayıcı ve açımlayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Çalışma kapsamında oluşturulan araştırma modeli ise yapısal eşitlik modeliyle test edilmiştir.

Bu araştırmayla, gerçekleştirilen analizlerden elde edilen veriler ışığında oluşturulan önerilerle ilgili kişi ve kurumlara yol gösterici bilgiler sunularak, üniversitelerimizin girişimcilik ve yenilikçiliğinin gelişimine katkıda bulunulacağı düşünülmektedir. Ayrıca girişimci ve yenilikçi üniversiteler konusunda gelecekte yapılacak çalışmalar için ulusal literatüre yeni ölçüm araçları kazandırılması hedeflenmiştir.

Analiz sonuçlarına göre cinsiyet, görev süresi, akademik disiplin, yönetim görevi, üniversite türü ve TÜBİTAK-GYÜE sıralama grubu, değişkenlerinin

araştırmanın değişkenleri üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Ayrıca algılanan örgütsel destek, üniversite girişimcilik ortamı ve üniversite girişimcilik performansının üniversite girişimcilik yönelimini etkilediği tespit edilmiştir. Bu sonuçlar ışığında, üniversitelerdeki örgütsel desteğin arttırılması ve üniversite girişimcilik ortamının iyileştirmesi yoluyla üniversite girişimcilik yöneliminin arttırılabileceği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Girişimci ve Yenilikçi Üniversite, Yapısal Eşitlik Modeli, Algılanan Örgütsel Destek, Üniversite Girişimcilik Ortamı, Üniversite Girişimcilik Performansı, Üniversite Girişimcilik Yönelimi

ABSTRACT

DETERMINING THE FACTORS AFFECTING UNIVERSITY ENTREPRENEURIAL ORIENTATION: A STUDY ON UNIVERSİTIES INCLUDED IN THE ENTREPRENEURIAL AND INNOVATIVE UNIVERSITY INDEX

The purpose of this research is to examine the relationships between perceived organizational support, university entrepreneurial environment, university entrepreneurial performance and university entrepreneurial orientation. In addition, it is aimed to introduce measurement tools related to the entrepreneurial environment and orientation in universities to the national literature.

In the study, a relational survey model, which is one of the quantitative research methods was used. A questionnaire was used to collect data and data collection was carried out through secondary research collection method.

In the first part of the research, pilot applications of the University Entrepreneurial Environment Scale developed by the researcher and the University Entrepreneurial Orientation Scale (ENTRE-U), which will be adapted, were carried out. In the second part of the research, the Perceived Organizational Support Scale and Personal and Institutional Data Form along with these two scales were sent to the academicians in the top 50 list of the 2020 TÜBİTAK Entrepreneurial and Innovative University Index, and analyzes were carried out with 1207 scales. Secondary data on entrepreneurial university performance were also obtained from this annual index.

Descriptive analyzes, difference analyzes (t-test, ANOVA test) and correlation analysis were used to analyze the data. Also confirmatory and exploratory factor analysis was used to ensure the construct validity of the scales. The research model created within the scope of the study was tested with the structural equation model.

It is thought that this research will contribute to the development of entrepreneurship and innovation in our universities by providing guiding information to the relevant persons and institutions with the recommendations created in the light of the data obtained from the analysis carried out. In addition, it is aimed to bring new measurement tools to the national literature for future studies on entrepreneurial and innovative universities.

The research showed that the variables of gender, tenure, academic discipline, management task, type of university and TÜBİTAK-EIUI ranking group were effective on the variables of the research. In addition, it has been determined that perceived organizational support, university entrepreneurial environment and university entrepreneurial performance affect university entrepreneurial orientation. In the light of these results, it can be said that university entrepreneurship orientation can be increased by increasing organizational support in universities and improving the university entrepreneurial environment.

Key Words: Entrepreneurial and Innovative University, Structural Equality Model, Perceived Organizational Support, University Entrepreneurial Environment, University Entrepreneurial Performance, University Entrepreneurial Orientation

TEŞEKKÜR

Çalışmamın her aşamasında bana destek olan, bilgi ve deneyimleri ile yol gösteren danışman hocam Prof. Dr. Rabia AKTAŞ'a, doktora tezim sırasında destek ve yardımlarını esirgemeyen Dr. Nilüfer ATMAN USLU ve Doç. Dr. Barış USLU'ya, tez izleme komitesi hocalarım Prof. Dr. Asena GÜLOVA ve Prof. Dr. Tülin CANBAY'a, tez savunma jürimde yer alan Prof. Dr. Gülüzar KURT GÜMÜŞ ve Doç. Dr. İnan ERYILMAZ'a, öğrenim hayatım boyunca hep yanımda olan ve bana güç veren sevgili eşim Figen EĞİN'e ve canım oğullarım Yiğit Efe ve Ahmet Kemal'e ve beni yetiştiren aileme yürekten teşekkür ederim.

Ercan EĞİN

Manisa, 2022

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ iii
ÖZET iv
ABSTRACT vi
TEŞEKKÜR viii
İÇİNDEKİLER ix
KISALTMALAR DİZİNİ xii
TABLOLAR LİSTESİ xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ xvi
GİRİŞ 1
BİRİNCİ BÖLÜM 4
ARAŞTIRMA PROBLEMİ, AMACI, ÖNEMİ, KAPSAMI ve SINIRLILIKLARI 4
1.1. ARAŞTIRMA PROBLEMİ 4
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI 5
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ 6
1.4. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI 7
1.5. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI ve SINIRLILIKLARI 7
İKİNCİ BÖLÜM 8
KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE 8
2.1. GİRİŞİMCİ ÜNİVERSİTE 8
2.1.1. Girişimcilikle İlgili Temel Kavramlar 8
2.1.2. Girişimci Üniversite Kavramı 10
2.1.3. Girişimci Üniversitenin Tarihçesi 11
2.1.4. Girişimci Üniversitelerin Özellikleri 18
2.1.5. Girişimci Üniversitenin Rolleri ve İşlevleri 22
2.1.6. Üniversite-Sanayi İş Birliği 24
2.1.7. Girişimci Üniversitelerin Alt Yapı Unsurları 27
2.1.8. Girişimci Üniversite Modelleri 34
2.2. ÜNİVERSİTELERİN GİRİŞİMCİLİK ORTAMI 46
2.2.1. Üniversite Girişimcilik Ortamı Kavramı 46
2.2.2. Üniversite Girişimcilik Ortamının Önemi 48
2.2.3. Üniversite Girişimcilik Ortamının Ölçümü 49
2.2.4. Üniversite Girişimcilik Ortamının Boyutları 51

2.3. ÜNİVERSİTELERİN GİRİŞİMCİLİK YÖNELİMİ 65
2.3.1. Girişimcilik Yönelimi Kavramı 65
2.3.2. Üniversitelerin Girişimcilik Yöneliminin Önemi 66
2.3.3. Üniversite Girişimcilik Yönelimini Ölçen Araçlar 67
2.3.4. Üniversitelerin Girişimcilik Yöneliminin Boyutları 69
2.4. ÜNİVERSİTELERİN GİRİŞİMCİLİK PERFORMANSI 70
2.4.1. Üniversitelerde Girişimcilik Performansı Kavramı 70
2.4.2. Üniversitelerde Girişimcilik Performansının Önemi 72
2.4.3. Üniversite Girişimcilik Performansının Ölçülmesi 72
2.4.4. TÜBİTAK Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi (GYÜE) 81
2.5. ÖRGÜTSEL DESTEK 84
2.5.1. Örgütsel Destek Kavramı 84
2.5.2. Örgütsel Desteğin Önemi 85
2.5.3. Örgütsel Desteğin Öncülleri ve Sonuçları 87
2.5.4. Örgütsel Desteği Ölçen Araçlar 88
2.6. ÖRGÜTSEL DESTEK, ÜNİVERSİTE GİRİŞİMCİLİK ORTAMI, GİRİŞİMCİLİK PERFORMANSI VE GİRİŞİMCİLİK YÖNELİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERE YÖNELİK YAPILAN ÇALIŞMALAR 88
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 93
YÖNTEM 93
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ 93
3.2. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ 94
3.3. ARAŞTIRMANIN KATILIMCILARI 94
3.4. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI 97
3.4.1. Kişisel Bilgi Formu 97
3.4.2. Üniversite Girişimcilik Ortamı Ölçeği (ÜGOÖ) 98
3.4.3. Üniversite Girişimcilik Yönelimi Ölçeği (ENTRE-U) 117
3.4.4. Algılanan Örgütsel Destek Ölçeği (AÖDÖ) 122
3.4.5. TÜBİTAK Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi Puanları 126
3.5. VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ VE SÜRECİ 129
3.6. VERİLERİN ANALİZİ 130
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM 133
BULGULAR 133

4.1. BETİMSEL İSTATİSTİKLER VE FARKLILIK ANALİZLERİNE İLİŞKİN BULGULAR 133
4.2. KORELASYON ANALİZİ BULGULARI 147
4.3. YAPISAL EŞİTLİK MODELİ BULGULARI 148
4.3.1. Ölçme Modeli 148
4.3.2. Yapısal Model 151
BEŞİNCİ BÖLÜM 154
SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER 154
5.1. SONUÇ VE TARTIŞMA 154
5.1.1. Betimsel İstatistikler ve Farklılık Analizlerine Yönelik Değerlendirme 155
5.1.2. Korelasyon Analizine Yönelik Değerlendirme 165
5.1.3. Yapısal Eşitlik Modeline Yönelik Değerlendirme 166
5.2. ÖNERİLER 168
KAYNAKÇA 173
EKLER 191

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ACEEU	Bağlantılı ve Girişimci Üniversiteler Akreditasyon Konseyi
AFA (EFA)	Açımlayıcı Faktör Analizi
AÖDÖ	Algılanan Örgütsel Destek Ölçeği
Ar-Ge	Araştırma ve Geliştirme
BİGG	Bireysel Genç Girişim
Çev.	Çeviren
DFA (CFA)	Doğrulayıcı Faktör Analizi
DG EAC	Eğitim ve Kültür Genel Müdürlüğü
EIT	Avrupa İnovasyon ve Teknoloji Enstitüsü
EIP	Eurostat Girişimcilik Göstergeleri Programı
ENTRE-U	Üniversite Girişimcilik Yönelimi Ölçeği
GEDI	Girişimcilik ve Kalkınma Enstitüsü
GEM	Küresel Girişimcilik Monitörü
GEUM	Küresel Girişimci Üniversite Metrikleri
GİSEP	Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı
GYÜE	Girişimci ve Yeniliçi Üniversite Endeksi
HEI	Yüksek Öğretim Kurumu
HTMT	Heterotrait-Monotrait Ratio
KEKK-YEM	Kısmi En Küçük Kareler Yapısal Eşitlik Modellemesi
KOBİ	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KOSGEB	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KMO	Kaiser-Meyer Olkin
LEED	Yerel Ekonominin ve İstihdamın Geliştirilmesi Programı
NCEE	Eğitimde Girişimcilik Ulusal Merkezi
NCGE	Ulusal Girişimcilik Ulusal Konseyi
OAV (AVE)	Ortalama Açıklanan Varyans
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü
TEKMER	Teknoloji Geliştirme Merkezleri
TEYDEB	Teknoloji ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı

TGB	Teknoloji Geliştirme Bölgeleri
TTGV	Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı
TTO	Teknoloji Transfer Ofisi
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
UBForum	Üniversite-İş Forumu
UIIN	Üniversite Sanayi İnovasyon Ağı
ÜGOÖ	Üniversite Girişimcilik Ortamı Ölçeği
VIF	Varyans Büyütme Faktörü
YEM (SEM)	Yapısal Eşitlik Modellemesi
vb.	Ve benzeri
vd.	Ve diğerleri
YÖK	Yüksek Öğretim Kurulu

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Girişimci Bir Üniversitenin Özellikleri 21
Tablo 2: Üniversitelerin Yeni Rolleri ile İlgili Tanımlar 23
Tablo 3: Girişimci Bir Üniversitenin Olumlu ve Olumsuz Yönleri 24
Tablo 4: Türkiye'de Doğrudan ya da Dolaylı Şekilde Üniversite-Sanayi İş Birliğini Sağlayan Mekanizmaların Sınıflandırılması 26
Tablo 5: Girişimci Üniversitenin Ana Yapıları 39
Tablo 6: Yokoyama'nın Girişimci Üniversite Modeli 40
Tablo 7: Üniversitelerin Girişimci Bir Yapıya Adaptasyonunda Temel Faktörler ve Öneriler 52
Tablo 8: Uluslararası Üniversite Sıralamalarındaki Girişimci Üniversite Göstergeleri 76
Tablo 9: Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi 2020 Yılı Gösterge Seti 83
Tablo 10: Araştırmaya Katılanlar Akademisyenlerin Üniversitelere Göre Dağılımı 96
Tablo 11: Uzman Grubunun Özellikleri 101
Tablo 12: Uzman Görüşleri Doğrultusunda Maddelerin Kapsam Geçerlik Oranı (KGO) Değerleri 103
Tablo 13: ÜGOÖ'nün KMO ve Barlett Küresellik Testi Sonuçları 107
Tablo 14: Açıklanan Varyans Tablosu 110
Tablo 15: ÜGOÖ Madde Yükleri ve Ortak Varyans Değerleri 111
Tablo 16: Üniversite Girişimcilik Ortamı Ölçeği DFA Uyum İyiliği Sonuçları 115
Tablo 17: Üniversite Girişimcilik Yönelimi Ölçeği Güvenirlik Analizleri 121
Tablo 18: ÜGOÖ'nün KMO ve Barlett Küresellik Testi Sonuçları 124
Tablo 19: Açıklanan Varyans Tablosu 124
Tablo 20: Boyutlar ve Faktör Yükleri 125
Tablo 21: TÜBİTAK GYÜE 2020 Puanları 128
Tablo 22: Akademisyenlerin Kişisel ve Kurumsal Bilgileri 133
Tablo 23: Akademisyenlerin Örgütsel Destek, Üniversite Girişimcilik Ortamı ve Yönelimi Algılarına İlişkin Bulgular 135
Tablo 24: Akademisyenlerin Cinsiyetlerine Göre Analiz Sonuçları (t-Testi) 136
Tablo 25: Akademisyenlerin Akademik Unvanlarına Göre Analiz Sonuçları (ANOVA) 137
Tablo 26: Akademisyenlerin Görev Süresine Göre Analiz Sonuçları (ANOVA) ... 138

Tablo 27: Akademisyenlerin Akademik Disiplinlerine Göre Analiz Sonuçları (ANOVA)..... 140
Tablo 28: Akademisyenlerin Yönetim Görevi Durumlarına Göre Analiz Sonuçları (ANOVA)..... 141
Tablo 29: Akademisyenlerin Girişimcilik Faaliyetinde Bulunmaya Göre Analiz Sonuçları (t-Testi) 143
Tablo 30: Akademisyenlerin Görev Yaptıkları Üniversite Türüne Göre Analiz Sonuçları (t-Testi) 144
Tablo 31: Akademisyenlerin GYÜE Üniversite Sıralaması Grubuna Göre Analiz Sonuçları (ANOVA) 145
Tablo 32: Akademisyen Algılarına Göre Araştırma Değişkenleri Arasındaki Korelasyon İlişkileri..... 147
Tablo 33: Ölçme Modelindeki Göstergelere İlişkin Faktör Yükleri, Cronbach's alfa, rho_A, Yapısal Güvenirlik, OAV ve VIF değerleri..... 149
Tablo 34: Fornell ve Larcker (1981) Ölçütüne İlişkin Bulgular..... 150
Tablo 35: Iraksama Geçerliği Bulguları HTMT Değerleri 150
Tablo 37: Doğrudan, Dolaylı ve Toplam Etkiler 153

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Etzkowitz'in Üçlü Sarmal Modeli ve Aşamaları (Triple Helix)..... 36
Şekil 2: Üçüncü Kuşak Üniversite Sekizgeni 37
Şekil 3: Girişimci Üniversitelerin Kavramsal Modeli 38
Şekil 4: Modern Girişimci Üniversiteler Modeli 42
Şekil 5: Mavi'nin Girişimci Üniversite Modeli 43
Şekil 6: Girişimci Üniversite Model Önerisi 44
Şekil 7: Girişim Odaklı Üniversite Modeli 45
Şekil 8: Gibb (2012)'e Göre Üniversite Girişimcilik Ortamının Temel Alanları..... 55
Şekil 9: Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksinin Boyutları..... 82
Şekil 10: Araştırmanın Kavramsal Modeli 93
Şekil 11: 7 Aşamalı Ölçek Geliştirme Modeli 99
Şekil 12: Yamaç Birikinti Grafiği..... 110
Şekil 13: Üniversite Girişimcilik Ortamı Ölçeği 19 Maddelik Kısa Model ve Faktör Yapısı 114
Şekil 14: Üniversite Girişimcilik Yönelimi Ölçeği 22 Maddelik Model ve Faktör Yapısı 119
Şekil 15: Üniversite Girişimcilik Yönelimi Ölçeği 19 Maddelik Model ve Faktör Yapısı 120
Şekil 16: Algılanan Örgütsel Destek Ölçeği Tek Boyutlu Model ve Faktör Yapısı 123
Şekil 17: Yamaç Birikinti Grafiği..... 125
Şekil 18: Algılanan Örgütsel Destek Ölçeği İki Boyutlu Model ve Faktör Yapısı.. 126
Şekil 19: Yapısal Model..... 151

GİRİŞ

Bugün dünyanın çeşitli bölgelerindeki birçok üniversite, öğrencilerinin, personelinin, mezunlarının ya da diğer paydaşlarının girişimcilik faaliyetlerinde bulunmalarını sağlamak ya da mevcut girişimcilik faaliyetlerini desteklemek için girişimcilik ile ilgili dersler, programlar, finansal ya da finansal olmayan destekler, çeşitli yapı ve mekanizmalar yolu ile yoğun bir çaba sarf etmektedir. Bu durum, öğretim ve araştırma misyonunun yanı sıra ekonomik ve toplumsal fayda da sağlamak isteyen üniversitelerin, üçüncü kuşak (girişimci) üniversiteye dönüşüm isteğinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Yurtdışındaki birçok üniversite için büyük öneme sahip olan girişimci bir üniversiteye dönüşüm, son dönemde üniversitelerimizin önemli bir bölümünün de birinci önceliği haline gelmiştir. Bu dönüşüm için gerekli olan çok sayıda unsur bulunmakla birlikte, bunların içerisinde en önemlilerinden biri süreci gerçekleştirecek olan kişilerin gönüllü ve istekli olarak girişimcilik faaliyetlerine katılmasıdır. Bu noktada, girişimcilik faaliyetlerine katılacak kişilerin örgütleri tarafından desteklenmesinin yanı sıra, üniversite içerisinde girişimcilik için uygun ortam ve şartların sağlanması da büyük bir önem taşımaktadır. Böylece örgütlerinin desteğini arkasında hissederek girişimcilik faaliyetlerine katılacak olan bu kişiler, uygun ortam ve şartların da sağlanmasıyla birlikte girişimcilik yönelimine sahip bir üniversiteye dönüşümü sağlayabileceklerdir.

Girişimcilik denince akla ilk olarak özel sektör gelse de, başta eğitim kurumları olmak üzere diğer kurumlarda girişimci olabilirler. Bazı kesimlerce değişmez ve kalıcı yapılar olarak kabul edilen üniversiteler, aslında hem toplumsal değişimin itici gücü olarak hem de çevrelerindeki daha geniş sosyopolitik ve ekonomik koşullara uyum sağlayarak sürekli evrimleşen yapılardır (Axel-Berg vd., 2018: 1494). Nitekim Etzkowitz vd. (2000; 325), Schumpeter'in girişimci modelinin yaratıcı bir şekilde iş dünyasının ötesine geçerek, üniversiteler ve devlet kurumlarına doğru genişlediğini öne sürmüştür. Bunu ilk kez dile getiren yazarlardan biri olan Clark (1998), kurumsal girişimcilik modellerinin sanayi ve yükseköğretim kurumlarının ortak örgütsel sorunlarına potansiyel çözümler sunabileceğini ve örgütsel düzeyde teorik bir çerçevenin hem sanayi hem de yükseköğretim kurumları için faydalı olabileceğini söylemiştir. Bu durum temel olarak, rekabet avantajı elde etmek için Ar-Ge projelerinin yürütülmesinde birlikte çalışabileceği ortaklar arayan teknoloji odaklı

işletmelerle, bilimsel araştırmalarını sürdürebilmek için maddi kaynak arayışında olan üniversitelerin ve sosyal kalkınma için her ikisini destekleyen devletin yollarının kesişmesinin bir sonucu olarak da görülebilir (Wissema, 2009: 89).

Günümüz üniversiteleri için girişimcilik kültürü, yenilik ve değişim için yeni bir ortam geliştirmesine yardımcı olabilir (Sporn, 2001: 132). Bir üniversitenin girişimci olabilmesi için, örgüt içerisinde inovasyon kültürünü ve girişimciliğe uygun politika ve uygulamaları teşvik etmesi gerekmektedir (Kalar ve Antoncic, 2015: 9). Bu nedenle inovasyon ve girişimciliğe daha elverişli bir organizasyon yapısı oluşturmaya çalışan birçok üniversite, akademisyenlerinin ve öğrencilerinin girişimcilik faaliyetlerini teşvik eden ortamlar sağlamak için çeşitli girişimlerde bulunmaktadır (Moraes vd., 2021: 2). Çalışanları örgütsel amaçlar etrafında birleştiren güçlü bir örgüt kültüründe olduğu gibi, güçlü bir girişimcilik kültürü de üniversitenin girişimcilik hedeflerinin gerçekleştirilebilmesinde çalışanların desteğini sağlacaktır (Eryılmaz ve Gülova, 2019: 496). Bugün birçok üniversitede girişimcilik kültürünün benimsenmesi için çeşitli çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Bu doğrultuda gerçekleştirilen çalışmalardan biri de, girişimcilik faaliyetlerinin üniversitelerin eğitim sistemine daha entegre hale getirilmesidir. Bu durum üniversitelerin girişimcilik performansını artırabilmesinin yanı sıra ekonomik olarak daha geniş bir çevreye hizmet edebilmelerini de sağlamaktadır (MacKenzie ve Zhang, 2014: 188).

Son yüzyılda ortaya çıkan bilgi ekonomisiyle birlikte, bilgi ve iletişim teknolojilerinin hızla gelişmesi, hizmet sektörünün artan merkeziliği, biyoteknoloji gibi yeni alanların ortaya çıkması, işgücü için gerekli olan ileri düzey eğitim ihtiyacı vb. yükseköğrenimin önemini daha da arttırmıştır (Altbach vd., 2009: 2). Son yıllarda patentleme, lisanslama, araştırma sözleşmeleri, spin-off gibi çeşitli biçimlerde gerçekleşen üniversitelerden pazara teknolojik bilgi transferi; sosyal ve ekonomik kalkınma, bölgesel kalkınma, teknolojik yeniliklerin yayılması ve üniversite geliri üzerindeki olumlu etkileri nedeniyle de gitgide artan bir ilgi görmektedir (Geissler vd., 2010: 12).

Günümüz örgütlerinin başarılı olabilmesi için gerekli en önemli faktörlerden biri olan nitelikli iş gücünün örgüt bünyesine çekilmesinde girişimcilik yöneliminin önemli bir etkisi bulunmaktadır. Nitekim son dönemde çalışanların girişimcilik yönelimine sahip örgütlerde çalışma isteklerinde artış olduğu görülmektedir. Çalışan devamlılığının sağlanması noktasında ise örgütsel destek yoluyla çalışan katkısına değer verilmesi önemlidir (Koçoğlu, 2012: 214). Kurumsal girişimciliğin tüm

çalışanlarca kabul edilmesi için yönetimin çalışanlara taahhüt ettiği gerekli desteği hissettirmesi ve sürekliliğini sağlaması da elzemdir. Bu destek ayrıca kurumun proaktif hareket tarzı için uygun düzeyde risk alma eğiliminin ve yenilikçiliğinin sağlayacağı faydanın tüm çalışanlarca anlaşılıp benimsenmesini sağlayarak (Bulut vd., 2008: 1408), kurum performansını ve çalışan yenilikçiliğini de artırabilecektir (Susilo, 2019: 103).

Bu çalışma kapsamında üniversitelerimizdeki algılanan örgütsel destek, üniversite girişimcilik ortamı, üniversite girişimcilik performansı ve üniversite girişimcilik yönelimi değişkenleri arasındaki ilişkiler ele alınmaktadır.

Bu araştırma beş bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın birinci bölümünde, araştırma problemi ortaya konulmuş ve araştırma kapsamında cevap aranan sorulara yer verilmiştir. Sonrasında araştırmanın amacı, önemi ve varsayımları üzerinde durulmuştur. Son olarak ise araştırmanın kapsam ve sınırlılıklarına değinilmiştir.

Araştırmanın ikinci bölümünde öncelikle girişimci üniversitelerle ilgili kavramlara, ardından araştırma değişkenlerini içeren kuramsal çerçeveye yer verilmiştir. Araştırma değişkenlerinin arasındaki ilişkilerle ilgili gerçekleştirilmiş olan önceki çalışmalar incelendikten sonra üçüncü bölüme geçilmiştir.

Araştırmanın üçüncü bölümü yöntem bölümüdür. Bu bölümde ilk olarak araştırma modeli ve bu model doğrultusunda hazırlanan araştırmanın hipotezleri verilmiştir. Sonrasında araştırmanın katılımcıları üzerinde durulmuştur. Ardından araştırma kapsamında kullanılan veri toplama araçlarının geliştirilme ve uyarlanma süreçleri, pilot uygulamaları ile birlikte detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Veri toplama yöntemi ve süreci verildikten sonra, verilerin analizinde yararlanılan yöntem ve tekniklerden bahsedilmiştir.

Araştırmanın dördüncü bölümünde gerçekleştirilen analizlere ilişkin bulgular yer almaktadır. Bu kısımda öncelikle katılımcıların kişisel ve kurumsal bilgilerine ilişkin bulgular verilmiştir. Sonrasında araştırma değişkenlerinin ortalamalarına ve farklılık analizleri ile ilgili bulgulara yer verilmiştir. Ardından korelasyon analizi sonuçları verilmiştir. Son olarak ise yapısal eşitlik modeli ile ilgili bulgularla bölüm sonlandırılmıştır.

Beşinci bölüm tartışma, sonuç ve öneriler bölümüdür. Bu bölümde araştırmaya ilişkin bulgular ve araştırmanın sonuçlarına tartışılmıştır. Son olarak ise uygulamacılara ve araştırmacılara yönelik önerilere yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA PROBLEMİ, AMACI, ÖNEMİ, KAPSAMI ve SINIRLILIKLARI

1.1. ARAŞTIRMA PROBLEMİ

İkinci nesil araştırma üniversitelerinden, üçüncü nesil üniversitelere geçişle birlikte üniversiteler temelden bir değişimle karşı karşıya kalmışlardır. Bu değişim ilk olarak modern bilimsel araştırmalara devam etmek isteyen dünyanın önde gelen üniversitelerinde yaşanmıştır. Zaman içinde yaptıkları araştırmaların maliyeti devletlerin sağlayabileceği bütçelerin üzerine çıkan bu üniversiteler, alternatif finansman ihtiyaçlarını karşılayabilmek için teknoloji odaklı işletmelerle iş birliğine gitmişlerdir. Bu işletmelerin, yüksek standarttaki üniversitelerle temel araştırma projeleri üzerinde ortaklaşa çalışmaya başlamasıyla birlikte, bir zamanlar ayrılmış olan akademik ve sanayi araştırmaları giderek iç içe geçmeye başlamıştır (Wissema, 2009; xiii). Amerika'daki Silikon Vadisi ve Boston bölgesi, Birleşik Krallık'taki Cambridge çevresindeki bölge gibi üniversitelerin önemli iş birliklerinin olduğu yüksek profilli bölgesel ekonomiler, üniversiteler tarafından geliştirilen teknolojilere ilişkin başarılı lisanslar ve kökenleri Stanford Üniversitesi'ne dayanan Cisco, Google ve Yahoo gibi dünya çapında başarılı şirketler, üniversitelerin ekonomik kalkınmadaki rolüne olan ilgiyi daha da arttırmıştır. Bu gibi başarı öyküleri aynı zamanda girişimci üniversitelerin standardı haline gelen teknoloji transferi, patent (lisanslama) ve spin-off şirketlerin tanıtılmasına yardımcı olmuştur (Veugelers ve Del Ray, 2014: 10).

Ortaya çıkan bu dönüşüm ihtiyacı, ihtiyaç duyulan fonlara daha kolay erişebilmenin yanı sıra, çevre-üniversite ilişkisindeki artan dengesizliğe karşı üniversitelerin kendi geleceklerini kontrol edebilmeleri için fırsat sunması açısından da önemlidir (Clark, 1998: 13). Üniversitelerdeki bu değişim sürecinin doğru bir şekilde yönetilebilmesi için, bu dönüşümü etkileyebilecek değişkenlerin tespit edilerek gerekli ölçümlerin düzenli olarak yapılması ve ortaya çıkan sonuçlara göre gerekli adımların atılması gerekmektedir.

Bu araştırma, algılanan örgütsel destek, üniversite girişimcilik ortamı, üniversite girişimcilik performansı ve üniversite girişimcilik yönelimi değişkenleri arasındaki ilişkilerin, gerçekleştirilecek analizler yoluyla TÜBİTAK Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi'nde (GYÜE) yer alan ilk 50 üniversitede görev yapan

akademisyenler örneğinde incelenmesini konu almaktadır. Bu konu kapsamında yapılan araştırmada aşağıdaki problem cümlesinin yanıtı aranmaya çalışılmıştır.

Problem Cümlesi: "Akademisyenlere yönelik algılanan örgütsel destek, üniversite girişimcilik ortamı, üniversite girişimcilik performansı ve üniversite girişimcilik yönelimi değişkenleri arasında nasıl bir ilişki vardır?"

Araştırmanın Soruları:

1- Akademisyenlerin üniversitelerine ilişkin algıladıkları örgütsel destek, üniversite girişimcilik ortamı ve üniversite girişimcilik yönelimi düzeyleri nasıldır?
2- Akademisyenlerin üniversitelerine ilişkin algıladıkları örgütsel destek, üniversite girişimcilik ortamı ve üniversite girişimcilik yöneliminde cinsiyet, akademik unvan, görev süresi, akademik disiplin, yönetim görevi, girişimcilik faaliyetleri, GYÜE sıralama grubu ve üniversite türüne göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
3- Akademisyenlerin üniversitelerine ilişkin algıladıkları örgütsel destek, üniversite girişimcilik ortamı ve üniversite girişimcilik performansı üniversite girişimcilik yönelimini anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın temel amacı, algılanan örgütsel destek, üniversite girişimcilik ortamı, üniversite girişimcilik performansı ve üniversite girişimcilik yönelimi arasındaki ilişkileri incelemektir. Araştırmanın ikinci amacı ise ulusal literatüre üniversite girişimcilik ortamını ve girişimcilik yönelimini ölçen ölçme araçları kazandırmaktır.

Ayrıca araştırmada kullanılan değişkenlerle ilgili analizlerden elde edilecek veriler ışığında oluşturulan önerilerle, ilgili kişi ve kurumlara yol gösterici bilgiler sunularak üniversitelerimizin girişimcilik ve yenilikçiliğinin arttırılmasına katkıda bulunulacağı düşünülmektedir.

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bugün dünya çapında birçok üniversite eğitim ve araştırma misyonuna ek olarak ekonomik ve sosyal kalkınma için üçüncü bir misyon üstlenmeye çalışma konusunda bir dönüşüm sürecine girmiştir (Etzkowitz, 2013: 490). Bu durumun en önemli nedeni, çevreleri tarafından üniversitelerden değişimin proaktif itici güçleri olmaları, küresel araştırma topluluklarına katılmaları ve çevrelerindeki toplum için faydalar üretmelerinin beklenmesidir (Axel-Berg vd., 2018: 1494). Bu durum, rekabet avantajı elde etmek için AR-GE projelerini yürütmede birlikte çalışabileceği ortaklar arayan teknoloji odaklı işletmelerle, bilimsel araştırmalarını sürdürebilmek için maddi kaynak arayışında olan üniversitelerin ve sosyal kalkınma için her ikisini destekleyen devletin yollarının kesişmesini sağlamış ve üniversiteler açısından "Girişimci ve Yenilikçi Üniversite" ye dönüşüm kavramı ortaya çıkmıştır (Wissema, 2009: 89). Üniversitelerin geçirdiği bu dönüşüm ihtiyaç duyulan fonlara daha kolay erişebilmenin yanında, çevre-üniversite ilişkisindeki artan dengesizliğe karşı üniversitelere kendi geleceklerini kontrol etmek için daha iyi bir fırsat sunması açısından da önemlidir (Clark, 1998: 13).

Günümüzde birçok yükseköğretim kurumunca yenilikçilik için önemli bir itici güç olarak kabul edilen "girişimci üniversite modeli", oldukça zorlu ve öngörülemeyen çevre şartlarında da başarılı olmak için uygun bir çıkış yolu olarak görülmektedir (Hannon, 2013: 10). Başta gelişmiş ülkelerdeki üniversitelerde uygulanmaya başlayan bu model, sonrasında gelişmekte olan ülkelerde de yaygınlaşmış ve siyasetin artan ilgisini çekmiştir (Tijssen, 2006: 1570). Yakın dönemde dünyanın birçok yerinde olduğu gibi ülkemizde de girişimci ve yenilikçi üniversite kavramı önem kazanmaya başlamış ve bu kapsamda birçok üniversitemiz hızlı bir dönüşüm sürecine girmiştir. Bu konuda yapılan birçok akademik çalışmanın yanı sıra, TÜBİTAK'ın 2012 yılından bu yana ülkemizdeki üniversiteleri girişimcilik ve yenilikçilik performanslarına göre puanlayıp sıraladığı "Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi" de, üniversitelerimiz arasında girişimcilik ve yenilikçilik konularındaki rekabetin artmasına ve üniversite girişimciliğinin gelişmesine önemli katkı sağlamaktadır. Peter F. Drucker'ın "Ölçemediğiniz hiçbir şeyi kontrol edemez, kontrol edemediğiniz hiçbir şeyi ise yönetemezsiniz" sözü gereği, Türkiye'deki üniversitelerdeki algılanan örgütsel desteğin, girişimcilik ortamlarının, performanslarının ve yönelimlerinin ölçülmesi ve

bu değişkenler arasındaki ilişkilerin ortaya çıkarılması bahsedilen dönüşüm sürecinin yönetilebilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

1.4. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI

Araştırmaya ilişkin varsayımlar aşağıda yer almaktadır:

- Araştırmaya katılan akademisyenlerin, algılanan örgütsel destek, üniversite girişimcilik ortamı ve üniversite girişimcilik yönelimine ilişkin ifadeleri samimi ve gerçek durumu yansıtan bir şekilde cevapladıkları varsayılmıştır.
- Veri temizleme sürecinde temizlenen verilerin araştırmanın sonuçlarını etkilemediği varsayılmıştır.
- Araştırmadaki değişkenlerin kullanılan ölçüm araçları ile ölçülebildiği varsayılmıştır.

1.5. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI ve SINIRLILIKLARI

Bu araştırma TÜBİTAK tarafından her yıl düzenli olarak yayınlanan 2020 yılı Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi'nde yer alan ilk 50 üniversitede görev yapan akademisyenleri kapsamaktadır.

TÜBİTAK tarafından hazırlanan endekste sadece ilk 50 sıraya giren üniversitelerin puanlarının yer almasından ve diğer üniversitelere ait puanların paylaşılmamasından dolayı, araştırma evreni 2020 yılı endeksindeki ilk 50 üniversitede görev yapan akademisyenlerle ve araştırmaya katılan akademisyenlerin üniversitelerine yönelik algıladıkları örgütsel destek, üniversite girişimcilik ortamı ve üniversite girişimcilik yönelimine ilişkin görüşleriyle sınırlıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. GİRİŞİMCİ ÜNİVERSİTE

Bu kısımda girişimci üniversite kavramına geçilmeden önce ilk olarak girişimcilik ve girişimcilikle ilgili bazı temel kavramlara kısaca değinilecektir. Sonrasında girişimci üniversite kavramından, tarihçesinden, özelliklerinden, rolleri ve işlevlerinden, alt yapı unsurlarından, boyutlarından, modelleri ve faaliyetlerinden ve son olarak da yerli ve yabancı literatürde girişimci üniversiteyle ilgili yapılan çalışmalardan bahsedilecektir.

2.1.1. Girişimcilikle İlgili Temel Kavramlar

Dilimizde "yenilik" olarak ifade edilebilen, fakat yerli literatürde sıklıkla "inovasyon" olarak kullanılan kelimenin kökeni Latince "innovatus"tan gelmekte ve "yeni ve değişik bir şey yapmak" manasına gelmektedir (Tekin, Etlioğlu ve Tekin, 2018: 113). Girişimcilik ise, "Yenilikleri ekonomik varlık haline dönüştürebilmek için finansal yönetim ve iş zekâsının uygulanması" anlamına gelen Fransızca kökenli bir kelimedir (Kascak ve Pilkova, 2014: 25).

Gartner (1990: 25) inovasyonu, "yeni veya mevcut bir organizasyonda fikir, ürün, hizmet, pazar veya teknoloji olarak yeni bir şey yapmak" olarak tanımlamaktadır. Peter Drucker'a göreyse, inovasyon girişimciler için özel bir araç yada kaynaklara zenginlik yaratacak yeni bir kabiliyet sağlayan eylemdir (Scarborough ve Cornwall, 2016: 97). İnovasyon, gelişme için gereklidir ve uzun vadede inovasyonu sürdürebilmek için yetkinlikleri sürekli arttırmak gerekir (Röpke, 1998: 6). İnovasyonun, girişimci ve girişimcilikle ilgili davranışların, organizasyon tasarımı, kültürü ve genel olarak çevre ile geliştirilmesinin bir sonucu olarak ortaya çıktığı öngörülmektedir (Gibb, 2012: 2). Girişimci bir şekilde düşünebilen, davranabilen ve hareket edebilen kişiler tarafından geliştirilen inovasyon, girişimcilik tarafından desteklenmektedir (Hannon, 2013:11).

Girişimci ve girişimcilik kavramıyla ilgili literatürde üzerinde uzlaşılan ortak bir tanım olmamakla birlikte, farklı yazarlarca yapılan birçok farklı tanım olduğu görülmektedir. 18. yüzyılda girişimcilik ile ilgili düşüncelerini ortaya koyan ve girişimcilik kelimesini ilk kez kullanan yazar olan R. Cantillon, girişimciyi "risk alma

konusunda uzman olan kişi", girişimciliği ise "girişimcilerin belirsizlik altında risk alması" olarak görmektedir (Brown ve Thornton, 2013: 406; Casson ve Godley, 2005: 26; Eyel vd., 2019: 561). Avusturyalı ekonomist Kirzner girişimciliği piyasa süreçlerini yönlendiren rekabetçi bir davranış olarak tanımlamaktadır (Kascak ve Pilkova, 2014: 26). Girişimcilik ve yenilikçilik terimlerinin iktisat kuramına dâhil olmasında en önemli pay sahibi olan ve 20. yüzyılın en önemli iktisatçılarından biri olarak sayılan J.A. Schumpeter ise; ekonomik kalkınmanın temel taşı olarak gördüğü yeni kombinasyonların (inovasyonun) gerçekleştirilmesini "girişim", işlevi girişimleri gerçekleştirmek olan kişileri ise "girişimci" olarak tanımlamıştır (Er, 2013: 83; Schumpeter, 1934: 74). Scarborough ve Cornwall (2016: 21) ise girişimciyi, "önemli fırsatları belirleyerek ve bunlardan yararlanmak için gerekli kaynakları bir araya getirerek kar ve büyüme elde etmek amacıyla risk ve belirsizlik karşısında yeni bir iş yaratan kişi" olarak tanımlamaktadır.

Girişimcilik, toplumsal sağlığın ve zenginliğin temel bir itici gücü ve aynı zamanda ekonomik büyümenin güçlü bir motorudur (GEM, 2019). Gibb vd. (2012)'e göre girişimcilik kavramı temel olarak belirsizlik ve karmaşıklıkla başa çıkma araçlarıyla ilgilidir. İnovasyon ve yenilenmeye öncülük eden Schumpeter'ın "yaratıcı yıkım" kavramı da, sistem içindekiler için belirsiz ve karmaşık görev ortamlarında kendini göstermekte; bu nedenle, yüksek düzeyde değişim içeren dinamik görev ortamları girişimci inisiyatif gerektirmektedir (Gibb vd., 2012: 12).

Röpke (2000: 13)'ye göre, geleceğin üniversiteleri bilim, eğitim ve girişimcilik olmak üzere üç sacayağı üzerinde yükselecek ve bunların arasındaki bağlantıyı bilimsel bilgileri eğitim ve ekonomide farklı kombinasyonlarla uygulamaktan sorumlu olan girişimciler sağlayacaktır. Bu doğrultuda üniversite yenilikçiliğini artırmak için öğrencilerin, personelin, mezunların ve yenilikçi firmalarda çalışanların girişimcilik kapasitelerinin geliştirilmesi önemli bir zorunluluktur (Hannon, 2013: 11). Bu bağlamda üniversitelerdeki daha fazla öğrencinin, personelin, mezunun ve diğer kişilerin girişimciliği bir kariyer seçeneği olarak görmesi için onları eğitmek, motive etmek ve desteklemek amacıyla; girişimcilik eğitiminin müfredata dâhil edilmesinden, mentorluk hizmetlerinin ve çekirdek finansmanın sağlanmasına kadar daha fazla sayıda ve çeşitli destekler sağlanmalıdır (Bernhofer ve Li, 2014: 22).

2.1.2. Girişimci Üniversite Kavramı

Tıpkı girişimcilikte olduğu gibi, "girişimci üniversite" kavramıyla ile ilgili olarak da bugüne kadar birçok tanım yapılmakla birlikte, üzerinde fikir birliğine varılan ortak bir tanım bulunmamaktadır. Bunun en önemli nedeni ise, girişimci üniversite kavramının üniversiteden üniversiteye farklılık gösterebilmesi sebebiyle tüm üniversitelere uyabilecek ortak bir tanım yapılmasının mümkün olmamasıdır. Nitekim literatürde farklı üniversitelerin girişimcilik tarzlarını ayırt eden, özgün, yaratıcı ve pratik birçok yaklaşım ve tanım bulunmasının yanı sıra (EC-OECD, 2012: 2), girişimci üniversiteyi anlamak için birçok farklı çerçeve de ortaya koyulmuştur (Clark, 1998; Röpke, 1998; Clark, 2003; Etzkowitz, 2004; Kirby, 2006; Rothaermel vd., 2007; Guerrero and Urbano, 2010; EC-OECD, 2012, Gibb, 2012 vb.).

Girişimci bir üniversite, ekonomik etkilere odaklanarak stratejik olarak konumlandırılan ve bir dizi sosyal katkı sağlayacak şekilde yönlendirilen, girişimci düşünce yapılarının ve becerilerinin geliştirilmesini ve girişimcilikle ilgili geniş bir yelpazedeki kariyer fırsatlarını teşvik eden bir eğitim sunan, yapılan araştırmalardan gelir sağlayan ya da ticarileştirme potansiyeli yüksek fikri mülkiyet hakları elde eden, üçüncü misyon faaliyetlerinde önceliği girişimcilik olan ve buna bağlı olarak personelinin ve öğrencilerinin risk almalarını, kurum içinde ve dışında girişimci davranmalarını sağlamak için organizasyonel kapasitesini ve destek yapılarını geliştiren, girişimcilik ekosisteminde etkili bir paydaş olan ve kendisini sürekli gelişime ve bölgesinde daha büyük ekonomik etkilerin üretilmesine adayan bir yapı olarak tanımlanabilir (ACEEU, 2016: 4).

Girişimci üniversiteler, girişimcilik ve yenilikçilik ruhunu benimseyen, girişimci bir kültürü teşvik eden, daha önce var olmadıkları yerlerde yeni iş faaliyetleri, girişimler ve ticarileştirme yaratan, karşılıklı yarar sağlayan ilişkiler oluşturmak için geleneksel akademi-endüstri sınırlarını aşan, bu sınırlar arasında çeşitli işlevler yaratarak özel şirketlere ve kâr amacı gütmeyen kuruluşlara bilgi ve teknoloji transferini sağlayan yapılardır (Tijssen, 2006: 1571; Audretsch, 2014: 319).

Girişimci üniversiteyi bir benzetme yoluyla tanımlayan Etzkowitz (2003: 487)'e göreyse; girişimci üniversite, herhangi bir akademik kurumda "potansiyel olarak" var olan embriyonik özelliklerin çiçeklenmesidir.

2.1.3. Girişimci Üniversitenin Tarihçesi

Üniversiteler kökleri 12. yüzyıla kadar dayanan sosyal kurumlardır. Yüzyıllar boyunca çeşitli tarihsel, sosyal, kültürel, politik, ekonomik ve çevresel faktörler üniversitelerin gelişimlerini etkilemiş ve çeşitli roller üstlenmelerine neden olmuştur (Frondizi vd., 2019: 3).

Geçmişten günümüze üniversitelerin tarihçesine bakıldığında, bilgiyi ve toplumdaki rollerini nasıl gördüklerine göre genel olarak üç ana tip üniversite tanımlandığı görülmektedir. Bunlar sırasıyla birinci kuşak üniversiteler (Orta çağ Üniversitesi), ikinci kuşak üniversiteler (Humbolt Üniversitesi) ve üçüncü kuşak üniversiteler (Girişimci Üniversite) olarak adlandırılmışlardır (Kliewe ve Baaken, 2019: 2).

Bunların her birine içinde bulundukları dönemin koşullarına uygun roller yüklenmiş ve onlardan beklenen roller her dönem farklılaşmıştır. Birinci kuşak üniversitelerin temel görevi bilginin korunması ve aktarılması iken ikinci kuşak üniversitelerin görevi öğretim ve araştırma arasındaki karşılıklı bağlantıyı sağlamak; üçüncü kuşak üniversitelerin görevi ise ekonomik ve sosyal kalkınma misyonunu üstlenmek olmuştur. Tanımlanan bu kuşaklar arasındaki ilk akademik devrim 19. yüzyılın ortalarından itibaren öğretim kurumu kimliğinden sıyrılarak araştırma kurumu kimliğine geçişiyle, ikinci akademik devrim ise 20. yüzyılın sonlarından itibaren ekonomik ve sosyal kalkınma misyonunun üstlenilmesiyle olmuştur (Etzkowitz, 2008: 30). Aşağıda bu üniversite tiplerine ait temel bilgiler verilmiştir.

2.1.3.1. Birinci Kuşak Üniversiteler (Orta Çağ Üniversitesi)

Üniversitelerin ortaya çıkmasından önce Hristiyanlığın Avrupa ülkeleri tarafından benimsendiği Orta Çağ'ın başlarında, ünlü öğretim görevlilerinin kişiliklerinden ve Platon Akademisi ile Aristoteles'in Lyceum'undan miras kalan ve tüm derslerin Latince verildiği Latin okulları açılmaya başlamıştır. Bu okullar genellikle önemli bir kilisenin veya bir manastırın yakınında bulunan ve barbarlık çağında antik çağlardan kalma kutsal edebiyat ve bilim gövdesinin korunmasına odaklanmış olan okullardı (Wissema, 2009: 3). Bu okullar üniversitelerin kurulmasında bir ön adım olmakla birlikte, ilk üniversiteler Latin okullarının dönüşümüyle şekillenmemiştir. Şehir hâkimleri ve kilise yetkililerinin kendilerine de faydası olacağına inandıkları konferanslar vermeleri için izin verdikleri eğitim

görevlilerinin (konuşmacıların), Avrupa'nın her yerinde ün kazanarak öğrenmeye istekli öğrencileri etraflarına toplaması sonrasında adım adım ilerleyen bir süreçle ilk üniversiteler ortaya çıkmışlardır (Wissema, 2009: 6). Böylece başlarda kilisenin himayesi altında ortaya çıkan bu hareket, zamanla başlangıçtaki alanından taşarak öğretmen ve öğrenci topluluklarını ortaya çıkarmış ve ilk üniversitelerin kurulmasını sağlamıştır (Frondizi vd., 2019: 3).

İlk başlarda bir ya da birkaç okuldan oluşan yapılar olarak şekillenmeye başlayan üniversiteler Avrupa'da hızla yayılmaya başlamıştır. Dünyanın ilk üniversitesi olduğu kabul edilen Bologna Üniversitesi 1158 yılında kurulurken Paris Üniversitesi 1200 yılında kurulmuş, ardından Oxford, Cambridge, Arrezo, Palencia, Padua, Napoli gibi diğer üniversiteler gelmiştir (Wissema, 2009: 9). İlk kurulan üniversitelerin çoğunun statüsü Papa tarafından verilmekle birlikte, Papalık yanlısı Bologna üniversitesine rakip olmak için 1224 yılında kurulan Napoli Üniversitesi İmparatorluk kararnamesiyle kurulan ilk üniversite olmuştur (Geuna, 1996: 17).

O dönemin iki temel üniversite modelinden biri olarak kabul edilen Bologna Üniversitesi öğrencilerin profesörleri işe aldığı bir "öğrenci üniversitesi", Paris Üniversitesi ise akademisyenlerin egemen güç olduğu bir "profesör üniversitesi" olarak diğer üniversitelere örnek teşkil etmişlerdir. On üçüncü yüzyılın sonunda yaklaşık 20 olan üniversite sayısı, 1347'de kurulan ve ilk Alman üniversitesi olma özelliği taşıyan Prag Üniversitesi'yle birlikte on dördüncü yüzyılın sonunda 45'e kadar yükselmiştir (Wissema, 2009: 9).

Bulundukları dönem için değerlendirildiğinde, tarihin ilk üniversitelerinin doğdukları andan itibaren orta çağ kültürü için güçlü bir modernleşme unsuru oldukları söylenebilir (Frondizi vd., 2019: 3). Kilise ile yakın bağlara sahip bu üniversitelerin ana görevi kilisenin doktrinlerini savunmak, doğru yolu bulmak ve itaat etmekle bağlantılı bir eğitim olmuştur (Fugazzotto, 2010: 305; Kyrö ve Mattila; 2012: 5). Bu üniversitelerin toplumsal işlevi ise siyaset, kilise, hukuk, tıp ve eğitim alanlarında hüküm süren toplumsal belirsizliği azaltmak için hayati derecede öneme sahip olan akademik bilgi ve yöntemlerin yayılmasından ibarettir (Rüegg, 2010: 7).

Büyük orta çağ üniversiteleri genellikle hukuk, teoloji, tıp ve sanat olmak üzere dört ayrı fakülteden oluşmaktadır (Dressel ve Reichard, 1970: 388). Kendilerini oluşturan okullar doğrultusunda kısıtlı sayıda bölüme sahip olan bu üniversitelerden bazıları ise bulundukları bölgeye göre farklı alanlarda uzmanlaşmışlardır. Örnek olarak Paris Üniversitesi felsefe ve teolojide, İtalyan üniversiteleri Roma hukuk

geleneğiyle hukukta, İspanyol üniversiteleri ise Arap hekimlerden aktarılan kültürle tıpta uzmanlaşma eğilimi göstermişlerdir (Wissema, 2009: 6).

15. yüzyılda ekonomide yaşanan gelişmeler sonrasında, üniversitelerin karakteri temelden değişmemekle birlikte üniversite sayılarında büyük bir artış yaşanmıştır (Wissema, 2009: 11). Bu genişlemeyle birlikte artık kendi kendini besleyemez duruma gelen üniversitelerde, profesörlerin maaşları, akademik binaların edinme ve bakım maliyetleri kendi kaynaklarıyla karşılanamayacak kadar yükselmiş ve o döneme kadar kilise yetkilileri tarafından yapılan ödemeler yerini giderek kralların, düklerin ve kasabaların desteklerine bırakmıştır. Böylece sivil yetkililer üniversitelerin finansman kontrolü ve yönetimine giderek daha fazla dâhil olmuşlardır (Geuna, 1996: 21).

16. yüzyılda, üniversite gelişimine egemen olan faktör, Copernicus, Ramus, Galileo, Descartes, Huygens gibi seçkin matematikçilerin ortaya çıkması olurken; 17. yüzyılda ise doğa hakkındaki kesin gözlemlerin egemenliğiyle birlikte, Bacon, Boyle, Newton ve Boerhaave ile deneysel yöntem, muhakemeyi tamamlayan bilimsel çalışmalar için sağlam bir temel haline gelmiştir. Sonrasında, mühendislik, veterinerlik ve ormancılık benzeri uygulamaya ağırlık veren bilim dallarının ortaya çıkması, belirli alanlarda uzmanlaşan üniversiteler dışındaki okulların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu durum, kilisenin üniversiteler üzerindeki etkisinin yavaş ama geri dönülemez düşüşüyle aynı zamana denk gelmiş ve 1818 kurulan Bonn Üniversitesi, papalık kararı olmadan kurulan ilk Katolik üniversitesi olmuştur (Wissema, 2009: 11).

1789-1799 yılları arasında yaşanan Fransız Devrimi diğer birçok kurum gibi üniversiteleri de etkilemiş ve 1793 yılında 22 Fransız üniversitesi devrimci otoritelerce kapatılarak (Guena, 1996: 35), bunların yerini Büyük Okullar (Grandes Écoles), Yükseköğrenim Okulu (École Normale Supérieure), Politeknik Üniversitesi (École Polytechnique), tıp, hukuk okulları ile edebiyat ve fen fakülteleri almıştır. Devrimin etkilerinin diğer Avrupa ülkelerine de yayılmasıyla birlikte 1789 yılında tüm Avrupa'da sayıları 143'ü bulan üniversitelerin, 1815 yılı itibariyle yaklaşık 60 tanesi kapanmıştır (Rüegg, 2010: 10).

Avrupa'daki Hümanizm, Rönesans, Reform, Karşı Reform ve Aydınlanma hareketleri karşısında mevcut üniversitelerin çoğu yeni disiplinlerin ve araştırma yöntemlerinin kabulüne direnç göstermişler ve yeni üniversitelerin kurulmasını engelleyerek statükoyu korumak için mücadele etmişlerdir (Wissema, 2009: 11). Bununla birlikte, bazı üniversitelerde yeni fikirler son derece hızlı gelişmekte ve

alternatif kurumlarda toplanan akademisyenler de çalışmaya devam ettikleri üniversitelerin içerisinde değişimin tohumları filizlendirmekteydi (Geuna, 1996: 21). Bu durum zamanla mevcut üniversitelerle, geleneksel otoriteler tarafından tanınmayan uzmanlaşmış kurumlar ve üniversite benzeri yapılar arasında gerçek bir rekabetin ortaya çıkmasına neden olmuş ve geleneksel üniversiteler, yeni disiplinleri ve bilimsel yöntemleri kabullenmeye başlamışlardı. Bu yakınsamadan doğan Humboldt Üniversitesi, Fransa, İtalya veya İspanya'da değil, Avrupa'da o zamanlar yeni doğan güç olan Almanya'da (Prusya) ortaya çıkmıştı (Wissema, 2009: 11).

2.1.3.2. İkinci Kuşak Üniversiteler (Humbolt Üniversitesi)

Birinci kuşak üniversiteler yaklaşık 600 yıl boyunca bazı meslek alanlarında (din adamları, avukatlar, doktorlar vb.) eğitim verilen bir yer olmaktan çok da öteye gidememiştir. Bu durum 1810 yılında eğitim ve araştırma etkinliklerinin bir araya getirildiği ilk modern üniversite olan Berlin Üniversitesi'nin kurulmasına kadar devam etmiştir (Yusuf ve Nabeshima, 2011: 1). Humboldt Üniversitesi'ne geçiş, Rönesans ve Aydınlanma arasındaki toplumsal değişim çağında, Hümanizmin entelektüel bir hareket olarak yükselişinin görülebildiği ve milliyetçilik akımlarıyla birlikte ulusal dilde eğitimin ağırlık kazandığı bir değişim döneminde gerçekleşmiştir (Kyrö ve Mattila; 2012: 5). Orta çağ üniversitelerinin evrensel gerçeklerin savunulmasına yaptığı vurgunun aksine, eğitim misyonunun yanına araştırmayı da ekleyen Humboldt üniversiteleri öğrencilere gözlem ve tekrarlanabilir deneyler yoluyla bilgiye nasıl ulaşacakları konusunda eğitim vermiştir (Fugazzotto, 2010: 305). Bu üniversitelerin merkezinde, araştırma faaliyetleri ve geleceğin araştırmacılarının yetiştirileceği lisansüstü programlar yer almıştır (Gürpınar vd., 2021: 176).

Almanya'da ulusal kimliğin oluşumuyla birlikte ortaya çıkan Humbolt tipi akademik model, öğretim ve araştırmayı birleştirerek üniversite-devlet ilişkilerinin iç içe geçmesini sağlamıştır (Etzkowitz, 2008: 10). Bilime ağırlık verilmesini, araştırma çalışmalarının eğitimin merkezine koyulmasını, disiplinlerarası ilişkilerin zorlanmasını ve üniversitelerin ekonomi ve toplum için daha çok katkıda bulunmasını savunan bir düşünceyi benimseyen Prusya eğitim felsefecisi Wilhelm von Humboldt, kendisinden sonraki Avrupa ve ABD'deki üniversitelere de model olacak olan Berlin Üniversitesi'nin fikir babası olmuştur (Yusuf ve Nabeshima, 2011: 1).

19. yüzyılın başında Paris, dünyanın dört bir yanından akademisyen ve bilim adamlarının cazibe merkeziyken, 1830'dan itibaren Fransız hükümetleri Alman üniversitelerdeki gelişmeler hakkında güncel bilgiler almak için Almanya'ya düzenli olarak gözlemciler göndermeye başlamış ve sonrasında Alman üniversitelerinde eğitim gören birçok Fransız, İngiliz ve Amerikalı bilim adamı 19. yy'ın sonunda modern araştırma üniversitesi idealini Avrupa, ABD ve Japonya'da kurumsallaştırmışlardır (Rüegg, 2010: 12).

19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ABD'de faaliyet gösteren Yale, Harvard, Princeton ve Columbia üniversitelerinde lisansüstü programlar başlatılmış olmakla birlikte; araştırma ve lisansüstü faaliyetlerin temele alındığı Humbolt tipi araştırma üniversitesi anlayışının tam anlamıyla uygulanması ilk olarak her biri birer araştırma üniversitesi olarak kurulan Johns Hopkins Üniversitesi (1876), Clark Üniversitesi (1888), Stanford Üniversitesi (1888) ve Chicago Üniversitesi (1891) ile başlamıştır (Dressel ve Reichard, 1970: 392; Gürpınar vd., 2021: 176).

ABD'de üniversitelere yapılan arazi bağışı geleneği ile başlayan üniversite-devlet ilişkileri, II. Dünya Savaşı sırasında gerçekleştirilen askeri araştırma projeleriyle birlikte güç kazanmış (bilimin askeri sorunlara uygulanması yoluyla radar gibi gelişmiş silahlar geliştirilme potansiyeli ve teorik ilerlemenin nihai bir sonucu olan atom bombasının geliştirilmesi vb. yoluyla); akademisyenlerin, teorik ilerlemenin problem odaklı araştırmalardan kaynaklandığını ve problem odaklı araştırmaların da teorik ilerlemeyi sağladığını fark etmesiyle, üniversite-devlet ilişkileri savaş sonrası da hız kesmeden güçlenmeye devam etmiştir (Etzkowitz, 2008: 10).

1963 yılında California Berkeley Üniversitesi dekanı Clark Kerr, üniversiteler için multiversity (çok yönlülük) kavramını tanıtmış ve "Master Plan" fikrini ortaya atmıştır (Frondizi vd., 2019: 3). Kerr'in ortaya attığı Master Plan fikri "modern ve bilimsel olarak gelişmiş bir toplum" yaratılmasını, isteyen tüm lise mezunlarının yükseköğretime devam edebilmesini ve devletin gelişmekte olan nüfus merkezlerinde yükseköğretim kurumlarının sayısını arttırması gerektiğini savunan Douglass'ın "Kaliforniya Fikri" ile orta sınıf siyasi reform hareketi olan "California Progressives"i temele alıyordu (Marginson, 2016: 15). Kerr bu plan doğrultusunda Humbolt'ın araştırma üniversitesi modelini modernize ederek yüksek bilim-araştırma üniversitesinin inşasına, bu tür üniversiteler arasında ağların kurulmasına ve büyük bir yükseköğretim sisteminin inşasına öncülük etmiştir (Marginson, 2016: 11).

Üniversite-devlet ilişkilerinin arttığı fakat endüstri-üniversite arasında hala keskin sınırların bulunduğu bu dönemin sonlarına doğru, batı dünyasında büyüme oranlarında bir düşüş trendi başlamış ve sonrasında karmaşıklık ve öngörülemezlik kavramlarının eşlik ettiği bir döneme girilmiştir (Kyrö ve Mattila; 2012: 5). Bu duruma çözüm arayan üniversiteler, yeni organizasyon yapılarını, pazarlama faaliyetlerini ve yeni finansman yolları ile ticarileşmeyi veya know-how'dan yararlanma modellerini denemeye başlamışlardır (Wissema, 2009: 22). Böylece bu üniversitelerde yeni bir dönüşümün ilk adımları atılmaya başlanmıştır.

2.1.3.3. Üçüncü Kuşak Üniversiteler (Girişimci Üniversite)

21. yüzyılda orta çıkan küreselleşmeyle birlikte, üniversite öğrenci sayılarının artması, multidisipliner araştırmaların yaygınlaşması, araştırmaların maliyetlerinin yükselmesiyle birlikte üniversite ve sanayinin yakınlaşması gibi faktörler üçüncü kuşak (girişimci) üniversitelerin doğmasını sağlamıştır (Gürpınar vd., 2021: 176). İkinci kuşak üniversitelerden üçüncü kuşak üniversitelere geçişte üniversitenin eğitim ve araştırma misyonuna, akademik bilginin ticarileşmesini sağlayan ve ortaya çıkan bu dönüşümü kolaylaştırmanın ve gerçekleştirmenin bir yolu olarak görülen girişimcilik misyonu eklenmiştir (Fugazzotto, 2010: 305; Kyrö ve Mattila; 2012: 5).

Dalmarco vd. (2018), girişimci üniversitelerin dünya çapındaki yükselişini üç dalga halinde tanımlamışlardır. Bu kapsamda ilk dalgayı 1920'lerden günümüze kadar öncüleri MIT, Stanford ve Wisconsin Üniversiteleri olan ABD üniversiteleri, ikinci dalgayı 1990'ların başlarından itibaren başta Birleşik Krallık, Fransa, Belçika ve Hollanda'dakiler olmak üzere Batı Avrupa üniversiteleri, yakın dönemde başladığını düşündükleri üçüncü dalgayı ise Doğu Avrupa, Asya ve Güney Amerika'daki yükselen ekonomilerdeki üniversiteler oluşturmaktadır (Dalmarco vd., 2018: 2). Yakın dönemde ülkemizdeki birçok üniversite tarafından da benimsenmeye başlanan girişimci üniversite modelinin, özellikle 2012 yılında başlayan TÜBİTAK Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksiyle birlikte üniversitelerimiz arasında büyük bir ivme kazandığı görülmektedir (Koyuncuoğlu ve Tekin, 2019: 16).

Üçüncü kuşak üniversiteler için önemli bir dönüm noktası olarak sayılabilecek 1980 tarihli Bayh-Dole Yasası, özel ve kamu yararlarını dengeli bir çerçevede birleştiren bir fikri mülkiyet geliştirme sistemi yaratarak, tüm katılımcıları aynı anda ticarileşmeyi geliştirmeye ve hükümet fonlarıyla yaratılan bilgiye erişimi en üst

düzeye çıkarmaya teşvik etmektedir (Etzkowitz, 2008: 39). Bu yasa ile üniversitelere federal olarak finanse edilen araştırmalardan geliştirilen fikri mülkiyet sahipliğini veren tek tip bir politika oluşturulmuştur (Crespo ve Dridi, 2007: 62). Bayh-Dole öncesine dayanan ve hızla artan üniversite teknoloji transferi faaliyetleri, yasayla birlikte önceki dönemlerde sanayi ve devlet arasında ortaya çıkan bir dizi gayri resmi uygulama ve ilişkileri de kanunlaştırıp meşrulaştırmıştır (Etzkowitz, 2008: 39).

Bu yasanın yürürlüğe girmesiyle birlikte ABD üniversitelerine verilen patentlerin sayısında, üniversite teknoloji transferi faaliyetlerinde, firmalara üniversite tabanlı teknolojilerin lisanslanmasında ve bu lisanslardan elde edilen yıllık gelir akışında etkileyici bir artış yaşanmıştır. Daha da önemlisi, bilgisayar teknolojileri, tıbbi ürünler/ilaçlar, tarım ve biyoteknoloji gibi çok çeşitli kilit stratejik yüksek teknoloji endüstrilerinde çok sayıda ürün ve hizmet bu yasa sonrasında üniversite-sanayi teknoloji transferi aracılığıyla geliştirilmiştir (Siegel vd., 2003: 112). ABD'deki üniversiteler, üniversite çapında bir patent politikası belirleme, teknoloji transferi politikası oluşturma, üniversite ve endüstri arasında Ar-Ge ortaklıkları kurma ve yeni şirketler yaratma konularında öncü olurlarken; Batı Avrupa'daki üniversiteler, sosyal ve ekonomik paydaşlarına ticari bir duyarlılık göstererek (sözleşmeli araştırma, devlet destekli endüstri-üniversite araştırma ortaklıkları vb. yoluyla) ve akademik girişimciler için bir destek altyapısının kurulması (patent politikaları, teknoloji transfer ofisleri, bilim parkları ve iş geliştirme merkezleri aracılığıyla) ile kendilerini girişimci kurumlara dönüştürmüşlerdir (Dalmarco vd., 2018: 2).

Clark (1998)'ın "Girişimci Üniversiteler Yaratmak: Dönüşümün Örgütsel Yolları" adlı eseri, Amerikan üniversitelerinin bir süredir uyguladığı fakat birçok ülkedeki üniversiteler için henüz yeni olan girişimci misyonlara, hükümet tarafından kolaylaştırılan kurumsal özerklik biçimlerine, paydaşlar ve yerel topluluklarla daha aktif ilişkiler kurulmasına ve fon toplamaya vurgu yapılan bir dönemde ortaya çıkarak büyük bir ilgi uyandırmıştır. Bu eser, girişimci üniversitelerin yaratılması için her üniversitenin kendisine özgü bir stratejiye sahip olması gerektiğini savunmuş ve Kerr'in çok yönlülük kavramının üniversiteler için "diğer firmalarla rekabet eden bir firma" haline dönüştüğünü ileri sürmüştür (Marginson, 2016: 38). Clark (1998)'ın çalışması sonrasında gerçekleştirilen birçok çalışma ile (Sporn, 2001; Etzkowitz, 2004; Yokoyama, 2006; Kirby, 2006; O'Shea vd., 2005, 2008; Etzkowitz ve Zhou, 2007; Rothaermel vd., 2007; Gaffikin ve Morrissey, 2008; Wissema, 2009; Guerro ve

Urbano, 2010) girişimci üniversite ve girişimci üniversiteye dönüşüm üzerine çok çeşitli görüşler ortaya atılmıştır.

Akademik bilginin etkin aktarımını ve yeni kurulan firmaların kuluçkalanmasını teşvik ederek, sosyo-ekonomik kalkınmayı teşvik etme gayretinde olan ve hangi ortak politikalara veya yapılara ihtiyaç duydukları hâlâ net olmayan üçüncü dalgadaki üniversitelerin (Dalmarco vd., 2018: 2) çeşitli özellikleri ile ilgili kısa bilgilere aşağıda yer verilecektir.

2.1.4. Girişimci Üniversitelerin Özellikleri

Literatürde girişimci üniversiteler konusunda yapılan çalışmalar incelendiğinde, ilk çalışmaların 90'lı yıllarda yapılmaya başlandığı görülmektedir. Bu çalışmalardan bazıları teorik modeller yolu ile girişimci üniversite olgusunu açıklamaya çalışırken (Clark, 1998; Sporn, 2001; Etzkowitz, 2004; Yokoyama , 2006; Kirby, 2006; O'Shea vd., 2005, 2008; Etzkowitz ve Zhou, 2007; Rothaermel vd., 2007; Gaffikin ve Morrissey, 2008; Wissema, 2009; Guerro ve Urbano, 2010), bazıları ise Avustralya, Kanada, Çin, Almanya, İtalya, Hollanda, Singapur, İsveç, Tayland, ABD gibi çeşitli ülkelerdeki üniversitelerde gerçekleştirilen deneysel çalışmalar yoluyla, girişimci üniversitelere örnek olarak kabul edilen bazı üniversitelerin girişimcilikle ilgili özelliklerini tanımlamışlar ve bu üniversiteleri aşağıdaki başlıklar altında analiz etmişlerdir (Guerrero ve Urbano, 2010: 44):

- Girişimci üniversiteyle ilgili temel faktörler,
- Uyum süreçleri ve organizasyonel değişiklikler,
- İç ve dış stratejiler,
- Farklı girişimcilik faaliyet türleri ve akademik özellikleri,
- Çevresel baskılar,
- Girişimci üniversiteye dönüşümle ilgili pratik öneriler,
- Akademik çıkarımlar vd.

Etzkowitz ve Zhou (2007:2)'ya göre girişimci üniversite modeline ait kilit unsurlar şunlardır:

- Ticari potansiyele sahip bir araştırma merkezi,
- Start-up oluşturma geleneği,
- Kampüste girişimci bir kültür,

- Fikri mülkiyeti tanımlayan politikalar ile kar paylaşımı ve çıkar çatışmalarını düzenleme,
- Bölgesel yenilik stratejisine katılım.

Özdemir vd. (2019: 1005) girişimci üniversitelerin temel özelliklerinin neler olduğu konusunda üniversite öğretim üyeleriyle yaptıkları görüşmeler sonucunda şu özellikleri tespit etmişlerdir:

- Girişimcilik kültürünün benimsenmiş olması,
- Öğretim üyelerinin özerkliğe sahip olması,
- Yeni fikirlerin desteklenmesi,
- Üniversite-endüstri iş birliğinin kurulması,
- Girişimci personelin istihdam edilmesi,
- Esnek bir örgütsel yapının kurulması,
- Finansman imkânlarının sağlanması,
- Yenilik konusunda öncü olunması,
- Teknopark ve teknoloji transfer ofisi gibi yapıların etkin olarak kullanılması,
- Girişimciliğe uygun öğretim programlarının oluşturulması,
- Örgütsel rehavete kapılınmaması,
- Yakın çevresinin sorunlarına uygun çözümler sunması,
- Rekabetçi ve iş birlikçi bir anlayışın birlikte yürütülmesi,
- Yenilikçi ve yaratıcı modellere sahip olunması.

Al Harthy (2014), üniversitelerdeki girişimcilik ortamıyla ilgili çalışmasında, üniversitelerin girişimci üniversiteye dönüşümünü etkileyen ana unsurları; "organizasyonun kendisi", "dış çevre" ve "organizasyon ile dış çevre arasındaki etkileşim" olarak tanımlamıştır. Organizasyon unsurunu yönetim, finansman kaynakları, misyon, çevreyle iş birliği ve kültürel boyut olmak üzere beş boyuttan oluşan kapsamlı bir çerçeve ile incelerken; organizasyon ile dış çevre arasındaki etkileşim unsurlarını ise, girişimcilik ortamı kavramları ve girişimci organizasyon ile üniversitenin var olduğu girişimcilik ortamı arasındaki uyum olarak ele almıştır.

Markuerkiaga vd. (2018), Avrupa'daki 69 üniversitede dış ve iç girişimcilik destek faktörleri ve girişimci üniversite sonuçlarını ölçerek kümelenme analizine tabi tuttukları çalışmalarında, girişimci bir üniversiteye dönüşümü aşağıda verilen farklı aşamalardaki üç grupla tanımlamışlardır (Markuerkiaga vd., 2018: 77):

- İlk aşamadaki üniversiteler destekleyici bir dış ortam içinde olmayıp, iç girişimciliği destekleme konusunda geride olduklarından, yüksek girişimcilik sonuçları elde edememektedirler.
- İkinci aşamadaki üniversiteler girişimcilik faaliyetlerini iyi yönlendirmektedir. Bu üniversiteler patent-lisanslar, öğrencilerin ve akademisyenlerin kurduğu spin-off firmalar gibi girişimcilik faaliyetlerinde iyi sonuçlar elde etmeye başlamışlardır. Bir yandan tüm girişimcilik süreçlerine destek sağlarken, diğer yandan da personellerini girişimcilik konusunda eğitmektedirler. Fakat bu üniversitelerin sanayi ile ilişkileri henüz yeterince gelişmemiştir.
- Üçüncü aşamadaki üniversiteler, sahip oldukları destekleyici sanayi ilişkileri sayesinde, bilginin yayılması, ağ oluşturma, üniversite-sanayi hareketliliği, danışmanlık ve ortak araştırmalar gibi girişimcilik faaliyetlerinde mükemmel sonuçlar elde ederler. Patent-lisanslar, öğrencilerin ve akademisyenlerin kurduğu spin-off firmalar (hard academic entrepreneurship activities) gibi akademik girişimcilik faaliyetlerinde ise ikinci aşamadaki üniversitelerle ile aynı seviyededirler. Dikkat çeken önemli bir nokta ise; bu üniversiteler iç girişimcilik faktörlerini artık daha az desteklemektedir. Özellikle tüm girişimcilik süreci ve personelin girişimcilik eğitimi için daha az destek sağlamaktadırlar. Üniversiteler için bu aşamada kalmanın en önemli yolu, destekleyici sanayi ilişkilerine sahip olmaktır.

Ayrıca tüm bu üniversiteler belirli bir grup içinde hareketsiz değildir, zamanla gelişebilir veya gerileyebilirler. Böylece bir aşamadan bir üst ya da bir alt aşamaya geçebilirler (Markuerkiaga vd., 2018: 78).

Coyle vd. (2013: 16) girişimci üniversiteleri, kurum içerisinde aşağıdan yukarıya girişimciliği teşvik etmek, desteklemek ve bu tür girişimi ödüllendirmek ve güçlendirmek için tasarlanmış yapılar olarak tanımlamıştır. Ona göre bu kurumlarda, bireysel ve kolektif sosyal sermayenin inşası yoluyla yeniliğin teşvik edilmesi için resmi olmayan ilişkiler ve ağ kurma kolaylaştırılırken; kurumun bir arada tutulmasında resmi kontrol sistemleri yerine paylaşılan değerler, kültür, gayri resmi esnek stratejik düşünme ve farkındalık kullanılmaktadır.

Landinez vd. (2019: 61), gerçekleştirdikleri çalışmada girişimci üniversitelere ait farklı yazarlarca tanımlanmış özellikleri 6 ana başlık altında özetlemişlerdir. Girişimci bir üniversitenin 6 özelliği ve bu özellikleri destekleyen literatür Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Girişimci Bir Üniversitenin Özellikleri

Özellik	Destekleyen Literatür
Girişimci Yönelim ve Düşünce Yapısı	• Güçlendirilmiş bir yönetim merkezi (Clark, 1998) • Motive edilmiş bir akademik merkez (Clark, 1998) • Gelişimi destekleyen genişletilmiş bir çevre (Clark, 1998) • Girişimci düşünce yapısı (Etzkowitz, 2008) • Çok kültürlü organizasyonlar (Wissema, 2009) • Bir yenilik kültürü (Meyers ve Pruthi, 2011) • Bütünleşik bir girişimcilik kültürü (Clark, 1998) • Kültürü yapının önüne yerleştirmek (Thorp ve Goldstein, 2010) • Liderlik ve Yönetişim (Avrupa Komisyonu [EC] ve Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD, 2012) • Kurumsal Kapasite, İnsan Kaynakları ve Teşvikler (EC ve OECD, 2012) • Stratejik vizyon ve akademik liderlik (Etzkowitz, 2008) • Üniversite misyonu, temel belgeler, strateji (Olearnik ve Pluta-Olearnik, 2015) • Tepeden tabana benimsenmiş bir vizyon, strateji ve liderlik (Meyers ve Pruthi, 2011) • Büyük problemlerde başa çıkabilme (Thorp ve Goldstein, 2010) • Yönetimsel oryantasyon (Olearnik ve Pluta-Olearnik, 2015)
Bilgi Alışverişi	• Yaşantısal öğrenme ve bilgi alışverişi fırsatları (Meyers ve Pruthi, 2011) • Müfredatı yönlendiren açık bir şekilde tanımlanmış girişimcilikle ilgili öğrenme hedefleri (Meyers ve Pruthi, 2011) • Öğretim ve öğrenimde girişimciliğin geliştirilmesi (EC ve OECD, 2012) • Pazarlama araçlarının kullanımı (Olearnik ve Pluta-Olearnik, 2015) • Yeni girişimler ve müfredat (Olearnik ve Pluta-Olearnik, 2015)
Katma Değer Yaratma	• Know-how ve girişimcilik faaliyetlerinin kullanılması (Wissema, 2009) • Patentleme, lisanslama ve inkübasyon yoluyla bilgi aktarımı (Etzkowitz, 2008) • Girişimciler için izlenecek yollar (EC ve OECD, 2012) • İş ve yatırım projeleri (Olearnik ve Pluta-Olearnik, 2015) • Mezunların yollarını izlemek; işverenlerle ilişkiler (Olearnik ve Pluta-Olearnik, 2015) • Yenilik ve uygulama değerleri (Thorp ve Goldstein, 2010)
Disiplinlerarası Çalışma	• Disiplinler arası veya disiplinler ötesi itici güç olarak yaratıcılık (Wissema, 2009) • Esnek ve dinamik bir üniversite müfredatı (Olearnik ve Pluta-Olearnik, 2015) • Liberal sanat eğitiminin Amerikan inovasyon sistemini körüklediğinin kabulü (Thorp ve Goldstein, 2010) • Çalışanların özerkliği (Clark, 1998)
İş Birliği ve Etkileşim	• Üniversite ağları, ortaklar (Wissema, 2009) • Üniversite içi ve dışındaki güçlü ağlar (Meyers ve Pruthi, 2011) • Üniversite-iş dünyası ilişkileri (EC ve OECD, 2012) • Ortaklıklar (Olearnik ve Pluta-Olearnik, 2015) • Akademisyenler ve girişimciler arasındaki ortaklıkların teşvik edilmesi (Thorp ve Goldstein, 2010) • Uluslararası rekabet odaklılık (Wissema, 2009)
Bağımsız Fon Yapısı	• Çeşitlendirilmiş bir fon yapısı (Clark, 1998; Olearnik ve Pluta-Olearnik, 2015) • Akademik kaynaklar ve fikri mülkiyet üzerinde kontrol (Etzkowitz, 2008) • Daha az devlet bağımlılığı (Wissema, 2009) • Çeşitlendirilmiş finansman kaynakları (Olearnik ve Pluta-Olearnik, 2015)

Kaynak: Landinez vd., 2019: 61.

2.1.5. Girişimci Üniversitenin Rolleri ve İşlevleri

Bilgi temelli ekonomide merkezi aktörler olan girişimci üniversitelerden, teknolojik değişim ve yeniliğin teşvik edilmesinde aktif bir rol oynamaları beklenmektedir (Bramwell ve Wolfe, 2008: 1175). Nitekim girişimci üniversiteler günümüz toplumunda temel bir rol üstlenerek, inovasyon, iş yaratma, ekonomik büyüme ve sürdürülebilirlik için çok önemli bir aktör haline gelmişlerdir (Etzkowitz, 2008: 30). Bu özellikleriyle girişimci üniversiteler bulundukları ülkede, ekonomik yeniliklerin gerçekleştirilmesinde, küresel rekabet gücünün ve sosyal refahın artırılmasında önemli bir rol oynarlar (Alexander ve Evgeniy, 2012: 45).

Girişimci üniversiteler, sahip oldukları öğretim ve araştırma işlevinin yanında ürettikleri faydalı bilgiyi kullanarak, bu bilginin ticari bir etkinlik haline dönüşmesini sağlamaktadırlar (Gürpınar vd., 2021: 176). Üniversiteler inovasyonun geliştirilmesi sürecinde yenilik adaları olmalarının yanı sıra, araştırmacılar ve bölgesel girişimcilik ortamı arasındaki bağlantıları da geliştirmeyi amaçlamalıdırlar (Bathelt ve Spigel, 2011: 215). Bilimsel araştırmalar ve Ar-Ge faaliyetleri yoluyla bölgelerindeki problemlere çözümler üretecek olan üniversiteler ayrıca, araştırma sonuçları yoluyla ürettikleri bilginin toplumda yayılmasını sağlayarak topluma hizmet etmelidirler (Aktaş vd., 2019: 110). Etzkowitz ve Zhou (2007:2)'ya göre, girişimci bir üniversitenin yaratıcı gerilim sürecinde öğretim, araştırma ve topluma hizmeti dengelemede şu üç temel görevi bulunmaktadır:

1- Girişimcilik faaliyetlerinin benimsenmesi ve sistematik olarak desteklenmesi,
2- Teknoloji transfer ofisi gibi ara yüz mekanizmalarının oluşturulması,
3- Üniversite çalışanlarının önemli bir bölümünün, üniversite araştırmalarını ve diğer etkinlikleri desteklemek için gerekli geliri yaratabilecek firmalar kurması.

Literatürdeki birçok yazara göre girişimci üniversitelerin en önemli rolü "üçüncü misyon" ya da benzer farklı kavramlarla ifade edilen ve toplumsal ve ekonomik katkıyı temel alan görevleri gerçekleştirmektir. Nitekim Frondizi vd. (2019: 7)'nin üniversitelerin yeni rollerine dair literatürde tespit ettikleri kavramlar ve tanımlarda da bu açıkça görülmektedir. Üniversitelerin yeni rolleri ile ilgili tespit edilen bu tanımlar Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Üniversitelerin Yeni Rolleri ile İlgili Tanımlar

Yazar(lar)	Kavramlar	Tanım
Molas-Gallart vd. (2002: iv)	Üçüncül Akım / Üçüncü Ayak	Üçüncül akım / üçüncü aşama faaliyetleri, akademik çevre dışındaki bilginin ve üniversiteye ait yeni yeteneklerin oluşturulması, kullanılması ve faydalı hale getirilmesi ile ilgilidir.
Gunasekara (2006: 102)	Üçüncü Rol	Üçüncü rol, bölgesel düzeyde ekonomik ve sosyal kalkınmayı canlandırmak için üniversiteler tarafından yerine getirilir.
Gunasekara (2006: 103)	Üniversite Katılımı	Üniversitelerin katılım yaklaşımı, öğrenen ekonomiler ile üretim ve düzenlemenin bölgeselleşmesini merkeze alan, bölgesel ekonomik ve sosyal kalkınmada üniversiteler tarafından gerçekleştirilen gelişimsel bir role işaret eder.
Pilbeam (2006: 297)	Üçüncül Akım Geliri	Üniversite entelektüel varlıklarının ticari kullanımından elde edilen gelirler (üçüncül akım geliri).
B-HERT (2006: 3)	Topluluk Katılımı	Topluluk katılımı, ticari ve ekonomik yönlerin ötesine geçen geniş bir bakış açısına sahiptir. Üniversiteler, kapasitelerini geliştirmek için sosyal, ekonomik, çevresel ve kültürel boyutları içeren geniş bir katılım görüşüne sahiptirler.
B-HERT (2006: 4)	Üçüncü Misyon	Üniversitelerin üçüncü misyon faaliyetleri, akademik ortamların dışında bilgi ve diğer üniversite yeteneklerini üretmeyi, uygulamayı ve kullanmayı amaçlar.
HEFCE (2008: 26)	Üçüncül Akım	Üçüncü misyon, öğretim ve araştırmanın yanında bir tamamlayıcı olarak yükseköğretimin ekonomik kalkınma üzerindeki etkisini, toplumun gücünü ve canlılığını artırmaya çalışmasını ifade eder.
Webber ve Jones (2011: 17)	Yükseköğretimin Üçüncü Bileşeni	Yükseköğretimin üçüncü bileşeni, üniversitenin toplumun diğer bölümleriyle ilişkiler kurmasını ve onlara katkıda bulunmasını ifade eder.
Bornmann (2014: 217)	Araştırmanın Toplumsal Etkisi	Araştırmanın toplumsal etkisi, kamuya açık araştırmaların sonuçlarından (araştırma çıktılarından) veya ürünlerinden (araştırma sonuçlarından) ortaya çıkan sosyal, kültürel, çevresel ve ekonomik getirilerin (etki ve sonuçların) değerlendirilmesi ile ilgilidir.
Sánchez-Barrioluengo (2014: 2)	Toplum ve İş Katılımı	Toplum ve iş katılımı, bilimsel bilginin değişen doğasını ve akademinin toplumsal değişimlere yanıt olarak uyum sağlama konusundaki doğal eğilimini yansıtmaktadır.
Watson ve Hall (2015: 48)	Üçüncül Akım	Üçüncü misyon gündemi, zenginleştirilmiş öğrenmenin sağlanması, öğrenci istihdam edilebilirliğinin ve ihtiyaç duyulan gelirlerin artırılması noktasında önemli bir stratejidir.
Guerrero vd. (2015: 748)	Üçüncü Misyon	Girişimci üniversite, öğretim, araştırma ve girişimcilik misyonları aracılığıyla ekonomik ve sosyal kalkınmaya katkıda bulunan bir yayılma kanalı olarak hizmet eder.

Kaynak: Frondizi vd., 2019: 7.

Özdemir vd. (2019: 1007), girişimci üniversitelerin işlevlerine dair olumlu tespitlerin yanında ortaya çıkabilecek olan olumsuz durumlara da dikkat çekmişlerdir. Yaptıkları araştırmaya katılan öğretim üyelerinin görüşleri doğrultusunda belirledikleri girişimci üniversitelerin olumlu ve olumsuz yönleri Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: Girişimci Bir Üniversitenin Olumlu ve Olumsuz Yönleri

Girişimci Üniversitelerin Olumlu ve Olumsuz Yönleri	
Olumlu Yönleri	• Endüstriye katkı sağlanması • Ekonomiye katkı sağlanması • Yeni fikirlerin ortaya çıkmasına öncülük edilmesi • Üniversite tanınırlığının artması • Üniversiteye gelir sağlanması • Toplumsal refaha katkı sunulması
Olumsuz Yönleri	• Girişimci yerine değişime direnen bir yapının oluşması • Özgünlük ve özerkliğin bütünleşememesi • Maddi kaynakların israfına yol açabilmesi • Toplumsal değerlere aykırı girişimcilik faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi • Sağlanana ayrıcalıkların kötü amaçlı kullanımı • Yapılanmanın tamamen ürün odaklı hale gelmesi • Dış kurumların baskılarına açık hale gelinmesi • Üretilen tüm bilginin ticarileşmesine neden olması

Kaynak: Özdemir vd., 2019: 1007.

2.1.6. Üniversite-Sanayi İş Birliği

Günümüz üniversitelerinin girişimci bir üniversite olarak kabul edilebilmesinin en önemli şartlarından biri, sanayi ile bilgi alışverişi ve iş birliği faaliyetlerinde bulunuyor olmasıdır (Ağçay ve Dalkılıç, 2019: 6319; Küttim vd., 2018: 26; Özdemir vd., 2019: 1014).

Üniversite-sanayi arasındaki ilişkiler yeni bir fenomen değildir (Crespo ve Dridi, 2007: 62). Bu ilişkilerin ilk temelleri, kuruldukları dönemden itibaren endüstrinin, tarımın, ticaretin değişen gereksinimlerine karşı hassas ve duyarlı olan ve Kıta Avrupası'ndaki üniversitelere kıyasla her zaman daha âdemi merkeziyetçi ve özerk bir yapıya sahip olan Amerikan üniversitelerinde atılmıştır (Rosenberg, 2003: 114). Bilimsel araştırmalarını sürdürebilmek için maddi kaynak arayışında olan bu üniversitelerin, rekabet avantajı için AR-GE projelerine ortaklar arayan teknoloji odaklı işletmelerle yollarının kesişmesi ve sosyal kalkınma için devletin bu ilişkileri desteklemesiyle birlikte aralarındaki iş birliği faaliyetleri ivme kazanmıştır (Wissema, 2009: 89).

Üniversite-sanayi iş birliğinin 1970'ler sonrası yoğunlaşmasında teknoloji transferi için ilk ikisi talep, diğer ikisi ise arz kısmında ortaya çıkan şu dört faktörün büyük etkisi olmuştur (Feldman, 2003: 94):

1- Temel bilimsel araştırmaları öncelikle üniversitelerde yapılan, bilgisayar bilimi, moleküler biyoloji ve malzeme bilimi gibi disiplinlerden doğan yeni ve yüksek fırsatlı teknolojilerin sahip olduğu yüksek ekonomik önem.
2- Yüksek teknoloji alanlarının dışındaki birçok endüstriyel ürünün de giderek daha fazla bilime dayalı ve teknoloji yoğun hale gelmesiyle birlikte, üniversite araştırmalarının potansiyel kullanıcılarını daha da genişletmesi.
3- Üniversitelerin geleneksel finansman kaynakları olan kamu bütçelerinin katılığı ve mali belirsizlikler nedeniyle, 1970'lerden itibaren yeni finansman kaynakları bulma ihtiyacının ortaya çıkması nedeniyle üniversitelerin sanayiye yönelmesi.
4- Üniversitelerdeki teknoloji transferini teşvik eden ve kamu tarafından finanse edilen araştırmaların ekonomik getirilerini artırmayı amaçlayan hükümet politikaları.

Girişimci üniversiteler için bir dönüm noktası olarak kabul edilen Bay-Dole Yasası sonrasında teknoloji transfer ofislerinin ortaya çıkmaya başladığı 1980'li ve 1990'lı yıllar bu ilişkilerin kurumsallaşmasını destekleyerek aşağıdaki sonuçları ortaya çıkarmıştır (Crespo ve Dridi, 2007: 62);

1- Üniversiteler bünyesindeki Ar-Ge için sanayiden alınan fonların büyümesi,
2- Endüstriyel araştırmacılar ve üniversite araştırmacıları tarafından ortaklaşa yazılan makalelerin artması,
3- Üniversite araştırmaları tarafından oluşturulan patent-lisans sayısındaki artış,
4- Alınan patent-lisans geliri miktarındaki artış.

Ülkemizde de 90'lı yıllardan itibaren girişimciliğin desteklenmesi ve üniversitelerle sanayi arasındaki iş birliğini artıracak mekanizmaların geliştirilebilmesi amacıyla başta TÜBİTAK ve KOSGEB olmak üzere çok sayıda kurum ve vakıf tarafından yoğun bir çaba sarf edilmektedir (Kiper, 2010: 81). TÜBİTAK ve bünyesindeki Teknoloji ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı (TEYDEB)'nca yürütülen "İş Birliği Ağları ve Platformları Kurma Girişimi Projeleri (İŞBAP)", "Sanayi Tezleri (San-Tez) Programı" ve başta "1505 - Üniversite-Sanayi İş Birliği Destek Programı" olmak üzere "1501 - Sanayi Ar-Ge Projeleri Destekleme Programı", "1503 - Proje Pazarları Destekleme Programı", "1513 - Teknoloji Transfer Ofisleri Destekleme Programı" gibi destek programları aracılığıyla üniversite-sanayi iş

birliğinin geliştirilmesi noktasında önemli katkılar sağlanmaktadır. Ayrıca KOSGEB ile üniversiteler arasındaki girişimcilik eğitimiyle ilgili iş birliği vasıtasıyla üniversitelerimizde girişimcilik kültürünün yaygınlaşmasının yanı sıra, kuluçka merkezlerinin kurulması, girişimcilikle ilgili ödüller verilmesi gibi girişimcilikle ilgili diğer konularda da iş birlikleri devam etmektedir (GİSEP, 2015: 66).

Kiper (2010), ülkemizde üniversite-sanayi iş birliğini sağlayan mekanizmaları Tablo 4'te verilen 5 ana başlık altında sınıflandırmıştır.

Tablo 4: Türkiye'de Doğrudan ya da Dolaylı Şekilde Üniversite-Sanayi İş Birliğini Sağlayan Mekanizmaların Sınıflandırılması

1-Proje Odaklı, Kamu Destekli İş Birliği Programları	2-Kamu Programları'nca Biçimlenen Kurumsal İş Birliği Yapıları	3-Üniversitelerce Yürütülen Eğitim Programları ve Sözleşme Bazlı Projeler	4-Üniversiteler-deki İş Birliği Amaçlı Hizmet Merkezleri	5-Enformel İş Birliği Ağları ve Diğer Girişimler
• İş Birliğini Dolaylı Geliştiren Proje Destekleri (TÜBİTAK-TEYDEB, TTGV vb. tarafından desteklenen Ar-Ge Destek Programları) • Sanayi Tezleri Destekleme Programı (San-Tez) • İş Birliği Ağları ve Programları Destek Programı (İŞBAP) • Proje Pazarı Platformu Destek Programı	• Teknoloji Geliştirme Bölgeleri (TGB) • Teknoloji Geliştirme Merkezleri (TEKMER) ve Duvarsız Teknoloji İnkübatörleri (DTİ) • Üniversite-Sanayi Ortak Araştırma Merkezleri Programı (ÜSAMP)	• Üniversite Döner Sermaye Sistemi ile Sözleşme Bazlı Projeler • Üniversitelerin Sürekli Eğitim Merkezleri (SEM) • Endüstri ile İş Birliğiyle Kariyer Programları (Endüstriyel Doktora Programı - Anadolu Üniversitesi vb.)	• İş Birliği Amaçlı Üniversite Enstitü ve Merkezleri • Teknoloji Transfer Ofisleri (TTO)	• Sanayi odaları benzeri üst kurum ve kuruluşların sağladığı destek ve yönlendirme ile üniversite endüstri iş birliğini sağlayıp arttıracak Üniversite Sanayi İş Birliği Platformu (ÜSIMP) ve Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) vb. girişimler

Kaynak: Kiper, 2010.

Yakın dönemde ülkemizde Ar-Ge için ayrılan desteklerin miktarı arttırılmakla birlikte, çok sayıda yeni teknoloji geliştirme bölgesi kurulmuş, yeni araştırma merkezleri açılmış ve bilgi birikiminin oluşmasına yönelik olarak önemli gelişmeler olmuştur. Ortaya çıkan bilgi birikiminin endüstri-üniversite iş birliğinin yanı sıra ticari iş birlikleri ile yayılmaya başlayıp ticarileşmesi noktasında genellikle kişilere dayalı bazı iyi uygulamalar görülmeye başlanmış, fakat istenilen kurumsallaşma düzeyine hala ulaşılamamıştır (Kalkınma Bakanlığı, 2014: 1). Destek ve iş birliği faaliyetlerinin

genellikle kamu dışındaki kurumlarca yürütüldüğü ve böylece daha az bürokrasi ile etkin bir yapının kurulduğu ABD ve diğer gelişmiş ülkelerin aksine, ülkemizdeki destek programlarının büyük çoğunluğunun TÜBİTAK ve KOSGEB tarafından yürütüldüğü görülmektedir. Bu noktada, ülkemizdeki programların etkililiğin arttırılabilmesi adına, programlara katılacak olan kişi ve kurumların görüşlerinin alınması vasıtasıyla bu programların geliştirilmesinin daha faydalı olabileceği düşünülmektedir (GİSEP, 2015: 66).

2.1.7. Girişimci Üniversitelerin Alt Yapı Unsurları

Girişimcilik faaliyetlerini teşvik eden üniversitelerde, üretilen bilginin ticarileşmesini sağlamak için patent ve lisansların etkin bir şekilde kullanılması ve kuluçka merkezi ve teknopark gibi yapıların geliştirilmesi girişimcilik faaliyetlerinin verimliliğini büyük ölçüde arttırmaktadır (Dalmarco vd., 2018: 1). Üniversitelerde çeşitli girişimler (start-up, spin-off ve spin-out) yaratmayı teşvik etmek için bugün birçok üniversitede, girişimcilikle ilgili dersler verilmekte, girişimcilik bölümleri açılmakta, çeşitli finansman programları sunulmakta ve kuluçka merkezleri, hızlandırıcılar, teknoloji transfer ofisleri ve teknoparklar gibi yapılar aracılığıyla bu girişimler desteklenmektedir (Geissler vd., 2010: 12). Girişimcilik faaliyetlerinin üniversiteler tarafından önemli bir gelir kaynağı haline gelmesi dolayısı ile da üniversitelerde kurulan kuluçka merkezleri, teknoparklar ve diğer mülkiyet girişimlerinin sayısı her geçen gün hızla artmaktadır (Jamil vd., 2015: 223). Ülkemiz üniversitelerinde de dünya üniversitelerine paralel olarak benzer bir durum yaşanmakta ve üniversitelerimizdeki girişimcilik faaliyetlerinin desteklenmesi için kuluçka merkezleri, hızlandırıcılar, teknoloji transfer ofisleri ve teknoparkların sayıları hızla artmaktadır. Aşağıda öncelikle üniversitelerde kurulan girişimler (start-up, spin-off ve spin-out) ve ardından da bu girişimlere destek veren yapılar (kuluçka merkezleri, hızlandırıcılar, TEKMER'ler, teknoloji transfer ofisleri ve teknoparklar) hakkında bilgiler verilecektir.

2.1.7.1. Start-Up, Spin-Off ve Spin-Out

Start-up'lar yenilikçi, esnek çözümler sunabilen, hızlı büyüme potansiyeline (ölçeklenebilme) sahip olup; genellikle teknoloji ve inovasyona dayalı fikirler üzerine ürün ve hizmetler ortaya koyan girişimlerdir (Altundal, 2020: 96). Oviatt ve

McDougall (1994: 59), bir start-up'ı coğrafi konumdan bağımsız bir şekilde organizasyonel faaliyetleri arasında kapsamlı koordinasyon faaliyetleri gerçekleştirebilen ve bu sayede önemli bir rekabet avantajı elde edebilen uluslararası yeni girişimlerin en radikal tezahürü olarak tanımlamışlardır. Ayrıca start-up'ların sadece küreselleşen pazarlara yanıt vermekle kalmayıp, aynı zamanda proaktif olarak kaynak elde etme ve çıktılarını dünyanın herhangi bir yerinde en büyük değere sahip oldukları noktalarda satabilme fırsatına sahip olduklarını belirtmişlerdir. Blank (2010) ise start-up'ı, "tekrarlanabilir ve ölçeklenebilir bir iş modeli aramak için oluşturulmuş bir organizasyon" olarak tanımlamaktadır.

Spin-off'lar fikri mülkiyetin yeni organizasyonlara aktarımı ve hareketinin doğrudan bir biçimini temsil eden üniversiteye bağlı yeni girişimlerdir (Gibb, 2012: 7). Üniversite spin-off'ları, ekonomik olarak güçlü yüksek teknoloji şirketleri grubu oldukları için start-up firmaların önemli bir alt kümesi olarak görülmektedirler (O'Shea vd., 2005: 995). Yapılan bazı çalışmalar, üniversite spin-off'larının bilgi aktarımı ve girişimci üniversite ekosistemlerinin oluşturulması için ana aktörler olduklarını tespit etmiştir (Klofsten vd., 2019: 6).

Bir girişimin spin-out olarak tanımlanabilmesi için, üniversitede içinde geliştirilen bir teknoloji veya teknolojiye dayalı bir fikrin, bir şirket kurmak için üniversiteden ayrılan veya hala üniversiteyle bağı bulunuyorken şirketi kuran kurucu bir fakülte üyesi, personel veya öğrenci tarafından kurulması gereklidir (Smilor vd., 1990: 64). Evrensel bir üniversite spin-out tanımının olmadığını belirten Nicolaou ve Birley (2003: 340)'e göreyse, temel bir teknolojinin bir akademik kurumdan yeni bir şirkete aktarılması ve kurucu üyenin/üyelerin bir akademik kuruma bağlı olan veya olmayan akademisyen(ler) olması gereklidir.

Girişimci üniversitelerde, üst düzey akademik araştırmaların geliştirilmesi ve bu patentlenebilir bilimsel çalışmaların kuluçkalanmış spin-off ve start-up firmalara dönüştürülerek ticarileştirilmesi yoluyla bu firmalar zamanla teknoparklardaki yerleşik firmalar haline gelebilmektedir (Dalmarco vd., 2018: 1).

2.1.7.2. Kuluçka, Ön Kuluçka Merkezleri ve Hızlandırıcılar

Geçmişi üniversite-endüstri arasında teknoloji aktarımı kavramının önem kazandığı 1950'li yıllara kadar uzanan kuluçka merkezlerinin tarihine baktığımızda (Beyhan ve Akçomak, 2019: 5), ilk özel kuluçka merkezinin 1959'da New York-

Batavia'da ve ilk üniversite kuluçka merkezinin ise 1964 yılında Philadelphia'daki kolejler, üniversiteler ve tıp kurumlarından oluşan bir konsorsiyum tarafından kurulduğu görülmektedir (Mian, 2021: 17).

Kuluçka merkezleri en basit şekilde "start-up'lar ve tecrübesiz şirketler için oluşturulan bir destek ortamı" olarak tanımlanmaktadır (Peters vd., 2004: 83) Genel amacı yeni girişimlere destekleyici bir ortam sağlamak olan günümüz kuluçka merkezleri, fiziksel ve sanal olarak iki şekilde hizmet verebilmektedirler. Fiziksel olarak uygun koşullarda kiralanan ortak ofis alanları, paylaşılan ofis hizmetleri (telefon, sekreterlik, muhasebe vb.), profesyonel iş desteği, ağ oluşturma desteği, finansman desteği vb. yoluyla; sanal olarak ise çevrimiçi iş ve ağ geliştirme desteği vb. yoluyla yeni girişimlere destek sağlamaktadırlar (Gibb, 2012: 7).

Fikirlerin ilk geliştirme aşamalarında, girişimcilere farklı yardım biçimleri sağlayan ön kuluçka merkezleri en basit tanımıyla; "girişimci fikirleri destekleyerek, kuluçkanın başlangıç seviyesine ulaştırmayı amaçlayan yapılar" olarak tanımlanabilir (Kepenek ve Eser, 2018: 62). Dickson (2004: 533)'a göreyse ön kuluçka merkezleri, "kuluçka öncesi girişimci fikirlerin pazar uygulanabilirliği açısından test edilebildiği riski azaltılmış ortamlardır".

Tanımlardan da anlaşılacağı üzere, kuluçka merkezleri start-up'lar gibi hayata geçirilmiş yeni girişimleri desteklerken, ön kuluçka merkezleri ise girişimciler tarafından uygulamaya geçirilmek istenen girişimci fikirleri desteklemektedir.

Hızlandırıcılar ise, başta teknoloji firmaları olmak üzere hızlı büyüyen firmaların ilk aşamalarındaki gelişimleri için ihtiyaç duydukları desteği sağlayabilen önemli yapılardır (GİSEP, 2015: 67). Profesyonel yatırımcıları çekecek güvenilirliğe ve yeterli maddi imkânlara sahip olmayan deneyimsiz girişimcilere finansman konusunda yardımcı olmak için, bugün birçok topluluk ve üniversite, az miktarda başlangıç sermayesi ve zengin bir ek destek sunan hızlandırıcı programları oluşturmaktadır. Ayrıca büyük şehirlerin çoğunda bulunan özel hızlandırıcılar da sayıları her geçen gün artan üniversitelerdeki öğrenci ve mezun girişimcilere yardımcı olmak için hızlandırıcı programlar sunmaktadırlar (Scarborough ve Cornwall, 2016: 504).

Farklı kuluçka modellerinin temel özelliklerini taşıyan hızlandırıcıları kuluçka merkezlerinden ayıran en önemli özellikleri; esnek olmaları, hızlı bir şekilde pazara çıkabilmeleri ya da başarısızlık durumunda hızlı ve daha az maliyetlerle pazardan çekilebilmeleri ve yatırımcılarının girişimci seçme ve gelişme aşamalarına dâhil

edilebilmeleridir (Beyhan ve Akçomak, 2019: 5). Üç aydan bir yıla kadar süren yapılandırılmış programlar sunabilen hızlandırıcı programları, girişimlerin fikir aşamasından kendini kanıtlama aşamasına geçmesine ve daha önemli fonlar için sunabileceği güçlü bir iş modeline sahip olduğu bir noktaya taşınmasına yardımcı olmaktadır (Scarborough ve Cornwall, 2016: 504).

Türkiye'de uzun yıllardır hem ulusal hem de uluslararası ölçekte faaliyetlerini başarı ile yürüten çeşitli vakıf ve devlet üniversit2nineleri ile bankalar tarafından kurulan birçok kuluçka, ön kuluçka merkezi ve hızlandırıcı faaliyet göstermektedir. Bilkent Üniversitesi CyberPark Kuluçka, İzmir Ekonomi Üniversitesi Embryonix Kuluçka, Sabancı Üniversitesi SUCOOL Ön Kuluçka, Özyeğin Üniversitesi Girişim Fabrikası BİGG Hızlandırma Programı, Koç Üniversitesi KWORKS Hızlandırma Programı, ODTÜ ATOM Önkuluçka/Kuluçka, YTÜ Yıldız Kuluçka, Boğaziçi Üniversitesi HayalEt Kuluçka, Anadolu Üniversitesi ANAÇ Ön Kuluçka, QNBEYOND Hızlandırma Programı bu alanda ilk akla gelen örnekler olarak sayılabilir. Bu kurumlardan bazıları ise sayılan hizmetlerin tümünü veren çeşitli programları bir arada yürütmektedir. Bu alanda en başarılı örneklerden biri olarak kabul edilen İstanbul Teknik Üniversitesi bünyesinde faaliyet gösteren BİGG İTÜ Çekirdek Programı, İTÜ Çekirdek Ön Kuluçka, İTÜ Çekirdek Express, İTÜ Çekirdek Big Bang, İTÜ MAGNET, İTÜ INNOGATE Uluslararası Hızlandırma Programları ile çeşitli bankalar tarafından sunulan TEB Girişim Evi, Albaraka Garaj, Kuveyt Türk Lonca Girişimcilik Merkezi, Garanti Partners Girişim Üssü, Türkiye İş Bankası ve Kolektif House Workup Girişimcilik Programı ve Akbank LAB programları örnek olarak verilebilir (Altundal, 2018: 222).

Yakın dönemde üniversitelerimizce yurtdışında kurulan uluslararası kuluçka merkezleri de önemli bir gelişme olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda, KOSGEB'in 2016 yılında faaliyete geçirdiği "Uluslararası Kuluçka Merkezi ve Hızlandırıcı Destek Programı" ile ABD San Francisco şehrinde birincisi "ODTÜ Teknokent A.Ş." ve ikincisi "Yıldız TGB Teknopark A.Ş." olmak üzere 2 adet kuluçka merkezi kurulmuştur (KOSGEB, 2020: 136). Ayrıca 2017 yılında ABD'nin Chicago kentinde İstanbul Teknokent Entertech, TÜBİTAK Marmara Teknokent, GOSB, Namık Kemal Üniversitesi Teknokenti ve Güzeller OSB'nin oluşturduğu konsorsiyum ile Chicago Uluslararası Kuluçka Merkezi kurulmuştur (İstanbul Üniversitesi, 2016: 138).

2.1.7.3. TEKMER (Teknoloji Geliştirme Merkezi)

Teknoloji Geliştirme Merkezleri, yeni ürün veya üretim teknolojisi geliştiren işletmelere Ar-Ge çalışmalarını yürütmeleri amacıyla KOSGEB, üniversiteler ve odaların iş birliği ile kurulan; işletmeler için mekân tahsisi için destek verilen, KOSGEB tarafından işletilen merkezleri ifade eder (Resmî Gazete, 2005: 2). Üniversite-sanayi-kamu iş birliği amacıyla kurulan Teknoloji Geliştirme Merkezleri, üniversiteler ve KOBİ´lerin KOSGEB'in koordinasyonu altında ortak Ar-Ge çalışmaları gerçekleştirdikleri yerlerdir (KOSGEB, 2018: 16).

2020 yılında yapılan revizyon çalışması neticesinde 2018 yıl sonu itibarıyla 28 olan TEKMER sayısı, 2020 yıl sonunda 11'e inmiştir. Sonrasında bu TEKMER'ler yerlerini büyük oranda inkübatör mantığında çalışan ve bununla birlikte fiziki bir binaya sahip olmaksızın sadece iş birliğinin tahsis edildiği Ar-Ge ve İnovasyon İş Birliği Protokollerine devretmiştir (KOSGEB, 2018: 16; KOSGEB, 2020: 136).

2.1.7.4. Teknoloji Transfer Ofisi (TTO)

Girişimci üniversitelerdeki ticarileşme faaliyetleri, start-up ve spin-off firmaların yanı sıra yerel aktörlerle gerçekleştirilen örtük bilgi alışverişi olarak tanımlanabilecek teknoloji transferi de bölgenin ekonomik başarısına önemli katkıda bulunmaktadır (Bramwell ve Wolfe, 2008: 1176).

Üniversitelerde teknoloji transferi için örgütsel mekanizmalar ilk olarak 20. yüzyılın başlarında MIT'de kullanılmaya başlanmış, sonrasında daha geniş bir akademik yelpazeye yayılmıştır. Üniversitelerin teknoloji transferi konusuyla ilgili en önemli adım ise, ABD Kongresi'nin federal olarak desteklenen akademik araştırmalardan kaynaklanan maddi olmayan fikri mülkiyeti üniversitelere devrettiği Bayh-Dole Yasası olarak bilinen Patent ve Ticari Marka Yasasında 1980 yılında yapılan değişikliktir. Bu değişiklikle Amerikan modeli kurumsallaştırılmış ve devletin üniversitelerde finanse ettiği araştırmalarda fikri mülkiyet haklarına sahip olması ve bu hakların kullanıma sunulmasını istemesi arasındaki çelişki çözülmüştür (Etzkowitz, 2008: 39). Bu yasa sadece teknoloji transferi için bir temel sağlamakla kalmayıp; öğretim üyelerinin de önemli bir pay almalarını garanti ettiği için, onları da girişimcilik faaliyetlerine katılmaya teşvik etmiştir (Etzkowitz, 2008: 40). Bu mevzuatın ardından birçok üniversite, araştırmalarından kaynaklanan buluşların veya diğer fikri mülkiyet biçimlerinin endüstriye lisanslanması yoluyla ticari bilgi transferlerini (veya

teknolojik yayılımı) kolaylaştırmak, fikri mülkiyetlerini yönetmek ve korumak için TTO'lar kurmuştur (Siegel vd., 2003: 112). Bu gelişmeler sonrasında ABD'de özellikle 1991 ve 2000 yılları arasında üniversitelerin Ar-Ge'sine yapılan sanayi harcamalarında, sanayiye verilen üniversite patent-lisanslarının sayısında ve üniversite patent-lisans gelirlerinde büyük bir artış olmuştur (Crespo ve Dridi, 2007 :62).

TTO'lar bünyesinde faaliyet gösteren Tanıtım, Farkındalık ve Eğitim, Girişimcilik ve Şirketleşme, Üniversite ve Sanayi İş Birliği, Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları, Proje Destek, Ulusal ve Uluslararası Fonlar gibi birimler/modüller aracılığıyla sanayici, akademisyen, öğrenci ve girişimcilere destek sağlamaktadırlar. Günümüzde birçok üniversitede tescil, lisanslama, buluş ve patent ile ilgili farkındalık oluşturma, eğitim ve seminer düzenleme ve gerekli süreci destekleme işlemleri üniversitelerin TTO'ları bünyesinde yer alan "Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları Birimleri"nce yapılmaktadır (Güler ve Kırbaşlar, 2020: 124).

2.1.7.5. Teknopark (Teknoloji Geliştirme Bölgeleri)

Bazıları için, bir üniversitenin girişimci bir üniversite olma isteğinin en önemli göstergesi, odak noktası yeni teknoloji tabanlı şirketler olan ve en önemli amacı üniversite teknoloji transferini teşvik ederek değer yaratmak olan bir teknoparka sahip olmasıdır (Gibb, 2012: 8).

Bugün bildiğimiz teknoparkların ilk örnekleri 1950'lerin başında ABD'de ortaya çıkmıştır. İlk teknopark 1951'de kurulmuş olan Stanford Araştırma Parkı iken, ikincisi 1959'da kurulan Research Triangle Park ve üçüncüsü ise 1962'de kurulan Cummings Araştırma Parkı olmuştur (Watch, 2002: 33; Zhang, 2005: 138). ABD'nin ardından teknoparkların kurulduğu 2. ülke olan Birleşik Krallık'ta, 1972 yılında kurulan Cambridge ve Heriot-Watt Üniversitesi Teknoparkları da onları izlemiştir (Siegel, Westhead ve Wright, 2003: 178). 20. yüzyılın sonlarına doğru birbiri ardına kurulan bu teknoparkların yanı sıra, üniversiteler tarafından desteklenen Silikon Vadisi (Stanford Üniversitesi), Research Triangle (Kuzey Karolina, Duke ve Kuzey Karolina Eyalet Üniversiteleri), Route 128 (MIT ve Harvard Üniversiteleri) ve Cambridge Phenomenon (Cambridge Üniversitesi) gibi ileri teknoloji firmalarını barındıran endüstriyel kümeler 1970'lerdeki ekonomik patlamalar için bir mekanizma ortaya koyarak, birçok ülkede artan sayıda planlı sanayi kümelerinin kurulmasını sağlamışlardır (Adams, 2005: 29; Zhang, 2005: 139).

Dünyanın farklı bölgelerinde farklı isimler verilen teknoparklar için, ABD'de "Araştırma Parkı", Avrupa'da "Bilim Parkı" ve Asya'da ise genellikle "Teknoloji Parkı" ifadelerinin kullanıldığı görülmektedir (Link ve Scott, 2011: 2). Ülkemizde ise, 2001 yılında yayınlanan 4691 Sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu'nda "Teknoloji Geliştirme Bölgesi (TGB)" ifadesi kullanılmakla birlikte, "Teknopark" ve "Teknokent" ifadelerinin kullanımının daha yaygın olarak tercih edildiği görülmektedir (Gümüş vd., 2013: 24). Teknopark ve teknokent ifadelerinin kullanımında ise; alt yapı olanakları, sahip olunan açık ve kapalı alan, firma sayılar vb. ölçeklerin baz alındığı ve genel olarak firma sayısı fazla ve kuruluş alanı büyük olanlara teknokent kavramı kullanılırken, firma sayısı az ve kuruluş alanı küçük olanlara ise teknopark adı verilmektedir (Altundal, 2018: 218).

Uluslararası Bilim Parkları ve Yenilik Alanları Birliği (IASP)'ne göre teknopark, "temel amacı yenilik kültürünü ve ilgili işletmelerinin ve bilgi temelli kurumlarının rekabet gücünü teşvik ederek topluluğunun zenginliğini artırmak olan uzman profesyoneller tarafından yönetilen bir organizasyondur". Bu kapsamda bir teknopark, "istenilen hedeflere ulaşılmasını sağlamak için üniversiteler, Ar-Ge kurumları, şirketler ve pazar arasındaki bilgi ve teknoloji akışını uyarıp yöneterek, kuluçka ve spin-off süreçleri aracılığıyla inovasyona dayalı şirketlerin yaratılmasını ve büyümesini kolaylaştırarak, yüksek kaliteli alan ve olanaklarla birlikte diğer katma değerli hizmetler sunmaktadır" (IASP, 2021).

Siegel, Westhead ve Wright (2003)'e göre, teknoparkların üç temel görevi:

1- Yenilikçi şirketlerin kurulmasını ve gelişmesini teşvik etmek,
2- Büyük firmaların yenilikçi şirketlerle ilişkiler geliştirmesini sağlayacak bir ortam yaratmak,
3- Yenilikçi firmalar ile üniversiteler ve araştırma merkezleri benzeri bilgi yaratma merkezleri arasında resmi ve işlevsel bağlantıları teşvik etmektir (Siegel, Westhead ve Wright, 2003: 178).

Ülkemizde 4691 sayılı Kanun doğrultusunda kurulmaya başlanan Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde; "teknolojik bilginin üretilmesi, üretilen bilginin ticarileştirilmesi, üründe ve üretim yöntemlerinde ürün kalitesi ve standardının yükseltilmesi, verimliliği artıracak ve üretim maliyetlerini düşürecek yeniliklerin geliştirilmesi, küçük ve orta ölçekli işletmelerin yeni ve ileri teknolojilere uyumunun sağlanması, araştırmacılara iş imkânlarının sağlanması ve ileri teknoloji yatırımları yapacak yabancı sermayenin ülkeye girişinin hızlandırılması ile sanayinin rekabet

gücünün artırılması" amaçlanmaktadır (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2021). Bu bölgelerde üniversitelerimiz ile endüstrinin bir araya gelmesiyle, üniversitelerimizce üretilen faydalı bilginin sanayiye kazandırılması sonucunda ortaya çıkacak sinerjinin ülkemizin büyümesi ve gelişmesine de fayda sağlayacağı düşünülmektedir (Aktaş ve Delen, 2021 :733).

Türkiye'de teknoparklarla ilgili yasal mevzuat 2001 yılında oluşturulmakla birlikte, teknopark kurma çabaları 1990'lı yıllarda başlamış ve ilk kurulan teknoparklar ODTU, İTÜ ve TÜBİTAK Gebze teknoparkları olmuştur (Cansız, 2017: 13) Şubat 2022 itibariyle ülke genelinde 76'sı faaliyette, 16'sı altyapı çalışmaları devam eden toplam 92 TGB (Ankara 10, İstanbul 12, Kocaeli 5, İzmir 4, Konya 2, Gaziantep 2, Antalya 2, Mersin 2, Hatay 2, Kayseri 2, Bursa 2 adet, Eskişehir 2 adet -(Bilecik) ve Trabzon, Adana, Erzurum, Isparta, Denizli, Edirne, Elazığ, Sivas, Diyarbakır, Tokat, Sakarya, Bolu, Kütahya, Samsun, Malatya, Urfa, Düzce, Çanakkale, Kahramanmaraş, Tekirdağ, Van, Çorum, Manisa, Niğde, Burdur, Yozgat, Kırıkkale, Balıkesir, Karaman, Muğla, Afyonkarahisar-(Uşak), Aydın, Batman, Osmaniye, Zonguldak, Karabük, Nevşehir, Çankırı, Kastamonu, Kırklareli, Giresun, Rize, Yalova, Aksaray ve Adıyaman'da 1 TGB) kurulmuştur (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2022).

2.1.8. Girişimci Üniversite Modelleri

Girişimci üniversitelerin, girişimci örgütler haline dönüşmeleri, üyelerinin potansiyel girişimciler olmaları ve çevre ile etkileşimlerinin de girişimci bir model izlemesi gerekir (Röpke, 1998: 9). Bu düşünce doğrultusunda günümüze gelinceye kadar birçok yazar tarafından çok sayıda girişimci üniversite modeli ortaya koyulmuştur. Aşağıda ilk olarak literatürde en çok üzerinde durulan ve kabul gören girişimci üniversite modellerine yer verilecek, sonrasında da diğer bazı model önerilerine değinilecektir.

2.1.7.1. Üçlü Sarmal Model (Triple Helix)

Üniversitelerin teknoloji firmalarının kuluçkalanmasındaki artan rolüyle beraber, bilginin üniversite ortamındaki artan rolü daha önemli bir hale gelmiştir. Girişimci bir üniversite, bilginin kullanılması ve akademik bilginin yaratılarak genişletilmesi konusunda proaktif bir rol oynamaktadır. Etzkowitz (2003)'e göre, artan

üniversite-sanayi-devlet etkileşimi sonucu oluşan ve "Üçlü Sarmal Model" olarak ifade edilen bir yapı, inovasyonu her geçen gün daha fazla etkilemektedir. Teknolojik seviyeleri yükselen firmalar, akademik bir modele yakınlaşarak daha yüksek eğitim seviyelerine katılmakta ve bilgi paylaşımı yapmaktadırlar. Bu sayede doğrusal bir inovasyon modeli yerine interaktif (etkileşimli) bir inovasyon modeli ortaya çıkmaktadır (Etzkowitz, 2003: 293). Üniversiteler, doğal bir kuluçka makinesi, araştırmanın ticarileştirme motoru ve yeni bilgi ve teknoloji kaynağı olmaları dolayısı ile üçlü sarmal modelinin başarılı bir şekilde uygulanmasında önemli bir rol oynamaktadır (Alexander ve Evgeniy, 2012: 46). Bu model içerisinde devletin rolü ise, oyunun kurallarını belirlemede oynadığı geleneksel düzenleyici role ek olarak bir kamu girişimcisi ve risk kapitalisti olarak hareket eder hale gelmektir. Böylece inovasyon, ürün geliştirmenin ötesine geçerek üniversite, sanayi ve devlet arasında hibritleşmeyi teşvik ederek, "diğerinin rolünü üstlenmenin" içsel bir süreci haline gelmektedir (Etzkowitz, 2003: 293).

Etzkowitz (2003)'e göre üçlü sarmal modeline giden yolun farklı başlangıç noktaları bulunmaktadır ve bu yol şu iki karşıt bakış açısına sahip modelle başlar:

1. Model (Devletçi Model): Üniversiteyi ve sanayiyi kontrol eden devletçi bir hükümet modelidir,

2. Model (Bırakınız Yapsınlar Modeli): Sanayi, üniversite ve devletin birbirinden ayrı ayrı ve güçlü sınırlar boyunca sadece mütevazı bir şekilde etkileşime girdiği bir modeldir.

Ona göre, bu başlangıç noktalarının her ikisinde de bilgi ve teknoloji yönetimi için yeni bir küresel modele doğru giden bir hareket vardır (Etzkowitz, 2003: 302).

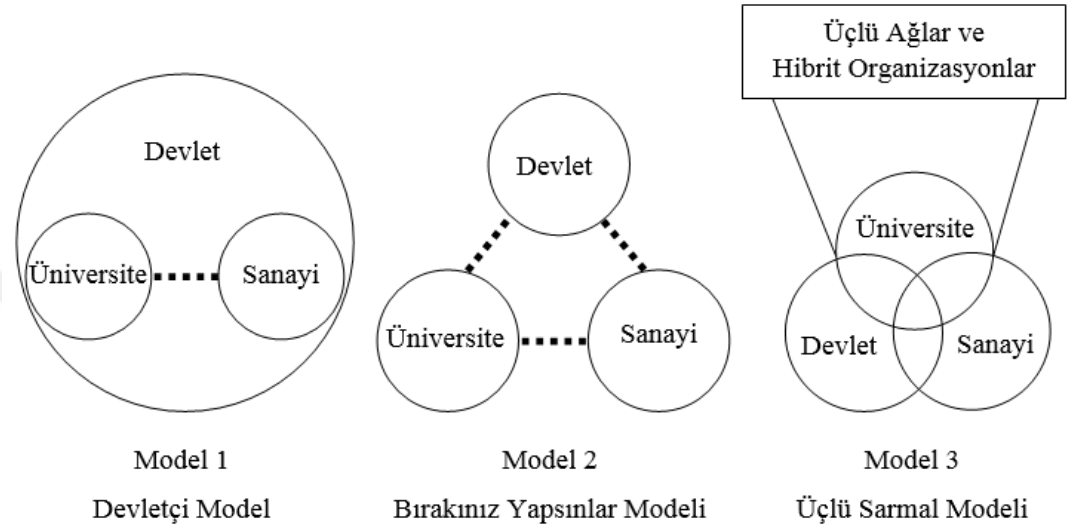
3. Model (Üçlü Sarmal Model): Bu model, her kurumsal alanın kendine has özelliklerini ve özgün kimliğini korurken, diğerinin rolünü de üstlendiği yeni bir gelişmedir.

Üçlü sarmal modeli, üniversite-sanayi-devletin ilişkilerinden ortaya çıkan birinci modeldeki rollerin ve ilişkilerin dönüşümünü yakalamaya çalışır (Etzkowitz, 2003: 302).

Üniversite, sanayi ve devlet değişime açık ve hazır hale geldiğinde, inovasyon sistemlerinin iç içe geçmesiyle birlikte yeni bir dizi etkileşim ortaya çıkar ve bu kurumlar arasında birbirlerinin performansını artırmak için göreceli bir özerklik konumundan iş birliği konumuna geçiş gerçekleşir (Etzkowitz, 2003: 308).

Özet olarak, birinci modelde devlet, üniversite ve sanayiyi yönlendirerek başrol oynarken, ikinci modelde sanayi itici güç ve devlet ile üniversite destekleyici yapılar olarak işlev görür ve üçüncü modelde ise üniversite, sanayi ve devlet, klasik inovasyon rejimlerinde birbirleriyle farklı ilişkileri olan iç içe geçmiş spiraller olarak kavramsallaştırılır (Etzkowitz, 2003: 302).

Şekil 1: Etzkowitz'in Üçlü Sarmal Modeli ve Aşamaları (Triple Helix)

Kaynak: Etzkowitz (2003: 302)

2.1.7.2. Wissema'nın Üçüncü Kuşak Üniversite Sekizgeni

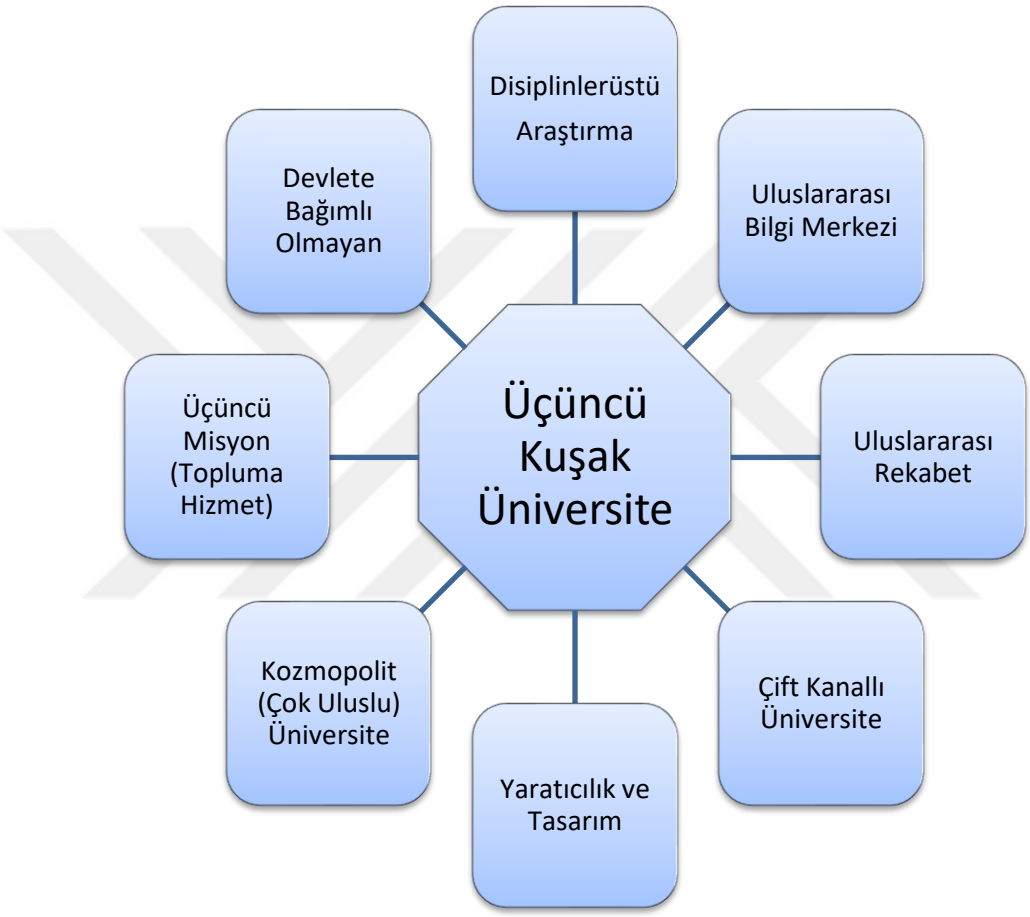
Wissema (2009: 44), üçüncü kuşak üniversiteyi aşağıdaki şekilde açıklamaya çalışmıştır:

- Ürettiği bilgilerle, tekno merkezlerini destekleyerek ve fikri mülkiyet haklarından para kazanarak topluma değer yaratır,
- Ulusal olmaktan çok küresel bir yapıdadır,
- Dünyanın her yerinden personel ve öğrencilerin ilgisini çeken uluslararası bir bilgi birikiminin merkezidir,
- Ortak dil olan İngilizceyi kullanır,
- Yurtdışındaki sanayi, spin-out şirketleri, araştırma enstitüleri ve üniversitelerle iş birliği yapan bir bilgi ve yenilik ağının merkezidir,
- Rasyonel Çağ'ın indirgemeci eğilimlerini tersine çevirir ve tutarlılık ve disiplinler arası araştırma gibi Rönesans değerlerine geri döner,
- Fakültelerin rollerinin azaltılması, araştırma fonlarının kanalize edilip önceliklendirilmesi ve yeni bir öğretim ile toplu eğitim hedeflerini

karşılamak için yeni bir organizasyonel format oluşturulması için gerekli çalışmaları gerçekleştirir.

Çift kanallı üniversite, geleceğin bilim adamlarını yetiştirebilmek için öğrencilerin çoğuna iyi bir akademik eğitim içeren standart dersler sunulurken, çeşitli burs ve imkânlarla desteklenen en başarılı ve parlak öğrencilere ise bilime yönelik akademik dersler sunulması anlamına gelir (Wissema 2009: 40).

Şekil 2: Üçüncü Kuşak Üniversite Sekizgeni

Kaynak: Wissema, 2009; Wissema, 2014: 58.

2.1.7.3. Guerrero ve Urbano'nun Modeli

Guerrero ve Urbano (2010), gerçekleştirdikleri deneysel çalışma ile girişimci üniversitelerin dönüşüm sürecindeki öğretim, araştırma ve girişimcilik faaliyetleri ile koşullandıran ortamla ilişkili faktörler ve iç faktörler arasındaki ilişkileri inceleyerek; bu süreçteki kritik faktörlerin tanımlanması ve bu ilişkilerin doğru bir şekilde anlaşılması için bir model önerisi oluşturmuşlardır (Guerrero ve Urbano, 2010: 44).

Oluşturdukları modelde girişimci üniversitelerin gelişimini ve dolayısı ile üniversite düzeyinde yeni firma oluşumunu etkileyen ortamla ilişkili faktörlerin

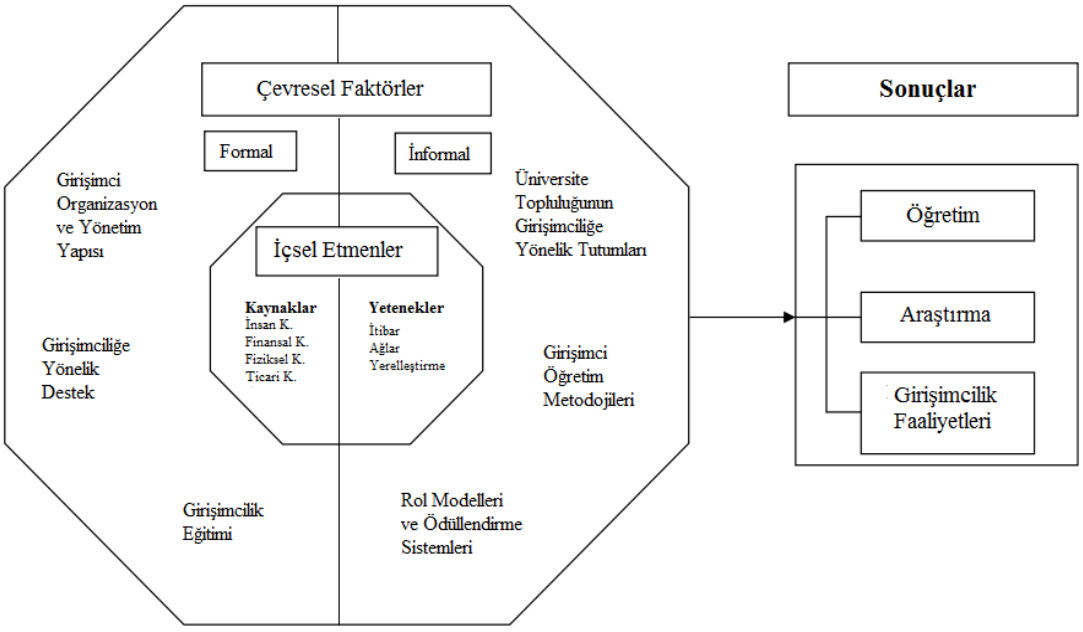
(formal ve informal kurumsal faktörlerin) incelenmesindeki yeterliliği nedeniyle "Kurumsal İktisat Teorisi"'ni ve daha somut olarak North (1990, 2005)'un çalışmalarını araştırmanın teorik çerçevesi olarak kullanmışlardır (Guerrero vd., 2006: 5; Guerrero, 2010: 44).

Girişimci bir üniversite bağlamında rekabet avantajı oluşturan iç faktörleri (kaynaklar ve yetenekler) açıklamaya yardımcı olmak üzere de tamamlayıcı bir teorik çerçeve olarak "Kaynak Temelli Görüş"ten yararlanmışlardır (Guerrero ve Urbano, 2010: 45).

Böylece Guerrero ve Urbano (2010) kurumsal iktisat teorisi ve kaynak temelli bakış açısıyla oluşturdukları model ile girişimci üniversiteye geçiş süreçlerinde yer alan ortamla ilişkili faktörler (formal ve informal) ile iç faktörler (kaynaklar ve yetenekler) arasındaki ilişkilerin anlaşılmasına katkıda bulunmuşlardır.

Guerrero ve Urbano (2010: 47)'nun oluşturduğu kavramsal model Şekil 3'te gösterilmiştir.

Şekil 3: Girişimci Üniversitelerin Kavramsal Modeli

Kaynak: Guerro ve Urbano, 2010: 47.

Guerro ve Urbano (2010)'nun girişimci üniversite misyonu ile modellerinde yer alan ana yapılar ve bunların altında yer alan maddeler aşağıda Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5: Girişimci Üniversitenin Ana Yapıları

Girişimci Üniversite Misyonu	
İş arayanlar oluşturun	Bilgi transferi (patentler, lisanslar, bölünmeler)
Girişimcilik kültürünü teşvik etme	Bilimsel makaleler yayınlama
Pratik sonuçları olan makaleler yayınlama	Bölgesel ve sosyal gelişime katkı
Girişimciler yaratma	
Ortamla İlişkili Faktörler	
Formal Faktörler	**İnformal Faktörler**
Yeni girişim oluşturmak için asgari	Girişimci öğretim metodolojileri
düzenlemeler Teknoloji transferi desteği	Girişimciliğe karşı olumlu öğrenci tutumları
Star-up'lar için destek	Girişimciliğe karşı olumlu personel tutumları
Ekonomik olmayan destekler	Uygun ödül sistemleri
Bilim Parkı	Girişimcilik rol modelleri
Öğrenciler için girişimcilik kursları	
Akademisyenler için girişimcilik kursları	
İç Faktörler	
Kaynaklar	**Yetenekler**
İnsan kaynakları	Üniversitenin tarihçesi
Finansal kaynaklar	Üniversite durumu
Fiziksel kaynaklar	Üniversite ittifakları
Ticari kaynaklar	Üniversite yerleşimi

Kaynak: Guerrero ve Urbano, 2010: 50.

2.1.7.4. Yokoyama'nın Girişimci Üniversite Modeli

Yokoyama (2006: 527), üniversitelerin değişen iç ve dış taleplere yanıt verebilmek için yaşadığı örgütsel değişimler ve girişimcilik faaliyetleri sonucu ortaya çıkan beş üniversite tipini gösteren bir model ortaya koymuştur. Bu model, tüm üniversitelerin girişimci üniversite paradigmasına yakınlaştığını göstermekten ziyade, üniversitelerin örgütsel değişim, girişimcilik faaliyetleri ve girişimcilik kültürüne katılımlarının farklı derecelerini göstermektedir. Üniversitelerin her türde örgütsel değişim ve girişimcilik faaliyetlerine katılımının temel koşullarını özetleyen bu model altındaki beş üniversite tipi ve bu üniversite tiplerine örnek gösterilen Japonya ve Birleşik Krallık'tan üniversiteler Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6: Yokoyama'nın Girişimci Üniversite Modeli

Üniversite Tipi	Özellikleri
Prototip Üniversite (Ör. Tokyo Üniversitesi)	• Enstitülerin inisiyatif yetkisinin artması • Girişimcilik kültürünün tanıtılması • Yönetişim, yönetim, liderlik ve iç finansman konularının gözden geçirilmesi • Kurumsal stratejik planlamanın oluşturulması • Hesap verebilirliğin artırılması için öneminin vurgulanması
Girişim Odaklı Üniversite (Ör. Waseda Üniversitesi)	• Girişimcilik faaliyetlerinin genişletilmesi • Pazar odaklı bir kurumsal politikanın uygulanması • Akademik değerler ile girişimcilikle ilgili değerler arasındaki uyuşmazlığın giderilmesi • İşletmecilik yaklaşımının tanıtılması
Yeni (Acemi) Girişimci Üniversite (Ör. Nottingham Trent Üniversitesi)	• Kamu finansmanına bağımlılığın azaltılması • Girişimci bir üniversitenin öz kimliğinin oluşturulması • Bölge ekonomisine katkı yapılması
Uyarlanabilir Girişimci Üniversite (Ör. Surrey Üniversitesi)	• Kurumsal özerkliğin sağlanması • Dış finansmandan önemli miktarda gelir elde edilmesi • Pazar odaklı bir yönetişim ve yönetim yapısının oluşturulması • Girişimcilik ve akademik kültürün entegrasyonu
İdeal Tip Üniversite	• Özerk ve bağımsız bir kurum haline gelinmesi • Girişimci faaliyetlerinde yer alan aktörler arasında riskin ve sorumluluğun paylaşılması • Girişimcilik kültürü- akademik kültür ve yönetsel kültür-meslektaş kültürünün aralarındaki çatışmaların giderilerek kurum içerisinde bütünleştirilmesi.

Kaynak: Yokoyama, 2006: 528.

Bu modele göre, üniversitelerin prototipten ideal tipe doğru doğrusal bir şekilde gelişmeleri zorunlu değildir. Bu üniversite tipleri için üniversitenin sahip olduğu gelenekleri ve misyonu ile ekonomik, politik ve sosyo-kültürel unsurları, üniversitelerin kendilerine özgü örgüt ve girişimcilik kültürlerini formüle etmede önemlidir (Yokoyama, 2006: 527).

2.1.7.5. Gaffikin ve Morrissey'in Bağlantılı Modeli

Gaffikin ve Morrissey (2008: 102) gerçekleştirdikleri çalışmada üniversiteleri beş modele ayırmışlar ve özelliklerini şu şekilde tanımlanmışlardır:

- Fildişi kule modeli (ivory tower model), eski gelenekleri teşvik eden izole bir yapıya sahiptir.
- Tarafsız model (nonpartisan model), tamamen izole olmasa da ilişkilerinde oldukça kısıtlı ve tedbirli bir yapıya sahiptir.
- Hizmet modeli (service model), çalışanlarının ve öğrencilerinin gönüllülük esasına dayalı olarak topluma sınırlı bir destek sağladığı, ancak güç, statü ve takdir yetkisinin sadece kurumda olduğu yapıdır.
- Sosyal modelde (outreach model), daha organize bir bakış açısı ile topluma hizmette bir ilerleme sağlansada, bilgi aktarımı büyük ölçüde tek yönlüdür ve üniversiteye bağlı olarak gerçekleşir.
- Bağlantılı model (engaged model) ise akademik dünya ve toplum arasındaki iki yönlü bilgi alışverişine dayalı, üniversite stratejisi olarak uzun vadeli iş birliğini teşvik eden, üniversitenin daha sistematik bir tanıtımının yapıldığı ve toplumun da üniversiteye erişimini sağlayan bir yapıdır.

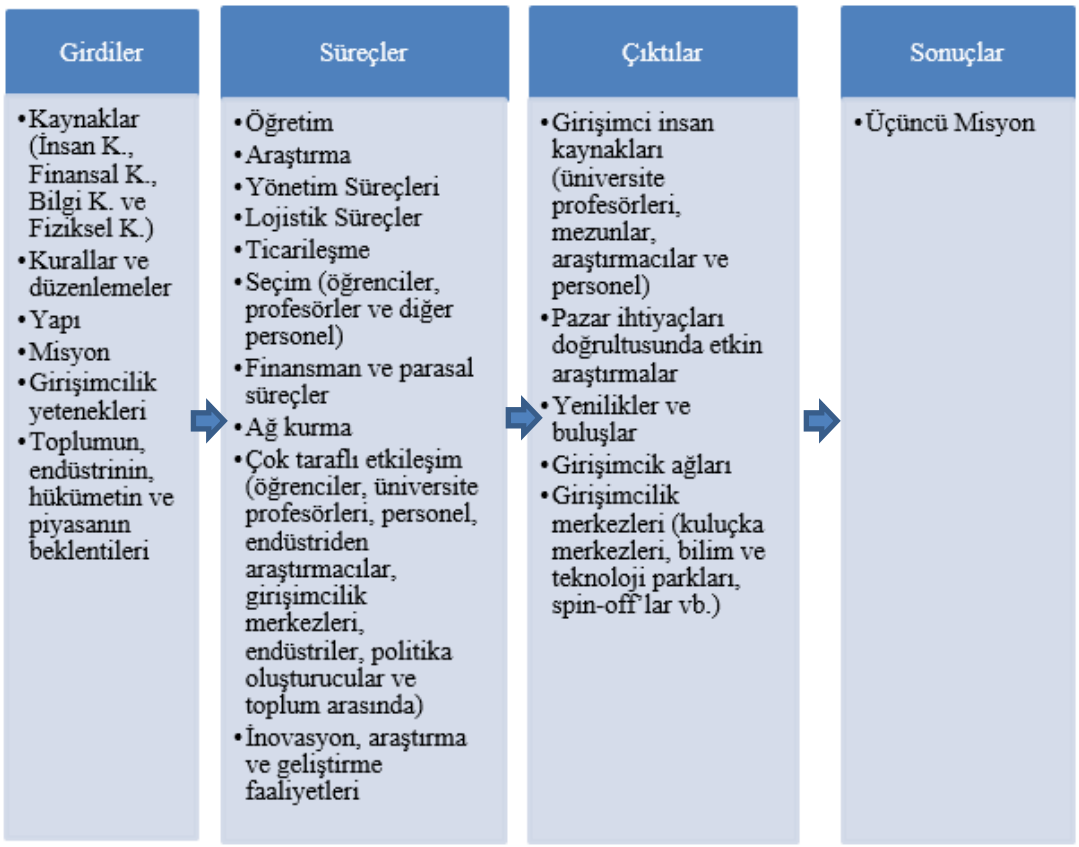
2.1.7.6. Diğer Girişimci Üniversite Modelleri

Yukarıda, üzerinde en çok durulan ve kabul gören girişimci üniversite modellerine yer verildikten sonra, aşağıda da yerli ve yabancı literatürden dikkat çeken diğer bazı model önerilerine kısaca değinilmiştir.

2.1.7.6.1. Salamzadeh vd.'nin Modern Girişimci Üniversite Modeli

Salamzadeh vd. (2011: 35)'e göre modern bir girişimci üniversite özel girdilerden (kaynaklar, kurallar ve düzenlemeler, yapı, misyon, girişimcilik yetenekleri ve toplumun, endüstrinin, hükümetin ve piyasanın beklentilerinden), süreçlerden (öğretim, araştırma, yönetim süreçleri, lojistik süreçler, ticarileşme, seçim, kaynak ve finansal süreçler, ağ kurma, çok taraflı etkileşim ile inovasyon, araştırma ve geliştirme faaliyetlerinden) ve çıktılardan (girişimci insan kaynakları, pazar ihtiyaçları doğrultusunda etkin araştırmalar, yenilikler ve buluşlar, girişimcilik ağları ve girişimcilik merkezlerinden) oluşan dinamik bir sistemdir ve üçüncü misyonunu yerine getirebilmek için tüm kaynak, yetenek ve kabiliyetlerini seferber etmeyi amaçlamaktadır. Yazarların çalışma sonucunda geliştirdikleri "Modern Girişimci Üniversiteler Modeli" Şekil 4'te verilmiştir.

Şekil 4: Modern Girişimci Üniversiteler Modeli

Kaynak: Salamzadeh vd., 2011: 35.

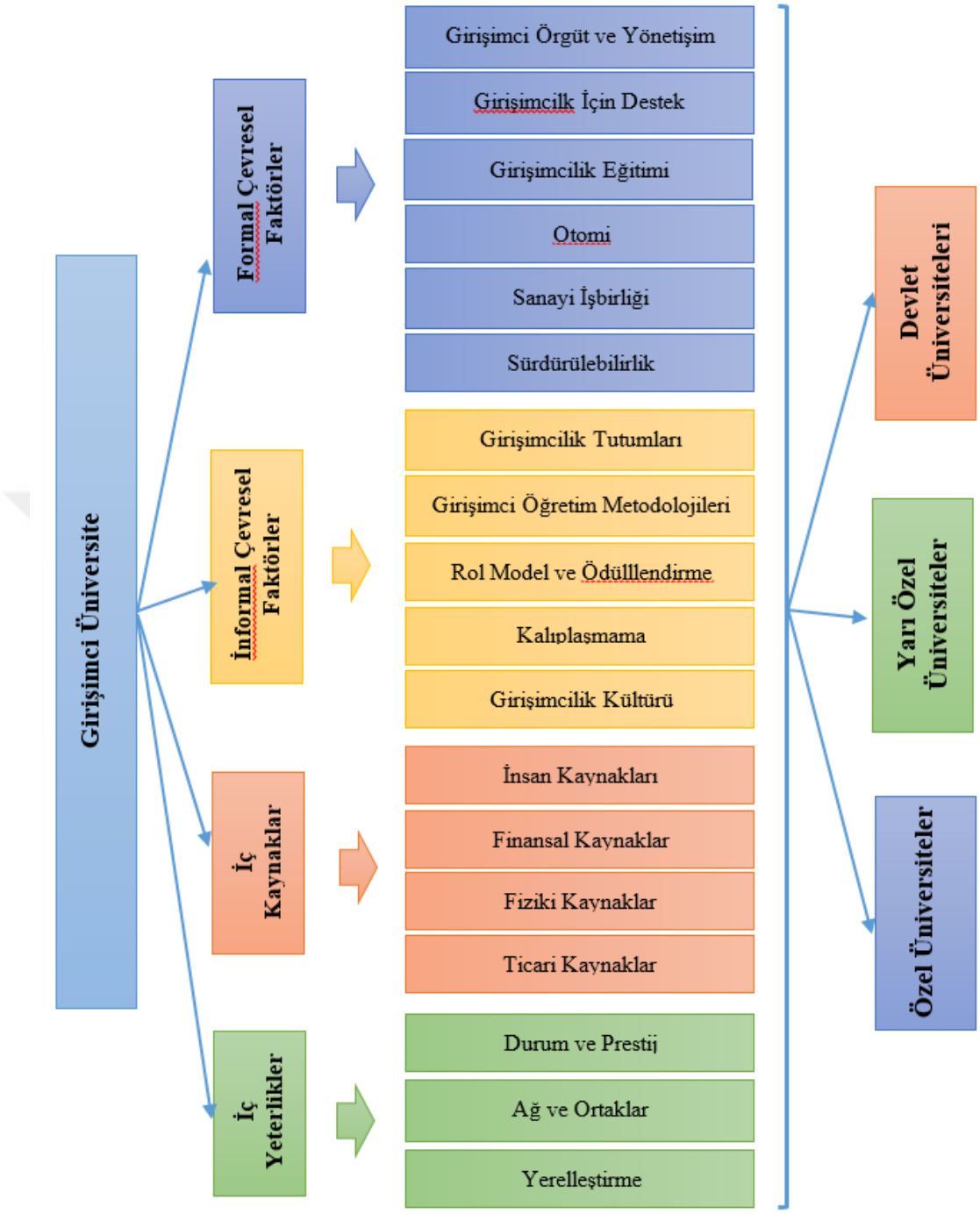
2.1.7.6.2. Mavi'nin Girişimci Üniversite Modeli

Mavi (2014), girişimci üniversitelerin değerlendirilmesi için kapsamlı bir kriter seti sağlamak amacıyla, literatür taraması ve ankete dayalı olarak girişimci üniversitelerin ortamla ilişkili faktörlerini ve iç faktörlerini belirlenmiştir.

On iki akademisyen ve yöneticinin katıldığı bu çalışmada, kriterlerin tartılması ve alternatiflerin puanlaması yapılmıştır. Veriler, bulanık analitik hiyerarşi süreci (FAHP) ve ideal çözüme benzerlik için Bulanık TOPSIS Yaklaşımı (FTOPSIS) ile analiz edilmiştir.

Mavi'nin gerçekleştirdiği çalışma sonucu geliştirdiği girişimci üniversite modeli aşağıda Şekil 5'te verilmiştir.

Şekil 5: Mavi'nin Girişimci Üniversite Modeli

Kaynak: Mavi, 2014: 376.

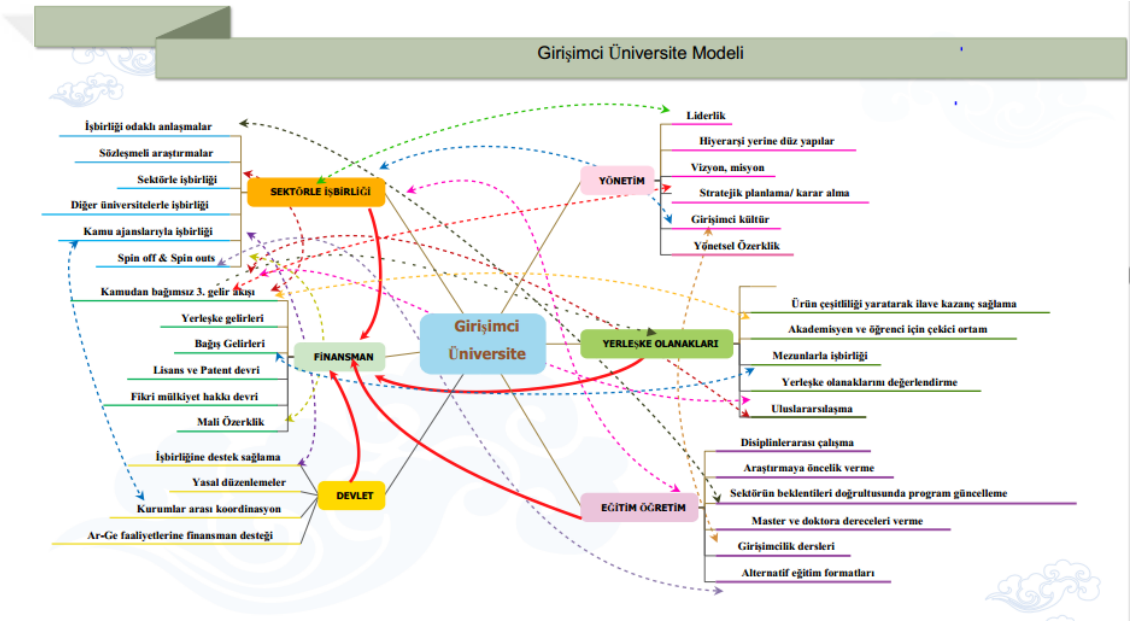
Yazara ait girişimci üniversite modelinin faktörleri ve göstergeleri incelendiğinde Guerro ve Urbano (2010)'nun modeline benzer yapının ortaya çıktığı görülmektedir.

2.1.7.6.3. Baş'ın Girişimci Üniversite Model Önerisi

Baş (2015), ülkemizdeki üniversitelerde uygulanabilecek bir girişimci üniversite modeli oluşturma amacıyla yola çıktığı çalışmasında gerçekleştirdiği detaylı

literatür taraması sonucunda; "Yerleşke Olanaklarının Değerlendirilmesi", "Girişimci Üniversite Yönetimi", "Girişimci Üniversite-Devlet İlişkisi", "Girişimci Üniversitede Eğitim-Öğretim Faaliyetleri", "Girişimci Üniversitenin Finansmanı" ve "Girişimci Üniversite-Sanayi İş Birliği"nden oluşan 6 boyut altında 31 alt boyuttan oluşan bir model önerisi ortaya koymuştur. Sonrasında 2014 yılı TÜBİTAK Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksinde yer alan 50 üniversiteden amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen 12 akademisyen ile yarı yapılandırılmış açık uçlu sorularla yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiş ve modelin bir kapsamlı değerlendirmesi yapılmıştır. Yapılan değerlendirmeler sonrasında modelin ülkemiz için uygulanabilir bir model olduğuna karar verilmiştir.

Şekil 6: Girişimci Üniversite Model Önerisi

Kaynak: Baş, 2015:153.

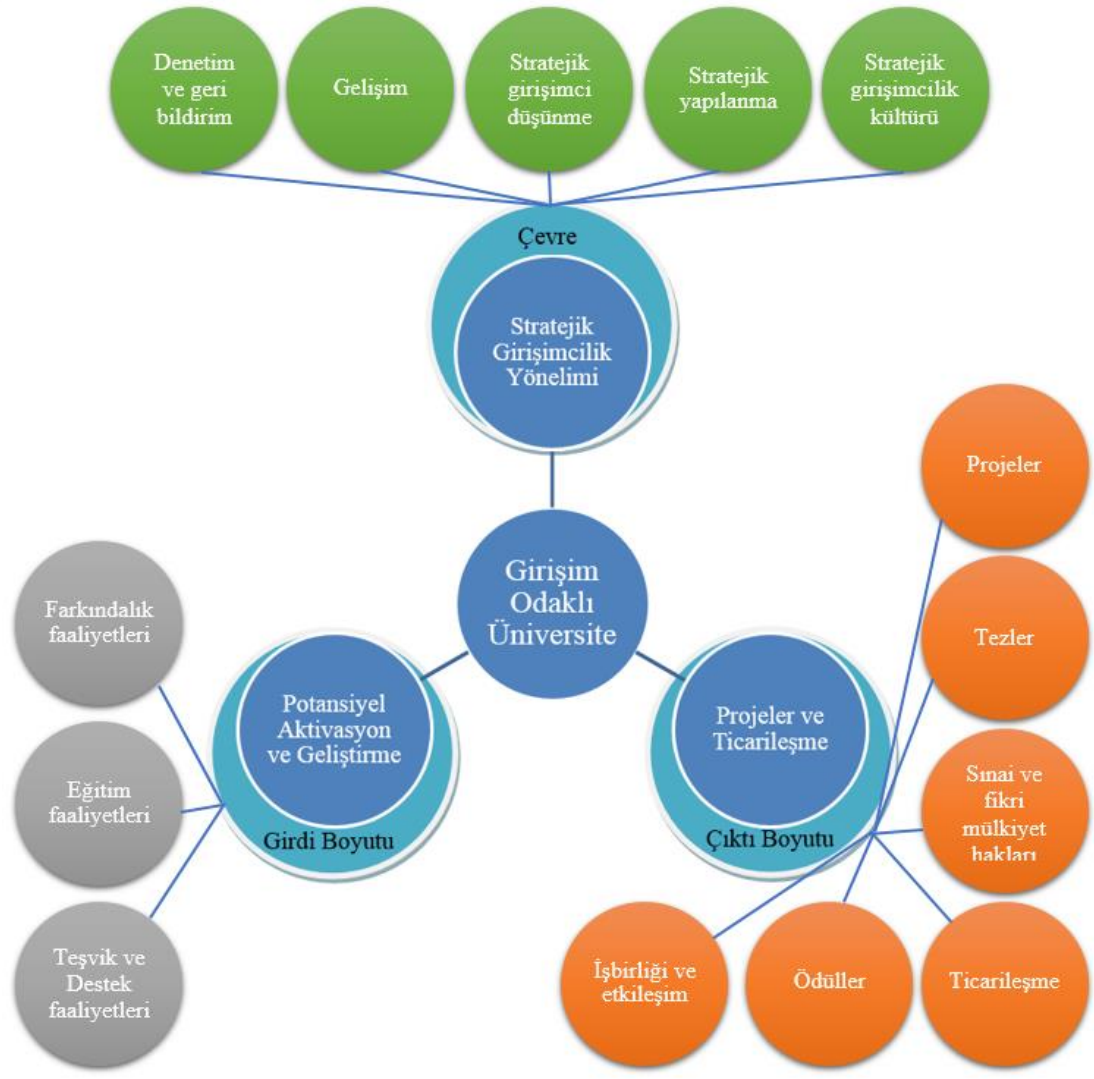
Boyutlar ve alt boyutları arasındaki ilişkilerin de gösterildiği model incelendiğinde, yönetim boyutu dışındaki tüm boyutların girişimci üniversite paradigmasının en önemli çıkış noktası olan üniversiteler için ek finansman kaynağı yaratma üzerine odaklanan finansman boyutuyla doğrudan ilişkisi bulunduğu görülmektedir (Baş, 2015: 154).

2.1.7.6.4. Girişim Odaklı Üniversite Modeli

Koyuncuoğlu (2018), gömülü teori kullanarak 2017 yılı TÜBİTAK GYÜE'de yer alan ve Türkiye'nin 7 bölgesinden 15 farklı üniversitede görev yapan 26 akademik ve idari personelle gerçekleştirdiği derinlemesine görüşmeler ile üniversitelerin çevre, girdi ve çıktı faaliyetleri aracılığıyla girişimcilik ve yenilikçilik özelliklerini ölçen bir

model oluşturmuştur (Koyuncuoğlu ve Tekin, 2019: 17). Bu model ile girişimcilik bağlamında öğrencilerine en uygun şartları sağlayan toplumla etkileşime sahip üniversiteleri belirleyerek, üniversitelerin rekabet gücünü arttırmak ve üniversite içerisinde girişimci düşünce yapılarını hâkim kılmak amaçlanmıştır (Koyuncuoğlu ve Tekin, 2019: 29). Çalışma sonucunda "Stratejik Girişimcilik Yönelimi", "Potansiyel Aktivasyonu ve Geliştirme, "Projeler ve Ticarileşme"den oluşan 3 tema ve bunlara ait 14 kategori altındaki 62 alt kategoriden oluşan bir model ortaya çıkmıştır (Koyuncuoğlu ve Tekin, 2019: 27). Modelde girişimci düşünce yapılarının üniversitenin tüm faaliyet süreçlerinde yer alması gerektiği temel alındığı için, model adının "Girişim Odaklı Üniversite Modeli" olmasına karar verilmiştir (Koyuncuoğlu, 2018: 196). Modele ait 3 tema altındaki 14 boyut aşağıda Şekil 7'de verilmiştir.

Şekil 7: Girişim Odaklı Üniversite Modeli

Kaynak: Koyuncuoğlu ve Tekin, 2019: 26.

2.2. ÜNİVERSİTELERİN GİRİŞİMCİLİK ORTAMI

2.2.1. Üniversite Girişimcilik Ortamı Kavramı

Üniversitelerdeki girişimcilik ortamı kavramı, girişimci üniversiteyle ilgili birçok kavramla iç içe geçmiş olan bir kavramdır. Zaman zaman üniversitelerdeki girişimcilik iklimi, ekosistemi, atmosferi, koşulları ya da potansiyeli gibi farklı kavramlarla ifade edilen üniversite girişimcilik ortamı (OECD, 1998: 188); finansman kaynakları, araştırma, inovasyon ve girişimcilik programları ve esnek etkileşim ve ağ oluşturma mekanizmaları gibi çeşitli fırsatlar sunan bir ortam olarak tanımlanabilir (Al Harthy, 2014: 33). Ahmad ve Xavier (2012: 53)'e göre bir kurumun geleceğini veya başarısını etkileyebilen girişimcilik ortamı, girişimciliğin ve girişimcilik faaliyetlerinin geliştirilmesinde rol oynayan faktörlerin bir kombinasyonunu ifade etmektedir.

Girişimcilik ortamının geliştirilmesi konusunda çeşitli alanlarda faaliyet gösteren OECD'nin Eurostat Girişimcilik Göstergeleri Programı (EIP), Küresel Girişimcilik ve Kalkınma Enstitüsü (GEDI) ve Küresel Girişimcilik Monitörü (GEM) gibi uluslararası kuruluşların yanı sıra, sadece üniversiteler düzeyinde faaliyetlerini yürüten OECD HEInnovate Topluluğu, Eğitimde Girişimcilik Ulusal Merkezi (NCEE), Girişimci ve Toplum ile Bütünleşen Üniversiteler Akreditasyon Konseyi (ACEEU) gibi kurumlar tarafından yayınlanan çerçeve ve çalışmalar da bulunmaktadır.

Bu konuda faaliyet gösteren uluslararası kuruluşlardan biri de, 2006 yılında girişimcilik göstergelerinin geliştirilmesi ve toplanması konusunda metodolojik araçlar üretmek için başlatılan OECD'nin Eurostat Girişimcilik Göstergeleri Programıdır (EIP). Bu program kapsamında, "karşılaştırılabilir verilerin toplanmasına izin veren analitik bir model ve ölçüm altyapısına dayalı, politikayla ilgili ve uluslararası olarak karşılaştırılabilir göstergeler" geliştirilmektedir (OECD, 2019).

Girişimcilik, ekonomik kalkınma ve refah arasındaki bağlantılar hakkında bilgi sağlayan bir girişimcilik geliştirme enstitüsü ve araştırma kuruluşu olan GEDI Enstitüsü; LSE, George Mason Üniversitesi, Pécs Üniversitesi ve Imperial College London'dan dünya çapında girişimcilik konusunda uzmanlaşmış akademisyenler tarafından kurulmuştur. GEDI Enstitüsü'nün girişimcilik konusuna en önemli katkısı ise; ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde girişimcilik ortamlarının kalitesini ve

dinamiklerini ölçmede bir atılım olarak görülen Küresel Girişimcilik Endeksi (GEI)'nin geliştirilmesi olmuştur (GEDI, 2020).

1999 yılında Babson Koleji (ABD) ile Londra İşletme Okulu (İngiltere) arasındaki ortak bir araştırma projesi olarak başlayan bir konsorsiyum olan GEM ise, bugün dünya genelinde girişimcilik ve girişimcilik ekosistemlerinin durumu hakkında en zengin güvenilir bilgi kaynağı haline gelmiş ve yaklaşık 115 ülkenin katıldığı dünyadaki girişimcilik dinamikleri üzerine devam eden en büyük çalışma haline gelmiştir (GEM, 2020).

Bugün birçok ülke, üniversitelerindeki girişimcilik ortamının geliştirilmesi ve iyileştirilmesi için yoğun bir çaba göstermektedir. Örneğin, Alman Federal Ekonomi ve Enerji Bakanlığı ve Avrupa Sosyal Fonu tarafından ortak olarak finanse edilen ve 1990'ların sonlarından bu yana Alman üniversitelerinde ve araştırma enstitülerinde girişimcilik ortamını geliştirmeyi ve iyileştirmeyi amaçlayan EXIST Programı ile aşağıda yer alan üç farklı başlık altında üniversitelere destek sağlamaktadır (Hofer ve Dimitrov, 2015: 10):

- Girişimcilik Kültürü (Gründungskultur),
- İşletme Start-Up Hibesi (Gründerstipendium),
- EXIST Araştırma Transferi (Forschungstransfer).

Üniversitelerde yönetimin, akademisyenlerin, öğrencilerin, mezunların ve diğer paydaşların girişimciliğe olan ilgisinin artması, çeşitli girişimcilik fırsatlarından yaralanması ve kurumdaki girişimciliğin ve girişimcilik faaliyetlerinin istenilen seviyeye ulaşması için girişimcilik ortamının geliştirilmesi önemlidir. Bugün, girişimcilik ortamının iyileşmesini amaçlayan birçok üniversite sahip olduğu teknoparklar, hızlandırıcılar, TTO'lar, kuluçka merkezleri gibi yapılar ile çevredeki yüksek teknoloji firmalarıyla kurduğu ağlar, start-up, spin-off ve teknoloji transferini teşvik eden programlar gibi hizmetler aracılığıyla bu amacı gerçekleştirmeye çalışmaktadır (OECD, 1998: 188). Üniversitelerde girişimcilik ortamının geliştirilmesi ve iyileştirilmesi için ayrıca, girişimcilik eğitiminin müfredata entegre edilmesi, start-up destekleri ve izleme programlarını ve girişimcilik kültürünü teşvik eden politikaların geliştirilmesi gibi faaliyetler de fayda sağlayacaktır (Gangi ve Timan, 2013: 175).

Girişimcilik ortamının gelişmesi öğrenme ortamlarını da etkilemektedir. Avrupa'daki girişimcilik ortamlarının gelişim süreçlerini araştıran Clarysse vd. (2001), gerçekleştirdikleri analizler sonucunda bu ortamların "bilinçli olmayan" (kümülatif

öğrenmenin zor olduğu) bir ortamdan "bilinçli" (kümülatif öğrenmenin olduğu ancak birleştirici öğrenmenin zor olduğu) bir ortama ve sonrasında da "destekleyici" (hem birleştirici hem de kümülatif öğrenmenin mümkün olduğu) bir ortama doğru evrilen bir yol izlediğini tespit etmişlerdir (Clarysse vd., 2001: 93). Buna göre girişimcilik ortamının gelişmesi, girişimcilik ve girişimcilik faaliyetleri ile ilgili bilgilerin daha kolay öğrenilmesini sağlayarak, hem kurum içindeki girişimciliğin daha hızlı yayılmasını sağlayacak, hem de girişimcilik faaliyetlerinin başarıya ulaşma şansını artıracaktır.

Son dönemde, birçok gelişmiş ülkede olduğu gibi ülkemizde de toplumda girişimciliğe verilen değerin artması, gençlerin girişimciliği bir seçenek olarak görmeye başlaması, girişimciliğin medyanın gündeminde olması, üniversitelerin çeşitli bölümlerinde girişimcilikle ilgili çeşitli derslerin verilmesi, girişimciliğin geliştirilmesi için çalışan kişi ve kurumların sayısının artması ve bunların Girişimcilik Konseyi bünyesinde toplanması ülkemiz açısında son derece önemli gelişmelerdir (GİSEP, 2015: 65). Ayrıca girişimciliği destekleyen çok sayıda kuruluş, melek yatırımcı grupları, devlet tarafından sağlanan çeşitli destekler vb. hesaba katıldığında, ülkemizdeki girişimcilik ortamının artık olgunlaşma aşamasında olduğu söylenebilir (Çetin, 2021: 154). Ayrıca TÜBİTAK tarafından 2012 yılından bu yana her yıl düzenli olarak yayınlanan Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi'nin de üniversitelerimizdeki girişimcilik ortamının geliştirilmesi ve iyileştirilmesine önemli katkılar sağlamaktadır.

2.2.2. Üniversite Girişimcilik Ortamının Önemi

Ulusal ya da kurumsal düzeyde girişimciliği teşvik etmek ve geliştirmek için uygun bir girişimcilik ortamının sağlanması son derece önemlidir (OECD, 1998: 188). Bunun en önemli sebebi girişimcilik ortamının, girişimcilik faaliyetlerini doğuran girişimci tutumları, faaliyetleri ve büyümeyi etkilemesidir (Ahmad ve Xavier, 2012: 55). Potansiyel girişimcileri harekete geçirerek girişimci bir toplum oluşturmak isteyen ülkelerde, girişimcilik ortamının geliştirilmesi için girişimciliğe yönelik finansman sağlayan ve destekleyen devlet politikalarının yanı sıra, özel sektörün ve girişimcilikle ilgili insan sermayesinin ana kaynağı olan üniversitelerin de önemli bir rolü vardır (Aparicio vd., 2021: 10).

Son on yılda dünyada yaşanan çeşitli sosyo-ekonomik olaylar (salgın hastalıklar, göçler/mülteciler, Avrupa'daki Brexit süreci, Amerikan seçimleri, dijitalleşme vb.) nedeniyle üniversiteler, mezunları arasında artan yüksek işsizlik oranları, kamu bütçelerinin azaltılması ve yükseköğretim çalışmalarına olan talebin azalması gibi durumlarla karşı karşıya kalmışlardır. Bu nedenle bugün birçok üniversite kendi gelir kaynaklarını oluşturabilmek ve kendi işini kurma, akademik girişimcilik ve iç girişimcilik gibi istihdam alternatiflerini arttırabilmek için girişimcilik ekosistemlerini yapılandırarak temel faaliyetlerini (öğretim, araştırma ve bilgi transferi / ticarileştirme) günümüz şartlarına uygun şekilde dönüştürmeye çalışmaktadır (Guerrero vd., 2020: 754).

Üniversitelerde yenilikçi yeteneklerin arttırılması ve yeni girişimlerin desteklenmesi ancak girişimcilik ortamının iyileştirilmesi ile mümkündür. Destekleyici bir girişimcilik ortamı; potansiyel tedarikçi-üretici-kullanıcı ağları, başarılı girişimcilik uygulamaları ve gelenekleri (başarılı rol modeller, koçluk vb. uygulamalar aracılığıyla potansiyel girişimcilere aracılık edilmesi) içeren zengin bir kurumsal ortamdır. Ayrıca Silikon Vadisi'ndeki yüksek riskli, açık mimari girişimcilik kültürü veya Boston'ın Route 128 bölgesindeki büyük firma, tescilli inovasyon kültürü gibi bir girişimcilik kültürü oluşturma potansiyeline de sahiptir (Bathelt ve Spigel, 2011: 207). Üniversitelerin girişimcilik ortamının sürekli olarak iyileştirilmesi ve geliştirilmesi, yeni girişimlerin büyüme hızını da etkilemektedir. Destekleyici bir girişimcilik ortamı, öğrenme fırsatlarını arttırarak start-up ve spin-off'ların büyümesini hızlandırırken, zayıf bir girişimcilik ortamı ise girişimler için uzun bir "kuluçka" aşamasını izleyen yavaş bir büyümeye yol açmaktadır (Clarysse vd., 2001: 77).

2.2.3. Üniversite Girişimcilik Ortamının Ölçümü

Girişimcilik ortamının ölçümüne ilişkin yapılan incelemeler sonucunda, çeşitli kuruluşların bölgesel, ulusal ve küresel düzeyde değerlendirmeler ve sıralamalar yaptıkları bazı endeks ve değerlendirme araçlarının bulunduğu görülmektedir. Örneğin, bu araçlardan biri olan Küresel Girişimcilik ve Kalkınma Enstitüsü (GEDI)'ne ait Küresel Girişimcilik Endeksi (GEI), girişimciliğin çok boyutlu kalite yönlerine odaklanan ilk karmaşık endeks olma özelliğini taşımaktadır. "Girişimci Tutumlar", "Girişimcilik Faaliyetleri" ve "Girişimcilik İsteği"nden oluşan üç alt

endekse bölünmüş olan bu endeks, girişimciliğin mikro ve makro düzeydeki yönlerine karşılık gelen 14 sütunu oluşturan 16 bireysel ve 15 kurumsal olmak üzere toplam 31 değişken ile girişimcilik sürecinin ve ortamının farklı yönlerini ölçmektedir (Acs vd., 2015: 1979; Szerb vd., 2013: 25). Girişimcilik ortamının ölçümü konusundaki en dikkat çeken diğer uluslararası çalışmalar ise; Küresel Girişimcilik Monitörü (GEM) Projesi, OECD Eurostat Girişimcilik Göstergeleri Programı ve Avrupa Birliği AB 2020 Girişimcilik Eylem Planı olarak sayılabilir (GİSEP, 2015: 65; Kelley vd., 2011: 15). Bahsedilen bu çalışmalar oldukça geniş bir politika alanına sahip olduğu için ölçümü son derece zor olan, ülkelerin girişimcilik performanslarını ve girişimcilik ortamlarının kalitesini karşılaştırılabilir olarak ölçmektedirler (Kalkınma Bakanlığı, 2014: 7; Pehlivanoğlu ve Kayan, 2019: 59).

Özel olarak yükseköğretim kurumlarındaki girişimcilik ortamının ölçümüyle ilgili de çeşitli girişimler mevcuttur. Fakat üniversite girişimcilik ortamını ölçen uluslararası kabul görmüş bir ölçüm aracı ya da gösterge seti de mevcut değildir (Mudde vd., 2017: 49). Üniversite girişimcilik ortamının ölçümüyle ilgili literatürdeki en göze çarpan araçlar olarak; Girişimci ve Toplum ile Bütünleşen Üniversiteler Akreditasyon Konseyi (ACEEU)'nin ölçüm aracı, Eğitimde Girişimcilik Ulusal Merkezi (NCEE) bünyesinde hazırlanan puan çizelgesi ile OECD ve Avrupa Komisyonu'nun HEInnovate öz değerlendirme aracı sayılabilir.

Üniversitelerin girişimciliğini ve topluma yönelik katkılarını akredite etmek ve desteklemek için kurulan ve üniversitelerdeki girişimcilik ortamının geliştirilmesine odaklanan bir konsey olan ACEEU'nun akreditasyon prosedürleri, küresel yükseköğretim ortamı için özel olarak tasarlanmıştır. ACEEU değerlendirmesi de bu prosedürler doğrultusunda, girişimcilik ve katılıma yönelik çok çeşitli eğitim sistemlerini ve yaklaşımlarını hesaba katarak hazırlanmıştır. Dünyanın herhangi bir yerinden bu akreditasyonu almak için başvuran üniversitelerin, ACEEU değerlendirmesinin temelini oluşturan 5 boyut altındaki 15 ölçütü tatmin edici düzeyde karşılaması gerekmektedir (ACEEU, 2016: 5-6).

Gibb (2012) tarafından geliştirilerek ve 2013 yılında Eğitimde Girişimcilik Ulusal Merkezi (NCEE) bünyesinde üniversitelerin kullanımına sunulan puan çizelgesi ise, 5 temel alana sahip çerçeve konularını kapsayacak şekilde hazırlanan 108 soruluk kapsamlı bir ölçüm aracıdır. Üniversitelerin girişimcilik ortamına veya özellikle ilgilenilen alanlarına ilişkin kapsamlı bir incelemenin yapılabileceği ve potansiyel sinerji alanlarının araştırılabileceği bir araç olan bu puan çizelgesi (Coyle

vd., 2013: 53) ayrıca, personelin üniversitedeki girişimcilik faaliyetlerine ilişkin farkındalığını test etmek veya algılanan durum hakkında bir görüş elde etmek için ya da likert ölçek kullanılarak güçlü ve zayıf alanların belirlenmesi için de kullanılabilmektedir (Gibb, 2012: 17).

Girişimci üniversite kavramıyla ilgili tanımlanmış özelliklerin çoğunu kapsayan boyutlar etrafında tasarlanmış bir araç olan HEInnovate aracı ise; bireysel, fakülte veya kurumsal düzeyde kullanılabilen 8 boyut altındaki 42 ifade ve 146 göstergeden oluşmaktadır (EC-OECD, 2012: 2).

2.2.4. Üniversite Girişimcilik Ortamının Boyutları

Literatürdeki, ulusal ve uluslararası kuruluşlar tarafından yayınlanan çerçeveler ile çeşitli yazarlar tarafından öğretim görevlileri ve öğrencilerin girişimcilik ortamı üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde; girişimcilik ortamının boyutlarıyla ilgili bazı ortak boyutlar bulunmakla birlikte, boyut sayılarının genellikle birbirinden farklı olduğu görülmektedir.

Üniversite öğrencileri ve öğretim görevlileri ile yürütülen girişimcilik ortamına ilişkin mevcut çalışmalarda genellikle "hükümet politikaları", "sosyo-ekonomik koşullar", "eğitim ve öğretim", "finansal destek" ve "finansal olmayan destek"ten oluşan beş boyut yer almakta; "girişimcilik ve yönetim becerileri", "sosyo-kültürel çevre", "pazar ortamı" ve "sosyal ağ oluşturma" boyutlarıyla ilgili çalışmalara da rastlanmaktadır (Wu ve Mao, 2020: 3).

Girişimcilik ortamı konusunda faaliyet gösteren ulusal ve uluslararası kuruluşların yayınladığı girişimcilik çerçevelerinde de boyut sayılarının farklılıklar gösterdiği göze çarparken, yine bu boyutlardan birbirine paralellik gösterenler bulunduğu görülmektedir. Örneğin, Küresel Girişimcilik Monitörü (GEM)'nde girişimcilik ortamı için tanımlanmış olan 9 boyutun (finansman, hükümet politikaları, hükümet programları, girişimcilik eğitim ve öğretimi, ar-ge transferi, ticari ve hukuki altyapı, iç pazar açıklığı, fiziki altyapı, kültürel ve sosyal normlar) (Kelley vd., 2011: 15); OECD'nin Eurostat Girişimcilik Göstergeleri Programı'nda 6 boyut (düzenleyici çerçeve, pazar koşulları, finansa erişim, bilginin oluşumu ve yayılımı, girişimcilik yetenekleri ve kültür), AB 2020 Girişimcilik Eylem Planında ise 3 boyut (girişimcilik eğitimi ve öğretimi, uygun girişimcilik ortamı yaratılması, rol modelleri ve kültürel değişim) altında tanımlandığı görülmektedir (GİSEP, 2015: 65).

Al Harthy (2014) üniversite girişimcilik ortamını, yönetim, finansman kaynakları, misyon, çevreyle iş birliği ve kültürel boyut olmak üzere beş boyuttan oluşan kapsamlı bir çerçeve ile incelerken; Sporn (2001) ise girişimcilik ortamı için 7 faktörün etkili olduğunu ileri sürmüştür. Sporn (2001)'un üniversitelerin girişimci bir yapıya adaptasyonu konusunda geliştirdiği teori için belirlemiş olduğu 7 temel faktör ve bunlarla ilgili önerileri Tablo 7'de verilmiştir (Sporn, 2001: 129).

Tablo 7: Üniversitelerin Girişimci Bir Yapıya Adaptasyonunda Temel Faktörler ve Öneriler

Faktör	Öneriler
Çevre	Üniversitelerde uyum, kurum tarafından kriz veya fırsat olarak tanımlanabilecek çevresel talepler tarafından tetiklenmektedir.
Misyon ve Hedefler	Uyum sağlamak için üniversitelerin açık misyon ifadeleri ve hedefler geliştirmesi gerekir.
Kültür	Girişimci bir kültür, üniversitelerin uyum kapasitesini artırır.
Yapı	Farklılaştırılmış bir yapı, üniversitelerde uyumu artırır.
Yönetim	Profesyonelleştirilmiş üniversite yönetimi adaptasyona yardımcı olur.
Yönetişim	Uyum stratejilerini uygulamak için paylaşılan yönetişim gereklidir.
Liderlik	Kararlı bir liderlik, başarılı adaptasyon için temel bir unsurdur.

Kaynak: Sporn, 2001: 129.

Sporn (2001) bu faktörlere ilave olarak literatürde öne çıkan "kurumsal özerklik" ve "çeşitlendirilmiş fonlama" faktörlerine de değinmiş; devlet üniversitelerinin kendi programlarını oluşturmakta, öğrencilerini kabul etmekte, yapılarını değiştirmekte ve hizmetlerini tasarlamakta özgür olmaları gerektiğini ve ayrıca farklılaştırılmış bir fon yapısının bu kurumların bağımsız olmasını ve farklı uyum stratejilerini sübvanse veya finanse etmesini sağlayacağını da belirtmiştir (Sporn, 2001: 130)

Aşağıda üniversiteler özelinde girişimciliğin yaygınlaşması için çalışan bazı uluslararası kurumlardan ve bu kurumların yayınladığı girişimcilik çerçeveleri ve boyutlarından detaylı bir şekilde bahsedilecektir.

2.2.4.1. Girişimci ve Toplum ile Bütünleşen Üniversiteler Akreditasyon Konseyi (ACEEU)

ACEEU, üniversitelerin girişimcilik ve topluma yönelik katkılarını akredite etmek ve desteklemek için Üniversite Endüstrisi Yenilik Ağı (UIIN) tarafından 2015

yılında kurularak hizmete sunulan ve uluslararası düzeyde uzman bir grup tarafından yönetilen bir konseydir (ACEEU, 2016: 6). Üniversitelerde girişimci zihniyet ve becerilerin geliştirilmesine odaklanarak, iç girişimcilik, kendi işini kurma ve girişimcilik dâhil olmak üzere çok çeşitli kariyer fırsatlarını teşvik eden bir eğitim rolü üstlenen ACEEU'nun kuruluş felsefesi aşağıdaki maddelerle özetlenmiştir (Etzkowitz vd.,2017: 10):

- Girişimci bir üniversite, ekonomik etkilere odaklanarak bir dizi toplumsal katkı sağlamak üzere yönlendirilir ve stratejik olarak konumlandırılır.
- ACEEU, üniversitelerde girişimci zihniyet ve becerilerin geliştirilmesine odaklanarak, iç girişimcilik, kendi işinde çalışma ve girişimcilik dâhil olmak üzere çok çeşitli kariyer fırsatlarını teşvik eden bir eğitim rolü üstlenir.
- Araştırma, ticarileştirme potansiyeli yüksek olan gelir ve entelektüel katkılara yol açar.
- Üçüncü misyon faaliyetlerinde öncelik girişimciliktir ve üniversite buna göre organizasyonel kapasitesini ve destek yapılarını geliştirerek insanların risk almasını ve iç girişimci ya da girişimci olarak hareket etmesini sağlar.
- Girişimci bir üniversite, girişimcilik ekosistemi içinde etkili bir paydaştır ve kendini sürekli iyileştirmeye ve bölgede daha büyük ekonomik etkiler yaratmaya adamıştır.

ACEEU değerlendirmesinin temelini oluşturan 5 boyut ve bu boyutlar altındaki 15 ölçüt aşağıda verilmiştir (ACEEU, 2016: 6):

1- Yönlendirme ve strateji
   - Kurumsal bağlılık
   - Ortak hedefler
   - Finansal planlama
2- Personel ve kurumsal kapasite
   - Liderlik
   - Personel profili
   - Teşvikler ve ödüller
3- Girişimciliği etkileyen etmenler ve destekler
   - Kültür
   - İç destek yapıları
   - Dış hizmetlere erişim

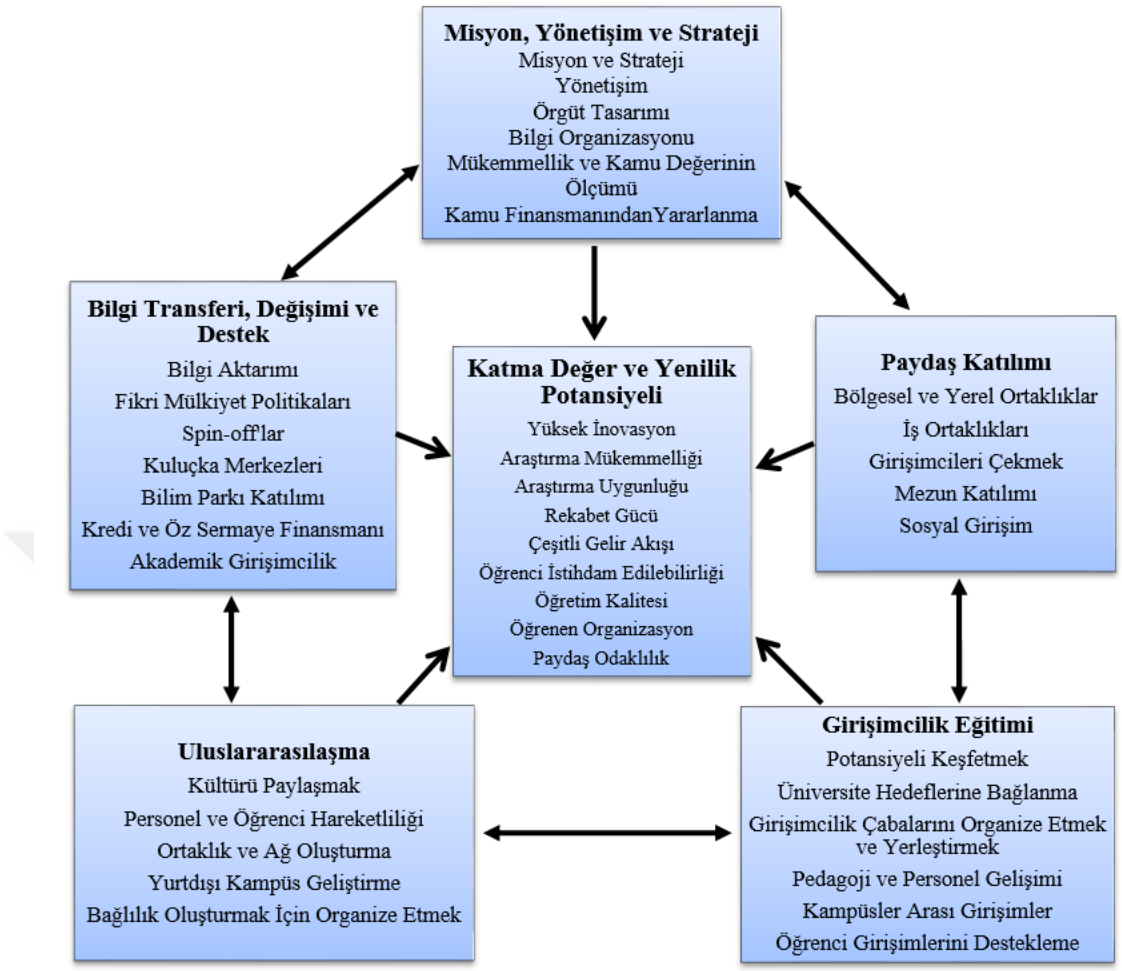
4- Eğitim, araştırma ve üçüncü misyon faaliyetleri
    - Eğitim
    - Araştırma
    - Üçüncü misyon faaliyetleri
5- Yenilik ve etkinin ölçülmesi
    - Sürekli gelişme
    - Ekosistemdeki etki
    - Bölgesel etki

2.2.4.2. Eğitimde Girişimcilik Ulusal Merkezi (NCEE)

Birleşik Krallıktaki "Ulusal Lisansüstü Girişimcilik Konseyi (NCGE)"nin 2010 yılından itibaren ticari adı olan "Eğitimde Girişimcilik Ulusal Merkezi (NCEE)", ülkenin yükseköğretimindeki girişimlerin ve girişimciliğin ön saflarda kalmasını sağlamak için üniversitelere, onların üst düzey liderlerine ve uygulayıcılarına çeşitli hizmetler sunarak, girişimcilik kapasitelerini geliştirmeleri noktasında üniversiteleri desteklemektedir (NCEE, 2021). Ayrıca ilk kez 2010 yılında Oxford Üniversitesi Said İşletme Okulu'nda üst düzey üniversite liderleri için başlatılan ve NCEE ile Birleşik Krallıktaki Üniversiteler liderliğinde her yıl düzenli olarak yürütülmeye devam eden Girişimci Üniversite Liderlik Programı (EULP) kapsamında ortaya konan düşünceler ve çalışmalar da üniversitelerin girişimcilik ortamlarının gelişimi için oldukça faydalı olmuştur (Gibb vd., 2013: 9).

Bu kapsamda çok önemli katkıları olan Gibb (2012) tarafından geliştirilen bir çerçeve ile girişimci üniversitelerin gelişimine yönelik stratejik bir yaklaşım sağlanmıştır. Bu çerçevenin ana odak noktası, kişisel ve kurumsal girişim ve girişimcilik faaliyetlerinin uyumlu hale getirilmesiyle üniversitenin kilit önemdeki hedeflerinin nasıl geliştirilebileceğidir (Coyle vd., 2013: 53). Aşağıda Şekil 8'de özetlenen bu çerçeve, ortada yer alan "Katma Değer ve Yenilik Potansiyeli" başlığı altındaki kilit hedeflerin gerçekleştirilmesine yönelik 5 temel alan (Misyon, Yönetişim ve Strateji, Paydaş Katılımı, Girişimcilik Eğitimi, Uluslararasılaşma ve Bilgi Transferi, Değişimi ve Destek) altında sıralanan başlıklar ile üniversite girişimciliği ve girişimcilik kültürünün yerleştirilmesine yönelik tüm konuları kapsamaktadır.

Şekil 8: Gibb (2012)'e Göre Üniversite Girişimcilik Ortamının Temel Alanları

Kaynak: Gibb, 2012: 13 ve Coyle vd., 2013: 53.

2.2.4.3. HEInnovate Çerçevesi

HEInnovate, Avrupa Komisyonu, Eğitim ve Kültür Genel Müdürlüğü (DG EAC) ve Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütünün (OECD), Yerel Ekonominin ve İstihdamın Geliştirilmesi Programı (LEED) Forumu'nun altı bağımsız uzmandan oluşan bir paneli tarafından desteklenen girişimidir (HEInnovate Training Manual, 2018: 4). OECD ve Avrupa Komisyonu, HEInnovate topluluğu aracılığıyla Avrupa üniversitelerindeki girişimcilik ortamlarının gelişimlerini teşvik etmek için çeşitli plan ve programları organize etmeye ve yürütmeye odaklanmaktadır (Klofsten, vd. 2019: 2).

Ücretsiz bir öz değerlendirme aracı olan HEInnovate, yükseköğrenim ortamlarının sahip olduğu girişimci ve yenilikçi doğası ile ilgili ifadelerle kurumlarını değerlendirmek isteyen her türden yükseköğretim kurumuna (üniversiteler, yüksek

okullar, politeknikler vb.) yöneliktir ve kurumların girişimcilik faaliyetleri ile ilgili, liderlik, personel ve iş dünyasıyla ilgili bağlantılar da dâhil olmak üzere çeşitli boyutlarda değerlendirilmesine olanak tanır (HEInnovate Training Manual, 2018: 4). Girişimcilik ve yenilikçilik potansiyelini keşfetmek isteyen yükseköğretim kurumlarının mevcut durumlarını tespit etmelerine, yerel ve ulusal çevrelerindeki rollerini anlamalarına ve bunun için potansiyel eylem alanlarına karar vermelerine yardımcı olma amacına sahip olan HEInnovate, bir yükseköğretim kurumunun sistematik bir şekilde değerlendirilmesini kolaylaştırmasının yanında, girişimci / yenilikçi doğasıyla ile ilgili düşünülmesini ve fikir alışverişinde bulunulmasını da sağlayan bir araçtır. Bu yönleriyle de kurumun zaman içindeki ilerlemesini takip etmenin ve bir çalışma topluluğu oluşturmanın sistematik yolunu sunar (HEInnovate, 2018).

Ana hedef kitlesi, stratejik planlama ve karar alma ile ilgilenen üniversite personeli olan bu araç formal veya informal bir uygulama olarak, bireysel, fakülte veya kurumsal düzeyde kullanılabilir (EC-OECD, 2012: 2). HEInnovate, yazarları tarafından bir kıyaslama aracı olarak değil, girişimci üniversitelerin kendi gelişimlerini değerlendirmelerine yardımcı olan ve önceki değerlendirmelerine göre kendilerini karşılaştırabilecekleri bir araç olarak görülmektedir (Mudde vd., 2017: 47). Fakat bazı yazarlarca bu aracın değerlendirme yönteminin bir kıyaslama aracı olarak da kullanılabileceği düşünülmektedir (Etzkowitz vd., 2017: 9).

HEInnovate, her ne kadar Etzkowitz'in inovasyon odaklı modelinin unsurlarını (paydaşlarla bilgi alışverişinin ve ortaklıkların önemi gibi) içersede, temelde daha geniş bir kapsama sahip olan Clark'ın girişimci üniversiteye dönüşüm kavramından ilham alınarak hazırlanmıştır (Mudde vd., 2017: 47). HEInnovate konseptinin ortaya çıkmasında, girişimci üniversitelerin özelliklerinin tanımlanabilmesinin yanı sıra, üniversitelerin girişimci bir yapıya doğru gelişimini sağlayacak bütünsel bir çerçeve yaratma ihtiyacı da etkili olmuştur (Küttim vd., 2018: 29).

Hazırlanışı itibariyle literatürdeki girişimci üniversite kavramına ait yaygın olarak tanımlanmış özelliklerin çoğunu kapsayan boyutlar etrafında tasarlanmış ve mevcut girişimci üniversite tanımlarının çoğunu destekleyen bir yapıda olan HEInnovate çerçevesi (EC-OECD, 2012: 2), 8 boyut altındaki 42 ifade ve 146 göstergeden oluşmaktadır. HEInnovate'i oluşturan sekiz boyut aşağıda verilmiştir;

1- Liderlik ve Yönetişim
2- Kurumsal Kapasite: Finansman, İnsan Kaynağı ve Teşvikler

3- Girişimcilik Eğitimi
4- Girişimcilerin Hazırlanması ve Desteklenmesi
5- Dijital Dönüşüm ve Dijital Yetenek
6- Bilgi Alışverişi ve İş birliği
7- Uluslararası Kurum
8- Etkinin Ölçülmesi

Aşağıda, girişimci üniversite ortamı ile ilgili bu 8 boyut kavramsal olarak açıklanmaya çalışılacaktır.

2.2.4.3.1. Liderlik ve Yönetişim

Liderlik ve yönetişim, girişimci ve yenilikçi yükseköğretim kurumlarının geliştirilmesi için kritik faktörlerdir. Olumlu ve duyarlı bir liderlik, özellikle belirsizlik, öngörülemezlik ve karmaşıklık dönemlerinde dinamik ve başarılı bir organizasyonu koruyan en önemli faktörlerden biridir (HEInnovate, 2018). Örgütlerdeki kararlı bir liderlik ise, değişim ve uyum için gerekli finansal ve vizyoner desteği sağlayan bir fonksiyona sahiptir (Sporn, 2001: 132).

Paylaşılan bir yönetişim modelinde, tüm ana grupların geniş kapsamlı katılımı sayesinde, önemli ve kritik kararlar daha kolay alınabilir ve uygulanabilir (Sporn, 2001: 132). Liderlik ve yönetişim ile ortak bir vizyon ve kültür tarafından bir arada tutulan bir organizasyonda her türlü yenilik teşvik edebilir (HEInnovate, 2018). Ayrıca, girişimci üniversitenin misyonunda, vizyonunda, değerlerinde ve stratejisinde açıklığa ve tutarlılığa sahip olması ve personelinin, sistemlerinin ve yapılarının kuruluşun girişimci misyonunu desteklemesinin sağlanması da önemlidir (Jameson ve O'Donnell, 2015: 74).

Kurumlarda yeniliğin yönetilebilmesi için başta üst yönetimin yenilikçi bir bakış açısına sahip olması gereklidir. Çünkü yeniliği risk olarak gören bir üst yönetimin yaşayacakları kararsızlık nedeniyle, yenilikçi faaliyetleri zamanında ve doğru bir şekilde gerçekleştirebilmesi de oldukça zordur (Taşgit ve Torun, 2016: 122).

Yönetime yenilikçi ve girişimci bir yaklaşım getirilmesi, öğrenci sayılarının artması ve devlet bütçesinden sağlanan kaynakların yetersizliği gibi zorlu çevresel değişikliklerle karşı karşıya kalan günümüz yükseköğretim sektörü için de önemli bir çıkış yolu olarak görülmektedir (Upping, 2010: 41).

Yenilikçi bir örgütte liderler ile çalışanlar arasında sürekli ve güçlü bir etkileşim bulunması önemli bir zorunluluktur. Çünkü eskiden sadece Ar-Ge

birimlerinin ya da laboratuvarların görevi olarak görülen yenilik, artık üniversitelerdeki tüm bölümlerin, grupların ve kişilerin görevi durumuna gelmiştir (Tekin, Etlioğlu ve Tekin, 2018: 118). Üniversitenin girişimci bir kimliğe bürünmesinde, üst yönetimin girişimcilik faaliyetlerinin gerçekleştirilmesindeki kararlılığının ve bu konuda aldığı stratejik kararların büyük bir önemi vardır. Fakat alınan bu kararların bir anlam ifade edebilmesi için, örgüt içerisindeki en üst birimden en alt birime kadar kararların anlaşılıp benimsenmesi büyük önem taşımaktadır (Yelkikalan vd., 2010:58).

2.2.1.3.2. Kurumsal Kapasite: Finansman, İnsan Kaynağı ve Teşvikler

Hızla gelişen günümüz dünyasında, tüm kurumlar için yenilikçi örgüt yapılarının oluşturulması, girişimciliğin teşvik edilmesi ve bu doğrultuda kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi stratejik bir öncelik haline gelmiştir (Tekin, Etlioğlu ve Tekin, 2018: 112). Bu nedenle girişimci ve yenilikçi yükseköğretim kurumlarında da kurumsal kapasitenin sürekli olarak geliştirilmesi büyük bir önem taşımaktadır (HEInnovate, 2018).

Tamamen tek bir gelir kaynağına bağımlı olan üniversiteler, çeşitli çevresel taleplere proaktif olarak daha az uyum sağlayabilmektedirler (Sporn, 2001: 130). Bu sebeple, hızla değişen çevresel taleplere cevap vermek isteyen üniversitelerin klasik üniversite gelirleri dışındaki kaynaklardan da (girişimcilik faaliyetlerinden sağlanan gelirler gibi) sürdürülebilir gelirler elde edebilmeleri elzemdir. Aslında benzer bir durum üniversite personeli için de geçerlidir. Üniversite personelinin de girişimcilik faaliyetlerini gerçekleştirmeye istek duyabilmesi için, çalıştığı kurumca teşvik edilmesi, girişimcilik faaliyetlerinden gelir elde edebilmesi için gerekli yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi ya da yönetim tarafından oluşturulan kurum içi mekanizmalar aracılığıyla gerekli esnekliğin sağlanabilmesi gereklidir. Bu ise, üniversite yönetimi tarafından karar almada girişimci bir yaklaşımın benimsenmesi ve üniversite personelinin istihdamında yenilikçi olunmasıyla mümkündür (Upping, 2010: 155).

Klofsten vd. (2019: 3) personel yeteneklerine yapılan yatırım ve dönüşüm ile ilgili olarak üniversitelerin yönetim, akademisyenler ve personel arasında girişimci sinerjileri nasıl destekleyebileceği konusundaki literatür doğrultusunda şu üç öneride bulunmuşlardır;

- Akademisyenlerin profillerine göre özgün kariyer modellerinin tasarlanması,
- Stratejik hedeflerle uyumlu fırsatlar arayan üniversite çalışanlarını desteklemek için (finansal olmayan) teşviklerin veya ödüllerin sağlanması,
- Girişimci ve yenilikçi zihniyet ve davranışlara sahip insan sermayesinin üniversiteye çekilip işe alınması.

Bugün birçok üniversite için, sahip olunan yüksek nitelikli personelle girişimci bir ruh yakalayıp sürdürebilmek önemli bir hedef haline gelmiştir. Bunu gerçekleştirebilmek için ise, üniversitelerdeki verimliliğin ve etkinliğin merkezinde yer alan insan kaynaklarının sistematik olarak işe alınmasına ve geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır (Sriyanalugsana, 2008: 4). Tayland'daki bazı devlet üniversitelerinde görev yapan personel için uygulanan çift istihdam ya da paralel personel yönetim sistemi bu konuda iyi bir örnek olabilir. Bu sistemde, üniversitelerde görev yapan çalışanlar için devlet memuru ya da üniversite çalışanı olarak iki ayrı sınıflandırma yapılabilmekte ve üniversite çalışanı statüsünde görev yapanlara memur statüsünde çalışan meslektaşlarından daha yüksek maaşlar ödenebilmektedir (Kirtikara, 2004: 30). Bu durum devlet güvencesini bırakmak istemeyen personel için çok cazip gelmese de, özel sektörde çalışan ve başarılı girişimcilik deneyimleri olan bazı çalışanlar için cazip bir fırsat olabilmektedir. Üst yönetimin aldığı kararlarla uygulanabilecek bu ve benzeri farklı yaklaşımlarla personelin girişimcilik faaliyetlerine katılımının teşvik edilebilmesi mümkün görülmektedir.

Üniversitelerin bünyesinde genç ve teknolojik yönelimli girişimcilerden oluşan potansiyel gruplar oluşturabilmek için yenilikçi, dinamik ve rekabet gücünü artırabilen yeni nesil bir akademik kadronun yetiştirilmesi son derece önemlidir (Sriyanalugsana, 2008: 4). Bu doğrultuda üniversite personelinin ihtiyaç duyduğu eğitimlerin, girişimcilik faaliyetlerini destekleyen kariyer hedefleriyle ilişkilendirilmesi uygulanabilecek iyi bir yaklaşım olarak görülebilir. Ayrıca personelin inisiyatif alabilme, yeniliklere girişebilme ve sinerji arayışında dış ve iç sınırlar arasında kişisel güvene dayalı paydaş ilişkileri kurabilme gibi özelliklerinin de güçlendirilmesi önemli bir gerekliliktir (HEInnovate, 2018).

Algılanan örgütsel desteğin sosyal değişim modeline göre de çalışanlar örgütten bekledikleri maddi ve sosyal ödüller için bağlılıklarını ve çabalarını değiştirme eğilimindedirler (Hutchison, 1997: 159). Bu nedenle, üniversite içerisinde

girişimciliği teşvik edenler ve kurum içindeki engelleri ve kısıtları kaldıranlar (girişimciliği destekleyenler, çalışanlar, öğrenciler ve paydaşlar) için kurum içi teşvik ve ödül sistemlerinin bulunması bu değişimi sağlayabilir (HEInnovate, 2018).

2.2.1.3.3. Girişimcilik Eğitimi

Girişimcilik eğitimi çok uzun bir süre boyunca öğrencilerin sadece iş yaşamına hazırlanması olarak görülmekle birlikte; son dönemde yaratıcı ve yenilikçi olabilme, risk alabilme, iş birliği yapabilme, karar alabilme, hatalarından ders çıkarabilme, plan yapabilme, proje yönetebilme gibi hayatın her aşamasında kullanabilecek yetenekleri kazandırmanın amaçlandığı önemli bir süreç olarak ele alınmaya başlamıştır (European Commission, 2011).

Girişimcilik öğretimi ve öğrenimi, yenilikçi öğretim yöntemlerini keşfetmeyi ve girişimci düşünce yapılarını teşvik etmeyi içeren bir süreçtir. Bu süreç sadece girişimciliği öğrenmekle ilgili değil, aynı zamanda girişimcilik deneyimleriyle birlikte girişimci düşünce yapılarını geliştirmek için gerekli beceri ve yeterlilikleri kazanmakla da ilgilidir (HEInnovate, 2018).

Girişimcilikle ilgili yetenek ve kabiliyetlerin geliştirilmesinde, inovasyon ve yaratıcılığın en yüksek seviyede olduğu gençlik dönemi büyük bir öneme sahiptir (Canbay, 2019: 222). Çünkü bu dönemde girişimcilikle ilgili yetenek ve kabiliyetler hem örgün eğitim kapsamında (formal ve informal) hem de mezuniyet sonrasında sağlanan çeşitli eğitim fırsatları ile daha kolay geliştirilebilmektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2014: 10). Nitekim son yıllarda ülkemizde de girişimcilik eğitimleri ortaokul ve ilkokul düzeyine kadar inmekte, ayrıca okul sonrası döneme de özel bir önem verilmektedir. Bu konuda Gümüş (2020)'nin gerçekleştirdiği araştırmaya göre mezuniyet sonrası sunulan girişimcilik eğitimleriyle ilgili 2018 yılı verilerine göre ülkemiz, gelir grubu, bölge ve dünya ortalamasının üzerinde bir performans ortaya koymaktadır. Ayrıca üniversitelerimizde de sayıları artan girişimcilikle ilgili seçmeli ve zorunlu dersler, kurslar, uzaktan eğitim, deneyimli girişimcilerin vereceği dersler, staj uygulamaları gibi formal etkinliklerin yanı sıra; rol modellerin üniversiteye davet edilmesi, girişimcilikle ilgili etkinliklerin, konferansların ve toplantıların düzenlenmesi gibi informal etkinlikler de üniversiteler içinde olumlu ve büyük bir etki yaratarak öğrencilerin girişimcilik niyetlerini etkileyebilmektedir (Papa, 2018: 377).

Yapılan araştırmalar, mezun girişimcilerin ekonomiye büyük katkısı olduğunu göstermektedir. Birleşik Krallık'taki Ulusal Girişimcilik Ulusal Konseyi (NCGE)

tarafından yapılan bir değerlendirme kapsamında İlk 100'de listelenen firmaların bir analizi yapıldığında; bu firmaların %80'inden fazlasının yüksek büyüme oranına sahip yüksek teknoloji firmalarından oluştuğu ve bunların da çoğunlukla üniversite mezunları tarafından kurulduğu ve yönetildiği görülmüştür. Bu üniversite mezunlarının kimler olduğu konusunda ABD'de Kauffman Vakfı tarafından yapılan bir start-up firma analizi sonucundaysa, bunların %89'unun üniversite işletme araştırmaları ya da yönetim programlarından değil, çok çeşitli ticari olmayan disiplinlerden ortaya çıktığı saptanmıştır (Hannon, 2013: 11). Bu nedenle üniversitelerdeki girişimcilik eğitimi sadece işletme ve yönetim programlarıyla sınırlı kalmamalı, bu programlar dışındaki diğer programlarda da girişimcilik dersi zorunlu olarak okutulmalı ve müfredatta gerekli değişiklikler yapılarak bu eğitimlerin etkin bir şekilde verilmesi sağlanmalıdır. Özellikle mühendislik bilimleriyle ilgili bölümlerde, girişimcilikle ilgili ders sayılarının arttırılması ve programlarda mutlaka yer alması sağlanmalıdır (Yelkikalan vd., 2010:58).

Girişimci üniversitelerin ortaya çıkmasında devlet desteği de büyük öneme sahiptir. Örneğin, ABD hükümeti Stanford ve MIT üniversiteleri başta olmak üzere üniversitelerdeki girişimcilik eğitimini aktif olarak teşvik etmekte (Alexander ve Evgeniy, 2012: 46), bu kapsamda ABD'deki kolej ve üniversitelerin üçte ikisinden fazlası (2.300'den fazla) girişimcilik veya küçük işletmeler konusunda 5.000'den fazla ders sunmaktadır. Yaklaşık 9.000 öğretim üyesi tarafından verilen girişimcilik derslerine ise 400.000'den fazla öğrenci kayıtlıdır ve birçok kolej ve üniversite, bu derslere olan talebi karşılamakta güçlük çekmektedir (Scarborough ve Cornwall, 2016: 36). Son dönemde ülkemiz üniversitelerinde de girişimcilikle ilgili ders sayılarının ve bu derslere yönelik ilginin artması pozitif bir gelişme olarak karşımıza çıkmaktadır (GİSEP, 2015: 67).

2.2.1.3.4. Girişimcilerin Hazırlanması ve Desteklenmesi

Girişimci üniversite idealiyle yola çıkan üniversiteler için ilk yapılması gerekenlerden biri, iletişim kanallarının etkin kullanımıyla kurum içerisinde girişimcilik konusundaki farkındalığı arttırmak olmalıdır. İkinci olarak, öğrenci ve personelin korkularını yenebilmek için gerekli olan eğitim ve destek sağlanarak, üçüncü misyona katkıda bulunmaları için gerçekleştirilebilecek tüm faaliyetlere zihinlerini açabilmeleri sağlanmalıdır (Philpott vd., 2011: 168). Sonrasında ise,

öğrenci ve personelin yeni bir girişim kurabilmelerine olanak veren temel koşulların (eğitim, çalışma, izin sürelerinde esneklikler vb.) sağlanması gereklidir.

Girişimci üniversiteler bir iş kurmak isteyen öğrenci ve personel için hem gerekli öğretim stratejileri ve öğrenme ortamlarını içeren bir yapı oluşturmak, hem de çeşitli destekleri sağlamak zorundadır. Girişimcilikle ilgili yetenek ve kabiliyetlerin geliştirilebilmesi ve girişimciler tarafından ortaya atılan fikirlerin uygulamaya koyulup ticarileşebilmesi için ihtiyaç duyulan; teknik ve hukuki danışmanlık, koçluk, mentorluk, fiziki alan ve altyapı olanakları, ürün/hizmet, süreç ve iş geliştirme, ağlara, finansman ve fonlara erişim gibi destekler bu süreçte önemli bir etkiye sahiptir (Altundal, 2018: 222; Kalkınma Bakanlığı, 2014: 10). Üniversiteler bu destekleri bünyesindeki hızlandırıcılar, kuluçka merkezleri, teknoloji transfer ofisleri, teknoparklar vb. ile doğrudan sağlayabilecekleri gibi, potansiyel girişimcileri yerel girişimcilik ekosistemi içerisinde yer alan uzmanlaşmış start-up destek hizmetlerine de yönlendirebilirler (HEInnovate, 2018).

2.2.1.3.5. Dijital Dönüşüm ve Dijital Yetenek

Üniversiteler inovasyon ve girişimciliğin kilit unsurlarından biri olan dijital dönüşümün ortaya çıkardığı fırsatlardan en etkin şekilde yararlanmalı ve dijital teknolojileri önemli bir destekleyici olarak görmelidir. Bu amaçla üniversiteler pozitif bir dijital kültürü teşvik etmeli, amaca uygun ve güncel dijital altyapıyı geliştirmeli ve sürdürmelidir. Bu sayede dijital teknoloji ve araçların sağladığı fırsatlardan tam olarak yararlanmak için personel ve öğrenciler arasında dijital yeterlilikler geliştirilebilir (HEInnovate, 2018). Ayrıca tüm üniversite topluluğu, farklı mekanizmalar yoluyla (fakülte ve yönetim üyelerinden oluşan çalışma grupları ve komitelerle) bilgi alışverişini destekleyen bir teknoloji altyapısına entegre edilmelidir (Sporn, 2001: 132).

2.2.1.3.6. Bilgi Alışverişi ve İş Birliği

Bölgelerindeki çok yönlü ekonomik aktörler olarak görülen üniversiteler, ortaya çıkardıkları faydalı bilgi ve insan sermayesinin yanı sıra, yerel ağlar ile bilgi akışları oluşturma, sürdürme ve bunları küresel ağlarla ilişkilendirmede de önemli kurumsal aktörlerdir (Bramwell ve Wolfe, 2008: 1178). Dünyanın çeşitli ülkelerindeki girişimciliğin desteklenmesi ve iş birliği incelendiğinde, başta ABD olmak üzere gelişmiş ülkelerde kamunun genellikle politikaların oluşturulması, fon sağlanması ve

denetlemenin yapılması görevlerini üstlendiği; üniversitelerin, özel kuruluşların, sivil toplum kuruluşlarının, kâr amacı gütmeyen çeşitli vakıf ve derneklerin ise destek ve iş birliği uygulamalarını yürüttüğü görülmektedir (GİSEP, 2015: 66).

Üniversite bilgi transferi, üniversitelerde yürütülen temel araştırmaların yeni teknolojiler olarak endüstriye ve daha geniş bir çevreye aktarılması, dönüştürülmesi ve ticarileştirilmesi sürecidir (O'Reilly ve Robbins, 2018: 2). Örgütsel yenilik, eğitim ve araştırmanın ilerlemesi ve yerel kalkınma için önemli bir katalizör olan bilgi alışverişi doğru bir iletişimle birlikte, bilgi alışverişi ağının her iki tarafının da ilgi, beklenti, sınırlama ve gereksinimlerini açık bir şekilde anlamalarını sağlar (HEInnovate, 2018).

Amerika ve Japonya gibi teknoloji firmalarının yoğun olduğu ülkelerde, uzun süredir önemli bir güç olarak görülen üniversiteler ve sanayi arasındaki ağ oluşturma ve yakın iş birliği, Almanya ve Finlandiya'nın başını çektiği Avrupa Birliğine üye ülkelerde de bir süredir başarıyla uygulanmakta olup, gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ülkenin de bu iş birliği faaliyetlerinin yaygınlaşması için yoğun bir çaba sarf ettiği görülmektedir (Czarnitzki vd., 2007: 1349). Ayrıca bu iş birliği faaliyetlerinin arttırılması için çeşitli ağlar, forumlar ve benzeri yapılar ile üniversiteler ve sanayi arasındaki bağlantıların kurulmasına destek verilmektedir.

Bu ağlardan biri olan, 2012 yılında kurulan Üniversite Sanayi İnovasyon Ağı (UIIN), üniversiteler ve sanayi arasında ilişki kurmaya ve geliştirmeye odaklanmış akademisyen, uygulayıcı ve iş dünyası temsilcilerinden oluşan dinamik bir uluslararası ağdır. Üniversite-Sanayi Etkileşim Konferansları Serisi, Üniversite Sanayi Yenilik Dergisi ve UIIN İyi Uygulamalar Serisi aracılığı ile en son gelişmeleri küresel toplulukla paylaşmakta ve yıllık olarak düzenlenen etkinliklerle 400'den fazla temsilcinin ağ oluşturmasını ve etkileşimini kolaylaştırarak alandaki bilginin artmasını sağlamaktadır. UIIN sağladığı iş birliği ve yardımlaşma (açık inovasyon) sayesinde akademi, iş dünyası ve topluma önemli katkılarda bulunmaktır (UIIN, 2019).

Avrupa Birliği de eğitim ve araştırma programları aracılığıyla yükseköğretimin modernleşmesini destekleme konusunda uzun bir geçmişe sahiptir. Avrupa Komisyonunun faaliyetlerinden biri de Üniversite-İş Forumudur (UBForum). Yıllık ve tematik olarak düzenlenen bu forum yükseköğretim kurumlarını, şirketleri, iş birliklerini, aracıları ve kamu yetkililerini bir araya getirerek, onlara diyalog, ağ oluşturma ve iyi uygulamaların paylaşılması için Avrupa düzeyinde ortak bir paylaşım imkânı sağlamaktadır (HEInnovate Training Manual, 2018: 4).

Avrupa çapında yenilikçilik ve girişimciliği teşvik etmek için "Çeşitlilikte güç var" sloganıyla 2008 yılında kurulan Avrupa İnovasyon ve Teknoloji Enstitüsü (EIT) ise bünyesinde oluşturulan "İnovasyon Toplulukları" ile işletmeleri (endüstri ve KOBİ'leri), araştırma merkezlerini ve üniversiteleri bir araya getirerek, yaratıcı düşünce ve yenilikçiliğin gelişmesi için uygun bir ortam yaratmaktadır. Değişen ortam ve şartlara, etkili ve esnek bir şekilde tepki verebilmeleri için tasarlanan bu inovasyon toplulukları; eğitim ve öğretim programları da dâhil olmak üzere araştırmadan pazarlama aşamasına kadar tüm inovasyon zincirini kapsayan faaliyetler yürütmenin yanı sıra kuluçka merkezleri ve hızlandırıcıları da desteklemektedirler (EIT, 2018).

2.2.1.3.7. Uluslararası Kurum

Yükseköğretimde küreselleşme ve uluslararasılaşma kavramları bazen birbirlerinin yerine kullanılsada, aslında iki farklı olguya atıfta bulunurlar. Küreselleşme, yükseköğretimi doğrudan etkileyen ve çağdaş dünyada büyük ölçüde kaçınılmaz olan geniş çaplı ekonomik, teknolojik ve bilimsel eğilimlere atıfta bulunurken, uluslararasılaşma ise küreselleşmeyle başa çıkabilmek için devlet, akademik sistemler, enstitüler ve bölümler tarafından üstlenilen özel politika ve programlarla ilgilidir (Altbach, 2006: 123).

21. yüzyılda ortaya çıkan bilgi ekonomisi sadece yüksek düzeyde eğitimli profesyonellerin değil, akademinin de uluslararası hareketliliği konusunda merkezi bir rol oynamaktadır (Altbach vd., 2009: 2). Sürekli değişim ve ilerlemenin bir aracı olan uluslararasılaşma, üniversitelerdeki kalite için önemli bir göstergedir. Bir üniversite girişimci veya yenilikçi olmaksızın uluslararası olabilir, ancak uluslararası olmaksızın girişimci olması mümkün değildir. Üniversiteler öğretim, araştırma ve bilgi alışverişi alanındaki faaliyetleriyle ve kendi personel ve öğrencileri aracılığıyla uluslararasılaşabilirler (HEInnovate, 2018).

Uluslararasılaşma stratejisini benimseyen girişimci üniversiteler, girişimci zihniyet ve davranışlara sahip çalışanları kendilerine çekmek ve elde tutmak için daha proaktif bir yaklaşım sergilerken, girişimci ve yenilikçi faaliyetlere uzun vadeli yatırım sağlamak için dengeli ve çeşitlendirilmiş fonları yakalamaya çalışmakta ve dünya çapında güçlü bir girişimci inovasyon ağı ve tanınırlığı olan üniversite ve kurumlarla stratejik ortaklıklar kurma yoluna girmektedirler (Klofsten vd., 2019: 2).

2.2.1.3.8. Etkinin Ölçülmesi

Girişimci ve yenilikçi üniversitelerin kurumlarında meydana getirdikleri değişikliklerin etkisini ölçmek için, üniversite liderliğinde girişimciliğin izlenmesi ve gözden geçirilmesi ile başlamak önemlidir. Bu, girişimciliğin diğer stratejik hedeflere kıyasla ne kadar önemli olduğunun yönetim birimlerince anlaşılmasına yardımcı olacaktır. Mevcut ölçümler genellikle, spin-off sayılarına, fikri mülkiyet üretiminin hacmine ve kalitesine ve araştırma geliri oluşturulmasına odaklanmaktadır. Fakat etkinin ölçülmesinde mezunların girişimciliği, öğretim ve öğrenme çıktıları, yeteneklerin korunması, yerel ekonomik kalkınmaya katkıda bulunulması veya daha geniş kapsamda girişimcilik faaliyetlerinin etkisinin ölçülmesi genellikle ihmal edilmektedir (HEInnovate, 2018).

2.3. ÜNİVERSİTELERİN GİRİŞİMCİLİK YÖNELİMİ

2.3.1. Girişimcilik Yönelimi Kavramı

Girişimcilik yönelimi kavramının ilk temelleri strateji araştırmaları alanında, özellikle de Mintzberg (1973)'in "Yönetimsel Çalışmanın Doğası" ve Miles ve Snow (1978)'un "Örgütsel Strateji, Yapı ve Süreç" adlı kitaplarında yer almaktadır (Todorovic vd., 2011: 129). Mintzberg (1973)'in "girişimci kuruluşlar" ve Miles ve Snow (1978)'un "arayıcılar" olarak adlandırdığı kavramlarla başlayan ve sonraki dönemde girişimcilik başarısının önemli bir belirleyicisi olarak görülecek olan girişimcilik yönelimine dair çalışmalar literatürde büyük bir ilgi görmüştür (Wiklund, 1999: 37; Jogaratnam ve Tse, 2006: 456).

Bu erken dönem tartışmalarını temel alan ve kavrama ait bileşenleri ilk tanımlayanlardan biri olan Miller (1983), girişimcilik yönelimine sahip bir firmayı "ürün pazarı yeniliğiyle uğraşan (yenilikçi), biraz riskli girişimlerde bulunan (risk alan) ve proaktif yenilikleri ilk bularak rakiplerini yenen (proaktif)" olarak üç boyutlu bir yapıda tanımlamıştır (Miller, 1983: 771).

Ginsberg (1985)'de girişimcilik yönelimi kavramına, "üst yönetimin karar vermede saldırganlık, yenilikçilik, cesaret ve genişlik gösterme eğilimi" olarak yaklaşmıştır. Bu tanımlar üzerinden hareket eden Morris ve Paul (1987: 251) ise girişimcilik yönelimini "üst yönetimin hesaplanmış riskler alma, yenilikçi olma ve proaktif olma eğilimi" olarak ifade etmişlerdir.

Lumpkin ve Dess (1996)'e göreyse, temel girişimcilik süreçlerinin (girişimcilik yöneliminin) tanımlanıp anlaşılabilmesi için özerklik, yenilikçilik, risk alma, proaktiflik ve rekabetçi saldırganlıktan oluşan beş boyutun anlaşılması oldukça önem teşkil etmektedir (Lumpkin ve Dess, 1996: 136).

Girişimci strateji oluşturma süreçleri içerisindeki girişimci kararlar ve eylemler için bir temel sağlayan politikaları ve uygulamaları temsil eden girişimcilik yönelimi; üst yönetimdeki karar vericilerin örgütsel girişimcilik amacını gerçekleştirmek ve girişimcilik vizyonunu sürdürerek rekabet avantajı elde etmek için kullandıkları süreçler olarak tanımlanabilir (Rauch vd., 2009: 763).

Girişimcilik yönelimi, belirli yönetim felsefeleri ve strateji oluşturma süreçlerinin bir araya gelerek bilginin yeni ürünlerde, süreçlerde ve operasyonel faaliyetlerde birleştirildiği ve somutlaştırıldığı bir organizasyon yapısını temsil ettiği fikrine dayanmaktadır (Gupta ve Batra, 2015: 2).

Klofsten vd. (2019: 2)'ne göre girişimci bir yönelimi benimseyen tüm iç paydaşların (yönetim, personel, öğrenciler, mezunlar) ortak bir girişimci vizyonu, taahhütleri, başarıları ve üniversite girişimcilik faaliyetlerini destekleme konusunda kilit bir rolü paylaşmaları daha olasıdır.

Büyük ticari organizasyonlar bağlamında girişimcilik yöneliminin kilit boyutları üzerinde önemli bir fikir birliği olmasına rağmen, kavramın kâr amacı gütmeyen organizasyonel bağlamlarda uygulanması hala yeterince keşfedilmemiş bir alan olmaya devam etmektedir (Felgueira ve Rodrigues, 2020: 5).

2.3.2. Üniversitelerin Girişimcilik Yöneliminin Önemi

Her geçen gün artan rekabet ortamında, örgütlerin girişimcilik yönelimine sahip ve yenilikçi olmaları, faaliyetlerini etkili bir şekilde sürdürebilmeleri açısından son derece önemlidir. Bu durum, yükseköğretim kurumları arasındaki rekabetin artmasıyla birlikte, üniversiteler için de elzem bir hale gelmiştir.

Başlarda birçoğu girişimci üniversitelerin ekonomik çıktılarına (patentler, lisanslar ve start-up'lar vb.) ve teknoloji transfer mekanizmalarına odaklanan tartışmaların ve ampirik analizlerin sonrasında, girişimcilik yönelimine dair gerçekleştirilen çok sayıda çalışma, girişimcilik potansiyeline odaklanan daha büyük ölçekli ve derinlemesine ampirik çalışmaları haklı çıkarmıştır (Tijssen, 2006: 1570).

Günümüz örgütlerinin sürekli olarak makro çevrelerinin ve görev ortamlarının dinamiklerinden yararlanmaya çalışması gerektiğini öne süren girişimcilik yönelimi anlayışı, çevresel türbülansın neden olduğu organizasyonel krizlere uygun stratejik yanıtlar verilebilmesi için mükemmel bir temel sağlamaktadır (Miles ve Arnold, 1991: 49). Çünkü girişimcilik yönelimine sahip üniversiteler, "bekle ve gör" yaklaşımını benimsemek yerine her geçen gün giderek artan belirsizliklerle başa çıkabilmek için yeni beceriler geliştirmekte ve bu da geleneksel üniversitelerden daha iyi performans gösterebilmelerine olanak sağlamaktadır (Fiş ve Wasti, 2009: 131; Todorovic ve Suntornpithug, 2008: 402).

Kurumsal performans, büyüme, sürdürülebilir rekabet avantajı ve mükemmellik için bir öncül olarak tasarlanan girişimcilik yönelimi, üniversitelerdeki araştırmaların ticarileştirilmesi ve teknoloji transferi yoluyla üçüncü misyonun (topluma hizmetin) gerçekleştirilmesini sağlamaktadır (Ruba vd., 2021: 248). Bu süreçte üniversiteler çeşitli yönetimsel zorluklar ve gerilimlerle de karşı karşıya kalmaktadırlar (Orozco vd., 2018: 195). Girişimcilik yöneliminin örgüt genelindeki davranışları etkileyip örgütsel bir zihniyet olarak benimsenebilmesi noktasında, kurum genelindeki çalışanların girişimcilik yönelimi kapsamında ele alınan girişimci eylemlere gönüllü olarak katılmaları önemlidir (Kraus vd., 2012: 165). Gönüllü katılımın sağlanarak girişimcilik yöneliminin başarıya ulaşabilmesi için, çalışanların çeşitli etkinlikler ve teşvikler yoluyla motive edilmesi gereklidir. Bu motivasyon ise, üst yönetimin desteğiyle örgüt içerisinde yeniliğin teşvik edilmesi, yenilikler için gerekli olan kaynakların sağlanması, disiplinlerarası çalışma gruplarının oluşturulması ve ödül sisteminin kurulması gibi bazı temel şartların oluşturulmasıyla sağlanabilir (Koçoğlu, 2012: 21). Bu doğrultuda örgütsel yapı ve ödüllerin girişimcilik yönelimini anlamlı bir şekilde etkilediği söylenebilir (Urban ve Maswabi, 2021: 159).

2.3.3. Üniversite Girişimcilik Yönelimini Ölçen Araçlar

Girişimcilik araştırmalarında en çok üzerinde durulan kavramlardan biri olan girişimcilik yönelimi, literatürde hem kavramsal hem de ampirik çalışmalarda yoğun bir ilgi görmektedir (Rauch vd., 2009: 761). Literatürde girişimcilik yönelimi konusundaki ampirik çalışmalar incelendiğinde, özellikle kâr amacı güden firmalarda girişimcilik yöneliminin ölçülmesi için kullanılan ICQ, EPI, III, ENTERSCALE gibi birçok ölçeğin bulunduğu görülmektedir (Vossebeld, 2015: 20). Bunlar içerisinde en

çok kullanılanlardan biri ise, analiz birimi bireysel girişimciler yerine tüm organizasyondan oluşan ve uygulama kapsamı olarak genellikle özel sektördeki firmalar üzerine odaklanan "ENTRESCALE" ölçeği ve sonraki uyarlamaları olmuştur (Dabic vd., 2012: 3). Bu ölçek ilk olarak Khandwalla (1977) tarafından oluşturulan, ardından Miller ve Friesen (1978) tarafından geliştirilen ve sonrasında Miller (1983) tarafından risk alma, yenilikçilik ve proaktiflikten oluşan üç boyutlu operasyonel bir yapıya kavuşturulan bir ölçektir (Todorovic vd., 2011: 129). Bu ölçek, Covin ve Slevin (1986; 1989) tarafından da firma düzeyinde girişimciliğin önemli yönlerine değinmek için daha da genişletilerek geliştirilmiş ve 3 boyut altındaki son halini almıştır (Wiklund, 1999: 38). Sonraki dönemde, Lumpkin ve Dess (1996) bu yapıya rekabetçi saldırganlık ve özerklik (otonomi) boyutlarını da ekleyerek 5 boyuttan oluşan bir yapı önermişlerdir (Rauch vd., 2009: 763).

Kâr amacı güden kuruluşların girişimcilik yönelimini ölçmek için uzun yıllardır kullanılan ENTRESCALE ölçeğinin, kâr amacı gütmeyen üniversitelerin girişimcilik yönelimini ölçmek için uygun olmadığı düşünülmektedir (Tatarski vd., 2020: 3). Bu nedenle, ENTRESCALE ölçeğinin üniversiteler için değiştirilmiş bir versiyonu olarak Todorovic vd. (2011) tarafından geliştirilen ve üniversite ortamında kullanılabilecek en uygun ölçek olarak görülen ENTRE-U ölçeğinin literatürde genel kabul gördüğü söylenebilir (Vossebeld, 2015: 20).

Entre-U ölçeği, Kanada Üniversitesindeki bilgisayar bilimleri, sağlık bilimleri ve mühendislik disiplinlerinde görev yapan bölüm başkanları ve enstitü/merkez müdürleri ile yapılan derinlemesine görüşmeler sonucu ortaya çıkmış bir ölçüm aracıdır (Riviezzo vd., 2017: 37; Todorovic vd., 2011:131). ENTRE-U ölçeği, üniversitelerde yürütülen yenilikçi faaliyetlerin doğasının ölçülmesinin yanı sıra, yenilikçilik düzeyinin de tahmin edilmesi mümkün kılmakta; ayrıca üniversite organizasyon kültürünün ve ticarileştirme sonuçlarının öncüllerinin anlaşılmasını sağlamaktadır (Felgueira ve Rodrigues, 2020: 6).

Yurt dışında birçok çalışmada (Dabic vd., 2012; Kalar ve Antoncic, 2015; Vossebeld, 2015; Riviezzo vd., 2017; Cvijić vd., 2019; Riviezzo vd., 2019; Felgueira ve Rodrigues, 2020; Tatarski vd., 2020) kullanılarak geçerliliği kanıtlanan ENTRE-U ölçeğinin, ülkemizde de tamamen (Kula 2013) ya da bazı maddelerinin (Tütüncüoğlu, 2012; Bulut vd., 2012; Gür, 2016) kullanıldığı çalışmalar bulunmaktadır. Yapılan bu çalışmalar, ENTRE-U ölçeğinin gelişmiş ülkelerin yanı sıra, gelişmekte olan ülkeler için de geçerli olduğunu kanıtlamaktadır (Felgueira ve Rodrigues, 2020: 6).

2.3.4. Üniversitelerin Girişimcilik Yöneliminin Boyutları

Literatürde üniversitelerin girişimcilik yönelimi üzerine yapılan çalışmaların bir kısmında ENTRESCALE ölçeğinin üç ve beş boyutlu yapılarının tercih edildiği görülmekle birlikte, ENTRESCALE ölçeğinin kâr amacı gütmeyen kurumlarda kullanılmasının uygun olmadığı görüşü benimsenen bu çalışmada Todorovic vd. (2011)'nin önerdiği boyutlara yer verilecektir.

Todorovic vd. (2011) bir üniversitenin girişimcilik yönelimi için, "Araştırma Mobilitesi (Hareketliliği)", "Kalıplaşmama (Geleneksel Olmama)", "Sanayi İş Birliği" ve "Üniversite Politikaları"ndan oluşan dört boyutlu bir yapı önermişlerdir (Dabic vd., 2012: 4). Bu dört boyuttan herhangi biri olmadan üniversite girişimcilik yönelimini ölçmenin anlamını yitireceğini ve bu boyutların ayrıca akademik bir kurumun spin-out patent ve lisanslarının da başarılı bir şekilde ölçülebilmesini ya da öngörülebilmesini sağlayacağını belirtmişlerdir (Tatarski vd., 2020: 3). Bahsedilen bu dört boyutla ilgili açıklamalara aşağıda yer verilmiştir.

1-Araştırma Mobilitesi (Research Mobilization):

Araştırma mobilitesi kavramı, bilginin kullanılabilir ve erişilebilir kılınmasında ve yeniliğin desteklenmesinde bireysel düzeyden, grup, topluluk veya kurum düzeyine geçişi ifade etmektedir (Felgueira ve Rodrigues, 2020: 5). Bu boyut altındaki maddeler, dış paydaşları araştırma sürecinin tüm aşamalarına dâhil ederek, araştırma sonuçlarının tüm paydaşların anlayabileceği şekilde iletilmesini içermektedir (Ortiz vd, 2017: 38; Todorovic vd., 2011:134). Bu doğrultuda, "sanayi ve toplum yararına araştırmaların teşvik edilmesi", "araştırma süreçlerinde pratik uygulamaların tercih edilmesi" ve "uygulamalı araştırmalara önem verilmesi" gibi maddelere yer verilmektedir.

2-Kalıplaşmama / Geleneksel Olmama (Unconventionality):

Araştırmanın yararlı ve paydaşlara faydalı olmasını önemseyen kalıplaşmama boyutu, geleneksel akademik ortam dışındaki yeni fırsatları belirlemenin yanı sıra finansman, problem çözme ve ortaklarla ilişkiler vb. konulara odaklanmaktadır (Ortiz vd., 2017: 38). Bu boyuttaki maddeler geleneksel olmayan yenilikçi faaliyetleri önermekle birlikte, ENTRESCALE'deki gibi doğrudan "risk alma"ya atıfta bulunmaz (Felgueira ve Rodrigues, 2020: 6). Maddeler genel olarak, farklı araştırma fonu kaynaklarının aranması veya akademi dışından profesyonellerle iş birliği yapılması gibi üniversiteler için geleneksel olmayan faaliyetleri önermektedir (Todorovic vd.,

2011:134). Ayrıca "araştırma projelerinin sağladığı fırsatlardan yararlanma", "kamu finansmanı dışındaki kaynaklardan yararlanma", "diğer kurumlarla iş birliği yapma" ve "öğretim elemanların etkin ve üretken olması" gibi maddeler bu boyut altında yer almaktadır.

3-Sanayi İş Birliği (Industry Collaboration):

Sanayi iş birliği boyutu, öğretim üyeleri ve öğrencilerin ilgili sanayi ile etkileşimini ifade etmektedir (Felgueira ve Rodrigues, 2020: 6). Bu boyut altında ayrıca sanayi dışındaki kurumlarla da ilişkilerin geliştirilmesi tavsiye edilmektedir. Nitekim Uslu vd. (2019: 295) de sanayi ile araştırma işbirliğinin yanı sıra diğer kurumlarla da yakın ilişkiler kurulmasının girişimci bir kurum olma yolunda kritik bir rol oynadığını söylemektedir. Abramo vd. (2009: 506)'ne göre, özel sektörle iş birliği yapan üniversite araştırmacılarının bu tür bir iş birliğine dâhil olmayanlardan hem nicelik hem de nitelik olarak daha üstün bir araştırma performansı göstermesi, sanayi iş birliği boyutunun önemini göstermektedir. Bu boyut altında, "sanayi ve toplum tarafından esnek ve yenilikçi olarak tanınma", "mezun öğrencilerin yüksek nitelikli pozisyonlarda yer alması", "üniversitenin endüstrideki saygınlığı", "araştırma faaliyetlerinde endüstri katılımı" ve "özel sektörle ve kamu kurumlarıyla ilişkilerin geliştirilmesi" gibi maddeler yer almaktadır.

4-Üniversite Politikaları (University Policies):

Üniversitenin yenilikçi ve geleneksel olmayan eylemleri ne ölçüde kolaylaştırdığı ile ilgili olan bu boyut (Ortiz vd, 2017: 38), üniversite politikaları aracılığıyla girişimcilik yöneliminin teşvik edilmesini ifade etmektedir (Felgueira ve Rodrigues, 2020: 6). Üniversitenin genel kültürü ile ilgili olan bu boyut altındaki maddeler, "üniversitenin genel politikalarının, alt birimlerin amaç ve hedeflerine ne derece katkı sağladığı", "yeni fikirlere ve yenilikçi yaklaşımlara karşı duyarlılığın ne derece yüksek olduğu" ve "politika geliştirmede tabandan tepeye bir yaklaşıma sahip olma derecesini" içerecek şekilde hazırlanmıştır (Todorovic vd., 2011:134).

2.4. ÜNİVERSİTELERİN GİRİŞİMCİLİK PERFORMANSI

2.4.1. Üniversitelerde Girişimcilik Performansı Kavramı

Bir üniversitenin girişimcilik performansı, girişimcilik faaliyetlerinden ek fon sağlama kapasitesi olarak ele alınabilir. Nitekim, 90'lı yıllardan bu yana üniversitelerin rekabet gücü, artan performanslarıyla bağlantılı çeşitli fonlar veya

faaliyetler aracılığıyla daha fazla kaynak yaratma eğilimine girmelerini sağlamıştır (Del Sordo vd., 2012: 4796).

Örgütsel performans, bir örgütün amaçlarına ulaşma düzeyini ortaya koymaktadır (Ruba vd., 2021: 248). Değişim ve yenilik için itici bir güç olarak kabul edilen girişimcilik ise, örgütün verimli ve etkili bir performans gösterebilmesi için fırsatlar sunmaktadır (Yemini vd., 2015: 529). Dolayısı ile bir üniversitenin belirlediği amaçlar doğrultusunda girişimcilik hedeflerine ulaşma düzeyi olarak tanımlayabileceğimiz girişimcilik performansının yüksek olması, artan değişim ve yenilik yeteneğiyle paralel olarak üniversitenin verimlilik ve etkinliğinin de artmasına sağlayacaktır.

Girişimci üniversitelerdeki girişimcilere yönelik destek sağlamak için gerekli olan inovasyon ve girişimcilik yeteneklerinin dönüşümüne yatırım yapılarak bunların başarılı bir şekilde kuruma entegrasyonlarının sağlanması, sürdürülebilir bir girişimci üniversite performansının temel öncülleridir (Klofsten vd., 2019: 3).

Centobelli vd. (2019)'ne göre, girişimci üniversitelerdeki keşfedici ve sömürücü öğrenme süreçlerinin etkili bir kombinasyonu, üniversite girişimcilik performansını olumlu yönde etkilemektedir. Bu kapsamda keşfedici öğrenme süreçleri (yeni süreçler başlatmak, yeni teknolojiler ve beceriler edinmek, üniversite ortamı dışında araştırma fırsatları aramak, yeni kurs ve programlara yatırım yapmak, inovasyon için önemli olan yeni yönetim becerilerini denemek, uluslararası konferanslara, seminerlere ve çalıştaylara katılmak vb.) yoluyla uzun vadede, sömürücü öğrenme süreçleri (mevcut sorunlara benzer sorunların çözümlerini uygulamak, öğretim yöntemlerini, kursları veya dereceleri iyileştirmek ve yükseltmek, mevcut işletim faaliyetlerinin verimliliğini artırmak için bilgi ve becerileri güçlendirme, devam eden öğretim, girişimcilik ve araştırma programlarının güvenilirliğini artırma, kullanılan teknolojiler için mevcut bilgi ve becerilerin yükseltilmesi vb.) yoluyla kısa vadede ve ikisinin birlikte kullanılmasıyla hem kısa hem de uzun vadede üniversite girişimcilik performansının önemli ölçüde arttırılabileceğini belirtmişlerdir (Centobelli vd., 2019: 189).

Üniversitelerin girişimcilik performanslarının yükselmesi için çalışanların sahip olduğu girişimcilik deneyimi de önemli bir etkendir. Steiner (2014: 294), farklı düzeylerde girişimcilik performansına sahip çeşitli üniversitelerden öğretim görevlilerinin profillerini karşılaştırdığı çalışmasında, yüksek girişimcilik performansına sahip üniversitelerdeki girişimcilik deneyimi olan öğretim

görevlilerinin diğer eğitim görevlileri arasındaki oranının yüksek olduğunu tespit etmiştir. Bu nedenle, orta düzeyde girişimcilik performansına sahip üniversitelerin daha fazla sayıda disiplinler arası girişimcilik deneyimine sahip personeli işe alarak, üniversite girişimcilik performansının arttırabileceğini öne sürmüştür.

2.4.2. Üniversitelerde Girişimcilik Performansının Önemi

Bir ülkenin veya bölgenin ekonomik performansı, bilim ve teknolojide bilgiyi yakalama kapasitesine, yenilikçilik ve girişimciliği teşvik etmesine bağlıdır (Dabinet, 1995: 31). Bunu sağlamanın en kolay yolu ise üniversiteler aracılığıyla, bilim ve teknolojinin, girişimcilik ve yenilikçiliğin desteklenmesi ve yaygınlaştırılmasıdır. Bu nedenle dünyanın birçok ülkesinde, bölgesel ve ulusal düzeyde ekonomik performansın arttırılabilmesi için üniversiteler itici bir güç olarak görülmektedir.

2000'li yıllardan itibaren bölgesel ve ulusal düzeyde ülkelerin girişimcilik performanslarını ve girişimcilik ortamlarının kalitesini karşılaştırılabilir olarak ölçmeye çalışan çeşitli uluslararası kuruluşlar, Küresel Girişimcilik Endeksi (GEI), Küresel Girişimcilik Monitörü (GEM) Projesi, OECD Eurostat Girişimcilik Göstergeleri Programı ve Avrupa Birliği AB 2020 Girişimcilik Eylem Planı gibi çalışmalarla ülkelerin girişimcilik ortamlarının kalitesini ve girişimcilik performanslarını arttırmaya çalışmakta ve bu kapsamda üniversitelere önemli bir rol atfetmektedirler (Kalkınma Bakanlığı, 2014: 7).

Ekonomik sistem içerisinde bilgi birikiminin oluşması, yayılması, etkinlik ve etkililiği noktasında da üniversiteler önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle girişimcilik performansını doğrudan etkileyen "açık yenilikçilik sistemleri, kümelenmeler, yenilikçi iş birlikleri, üniversite-sanayi iş birlikleri vb." son dönemde büyük bir önem kazanmıştır (Kalkınma Bakanlığı, 2014: 10).

2.4.3. Üniversite Girişimcilik Performansının Ölçülmesi

Üniversitelerin performanslarının ölçümü konusunda evrensel olarak kabul gören bir yöntem bulunmamakla birlikte, yapılan çalışmalarda yaygın olarak öğrenci ve akademisyenlerin üniversite girişimcilik performanslarına yönelik algılarının kullanıldığı görülmektedir. Bunun yanı sıra, ikincil verilerin kullanıldığı çalışmalara da rastlanmaktadır. Üniversitelerin araştırma performansının ölçülmesinde, uluslararası dergilerde yayınlanan makale sayıları, ulusal ve uluslararası düzeyde

araştırma projelerinin geliştirilmesi için alınan burslar, hibeler veya fonlar gibi kriterler kullanılmaktayken (Del Sordo vd., 2012: 4796); girişimcilik performansının ölçümüyle ilgili bazı çalışmalarda ise patentler ve spin-off'larla ilgili çıktıların kullanıldığı görülmektedir (O'Shea vd., 2005; Riviezzo vd., 2017; Riviezzo vd., 2019). Öğrenci ve akademisyenlerin üniversite girişimcilik performanslarına yönelik algılarının ölçülmesinde ise genellikle, alanyazındaki çalışmalardan toplanan ya da sıralama endekslerinde yer alan üniversite girişimciliği ölçütleri kullanılmaktadır.

Literatürde örgütlerin performans ölçümü için farklı yazar ve kurumlarca kullanılan çeşitli performans göstergeleri bulunmakla birlikte, en kabul gören yaklaşımlardan biri finansal ve finansal olmayan göstergelerdir (Rauch vd., 2009: 765). Rangsungnoen (2008), paranın değeri yaklaşımını kullanarak üniversiteler için "Mükemmel Bir Üniversite Performans Ölçüm Modeli (EUP Modeli)" geliştirmek için yola çıktığı çalışmasında, finansal ve finansal olmayan göstergeler kullanarak Tayland devlet üniversitelerinin performansının ölçülebilmesi için 4 ana boyut altındaki 9 alt boyut ve bunlara ait 63 gösterge değişkeninden oluşan bir üniversite performans ölçüm modeli geliştirmiştir. Bu 4 ana boyut ve 9 alt boyut aşağıda yer almaktadır (Rangsungnoen, 2008: 196):

1) Üniversitenin Gelirlerini Artırma Yeteneği
    - Üniversite geliri
2) Üniversitenin Misyonu
    - Öğretim
    - Araştırma
    - Danışmanlık
    - Kültürel ve sanatsal eserlerin koruması
3) Üniversite Girişimciliği
    - Spin-off şirketleri ve ortak girişimler
    - Gelir elde etmek için kurulan araştırma merkezleri
4) Uluslararasılaşma
    - İthalat odaklı faaliyetler (öğretim ve araştırma kalitesini artırmak için İngilizce eğitim programları / hizmetleri ithal etmek)
    - İhracat odaklı faaliyetler (eğitim programları / hizmetleri üretip ihraç etmek).

Tekin vd. (2018), üniversite girişimciliği konusunda yeni bir indeks geliştirme amacıyla gerçekleştirdikleri "Girişimci Dostu Üniversiteler İndeksi ve Bir Model

Geliştirilmesi" adlı çalışma sonucunda ortaya çıkan ölçeğin, 2012 yılında TÜBİTAK tarafından geliştirilen Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi'ne alternatif olmasını amaçlamışlardır. Farklı ölçüm araçlarının bilimsel açıdan yararlı olacağı düşüncesiyle yola çıkılan çalışma sonucunda, 5 boyut altındaki 47 maddeden oluşan bir yapıya ulaşmışlar ve gerçekleştirdikleri analizler sonucunda ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu belirlemişlerdir. Aşağıda indekse ait 5 boyut verilmiştir (Tekin vd., 2018: 143):

1) Girişimciliğin Teşvik Edilmesinde Girdiler,
2) Proje Büyüklükleri ve İş Birlikleri,
3) Akademik Performans,
4) Proje Patent Faydalı Model Endüstriyel Tasarım,
5) Girişimler.

Alfalih ve Ragmoun (2020), Tekin vd. (2018) tarafından geliştirilen bu indeksin AB'nin farklı kriterleriyle ve beklentileriyle uyumlu olduğunu, fakat bazı maddelerinin uygulanabilir olmadığını belirtmişlerdir (Alfalih ve Ragmoun, 2020: 1864-1865).

Aşağıda öncelikle yaygın olarak kullanılan üniversite sıralama endekslerinin içerisinde yer alan üniversite girişimciliği ile ilgili göstergelerden ve sonrasında TÜBİTAK Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi'nden bahsedilecektir.

2.4.3.1. Üniversite Sıralama Endeksleri

Üniversitelerin performanslarının ölçülmesinde en yaygın olarak kullanılan araçların başında üniversite sıralama endeksleri gelmektedir. Bazıları belirli bir ülke ya da bölgeyle sınırlı, bazıları tüm ülkelerdeki üniversiteleri kapsayacak şekilde sıralama yapan birçok sıralama endeksi bulunmaktadır. Ayrıca üniversiteleri kuruluş yıllarına ve farklı bilim alanlarına göre sıralayan endekslerde bulunmaktadır. Bu endeksler üniversiteleri öğrenci, öğretim üyesi, yayın, atıf, gerçekleştirilen proje sayıları, üniversite olanakları, bilgi transferi, araştırma, proje gelirleri, saygınlık gibi birçok göstergeye göre sıralamaktadır. Günümüzde bu endekslerin birçoğunda üniversite girişimciliğiyle ilgili göstergeler de yer almaya başlamıştır.

İlk olarak akademik dünyada üniversiteler arasında karşılaştırma çalışmaları şeklinde başlayan uluslararası üniversite sıralamaları sistematik olarak ilk kez 2003 yılında Çin'in Shanghai Jiao Tong Üniversitesi'nden Nian Cai Liu tarafından

yayınlanan ARWU (Academic Ranking of World Universities) ile başlamış, sonrasında 2004 yılında Birleşik Krallık merkezli THE (The Times Higher Education Supplement World University Ranking) sıralaması onu izlemiş ve zamanla aşağıda verilen birçok farklı sıralama endeksi birbirini takip etmiştir (Altbach vd., 2009: 62; Öztürk, 2019: 26; Usher, 2009: 14):

- ABD - Reuters Top 100 (The World's Most Innovative Universities)
- ABD - US News Best Global Universities Rankings
- Almanya, Avrupa Birliği - U-Multirank (The Multidimensional Ranking of Higher Education Institutions)
- Avustralya - uniRank (University Ranking),
- Birleşik Arap Emirlikleri - CWUR (The Center for World University Rankings)
- Birleşik Krallık - THE (Times Higher Education World University Ranking)
- Birleşik Krallık - QS (Quacquarelli-Symonds World University Rankings)
- Çin - ARWU (The Academic Ranking Of World Universities/ ShanghaiRanking Consultancy)
- Endonezya - UI GreenMetric (The UI GreenMetric World University Ranking)
- Hollanda - CWTS Leiden (Centre for Science and Technology Studies of Leiden University)
- İspanya - Webometrics (Ranking Web of Universities)
- İspanya - Scimago (SCImago Institutions Ranking)
- Rusya - MosIUR (Three University Missions Moscow International University Ranking)
- Rusya - RUR (Round University Ranking)
- Tayvan - NTU Ranking (Taiwan National University Ranking of Scientific Papers for World Universities)
- Türkiye - URAP (University Ranking by Academic Performance)

Bu sıralama endeksleri zaman zaman kriterlerinde gerekli ekleme ve çıkarmaları yaparak kendilerini güncellemektedirler. Son yıllarda özellikle üniversite performansının ölçümünde geçerliğini yitiren bazı ölçütlerin endekslerden çıkarıldığı, bunların yerine üniversite girişimcilik performansına yönelik yeni ölçütlerin eklendiği ve bu yeni ölçütlerle birlikte üniversite girişimcilik performansıyla ilgili etki oranlarının endeks puanları içerisindeki payının artmaya başladığı görülmektedir. Landinez vd. (2019) ve Öztürk (2019)'un uluslararası sıralama endekslerinin içerisinde tespit ettikleri üniversite girişimciliğiyle ilgili göstergeler aşağıda Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8: Uluslararası Üniversite Sıralamalarındaki Girişimci Üniversite Göstergeleri

Sıralama	Girişimci üniversite göstergeleri	Sıralama	Girişimci üniversite göstergeleri
U-Multirank (Bilgi Transferi)	Özel araştırma gelirlerinin tüm araştırma gelirlerine oranı	U-Multirank (Bölgesel Katılım)	Bölgedeki öğrenci stajlarının bölge dışı stajlara oranı
	Bölümler düzeyinde özel sektörden kişilerle yapılan ortak yayınlar		Bölgedeki kuruluşlarla iş birliği içinde yapılan lisans tezleri
	Üniversitenin son 10 yılda aldığı patent sayısı		Bölgedeki kuruluşlarla iş birliği içinde yapılan yüksek lisans tezleri
	Üniversitenin son 10 yılda sanayi ortaklığıyla aldığı patent sayısı		Bölümler düzeyinde bölgesel ortak yayınlar (50 km içerisindeki bir ortak yazarla)
	Üniversite düzeyinde özel sektörden kişilerle yapılan ortak yayınlar		Bölgesel kaynaklardan elde edilen dış araştırma gelirleri
	Özel kaynaklardan (araştırma gelirleri ve bilgi transferi) elde edilen gelirler		Üniversitenin bölgede çalışmaya başlayan lisans mezunlarının sayısı
	Patentlerde atıf yapılan yayınlar		Bölgede staj yapan öğrencilerinin, bölgede staj yapan diğer üniversite öğrencilerinin sayısına oranı
	Üniversitenin son 10 yılda aldığı patent sayısı (1000 öğrenci başına düşen)		Üniversite düzeyinde bölgesel ortak yayınlar (50 km içerisindeki bir ortak yazarla)
	Üniversitenin son 10 yılda aldığı mutlak patent sayısı		Üniversitenin bölgede çalışmaya başlayan yüksek lisans mezunlarının sayısı
	Üniversitenin son 10 yılda aldığı endüstri ortaklı patent sayısı		Mezunların bölgedeki istihdamı (Mezuniyet sonrası 18 ay içinde bölgede istihdama katılan)
	Üniversitede yakın dönemde kurulan spin-off firma sayısı (1000 akademisyen başına düşen)		Bölgedeki stratejik araştırma ortaklıklarının tüm stratejik araştırma ortaklıklarına oranı
	Üniversite düzeyinde uluslararası patentlerde referans gösterilen araştırma yayınları	MosIUR	Üniversite ve toplum (%30)
	Sürekli mesleki gelişim kursları ve etkinliklerinden elde edilen gelirin tüm gelirlere oranı		Çevrimiçi kursların sayısı
	Mezunların kurduğu şirket sayısı (1000 mezun başına)		Web sitesinin arama motorlarında görüntülenen sayfası sayısı
QS Mezun İstihdam Edilebilirlik Sıralaması	Üniversitenin işverenlerin gözünde itibarı (%30)		Wikipedia'da makalesi bulunan mezun sayısı
	Fakülte başına düşen özel sektörle yapılan ortak yayınlar (%25)		Üniversite Twitter takipçi sayısı
	Mezun istihdam oranı (%10)		Akademi dışından kuruluşlarla bilimsel iş birliği
	Mezun başarıları (%25)		İşverenlerle ortaklıklar
	Özel sektör - öğrenci bağlantıları (% 10)		Ar-Ge araştırma sonuçlarının ticarileştirilmesi
QS	İşveren itibar oranı (%10)	Reuters Top 100 Sıralaması	Patent başvuru sayısı (hacmi)
Scimago	Yenilikçi bilgi (yayın çıktısı) (%10)		Global patent oranı
	Teknolojik etki (yayın çıktı oranı) (%10)		Patent başarı oranı
	Patent başvuru sayısı (%10)		Patent atıf etkisi
THE	Endüstri gelirleri (%2,5)		Endüstri ortaklı makalelerin atıf etkisi
	Araştırma geliri (%6)		Patentlerce atıfta bulunulan makale oranı
RUR	Akademik kadro başına düşen kurum geliri (%2)		Makalelerde endüstriden yazarların oranı
	Araştırıcı başına düşen araştırma geliri (%2)	CTWS Leiden	Endüstriden kişilerle yapılan ortak yayınlar
	Kurumsal gelir başına düşen araştırma geliri (%2)		Diğer üniversiteler ve kuruluşlarla yapılan ortak yayınlar
ARWU	Yok		

Kaynak: Landinez vd., 2019: 78; Öztürk, 2019: 28.

Yerli bir üniversite sıralama endeksi olan Univerlist, "üniversiteleri akademik ve sosyal metriklere göre değerlendiren, sosyal olanakları, tesisleri, başarıları, ulusal/uluslararası ölçütleri listeleyen, aday mezun ve öğrencileri bir araya getiren bir platformdur". Temel amacı, "üniversite ve bölüm seçiminde yapay zekâ ile karar desteği dijitalleşmeyi sağlamak ve öğrencilerin kariyer seçimlerine yardımcı olmaktır". Aşağıda Univerlist puanlaması için kullanılan ölçütler ve bunlara ait verilerin sağlandığı yerler maddeler halinde verilmiştir (Univerlist, 2019).

Univerlist Puanlama İçin Kullanılan Ölçütler:

- Üniversitenin Öğretim Üyesi / Öğrenci Puanı
- Üniversitenin Makale Puanı
- Üniversitenin Toplam Atıf Puanı
- Üniversitenin Toplam Bilimsel Doküman Puanı
- Üniversitenin Girişimcilik Puanı
- Üniversitenin Kuluçka Merkezi / Teknoloji Transfer Ofisi / Teknopark
- Üniversitenin Kampüs Olanak ve İmkânları
- Üniversitenin Yerleştirme Oranı / Doluluk oranı
- Girişimcilik Endeks Puanı
- Kampüs Olanakları
- Twitter, Facebook, Instagram takipçi ve Etkileşim İstatistikleri
- Univerlist Yorum Puanları (Toplam 1000 yoruma ulaşıldığında)
- Univerlist.com üzerinde beğenilme ve favoriye eklenme sayıları (Toplam 10.000 favoriye ulaşıldığında)

Univerlist Puanlamaya Kattığı Verileri Sağladığı Yerler:

- URAP - Akademik Performansa Dayalı Üniversite Sıralama Sistemi
- TÜBİTAK Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi,
- Üniversitenin Akademik Yükseköğretim Kurulu Bilgileri,
- Üniversitenin İstatistik Yükseköğretim Kurulu Bilgileri,
- BoomSocial Üniversite Sosyal Medya Hesapları İstatistikleridir.

2.4.3.2. Küresel Girişimci Üniversite Metrikleri (GEUM)

Bilgiyi üretip yararlı hale dönüştürerek sosyal ve ekonomik kalkınmaya katkı sağlayan bir üniversiteye dönüşüm, günümüz üniversiteleri için giderek yaygınlaşan küresel bir hedef haline gelmiştir. Fakat birincil hedefin araştırma ve öğretim olduğu

bir önceki dönem için tasarlanmış olan sıralama endekslerinin ölçütleri bu değişimi engellemekte, hatta bu endekslerde yer almak isteyen üniversiteleri bir önceki döneme dönmeye teşvik etmektedir (Etzkowitz vd., 2017: 2). Bu noktada Küresel Girişimci Üniversite Metrikleri (GEUM) projesi uluslararası bir iş birliği ortamı sağlamak üzere Üçlü Sarmal Derneği (The Triple Helix Association) tarafından 2015 yılında faaliyete geçirilmiştir (Etzkowitz, 2016: 92). Projenin ilk hedefi, üniversitelerin bu dönüşümünü olumsuz yönde etkileyen mevcut sıralama endekslerinin olumsuz etkilerini azaltarak, nihai amaç olan akademik ve toplumsal gelişimin güçlendirilmesini destekleyecek derecelendirme ölçütlerinin geliştirilmesini sağlamaktır (Etzkowitz, 2016: 91; Etzkowitz vd., 2017: 2). Proje kapsamında girdiler, veriler, çıktılar ve sonuçlar olmak üzere dört boyut altında belirlenen ölçütlerle, üniversiteler arasında bir kıyaslama aracı olarak da kullanılabileceği düşünülen bir değerlendirme yöntemi oluşturulmuştur (Etzkowitz vd., 2017: 2). Böylece GEUM projesinin standart olarak kullanılabilecek bir ölçüm sisteminin eksikliğine yanıt olarak, üniversite sıralama sistemlerini değiştirmek için kullanılması amaçlanmaktadır (Mudde vd., 2017: 49).

Bahsedilen dört boyut altında yer alan GEUM göstergeleri aşağıda verilmiştir (Etzkowitz vd., 2017: 11):

1- **Girdiler (personel, kaynaklar, bilgi, üniversite politikaları, sunulan eğitim ve gelişim fırsatları vb.):**
   - Misyon ya da stratejide yer alan açık bir girişimci stratejik vizyon ifadesi,
   - Açık bir üniversite Fikri Mülkiyet politikası,
   - Çift görevde (hem üniversitede hem de endüstride) çalışan öğretim üyeleri,
   - Endüstride iş deneyimi olan profesörlerin işe alınma önceliği (çift görev),
   - Ticarileştirme fonlarının bulunması (belli bir ülke, bölge ya da üniversitedeki mevcudiyeti hakkında uzman tahmini),
   - Öğrenci, araştırmacı ve öğretim görevlilerinin girişimcilik faaliyetlerini ödüllendirmek için belirlenmiş net politika ve prosedürler,
   - Üniversite dış danışma kurulundaki endüstri / iş temsilcilerinin yüzdesi,
   - Fikri Mülkiyet / Teknoloji Transfer destek altyapısı.

2- Girdiler (etkinlikler, yetenekler, düzenleme vb.):

- Endüstriye yönelik öğrenci tez çalışmalarının sayısı,
- İşletmelerdeki öğrenci stajlarının yüzdesi,
- Üniversitenin firmalarla yaptığı ortaklık anlaşmalarının sayısı,
- Üniversitede öğrenci ve öğretim üyeleri için sağlanan endüstri bursu sayısı (tutarı),
- Start-up'lar için sağlanan hızlandırma / kuluçka programlarının sayısı (üniversite dışından katılıma da uygun),
- Üniversitede kurulmuş bir teknoloji (bilim) parkının varlığı,
- Üniversitede kurulmuş teknoloji (bilim) parkındaki firma sayısı,
- Üniversite-sanayi iş birliği merkezlerinin, laboratuvarlarının, eğitim programlarının ve enstitülerinin sayısı,
- Üniversite Kuluçka Merkezleri, Teknoloji / Bilim Parklarındaki mevcut ekip sayısı,
- Üniversitedeki girişimcilik ölçütlerine yönelik öz değerlendirme faaliyetlerinin varlığı,
- Öğretim programında herhangi bir girişimcilik dersi alan öğrencilerin yüzdesi,
- Öğrenci girişimcilik faaliyetlerinin sayısı (informal girişimcilik kulüpleri vb.).

3- Çıktılar (yayınlar, iş birlikleri, patentler vb.):

- Endüstri gelirleri,
- Endüstri gelirini üreten şirketlerle yapılan sözleşme sayısı,
- Mühendislik hizmetlerinden sağlanan endüstri gelirleri,
- Üniversite spin-off sayısı (üniversite bünyesinde kurulan),
- Üniversite spin-off'ları tarafından çekilen yatırım tutarı,
- Üniversitenin spin-off'lardan elde ettiği gelir,
- Üniversite fikri mülkiyet / lisans faaliyetinin geliri,
- Üniversite patent portföyünün sayısı (toplam, yıllık),
- Üniversite uluslararası patent portföyü sayısı (toplam, yıllık),
- Buluş açıklamalarının sayısı,
- Patent başvuru sayısı,
- Endüstri ortakları ile yapılan ortak araştırma yayınları,

- Patentlerden araştırma yayınlarına yapılan atıflar.

4- **Sonuçlar (stratejik konumlandırma, sosyo-ekonomik fayda, sıralamalar, itibar vb.):**
   - Üniversite spin-off'ları tarafından yaratılan işler (üniversite boyutunda ve bölgedeki toplam iş sayısına göre ölçeklendirilmiş),
   - Üniversitedeki spin-off ciroları (üniversite spin-off sayısına veya üniversite Ar-Ge personeli sayısına göre ölçeklendirilmiş),
   - Üniversite spin-off şirketlerinin elde tutulma oranı,
   - Kamu yatırımlarının geri dönüş oranı,
   - Mezunlar arasındaki girişimcilerin yüzdesi,
   - Üniversite personeli arasındaki girişimcilerin yüzdesi,
   - Üniversitenin bölgesel / ulusal girişimcilik stratejileri ve politikalarının geliştirilmesine katılımı,
   - Bölgesel kümelenmelere üniversite katılımı.

2.4.3.3. Schmude Sıralaması

Schmude sıralaması, Alman üniversitelerinin girişimcilik performansını 2001 yılından 2012 yılına kadar (2001, 2003, 2005; 2007; 2009; 2011), her iki yılda bir düzenli olarak ölçerek yayınlamış olan bir sıralamadır (Graf ve Menter, 2021: 2). Bu sıralama 8 boyut altındaki 33 kriterden oluşan ve nihai ölçüm için 100'den fazla değişkenden hesaplanan 56 gösterge düzeyinde yapılmıştır ve alınabilecek en yüksek puan 400'dür (Schmude ve Heumann, 2011: 11; Steiner, 2014: 287):

1- Girişimcilik Eğitimi (4 Kriter - 80 Puan),
2- Müfredat dışı yeterlilik ve destek (5 Kriter - 60 Puan),
3- Üniversitenin oluşturduğu dış ağlar (4 Kriter - 40 Puan),
4- Yüksek Öğretim politikaları tarafından belirlenen çerçeve (4 Kriter - 40 Puan),
5- İş Birliği ve koordinasyon (4 Kriter - 40 Puan),
6- İletişim (3 Kriter - 40 Puan),
7- Hedef grupların hareketliliği (5 Kriter - 60 Puan),
8- Start-up faaliyetleri (4 Kriter - 40 Puan).

Schmude ve Heumann (2011: 10), üniversitelerin girişimcilik performanslarıyla ilgili farklı renklerle vurguladıkları üç performans kategorisi tanımışlardır:

1- “Yeşil alan”: Girişimcilik performansları "iyi" ile "çok iyi" arasında derecelendirilebilen üniversitelerdir (ankette 200 ve üstü puan alanlar);
2- "Sarı alan": Girişimcilik performansı olarak "ortalama" düzeye sahip üniversitelerdir (ankette 100-199 puanla alanlar);
3- "Kırmızı alan": 99 puana kadar puan elde edebilen, potansiyel girişimciler için "kötü" ile "çok kötü" arasında koşullar sunan üniversiteler.

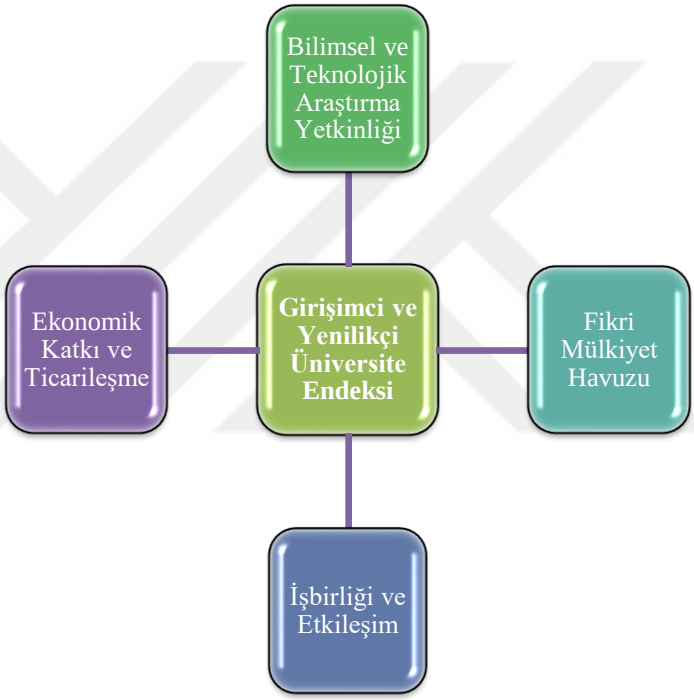
2.4.4. TÜBİTAK Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi (GYÜE)

TÜBİTAK Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi (GYÜE), üniversitelerimiz arasında girişimcilik ve yenilikçilik konusundaki rekabetin arttırılması ve girişimcilik ekosisteminin geliştirilip yaygınlaştırılmasını ilke edinen, 2012 yılından bu yana Türkiye’de faaliyet gösteren devlet ve vakıf üniversitelerini her yıl düzenli olarak değerlendiren ve listedeki ilk 50 üniversiteyi kamuoyuna açıklayan bir endekstir. TÜBİTAK tarafından bu endeksin üniversiteleri eğitim kalitesi ya da başarı sırasına göre sıralayan bir endeks olmadığı söylenmekle birlikte, bazı yazarlarca tematik olarak yalnızca girişimcilik ve yenilikçilik kapsamında değerlendirme yapan ulusal bir sıralama endeksi olarak da tanımlanmaktadır (Öztürk, 2019: 28).

Türkiye’deki üniversiteler için GYÜE oluşturma fikri ilk olarak ana gündemi "Ulusal Yenilik ve Girişimcilik Sistemi ve bu sistemin daha da etkinleştirilebilmesi için atılması gereken adımlar" olan 27 Aralık 2011 tarihli “Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu (BTYK) 23. Toplantısı”nda gündeme gelmiştir (Taş ve Özçelik, 2019: 90). Bu toplantıda alınan “Üniversitede Yenilikçiliğin ve Girişimciliğin Tetiklenmesi Amacıyla Politika Araçlarının Geliştirilmesi” başlıklı kararın “Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endekslerinin Oluşturulması (2011/104-c)” maddesi doğrultusunda gerekli çalışmalara başlanmıştır (TÜBİTAK, 2011). GYÜE’nin kavramsal çerçevesi hazırlanırken YÖK, TÜİK, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Türk Patent Enstitüsü ve KOSGEB’in desteğinden yararlanılmış ve bu kurumların temsilcilerinin katılımıyla bir “Teknik Grup” ile bir “Üst Düzey Grup” oluşturulmuştur (TÜBİTAK, 2013). Teknik Grup göstergelerle ilgili öneri ve tanımları belirleyerek, göstergelere nasıl erişim sağlanacağı ve endeksin

hesaplama yöntemi üzerine değerlendirmelerde bulunurken, Üst Düzey Grup ise Teknik Grubun önerilerini değerlendirerek endeksin genel çerçevesini oluşturmuştur. 24 Nisan - 21 Mayıs 2012 tarihleri arasında 16 üniversitede gerçekleştirilen bir pilot çalışma sonrasında, bu üniversitelerden gelen temsilcilerin katılımıyla uygulamada karşılaşılan sorunlar, verilerin ulaşılabilirliği ve kalitesi hakkında değerlendirmeler yapılarak gösterge setine son hali verilmiştir (TÜBİTAK, 2014: 6). İlgili süreç sonunda TÜBİTAK tarafından hazırlanan GYÜE, ilk olarak 2012 yılında uygulamaya konulmuş ve endeks kapsamında her yıl düzenli olarak ülkemizin en girişimci ve yenilikçi ilk 50 üniversitesi sıralanmaya başlanmıştır.

Şekil 9: Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksinin Boyutları

Kaynak: TÜBİTAK, 2018.

Endeksin uygulanmaya başladığı 2012 yılından 2018 yılına kadar "bilimsel ve teknolojik araştırma yetkinliği", "fikri mülkiyet havuzu", "iş birliği ve etkileşim", "girişimcilik ve yenilikçilik kültürü" ve "ekonomik katkı ve ticarileşme"den oluşan 5 boyut altındaki 23 göstergeye dayalı olarak sıralamalar gerçekleştirilmiştir. 2018 yılında gerçekleştirilen metodoloji değişikliğiyle daha çok etki ve çıktı odaklı bir yaklaşıma geçilmiştir. Üniversitelerimizde yeterli olgunluk seviyesine ulaştığı düşünülen "girişimcilik ve yenilikçilik kültürü" boyutunun çıkarılmasıyla, endeks Şekil 9'da yer alan 4 boyuta indirilmiş ve bu boyutlar altında yer alan 19 gösterge ile değerlendirme yapılmıştır (TÜBİTAK, 2018). Sonraki dönemde boyut sayısında bir değişiklik olmayan endekste, göstergelerde ve ağırlık oranlarında değişikliklere devam

edilmiştir. 2019 yılında gerçekleştirilen düzenlemeyle 21'e çıkan gösterge sayısı, 2020 yılında ise 22'ye çıkmıştır. GYÜE 2020 yılına ait gösterge seti ağırlık oranlarıyla birlikte aşağıda Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9: Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi 2020 Yılı Gösterge Seti

Boyutlar	Göstergeler
1. Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Yetkinliği Boyutu (%15)	1.1. Bilimsel Yayın Sayısı (%2,5) 1.2. Atıf Sayısı (%3,5) 1.3. Proje Sayısı (%2) 1.4. Proje Fon Tutarı (%3) 1.5. Ödül Sayısı (%1,5) 1.6. Doktora Mezun Sayısı (%2,5)
2. Fikri Mülkiyet Havuzu Boyutu (%20)	2.1. Ulusal Patent Belge Sayısı (%5,2) 2.2. Ulusal Faydalı Model Belge Sayısı (%3) 2.3. Uluslararası Patent Başvuru Sayısı (%5) 2.4. Uluslararası Patent Belge Sayısı (%6,8)
3. İş Birliği ve Etkileşim Boyutu (%25)	3.1. Sanayi İşbirlikli Proje Sayısı (%5) 3.2. Sanayi İşbirlikli Proje Fon Tutarı (%6) 3.3. Uluslararası İşbirlikli Proje Sayısı (%5) 3.4. Uluslararası İşbirlikli Proje Fon Tutarı (%6) 3.5. Dolaşım Sayısı (%1,44) 3.6. TÜBİTAK Sanayi Doktora Programı Öğrenci Sayısı (%1,56)
4. Ekonomik Katkı ve Ticarileşme Boyutu (%40)	4.1. Akademisyen Firma Sayısı (%6) 4.2. Öğrenci/Mezun Firma Sayısı (%8) 4.3. Akademisyen Firmalarının Net Satış Geliri (%8) 4.4. Öğrenci/Mezun Firmalarının Net Satış Geliri (%11) 4.5. Lisanslanan Patent ve Faydalı Model Sayısı (%4) 4.6. BiGG Firma Sayısı (%3)

Kaynak: TÜBİTAK, 2020.

GYÜE gösterge seti incelendiğinde, burada yer alan boyutların çeşitli yükseköğretim çalışmalarında yer alan boyutlarla benzerlik gösterdiği, ayrıca göstergelerin de üniversitelerde öne çıkan girişimcilik faaliyetleri ile örtüştüğü görülmektedir (Uslu vd., 2020: 9). Endekste kullanılan göstergelerle ilgili veriler temelde üç farklı veri kaynağından toplanmaktadır. Bunlar sırasıyla (TÜBİTAK, 2020);

1. Doğrudan veri tabanlarından toplanan veriler (1.1 ve 1.2 nolu göstergeler),
2. Üniversitelerin beyanları doğrultusunda, ilgili veri tabanları ve kamu kaynakları vasıtasıyla doğrulaması yapılan veriler (2.3, 2.4, 4.1, 4.2, 4.3 ve 4.4 nolu göstergeler)
3. Doğrudan kamuya ait veri kaynaklarından toplanan veriler (1.3, 1.4, 1.5, 1.6, 2.1, 2.2, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 3.6, 4.5 ve 4.6 nolu göstergeler)

Göstergelerle ilgili açıklamalar, tanımlar, ağırlıklandırılma ve toplandıkları veri kaynakları ile ilgili detaylı bilgiler ekler bölümünde EK-3'te yer almaktadır.

2.5. ÖRGÜTSEL DESTEK

2.5.1. Örgütsel Destek Kavramı

Ortak bir amaç doğrultusunda bir araya gelen kişilerden oluşan örgütlerin hedeflerine ulaşabilmek için çalışanlarını doğru yönlendirebilmeleri önemlidir. Bu süreçte, örgütün amaçlarını gerçekleştirmeye motive olmuş bilgili, donanımlı ve yetenekli çalışanların örgütte tutulması ayrı bir öneme sahiptir (Gülova ve Demirsoy, 2012: 50). Bu bağlamda, örgütler çalışanların sosyal ve duygusal bir varlık olduğunu asla unutmamalı, onları hem sosyal hem de duygusal olarak desteklemelidir.

Özdevecioğlu (2003), destekleyici bir örgütte bulunması gereken özellikleri şu beş başlık altında sıralamıştır (Özdevecioğlu, 2003: 117):

1- Çalışanların sunduğu yaratıcı fikir, öneri ve eleştirileri önemseyip dikkate alarak, bunları uygulamaya geçirmek,
2- Çalışanların işlerinde başarılı olmaları durumunda, hatalarının hoşgörü ile karşılanacağı ve işten çıkarılmayacaklarına ilişkin iş güvencesi vermek,
3- Örgüt içerisindeki olumlu iklim ve iletişimi yüksek seviyelerde tutarak, örgüt içi ilişkilerin pozitif bir düzeyde olmasını sağlamak,
4- Örgüt içerisinde adaleti sağlamak,
5- Çalışanları önemseyerek, onların onayının olmadığı bazı kararları almamak.

Örgütsel destek, çalışanların organizasyonun katkılarına ne ölçüde değer verdiğine ve onların refahına ne kadar önem verdiğine ilişkin algılarını ifade eden bir kavramdır (Eisenberger vd., 1986: 501). Diğer bir ifadeyle, çalışanların örgütlerinin desteğinin arkalarında olduğunu bilerek güvende olduklarını hissetmeleri olarak da tanımlanabilmektedir (Özdevecioğlu, 2003: 116). Literatürde zaman zaman yönetim desteği olarak da adlandırılan örgütsel destek, üst yönetimin girişimcilik faaliyetlerini kolaylaştırmak için çalışanları teşvik etmesi olarak da görülebilir (Mahrous ve Genedy, 2019: 7).

Eisenberger vd. (1986)'nce sosyal değişim ve karşılıklılık kuramlarının bir kesişimi olarak ortaya çıkan ve örgütsel bağlılık ile örgütün kişiselleştirilmesi kavramlarının etkileşimiyle şekillenmiş bir kavram olan örgütsel destek (Sezgin, 2015: 44); çalışanların psikolojik iyi oluşları, işlerine ve organizasyonlarına yönelik olumlu yönelimleri ve organizasyona yardımcı olan davranışları ile ilişkilidir (Kim vd., 2016:

560). Örgütsel destek kuramına göre, çalışanların örgütlerinin kendilerini desteklediğine yönelik bir algıya sahip olmaları, örgütlerini kişiselleştirilerek ona insani özellikler atfetmelerinden kaynaklanmaktadır (Rhoades ve Eisenberger 2002: 698).

Örgütsel desteğin dayandığı kuramlardan biri olan Gouldner (1960)'ın karşılıklılık kuramı, bireylerin kendilerine sağlanan bir yardım karşılığında karşı tarafa bu yardımı iade etmekle yükümlü hissedecekleri üzerine kuruludur (Uehara, 1995: 483). Gouldner (1960)'a göre, verilecek yardımla ilgili önemli bir nokta, bu yardımın isteğe bağlı bir yardım olmasıdır. Çünkü isteğe bağlı bir yardım, yardımı yapanın alıcıya yönelik olumlu değerlendirmesini ve alıcının refahıyla ilgili endişesini daha açık bir şekilde göstereceğinden dolayı alıcı tarafından daha değerli hale gelecektir (Rhoades ve Eisenberger 2002: 711).

Örgütsel desteğin dayandığı diğer kuram olan Blau (1964)'nun sosyal değişim kuramı ise, bireylerin kendilerine sağlanan faydalar karşılığında sağlamaları beklenen gönüllü eylemlerini ifade etmektedir (Cook vd., 2013: 55). Eisenberger vd. (1986), bir organizasyona duygusal olarak bağlı olma sürecinin, çalışanların organizasyonun onlara bağlılığı hakkındaki inançlarını vurgulayan bir sosyal değişim yaklaşımı kullanılarak anlaşılabileceğini savunmuştur. Bu yaklaşıma göre, örgütsel destek sayesinde çalışanların organizasyonel faaliyetleri sadece hükümet düzenlemeleri, sendika baskıları veya farklı işverenler tarafından ödenen rekabetçi ücretler gibi dış baskılardan dolayı gerçekleştirdikleri faaliyetler olarak görmekten ziyade, gönüllü bir şekilde yapılan faaliyetler olarak görmeleri sağlanabilecektir (Armeli vd., 1998: 288).

Bahsedilen bu iki kuram doğrultusunda, çalışanların örgütlerine yönelik algıladıkları yüksek örgütsel destek, örgütsel bağlılıklarını arttıracak ve böylece örgütün amaçları doğrultusunda arzu edilen girişimcilik faaliyetlerini gönüllü bir şekilde yürütmeleri sağlanabilecektir.

2.5.2. Örgütsel Desteğin Önemi

Örgütsel destek, günümüz örgütlerinde çalışanların sahip olunması gereken en temel haklarından biri olarak görülmektedir (Özdevecioğlu, 2003: 116).

Örgüt içerisindeki çalışanlar, çalıştıkları kurumu kişileştirmeleri nedeniyle onu kendilerine yönelik olumlu veya olumsuz bir yönelime sahip güçlü insani bir varlık olarak görmektedirler. Bu kapsamda çalışanların sosyo-duygusal ihtiyaçlarını (saygı,

bağlılık ve duygusal destek vb.) karşılamaya hizmet eden örgütsel destek, onların kurum ve kurum temsilcileriyle aralarındaki çeşitli etkileşimlerin çoğunu basitleştirmeleri ve özetlemeleri için bir yol sağlamaktadır (Kim vd., 2016: 560).

Örgütsel destek, örgütün çalışandan beklediği örgütsel bağlılığın, çalışan açısından bir karşılığı olarak görülebilir. Hutchison (1997)'a göre çalışanın örgüte olan bağlılığı iki aşamalı bir arabuluculuk sürecinin sonucudur. Buna göre, örgütsel bağlılık çalışanın örgüte bağlılığının bir ifadesi ise ve çalışan çabalarını ve bağlılığını maddi ve sosyal ödüllerle değiştirmek amacıyla örgüte geliyorsa; çalışanın örgütsel destek algısı, örgüt tarafından gerçekleştirilen eylemler (çalışana bağlılık) ve çalışan tarafından gerçekleştirilen eylemler (çalışanın bağlılığı) arasında bağlantı görevi görmelidir (Hutchison, 1997: 162).

Eisenberger vd. (1986: 503)'nin gerçekleştirdiği sosyal değişim analizine göre, bir çalışanın algıladığı örgütsel desteğin örgütün hedeflerine ulaşmaya yönelik daha fazla çabasının ödüllendirileceğine dair beklentisini artıracağı varsayılmaktadır. Ayrıca, örgütsel desteğin işyerinde saygı, ilgi ve onay gibi önemli sosyo-duygusal ihtiyaçları da karşıladığı düşünülmektedir (Armeli vd., 1998: 289). Çalışan, algıladığı örgütsel desteğin sosyo-duygusal ihtiyaçlarını karşılaması ölçüsünde örgütsel üyeliği ve rol statüsünü kendi kimliğine dâhil edecek, böylece örgütle duygusal bir bağ geliştirecektir. Bu faktörlerin çalışma çabasını ne ölçüde artıracağı çalışanın beklediği maddi ve sembolik faydalar karşılığında sunacağı çalışma çabasını destekleyen değişim ideolojisinin gücüne bağlı olacaktır (Eisenberger vd., 1986: 503). Yani kişinin elde etmiş olduğu faydanın değeri ona olan ihtiyacının yoğunluğuyla orantılı olarak değişecektir (Gouldner (1960: 171).

Örgütsel destek, örgüt içerisinde daha iyi bir ortam yaratılmasının yanı sıra daha yönetilebilir ve daha sağlıklı bir kültür oluşturulmasına da katkı sağlayacaktır (Cherubin, 2012: 22). Örgüt içerisinde girişimci dostu bir kültür yaratmanın arkasındaki ana tetikleyicilerden biri olan örgütsel destek ayrıca, örgüt içerisinde girişimci ruhun yaratılmasını ve girişimcilik yöneliminin başarılı bir şekilde benimsenmesini de sağlayacaktır (Mahrous ve Genedy, 2019: 7).

2.5.3. Örgütsel Desteğin Öncülleri ve Sonuçları

Örgütsel destek, çalışanların iş memnuniyeti, duygusal bağlılığı, iş performansı, esenliği, moral ve motivasyonu, olumlu ruh hali ve örgütsel adalet gibi çeşitli tutumlarıyla ilgili bir kavram olarak görülmektedir (Cherubin, 2012: 22).

Hutchison (1997)'a göre çalışanların organizasyondan aldıkları desteği algılamaları, öncül değişkenler ile organizasyona bağlılıkları arasında bir ara bağlantı görevi görmektedir. Örgütsel bağlılığın öncüllerinin (rol çatışması, merkezileşme, katılımcı karar verme), yönetim veya yönetici tarafından yapılan eylemlerden kaynaklandığı varsayan Hutchison (1997), çalışanların bu öncüllere ilişkin algılarının ise onların örgütsel desteğe ilişkin algılarının temeli olan yönetim ve denetçilerden aldıkları destek algılarının temeli haline geldiğini düşünmektedir (Hutchison, 1997: 162).

Rhoades ve Eisenberger (2002) örgütsel destekle ilgili literatürde yer alan 73 çalışmayla gerçekleştirdikleri meta-analiz çalışması sonucunda örgütsel desteğin "adalet", "yönetici desteği" ve "örgütsel ödüller ve iş koşulları"ndan oluşan üç temel öncülünün ve "duygusal bağlılık", "iş tatmini", "işte olumlu ruh hali", "örgütte kalma arzusu" ve "işten ayrılma niyetleri"nden oluşan beş temel sonucunun bulunduğunu öne sürmüşlerdir (Rhoades ve Eisenberger, 2002: 698). Muse ve Stamper (2007) ise örgütsel desteğin iş tatmini, görev performansı, kişilerarası kolaylaştırma ve işe kendini adamanın bir öncülü konumunda olduğunu söylemektedir.

Byrne ve Hochwarter (2008) tarafından algılanan örgütsel destek, "stres faktörlerini azaltarak ve bağlılığı teşvik ederek performansı olumlu yönde etkileyebilecek bir kaynak" olarak kabul edilir (Byrne ve Hochwarter, 2008: 54). Eisenberger vd. (1986: 501)'ne göre, örgütlerinin çalışanların katkılarına ne kadar değer verdiği ve onların iyiliğini önemsediği algısının, onların çaba-sonuç beklentilerini ve duygusal bağlılıklarını artırarak, iş performans düzeyleri üzerinde olumlu etkileri bulunmaktadır. Çalışanlarda örgütsel destek algısının oluşturulması, onların örgütlerindeki mevcut rollerinin ötesine geçerek örgütleri için fayda sağlayabilecek ekstra roller üstlenebilmelerini, kişisel gelişim ve sorumluluk alma konusundaki arzu ve isteklerini arttırabilmektedir (Akgündüz ve Çakıcı, 2015: 38).

Blau (1964)'nun sosyal değişim yaklaşımına göre de, çalışanların örgütlerinin kendilerine sağladığı destek ve verilen değer karşılığında işlerinden, yöneticilerinden ve çalışma ortamından duydukları memnuniyetleri artmaktadır. Bu durum ayrıca,

çalışanların işlerine karşı olumlu tutum geliştirmelerini sağlayarak iş tatminlerini ve örgütte kalma arzularını arttırmakta ve böylece yüksek düzeyde performans sergilemelerini sağlayabilmektedir (Çakar ve Yıldız, 2009: 77).

2.5.4. Örgütsel Desteği Ölçen Araçlar

Örgütsel destek konusunda yabancı ve yerli literatürdeki çalışmalar incelendiğinde Eisenberger vd. (1986)'nce geliştirilen "Algılanan Örgütsel Destek Ölçeği"nin ve bu ölçeğin çeşitli formlarının oldukça yaygın bir kullanımının olduğu görülmektedir. Örgütsel desteğin ölçümü için Hemşirelik İş İndeksi (NWI-R)'nin içerisinde yer alan örgütsel destek ile ilgili 9 maddenin kullanıldığı Kwak vd. (2010)'nin çalışması gibi bazı çalışmalar da bulunmakla birlikte, bunların Eisenberger vd. (1986) kadar yaygın bir şekilde kullanılmadığı görülmektedir.

Eisenberger vd. (1986)'nin ölçeği genel itibariyle, organizasyonun çalışanların katkılarına ne ölçüde değer verdiğini ve onların iyiliğiyle ne kadar ilgilendiğine ilişkin çalışan algılarını içeren maddelerden oluşmaktadır (Hutchison, 1997: 164). Orjinal formu 36 madde ve 7'li likert olarak geliştirilen bu ölçeğin azaltılmış bir versiyonunu temsil etmek için, en büyük faktör yüklerine sahip 17 maddenin ölçeğin kısa formu olarak kullanılabileceği de yine bu çalışmada belirtilmiştir (Eisenberger vd., 1986: 502-503). Tek boyutlu bir yapıya sahip ve iç güvenirliği yüksek olan bu ölçeğin sonraki çalışmalarda da farklı madde sayılarına sahip çeşitli kısa versiyonlarının geliştirildiği (Rhoades ve Eisenberger, 2002: 699) ve bunların halen yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir.

2.6. ÖRGÜTSEL DESTEK, ÜNİVERSİTE GİRİŞİMCİLİK ORTAMI, GİRİŞİMCİLİK PERFORMANSI VE GİRİŞİMCİLİK YÖNELİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİLERE YÖNELİK YAPILAN ÇALIŞMALAR

Örgütsel destek, girişimcilik ortamı, performansı ve yönelimi değişkenleriyle ilgili literatür incelendiğinde, çoğu özel sektör üzerine yapılmış olan çok sayıda çalışma olduğu görülmektedir.

Her biriyle ilgili ayrı ayrı birçok çalışma bulunan bu değişkenler arasındaki ilişkilere yönelik yapılan çalışmalar incelendiğinde ise, girişimcilik yönelimi ve örgüt performansı arasındaki ilişkiyi konu alan çalışmaların diğerlerine göre çok daha fazla sayıda olduğu tespit edilmiştir.

Kendisinden önceki strateji oluşturma süreci ve girişimcilik araştırmalarından yararlanılarak kümülatif bir bilgi birikimi sonucu geliştirilen girişimcilik yönelimi ölçekleri, yaygın olarak kullanılmaya başladıktan sonra diğer değişkenlerle ilişkileri de incelenmiş ve özellikle girişimcilik performansı ile aralarındaki ilişkiye dair çok sayıda çalışma gerçekleştirilmiştir (Rauch vd., 2009: 762).

Örgütsel düzeyde bir konu olan girişimcilik yönelimi ve örgüt performansı arasındaki ilişkiye dair literatürde özel sektör firmaları üzerine yapılmış birçok çalışma (Smart ve Conant, 1994; Lumpkin ve Dess, 1996; Wiklund, 1998; Lumpkin ve Dess, 2001; 2002; Kreiser vd., 2002; Swierczek ve Ha, 2003; Wiklund ve Shepherd, 2003; Jantunen vd., 2005; Alpkan vd., 2005; Poon vd., 2006; Hughes vd., 2007; Rauch vd., 2009; Altuntaş ve Dönmez, 2010; Lechner ve Gudmundsson, 2014; Amin, 2015; Zehir vd., 2015; Kantur, 2016; Yeşil vd., 2016; McKenny vd., 2018, Palmer vd., 2019; Duman ve Eren, 2020) bulunmakla birlikte, kamu ve kâr amacı gütmeyen kurumlar (Carauna vd., 2010; Kim, 2010; Khanagha vd., 2017) ve üniversiteler (O'Shea vd., 2005; Bulut vd., 2012; Tütüncüoğlu, 2012; Riviezzo vd., 2017; Riviezzo vd., 2019; Thabethe , 2019; Alfalih ve Ragmoun, 2020) üzerine yapılmış sınırlı sayıda çalışma olduğu görülmektedir. Bu bağlamda girişimcilik yönelimi ve örgüt performansı arasındaki ilişkinin, başta üniversite ortamları olmak üzere diğer alanlarda hala yeterince araştırılmamış bir konu olmaya devam ettiği söylenebilir (Balasubramanian vd., 2020). Konuyla ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde, çalışmaların birçoğunda girişimcilik yönelimi ve örgüt performansı arasında anlamlı ilişkiler bulunduğuna dair sonuçlar göze çarpmaktadır. Çalışmasını girişimcilik yönelimi ile örgüt performansı arasında doğrudan bir ilişki beklenemeyeceği ve öğrenme yöneliminin bu iki değişken arasındaki bağlantıyı tam aracılık etkisiyle gerçekleştireceği üzerine kurmuş olan Wang (2008) ise, gerçekleştirdiği analizler sonucunda anlamlı bir sonuç elde etmiştir. Lumpkin ve Dess (1996) ise, girişimcilik yönelimi ve örgüt performansı arasındaki ilişkide farklı çevresel ve örgütsel değişkenlerin de dâhil edilerek alternatif modellerin incelenmesini önermişlerdir.

Örgütsel performans kavramı girişimcilik performansını da kapsayan genel bir ifade olmakla birlikte, literatürde girişimcilik yönelimi ile girişimcilik performansı arasındaki ilişkiye dair yapılan bazı çalışmalar da bulunmaktadır (Chen vd., 2007; Hosseini ve Eskandari, 2013; Callaghan ve Venter, 2011; Purnomo, 2019). Konuyla ilgili yapılan araştırma sonuçları incelendiğinde, araştırmaların büyük çoğunluğunda

girişimcilik yöneliminin girişimcilik performansına olumlu etkisi olduğuna dair sonuçlar elde edilirken, bazı çalışmalardaysa aralarındaki ilişkinin önemsiz olduğuna ilişkin sonuçlar elde edilmiştir (Gao vd., 2018: 179). Hosseini ve Eskandari (2013)'ye göre girişimcilik yönelimi, girişimcilik performansı ile istatistiksel olarak anlamlı pozitif bir ilişkiye sahiptir. Dolayısı ile daha yüksek girişimcilik performansı, daha yüksek girişimcilik yönelimi ile ilişkilidir (Hosseini ve Eskandari, 2013: 208). Chen vd. (2007: 225) girişimcilik yönelimi için tanımladıkları beş boyuttan ikisi olan yenilikçilik ve proaktifliğin, girişimcilik performansına ilişkin tanımladıkları iki boyuttan hem büyüme performansı hem de kârlılık performansı üzerinde, girişimcilik yöneliminin diğer bir boyutu olan özerklik boyutunun ise sadece büyüme performansı üzerinde anlamlı etkisinin bulunduğunu tespit etmişlerdir. Chen vd. (2007)'nin sonuçlarıyla paralel bir sonuç elde eden Kim (2019)'de, gerçekleştirdiği analizler neticesinde yenilikçilik ve proaktifliğin girişimcilik performansını anlamlı bir şekilde etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Callaghan ve Venter (2011) ise gerçekleştirdikleri çalışma sonucunda, girişimcilik yöneliminin boyutlarının girişimcilik performansının kazançlarla ölçülen dışsal boyutundan ziyade memnuniyetle ölçülen içsel boyutuyla ilgili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Gao vd. (2018) bu iki değişken arasındaki ilişkiyi endüstriyel baskı faktörüne göre inceledikleri çalışmada; düşük endüstriyel baskı altında girişimcilik yönelimi ile girişimcilik performansı arasındaki ilişki pozitifken, daha yüksek düzeyde endüstriyel baskı altında girişimcilik yönelimi ve girişimcilik performansı arasındaki ilişki basit doğrusal olmadığını bulmuşlardır. Purnomo (2019) ise gerçekleştirdiği araştırmada girişimcilik yönelimi ve girişimcilik performansı arasında anlamlı bir ilişki tespit edememiştir.

Uysal ve Çatı (2016: 91)'ya göre uygun araştırma ve geliştirme ortamı sağlanan akademisyenler, örgütsel ortamın da sürekli iyileştirilmesiyle birlikte girişimciliğe daha fazla ilgi duymakta ve bu da kurumsal boyutta girişimci üniversite için uygun bir ortam yaratmaktadır. Literatürde üniversite girişimcilik ortamını ve üniversite girişimcilik performansını ayrı ayrı konu alan birçok çalışma (Rangsungnoen, 2008; Chen, 2011; Sooreh vd., 2011; Secundo ve Elia, 2014; Türk, 2015; Hamzah vd., 2018; Markuerkiaga vd., 2018; Ömürbek ve Karataş, 2018) bulunmakla birlikte, üniversite girişimcilik ortamının üniversite girişimcilik performansına etkisini araştıran az sayıda çalışma (Barrioluengo ve Benneworth, 2019; Alfalih ve Ragmoun, 2020) olduğu görülmektedir. Ayrıca literatürde girişimcilik ortamı, girişimcilik yönelimi ve örgüt performansı arasındaki ilişkiyi

konu alan bazı çalışmalar da bulunmaktadır. Bunlardan biri olan Covin ve Slevin (1991) gerçekleştirdikleri çalışmada, örgüt ortamının girişimcilik yönelimi ve firma performansı arasındaki ilişkide düzenleyici bir işlev gördüğünü tespit etmişlerdir. Yine bu konuda çalışma yapan Alfalih ve Ragmoun (2020) ise, üniversite girişimcilik ortamının üniversite performansına etkisinde girişimcilik yöneliminin aracılık etkisini araştırmışlar ve aralarında pozitif ve anlamlı ilişkiler tespit etmişlerdir. Kimuli (2011) de çeşitli değişkenlerle gerçekleştirdiği çalışması sonucunda, girişimcilik ortamı, girişimcilik yönelimi ve performans değişkenleri arasında pozitif ve güçlü ilişkiler olduğunu bulmuştur.

Literatürde örgütsel destek ile girişimcilik yönelimi, girişimcilik ortamı ve girişimcilik performansı değişkenleri arasındaki ilişkiler üzerine çalışmalar da bulunmaktadır. Bu çalışmalardan örgütsel destek ile girişimcilik yönelimi arasındaki ilişkiyi konu alan çalışmalardan hem Moraes vd. (2021) hem de Mahrous ve Genedy (2017), örgütsel desteğin üniversite girişimcilik yönelimini anlamlı bir şekilde etkilediğini tespit etmişlerdir. Yine benzer şekilde Turgut (2014) gerçekleştirdiği analizler neticesinde algılanan örgütsel desteğin girişimcilik yönelimini bazı alt boyutlar düzeyinde anlamlı olarak etkilediğini tespit ederken; Onay ve Çavuşoğlu (2010) da, girişimcilik yönelimini etkilediği düşünülen örgütsel faktörlerin tespiti amacıyla gerçekleştirdikleri analiz sonucunda girişimcilik yönelimini en çok etkileyebilecek faktörün örgütsel ve yönetsel destek olduğunu tespit etmişlerdir. Koçoğlu (2012) da, gerçekleştirdiği analizler sonucunda girişimcilik yönelimi ile örgütsel destek arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunduğunu tespit etmiştir. Turgut (2014), örgütsel destek, girişimcilik yönelimi ve örgüt performansı arasındaki ilişki konusunda sadece bazı alt boyutlar düzeyinde gerçekleştirebildiği analizler neticesinde, girişimcilik yönelimi ile örgüt performansı arasındaki ilişkide örgütsel destek algısının anlamlı bir etkisinin bulunmadığını tespit etmiştir. Turgut (2014) ayrıca, kurum içerisindeki örgütsel destek algısı yüksek olduğunda bu durumun performansa etki eden girişimcilik yönelimi davranışlarının gösterilmesini sağlayacağını ve böylece işletme performansının da artacağını tahmin etmektedir (Turgut, 2014: 40). Moraes vd. (2021), üniversite içerisinde örgütsel desteğin geliştirilmesinin, üniversite girişimcilik ortamının güçlendirmesine katkı sağlayacağını düşünmektedir (Moraes vd., 2021: 14). Yukarıdaki görüşlere paralel olarak Yılmaz ve Görmüş (2012)'ün örgütsel destek, girişimcilik yönelimi ve girişimcilik ortamına ilişkin maddelerin yer aldığı çalışmasında da örgütsel destek ile

girişimcilik yönelimi ve girişimcilik ortamı arasında anlamlı ilişkiler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde örgütsel desteğin çoğunlukla çalışanların bireysel düzeydeki performansla ilişkilendirildiği çalışmalar yer almakla birlikte, örgütsel desteğin firma performansına (Byrne ve Hochwarter, 2008; Kim vd., 2016; Susilo, 2019; Yıldız ve Çakı, 2018; Imran ve Aldaas, 2020) ve üniversite girişimcilik performansına etkisi (Guan vd., 2014) üzerine de bazı çalışmalar yapıldığı görülmüştür. Bu çalışmaların tümünde örgütsel desteğin, performans üzerinde anlamlı etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Bu bölümde araştırmanın modeli, hipotezleri, katılımcılar, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve araştırmada kullanılan veri analizi teknikleri açıklanmaktadır.

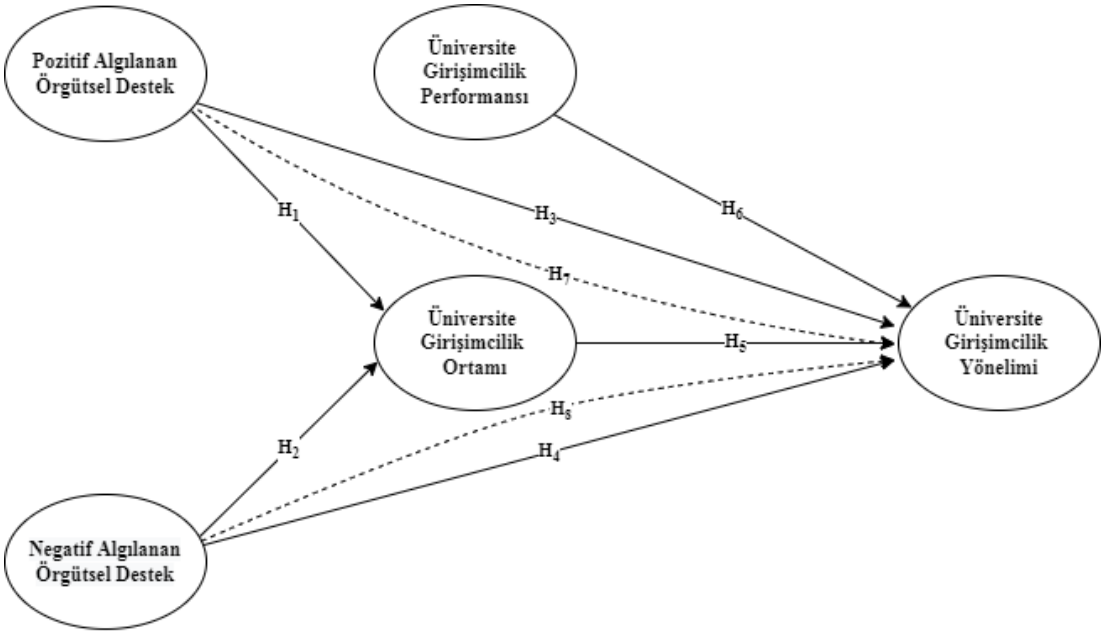
YÖNTEM

3.1.ARAŞTIRMANIN MODELİ

Çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varabilmek amacıyla evrenin tümü ya da evrenden alınacak bir örneklem üzerinde tarama yapılan çalışma modeline genel tarama modeli ismi verilmektedir (Karasar, 2017: 111). İki ya da daha fazla sayıda değişken arasındaki ilişkilerin varlığını ve derecesini belirlemeyi, neden-sonuç ile ilgili ipuçları elde etmeyi amaçlayan genel tarama yaklaşımlarına ise ilişkisel tarama modelleri denilmektedir (Karasar, 2017: 114; Büyüköztürk vd., 2017: 15; Fraenkel vd., 2011: 331). GYÜE 2020 endeksinde yer alan üniversitelerde görev yapan gönüllü katılımcılardan veri toplanması ve araştırma amacı doğrultusunda oluşturulan modelin değişkenleri arasındaki yapısal ilişkilerin açıklanması planlanan bu çalışmada, ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

Temel amacı algılanan örgütsel destek, üniversite girişimcilik ortamı, üniversite girişimcilik performansı ve üniversite girişimcilik yönelimi ve arasındaki ilişkileri incelemek olan bu araştırmanın kavramsal modeli aşağıda verilmiştir.

Şekil 10: Araştırmanın Kavramsal Modeli

3.2. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

Araştırmanın modeli doğrultusunda hazırlanan araştırma hipotezleri aşağıda verilmiştir.

H_1: Pozitif algılanan örgütsel desteğin üniversite girişimcilik ortamı üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

H_2: Negatif algılanan örgütsel desteğin üniversite girişimcilik ortamı üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

H_3: Pozitif algılanan örgütsel desteğin üniversite girişimcilik yönelimi üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

H_4: Negatif algılanan örgütsel desteğin üniversite girişimcilik yönelimi üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

H_5: Üniversite girişimcilik ortamının üniversite girişimcilik yönelimi üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

H_6: Üniversite girişimcilik performansının üniversite girişimcilik yönelimi üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

H_7: Pozitif algılanan örgütsel desteğin, üniversite girişimcilik ortamı aracılığıyla üniversite girişimcilik yönelimi üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

H_8: Negatif algılanan örgütsel desteğin, üniversite girişimcilik ortamı aracılığıyla üniversite girişimcilik yönelimi üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

3.3. ARAŞTIRMANIN KATILIMCILARI

Herhangi bir örnekleme yöntemi kullanılmayan bu araştırmada, araştırmanın katılımcıları 2020 TÜBİTAK Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi'nde yer alan ilk 50 üniversitede (34 devlet ve 16 vakıf) görev yapan ve gönüllülük esasına göre araştırmaya katılmayı kabul eden akademisyenlerden oluşmaktadır. Bu kapsamda bahsedilen üniversitelerde görev yapan 38.865'i kadın (%48,71) ve 40.923'ü erkek (%51,29), 16.942 profesör (%21,23), 8.269 doçent (%10,36), 14.456 doktor öğretim üyesi (%18,12), 15.252 öğretim görevlisi (%19,12) ve 24.869 araştırma görevlisinden (%31,17) oluşan toplam 79.788 akademisyen bulunmaktadır (https://istatistik.yok.gov.tr, 24.12.2020).

Yaşanan Covid-19 pandemisi nedeniyle veri toplama sürecinde diğer yöntemlere göre dönüş oranları daha düşük olan e-posta ile anket yöntemi kullanılacağı için araştırma kapsamında tüm katılımcılara ulaşılmak istenmiştir. Bu

doğrultuda YÖK Akademik Arama sistemi ve üniversitelerin web siteleri üzerinden gönderim yapılacak mail adreslerine ulaşılmaya çalışılmıştır. Gerçekleştirilen veri toplama süreci sonrasında toplam 50.459 mail adresine ulaşılmıştır.

Toplanan mail adresleri araştırmanın amacı doğrultusunda 3 ayrı gruba bölünmüştür. Birinci grup mail adresleri (18.000 mail adresi / %35,67) Üniversite Girişimcilik Ortamı Ölçeğinin pilot uygulaması için açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizinin verilerinin toplanmasında kullanılmıştır. İkinci grup mail adresleri (6.000 mail adresi / %11,89) Üniversite Girişimcilik Yönelimi Ölçeğinin doğrulayıcı faktör analizinin (DFA) ve üçüncü grup mail adresleri (26.459 mail adresi / %52,44) ise ana uygulamanın verilerinin toplanmasında kullanılmıştır.

Araştırmanın katılımcılarını 01.04.2021-30.04.2021 tarihleri arasında gönüllülük esasına göre ankete katılmayı kabul eden ve Tablo 10'da üniversitelere göre dağılımı verilen toplam 1207 akademisyen oluşturmuştur.

Tablo 10: Araştırmaya Katılanlar Akademisyenlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Sıra	Üniversite Adı	Toplam Akademisyen Sayısı	Ankete Katılan Akademisyen Sayısı	Sıra	Üniversite Adı	Toplam Akademisyen Sayısı	Ankete Katılan Akademisyen Sayısı
1	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	2180	22	**26**	Marmara Üniversitesi	3009	49
2	İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	731	7	**27**	Sakarya Üniversitesi	1591	30
2	İstanbul Teknik Üniversitesi	2347	26	**28**	Çukurova Üniversitesi	2275	29
4	Sabancı Üniversitesi	360	4	**29**	İstanbul Bilgi Üniversitesi	624	4
5	Boğaziçi Üniversitesi	995	6	**30**	Atılım Üniversitesi	515	12
6	Yıldız Teknik Üniversitesi	1676	19	**31**	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	292	13
7	Koç Üniversitesi	664	3	**32**	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	1717	23
8	Gebze Teknik Üniversitesi	671	5	**33**	Karadeniz Teknik Üniversitesi	2202	40
9	Özyeğin Üniversitesi	411	7	**34**	İstanbul Medipol Üniversitesi	1227	9
10	İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	592	11	**35**	Bahçeşehir Üniversitesi	743	9
11	Ege Üniversitesi	3184	63	**36**	Atatürk Üniversitesi	2758	23
12	Hacettepe Üniversitesi	3966	39	**36**	Çankaya Üniversitesi	326	6
13	Ankara Üniversitesi	3723	50	**38**	Fırat Üniversitesi	1919	37
14	İstanbul Üniversitesi	3527	41	**39**	Abdullah Gül Üniversitesi	255	8
15	Erciyes Üniversitesi	2235	42	**40**	Gaziantep Üniversitesi	1797	19
16	TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi	308	11	**41**	Pamukkale Üniversitesi	2170	43
17	Dokuz Eylül Üniversitesi	3245	38	**42**	Yeditepe Üniversitesi	993	13
18	Gazi Üniversitesi	3227	47	**43**	Yaşar Üniversitesi	450	10
19	Bursa Uludağ Üniversitesi	2557	53	**44**	Bezm-i Alem Vakıf Üniversitesi	662	14
19	Eskişehir Teknik Üniversitesi	652	27	**45**	Düzce Üniversitesi	1228	31
21	Kocaeli Üniversitesi	2134	21	**46**	Süleyman Demirel Üniversitesi	1838	43
22	Selçuk Üniversitesi	2634	38	**47**	İstanbul Okan Üniversitesi	613	4
23	Akdeniz Üniversitesi	2866	38	**48**	Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi	1206	25
24	İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa	2118	29	**49**	Konya Teknik Üniversitesi	430	16
25	Anadolu Üniversitesi	1521	36	**50**	İstanbul Kültür Üniversitesi	424	14
					TOPLAM	**79788**	**1207**

3.4.VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Yapılacak araştırmaya yönelik kapsamlı bir literatür taraması sonrasında kullanılacak değişkenleri en iyi biçimde ölçebilecek ölçüm araçları belirlenmeye çalışılmıştır. Algılanan örgütsel destek için ulusal ve uluslararası literatürde geçerliği ve güvenilirliği farklı çalışmalarla test edilmiş ölçeklerin Türkçe versiyonları arasından çalışmaya en uygun olacağı düşünülen, Eisenberger vd. (1986) tarafından geliştirilip Yılmaz (2014) tarafından dilimize uyarlaması yapılan 8 maddelik Algılanan Örgütsel Destek Ölçeğinin izninin alınarak kullanılmasına karar verilmiştir. Üniversite girişimcilik yönelimi için yine uluslararası literatürde geçerliği ve güvenilirliği farklı çalışmalarla test edilmiş, Todorovic vd. (2011) tarafından geliştirilen Entre-U ölçeğinin kullanım izninin alındıktan sonra dilimize ve kültürümüze uyarlanarak kullanılmasına karar verilmiştir. Literatürde sınırlı sayıda çalışma bulunan üniversite girişimcilik ortamı için ise, kullanılabilecek bir ölçeğe ulaşılamadığı için yeni bir ölçüm aracı geliştirilmesine karar verilmiştir. Sonuç olarak, ilk bölümde kişisel ve kurumsal bilgilerin yer aldığı; sonrasında akademisyenlerin üniversitelerine yönelik girişimcilik ortamı algıları, örgütsel destek algıları ve girişimcilik yönelimi algılarını ölçen bir anket formu hazırlanarak çalışma kapsamında kullanılmıştır.

3.4.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formunda cinsiyet, üniversite adı, akademik unvan, akademik çalışma yaşamındaki toplam görev süresi, akademik disiplin veya uzmanlık alanı, yönetim görevi durumu ve gerçekleştirdiği girişimcilik faaliyetleriyle ilgili sorulara yer verilmiştir. Katılımcılardan çalışmanın amacı doğrultusunda toplanan bu bilgiler dışında, kimlik, iletişim ya da başka herhangi bir bilgi talep edilmemiştir.

Akademik unvan için Profesör, Doçent, Dr. Öğretim Üyesi, Araştırma Görevlisi ve Öğretim Görevlisinden oluşan 5 farklı seçenek sunulmuştur.

Gerçekleştirilen girişimcilik faaliyetleri ile ilgili olarak ise; üniversite dışı danışmanlık faaliyetleri, lisans ya da patent başvurusu yapma, lisans ya da patent alma, Teknokent, TEKMER ya da TTO'da şirket kurma veya ortak olma ya da diğer başka faaliyetleri gerçekleştirip gerçekleştirmediklerine ilişkin bilgileri girmeleri istenmiştir.

Yönetim görevi durumu için, bulunmuyor, kurum düzeyi görevler, bölüm düzeyi görevler ve diğer seçenekleri sunulmuştur.

Akademisyenlerin akademik disiplini veya uzmanlık alanı olarak ise, YÖK'ün belirlemiş olduğu aşağıdaki şu 12 temel alan baz alınmıştır:

1. Eğitim Bilimleri,
2. Fen Bilimleri ve Matematik,
3. Filoloji,
4. Güzel Sanatlar,
5. Hukuk,
6. İlahiyat,
7. Mimarlık, Planlama ve Tasarım,
8. Mühendislik,
9. Sağlık Bilimleri,
10. Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler,
11. Ziraat, Orman ve Su Ürünleri,
12. Spor Bilimleri.

3.4.2. Üniversite Girişimcilik Ortamı Ölçeği (ÜGOÖ)

Ölçek geliştirme, belirli bir yapıyı temsil eden bir dizi öğenin ölçülebilir ve nesnel bir şekilde tanımlanmasına odaklanan özel bir süreçtir (Hair vd., 2019: 130).

Çalışma kapsamında Üniversite Girişimcilik Ortamı Ölçeğinin geliştirilmesinde Büyüköztürk vd. (2017: 110)'nin literatürdeki bazı çalışmalardan yararlanarak oluşturduğu, Şekil 11'de verilen 7 Aşamalı Ölçek Geliştirme Modelinden yararlanılmıştır.

Şekil 11: 7 Aşamalı Ölçek Geliştirme Modeli

Kaynak: Büyüköztürk vd. (2017: 110)

Araştırmada kullanılan ÜGOÖ, araştırmacı tarafından geliştirilen ve akademisyenlerin üniversitelerine yönelik algıladıkları girişimcilik ortamına ilişkin görüşlerini ortaya koymayı amaçlayan bir ölçektir. Bu ölçeğin geliştirilmesinde öncelikle ilgili yerli ve yabancı literatür kapsamlıca taranmış ve yararlanılabilecek veri toplama araçları ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Yapılan detaylı incelemeler sonrasında maddelerin oluşturulmasında Avrupa Komisyonu'nun OECD iş birliğiyle üniversitelerin girişimcilik ve yenilikçilik ortamının ölçülmesi için geliştirdiği HEInnovate aracından yararlanılmasına karar verilmiştir. Ölçeğin geliştirilmesinde HEInnovate aracından yararlanılmasının temel sebebi, girişimci üniversite ortamı kavramına ait yaygın olarak tanımlanmış özelliklerin çoğunu kapsayan boyutlar etrafında tasarlanmış ve literatürdeki mevcut girişimci üniversite tanımlarının çoğunu destekleyen bir yapıda olmasından kaynaklanmaktadır (EC-OECD, 2012:2).

Ölçeğe ilişkin maddelerinin hazırlanmasında ilk aşamada, 8 başlık altındaki 42 madde ve 169 parametreden oluşan HEInnovate aracındaki ifadelerden yararlanılarak araştırmacı tarafından 215 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan madde havuzundaki tekrar eden ya da birbirine çok benzeyen maddeler çıkarıldıktan sonra kalan maddeler, girişimci üniversite konusunda uzman biri işletme bölümünde diğeri ise eğitim bilimleri bölümü eğitimde ölçme ve değerlendirme anabilim dalında görev yapan iki akademisyen ile birlikte incelenerek madde sayısı 94'e indirilmiştir.

Sonrasında bu maddeler 2 Türkçe dil uzmanı ile birlikte dil, anlatım, açıklık ve anlaşılırlık açısından gözden geçirilerek gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Yapılan düzenlemeler sonrasında 94 maddelik bir taslak ölçek elde edilmiştir.

Bir ölçme işleminde kullanılacak ölçme aracında bulunması gereken iki temel özellik bulunmaktadır (Karasar, 2017: 190). Bu özelliklerden birisi geçerlik, diğeri ise güvenirlik olarak ifade edilen kavramlardır. Yeni bir ölçeğin geliştirilip yayınlanabilmesi için mutlaka geçerlik ve güvenirlik analizlerinin yapılması gereklidir (Şencan, 2005:724). Geliştirilen bir ölçeğin başarısı da büyük oranda ölçeğin geçerliği ve güvenirliği ile doğru orantılıdır (Büyüköztürk, 2020: 179). Aşağıdaki bölümde hazırlanan girişimcilik ortamı ölçeğinin geçerlik ve güvenirliğiyle ilgili gerçekleştirilen çalışmalar anlatılmaktadır.

3.4.2.1. Girişimcilik Ortamı Ölçeğinin Geçerliği

Bir veri toplama aracının geliştirilmesinde en çok dikkat edilmesi gereken konulardan bir tanesi geçerlik kavramıdır. Birçok araştırmacı için güvenirlik analizlerini gerçekleştirmek çok daha kolay bir işlemken, geçerlik analizlerinin gerçekleştirilmesi çok daha detaylı ve kapsamlı bir süreç sonunda tamamlanabilen bir çalışma gerektirmektedir (Şencan, 2005:724).

Geçerlik kavramı, ölçülmek istenilen bir özelliğin gerçekten doğru bir şekilde ölçülüp ölçülemediğinin derecesi olarak ifade edilebilir (Karasar, 2017: 194). Başka bir ifadeyle, ölçme aracının ölçmek istediğimiz bir özelliği diğerleriyle karıştırmadan doğru bir şekilde ölçme derecesi olarak tanımlanabilir (Büyüköztürk vd, 2017: 121). Daha geleneksel bir yoruma göreyse geçerlik, bir ölçeğin oluşturulma biçiminden, belirli olayları tahmin etme yeteneğinden veya diğer yapıların ölçümleriyle olan ilişkisinden çıkarılmaktadır (DeVellis, 2016: 86).

Literatürde farklı geçerlik türlerinden bahsedilmekle birlikte, en çok tercih edilenler kapsam (içerik), yapı ve ölçüt geçerliğidir (Büyüköztürk, 2020: 179). Aşağıda, mevcut çalışma kapsamında geliştirilen Girişimcilik Ortamı Ölçeğinin kapsam (içerik) ve yapı geçerliğiyle ilgili gerçekleştirilen adımlar anlatılacaktır.

3.4.2.1.1. ÜGOÖ'nün Kapsam (İçerik) Geçerliği

Kapsam (içerik) geçerliği, bir ölçme aracında bulunması gereken maddelerin ölçme amacına uygunluğu ve ölçülmek istenen alanı temsil edip etmediği ile ilgilidir (Karasar, 2017: 195).

Bir ölçeğe dâhil edilecek değişkenlerin uygunluğu ve kavramsal tanımı, kapsam geçerliği sayesinde değerlendirilebilmektedir (Hair vd., 2019: 161). Bu doğrultuda hazırlanan anket taslak formunda yer alan maddelerin ihtiyaç duyulan olgusal ve yargısal verileri kapsamada ve toplamada yeterli olup olmadıklarının belirlenmesinde, uzman görüşlerinin alınması büyük önem taşımaktadır (Büyüköztürk vd., 2017: 136; Yeşilyurt ve Çapraz, 2018: 253).

Çalışma kapsamında ÜGOÖ'nün geliştirilmesi amacıyla hazırlanan 94 maddelik taslak ölçek, kapsam geçerliğinin araştırılması amacıyla, farklı alanlardan girişimci üniversiteyle ilgili değerli çalışmaları bulunan 20 uzmana gönderilmiştir. Uzmanlardan taslak ölçekte yer alan maddeleri "Uygun", "Uygun Değil" ya da "Düzeltilmeli" olarak değerlendirmeleri ve "Düzeltilmeli" olarak işaretlenen maddelerle ilgili önerilerini de açıklama bölümüne yazmaları istenmiştir.

İlgili süreçte bu uzmanlardan 12'sinden geri dönüş alınmıştır. Uzman görüşüne katkıda bulunan uzman grubunun özellikleri aşağıda Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11: Uzman Grubunun Özellikleri

Cinsiyet	4 Kadın 8 Erkek
Çalıştığı Üniversite Türü	8 Devlet Üniversitesi 4 Vakıf Üniversitesi
Akademik Unvan	5 Profesör 2 Doçent 4 Doktor Öğretim Üyesi 1 Öğretim Görevlisi
Akademik Disiplini / Uzmanlık Alanı	5 Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler 4 Eğitim Bilimleri 2 Mühendislik 1 Sağlık Bilimleri
İdari Görev	1 Araştırma Merkezi Müdürü 1 Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü 1 Girişimci Geliştirme ve Yatırımcı Bulma Merkezi Müdürü 1 Dekan Yardımcısı 1 Anabilim Dalı Başkanı 1 Girişimcilik Bölümü Başkanı 3 Bölüm Başkanı 3 İdari Görevi Bulunmayan

Literatürde kapsam geçerliği için yapılan analizlerde en çok tercih edilen yöntemin Lawshe'nin Kapsam Geçerlik Oranı (KGO) olduğu görülmektedir (Şencan, 2005: 752).

Çalışma kapsamında kullanılmasına karar verilen Lawshe'nin Kapsam Geçerlik Oranı doğrultusunda ölçekteki maddelerin değerlendirilmesinde öncelikle her bir madde için KGO değerleri hesaplanmış, sonrasında Kapsam Geçerlik Ölçütü (KGÖ) değerlerine göre maddelerin kabul ya da ret edilmesine karar verilmiştir. Son olarak ise ölçek için Kapsam Geçerlik İndeksi (KGİ) değeri hesaplanmıştır.

Kapsam Geçerlik Ölçütünün belirlenmesine yönelik olarak çok sayıda çalışma bulunmakla birlikte; literatürdeki çalışmalarda KGÖ'nün belirlenmesinde genellikle Lawshe (1975) ve sonrasında onun çalışmasını revize eden Wilson vd. (2012) ile Ayre ve Scally (2014)'nin çalışmalarındaki KGÖ değerlerinin kullanıldığı görülmektedir. Çalışmamızda KGÖ değerinin belirlenmesinde Ayre ve Scally (2014)'nin çalışmasındaki değerler kullanılmıştır. Ayre ve Scally (2014: 82)'ye göre 12 uzman için α=,05 anlamlılık düzeyinde KGÖ değeri ",667"dir.

Uzman görüşleri doğrultusunda her bir madde için hesaplanan KGO değeri ve maddelerin ölçekte kalması ile ilgili kararlar Tablo 12'de verilmiştir.

KGİ değeri uzman görüşü sonrası kabul edilen maddelerin ortalaması olarak hesaplanan bir değerdir ve ölçeğimizde kabul edilen 40 madde için KGİ değeri ,78 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan KGİ (,78) > = KGÖ (,667) olduğundan, ÜGOÖ'nün kapsam geçerliğinin istatistiksek olarak anlamlı olduğu söylenebilir.

Ölçeğin kapsam geçerliliği sağlandıktan sonra gerçekleştirilecek pilot uygulama öncesinde açıklamaların ve maddelerin anlaşılırlığını, yanıtlama süresini ve e-posta ile anket uygulamasını değerlendirebilmek amacıyla seçilen küçük bir gruba bir ön uygulama yapılmıştır (Büyüköztürk, 2005: 142). Ön uygulamaya katılan 21 akademisyenden gelen dönüşler doğrultusunda, ölçek formunda pilot uygulama öncesi son düzenlemeler yapılmıştır.

Tablo 12: Uzman Görüşleri Doğrultusunda Maddelerin Kapsam Geçerlik Oranı (KGO) Değerleri

Maddeler	Uygun	Uygun Değil	Düzeltilmeli	KGO	Karar*	Maddeler	Uygun	Uygun Değil	Düzeltilmeli	KGO	Karar*
M 1	11	0	1	,83	KABUL	**M 48**	11	1	0	,83	KABUL
M 2	10	0	2	,67	KABUL	**M 49**	9	1	2	,50	RET
M 3	11	0	1	,83	KABUL	**M 50**	9	1	2	,50	RET
M 4	11	0	1	,83	KABUL	**M 51**	9	1	2	,50	RET
M 5	9	1	2	,50	RET	**M 52**	9	1	2	,50	RET
M 6	8	0	4	,33	RET	**M 53**	9	1	2	,50	RET
M 7	8	0	4	,33	RET	**M 54**	9	1	2	,50	RET
M 8	11	0	1	,83	KABUL	**M 55**	9	1	2	,50	RET
M 9	7	0	5	,17	RET	**M 56**	11	0	1	,83	KABUL
M 10	8	1	3	,33	RET	**M 57**	9	1	2	,50	RET
M 11	8	0	4	,33	RET	**M 58**	9	2	1	,50	RET
M 12	10	0	2	,67	KABUL	**M 59**	9	2	1	,50	RET
M 13	8	0	4	,33	RET	**M 60**	11	1	0	,83	KABUL
M 14	7	0	5	,17	RET	**M 61**	9	0	3	,50	RET
M 15	9	0	3	,50	RET	**M 62**	10	0	2	,67	KABUL
M 16	10	0	2	,67	KABUL	**M 63**	9	0	3	,50	RET
M 17	10	0	2	,67	KABUL	**M 64**	9	1	2	,50	RET
M 18	8	1	3	,33	RET	**M 65**	11	1	0	,83	KABUL
M 19	8	1	3	,33	RET	**M 66**	9	0	3	,50	RET
M 20	11	0	1	,83	KABUL	**M 67**	9	0	3	,50	RET
M 21	10	0	2	,67	KABUL	**M 68**	9	0	3	,50	RET
M 22	10	0	2	,67	KABUL	**M 69**	11	0	1	,83	KABUL
M 23	10	0	2	,67	KABUL	**M 70**	9	1	2	,50	RET
M 24	10	0	2	,67	KABUL	**M 71**	9	1	2	,50	RET
M 25	9	0	3	,50	RET	**M 72**	11	0	1	,83	KABUL
M 26	10	0	2	,67	KABUL	**M 73**	10	0	2	,67	KABUL
M 27	9	0	3	,50	RET	**M 74**	9	1	2	,50	RET
M 28	10	1	1	,67	KABUL	**M 75**	9	1	2	,50	RET
M 29	10	1	1	,67	KABUL	**M 76**	11	0	1	,83	KABUL
M 30	9	1	2	,50	RET	**M 77**	9	2	1	,50	RET
M 31	9	1	2	,50	RET	**M 78**	9	1	2	,50	RET
M 32	8	2	2	,33	RET	**M 79**	11	0	1	,83	KABUL
M 33	7	0	5	,17	RET	**M 80**	9	0	3	,50	RET
M 34	11	0	1	,83	KABUL	**M 81**	10	0	2	,67	KABUL
M 35	11	0	1	,83	KABUL	**M 82**	9	2	1	,50	RET
M 36	12	0	0	1,00	KABUL	**M 83**	8	2	2	,33	RET
M 37	9	0	3	,50	RET	**M 84**	8	2	2	,33	RET
M 38	12	0	0	1,00	KABUL	**M 85**	9	1	2	,50	RET
M 39	11	0	1	,83	KABUL	**M 86**	9	2	1	,50	RET
M 40	10	0	2	,67	KABUL	**M 87**	10	1	1	,67	KABUL
M 41	12	0	0	1,00	KABUL	**M 88**	9	2	1	,50	RET
M 42	11	1	0	,83	KABUL	**M 89**	11	0	1	,83	KABUL
M 43	12	0	0	1,00	KABUL	**M 90**	9	2	1	,50	RET
M 44	9	0	3	,50	RET	**M 91**	11	0	1	,83	KABUL
M 45	9	2	1	,50	RET	**M 92**	10	2	0	,67	KABUL
M 46	8	3	1	,33	RET	**M 93**	9	2	1	,50	RET
M 47	9	1	2	,50	RET	**M 94**	9	1	2	,50	RET

* 12 Uzman için KGO Değerleri ,667 üzeri olan 40 madde kabul edilmiştir.

3.4.2.1.2. ÜGOÖ'nün Yapı Geçerliği

Bir ölçekteki yapıyla ilgili elde edilen kanıtların toplamının teorik beklentilerle tutarlı olma derecesini ifade eden yapı geçerliği hem bilimsel hem de felsefi yönü olan güçlü olan bir geçerlik türüdür (Fraenkel vd., 2012: 162; Karasar, 2017: 196). Bir ölçeğin ilgilenilen yapıyı doğru bir şekilde temsil etme ya da ölçebilme derecesi olarak da tanımlanabilen yapı geçerliği, ölçekteki yapılar ya da değişkenler hakkındaki çıkarımların geçerliliği anlamına gelmektedir (Creswell, 2015: 304; Hair vd., 2019: 162). Yapı geçerliğinin ölçülmesi amacıyla iki yöntem kullanılmaktadır. Bunlardan bir tanesi benzer bir ölçek yardımıyla uygulanan hipotez testiyken, diğeri ise faktör analizidir (Büyüköztürk vd., 2017: 124). Çalışma kapsamında geliştirilecek olan ÜGOÖ'nün yapı geçerliliğinin belirlenmesinde faktör analizi yöntemi tercih edilmiştir.

Faktör analizinin gerçekleştirilmesinde, Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) olarak iki ayrı teknik kullanılmaktadır. AFA genellikle önsel bir bilginin olmadığı yeni bir ölçeğin geliştirilmesi için kullanılırken, DFA ise kuramsal olarak var olan bir modelin test edilmesini ya da mevcut bir ölçeğin uyarlanmasını sağlamak için kullanılmaktadır (Güngör, 2016: 107). Literatürde, yeni bir ölçeğin geliştirilmesinde önce AFA ve sonrasında DFA analizi yapılması yaygın olarak önerilmektedir (Koyuncu ve Kılıç, 2019: 365). ÜGOÖ'nün geliştirilmesinde de bu yolun izlenmesine karar verilmiştir.

AFA için gereken örneklem büyüklüğüne karar verirken literatürde farklı görüşler bulunmaktadır. Bazı yazarlar en az olması gereken sayıyı (50, 100 ve 200 gibi) temel alırken, bazıları ise ölçekteki madde sayısının 2 ile 20 katı arasında olması gerektiğiyle ilgili farklı görüşler belirtmektedir (Meyers vd., 2006: 467; Mabel ve Olayemi, 2020: 47). Bu konuda en çok kabul gören yöntemlerin ise genellikle madde sayısının 5 ya da 10 katı olarak alınması olduğu görülmektedir (Velicer ve Fava, 1998: 232). Bu görüşlerin yanı sıra bazı şartların birlikte sağlanması durumunda farklı örneklem büyüklüklerinin yeterli olabileceğine dair de görüşler mevcuttur. Örneğin Field (2018: 1014), örneklem büyüklüğünün 300'ün üzerinde olmasının ve Kaiser Meyer Olkin (KMO) değerinin ise en az ",50" olmasının kabul edilebilir düzeyde olacağını öngörmektedir. Tabachnick ve Fidell (2019: 481); ortak varyans değerlerinin (communalities) ",50" ve üzerinde olduğu ve ",80"in üzerinde yüklere sahip güçlü değişkenlerle tanımlanan iyi belirlenmiş faktörlerin bulunduğu durumlarda 100-200

arası, daha düşük ortak varyans değerleri ve az sayıda faktörün az sayıda değişkenle ifade edildiği durumlarda ise örneklem büyüklüğünün daha fazla olması gerektiğini belirtilmektedirler. Fabrigar ve Wegener (2011: 26) ise; ortak varyans değerlerinin ",70" ve üzerinde olduğu ve her faktörde yüksek yüke sahip en az üç değişkenin bulunduğu ideal koşullarda 100, ortak varyans değerlerinin ",40" ile ",70" aralığında olduğu ve her faktörde yüksek yüke sahip en az üç değişkenin bulunduğu orta derece iyi koşullarda en az 200, daha düşük ortak varyans değerlerinde ise daha büyük bir örneklem büyüklüğünü önermektedirler.

AFA ve sonrasında DFA analizi yapılması tek bir örneklem üzerinde mi, tek bir örneklemi seçkisiz olarak ikiye bölerek mi ya da birbirinden ayrı iki farklı örneklemle mi yapılacağı üzerine de farklı görüşler bulunmaktadır (Koyuncu ve Kılıç, 2019: 365). Bu çalışmada tek bir örneklemden toplanan verilerin AFA ve DFA için tesadüfi olarak ikiye bölünerek analizlerin gerçekleştirilmesine karar verilmiştir. Doğan vd. (2017: 392) yeni bir ölçek geliştirme süreci üzerine tek boyutlu yapılarla gerçekleştirdikleri deneysel çalışma sonucunda, güçlü yapılar için toplanan verilerin seçkisiz olarak AFA ve DFA için ikiye bölünmesi durumunda gerekli olan toplam örneklem büyüklüğünün 10 maddelik ölçekler için en az 500 ve 30 maddelik ölçekler için en az 400 olması gerektiğini belirtmektedirler.

ÜGOÖ'nün 40 maddelik taslağının pilot uygulaması için akademisyenlerden toplanan 815 anketin yukarıdaki bilgiler doğrultusunda yeterli olduğuna karar verilmiştir. Bu doğrultuda tesadüfi olarak ikiye bölünen AFA için 408 ve DFA için 407 veri ile analizlere devam edilmiştir.

Şencan (2005: 359)'a göre güvenilir bir faktör analizi için, analiz öncesinde uç değerlerin tespit edilerek, analizden çıkarılması önemlidir. Uç değerlerin bulunmasında tek boyutlu uçdeğer analizi için z puanı, histogram, Q-Q plot, kutu grafiği (Box Plot) gibi yöntemler kullanılırken, çok boyutlu uçdeğer analizi için ise Mahalanobis Uzaklığı, Cook Uzaklığı ve Leverage Uzaklığı gibi yöntemler kullanılabilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2019: 64-65). Uç değer analizi öncesinde analize girecek değişkenlerin çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde tamamının "-1 ile +1" değerleri arasında olduğu ve verinin normal dağıldığı görülmüştür. Faktör analizini gerçekleştirmeden önce yapılan tek boyutlu uçdeğer analizi sonucunda herhangi bir uç değere rastlanmamıştır. Sonrasında çok boyutlu uç değerlerin tespit edilebilmesi için sıkça kullanılan Mahalanobis Uzaklığı yöntemi veri setlerine uygulanmıştır. Gerçekleştirilen regresyon analizi sonucu anlamlı çıkan ve tesadüfi

olmadığına karar verilen uç değerler faktör analizi sonuçlarını etkilememesi için analizden çıkarılmıştır (Şencan, 2005: 363). Böylece AFA için 350 ve DFA için 336 veri ile analizlere devam edilmiştir.

ÜGOÖ'nün Açımlayıcı Faktör Analizi

Ölçek geliştirme sürecinin en önemli aşamalarından biri açımlayıcı faktör analizidir (Hair vd., 2019: 130). Faktör analizi, birçok değişkenden oluşan bir yapının ölçülebilmesi amacıyla birbiriyle ilişkili değişkenlerin bir araya getirilerek bir ya da birden fazla faktör altında toplanmasını sağlayan ileri düzey çok değişkenli bir istatistiktir (Büyüköztürk, 2002: 482). Faktör analizinin iki temel amacından biri değişken sayısının azaltılması, ikincisi ise bu değişkenler arasındaki ilişkileri belirleyerek yeni yapıların ortaya koyulmasıdır (Özdamar, 2004: 235).

Faktör analizine geçmeden önce gerekli bazı varsayımların karşılanması gereklidir. Bunu sağlamak için gerçekleştirilecek adımlardan biri, çoklu doğrusal bağlantı varsayımı için korelasyon matrisinde yer alan maddeler arası korelasyon katsayılarına bakılmasıdır. Regresyon analizinin aksine faktör analizinde maddeler arasında yüksek korelasyon ilişkileri olması arzu edilen bir durumdur ve maddeler arası korelasyon arttıkça faktör analizine duyulan güven de artacaktır (Nakip, 2013: 517). Nitekim maddeler arası korelasyonlar incelendiğinde, maddeler arasında yüksek korelasyon ilişkileri (,638 - ,795 arasında) olduğu gözlenmiştir.

Faktör analizi için yüksek korelasyon değerleri istenen bir durum olmakla birlikte, çok yüksek olması ise çoklu bağlantı (multicollinearity), problemine yol açabilmektedir (Field, 2018: 1015). Bu kapsamda incelenen maddeler arası korelasyon değerleri önerilen ",90" seviyesinin altında olduğu için çoklu bağlantı probleminin olmadığı söylenebilir (Tabachnick ve Fidell, 2019: 76). Ayrıca her bir madde için incelenen tolerans değerlerinin ",20"den büyük, varyans büyütme faktörü (VIF) değerlerinin de 10'dan küçük olması bu durumu desteklemektedir (Büyüköztürk, 2020: 103).

Bir sonraki aşamada diğer değişkenlerin etkileri kaldırılmış olarak değişken çiftleri arasındaki kısmi korelasyonların negatif değerlerini veren anti-imaj korelasyon matrisi incelenmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2019: 483). Bu matriste köşegen dışında yer alan ve açıklanmayan korelasyonu ifade eden kısmi korelasyon değerlerinin istenildiği gibi sınır değer olan ",30"dan oldukça düşük olduğu görülmüştür (Şahin ve Kartal, 2011: 371).

Faktör analizinin gerçekleştirebilmek için örneklem yeterliliği ve çok değişkenli normal dağılım varsayımlarının karşılanması gereklidir. Bu amaçla en çok kullanılan iki test olan Kaiser-Meyer Olkin (KMO) ve Barlett Küresellik Testi sonuçlarına bakılmıştır. Örneklem yeterliliği için bakılan KMO değeri ,985 gibi oldukça yüksek bir değere sahiptir ve bu değerin ",90"ın üzerinde olması mükemmel bir değer olarak görülmektedir (Field, 2018: 1014). Çok değişkenli normallik için gerekli olan Barlett Testi'nin de anlamlı olduğu (X^2= 7481,828; p ≤ ,001) bulunmuş ve gerekli varsayımların karşılanmış olduğu görülmüştür.

Tablo 13: ÜGOÖ'nün KMO ve Barlett Küresellik Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer -Olkin (KMO) Örneklem Yeterliliği Ölçütü		0,985
Barlett Küresellik Testi	KiKare	7481,828
	df	171
	Anlamlılık Düzeyi	0,000

Ayrıca anti-imaj korelasyon matrisi köşegeni üzerinde yer alan, değişkenler arasındaki karşılıklı ilişkilerin derecesini ve faktör analizinin uygunluğunu ölçmek için kullanılan ve .80'in üstünde olması değerli kabul edilen Örneklem Yeterlilik Ölçütü (MSA) değerlerinin de tamamının ",90"ın üzerinde olduğu görülmüştür (Hair vd., 2019: 136).

Gerekli varsayımların karşılanmasından sonra sıra faktörlerin belirlenmesi için için tercih edilecek yöntemin seçilmesine gelmektedir. Bir veri setinin altında yatan boyutları bulmak için klasik faktör analizi yöntemlerini kapsayan Ortak Faktör Analizi ve Temel Bileşenler Analizi (Principle Component Analysis) olarak iki temel yaklaşım bulunmaktadır (Büyüköztürk, 2002: 474). Bu iki yaklaşım arasındaki en önemli farklılık, dikkate alınan değişken varyansından kaynaklanmaktadır. Ortak faktör analizinde sadece ortak varyans analize dâhil edilirken, temel bileşenler analizinde ise spesifik varyans ve hata varyansını da içeren toplam varyans da dikkate alınmaktadır (Şahin ve Kartal, 2011: 374).

Field (2018: 1002)'a göre ortak faktör analizi altta yatan faktörleri tahmin etmeye ve bu tahminlerin doğru olması için çeşitli varsayımlara dayanırken, temel bileşenler analizi ise veriler içinde hangi doğrusal bileşenlerin bulunduğunu ve belirli bir değişkenin belirli bir bileşene nasıl katkıda bulunabileceğini belirlemekle ilgilenmektedir. Tabachnick ve Fidell (2019: 22)'e göre, yapı arayışının ampirik ya da teorik mi olduğuna bağlı olarak; eğer ampirik bir yaklaşım tercih edilecekse temel bileşenler analizi, teorik bir yaklaşım benimsenecekse ortak faktör analizi yöntemi

tercih edilmelidir. Literatürde bu iki yaklaşımdan hangisinin daha uygun olduğu konusunda tartışmalar devam etsede, yapılan ampirik araştırmalar değişken sayısının 30'u aşması veya değişkenlerin çoğu için ortak varyansın birçok değişken için “,60”ı aşması durumunda her ikisinin de benzer sonuçlar verdiğini göstermektedir (Hair vd., 2019: 140). Stevens (2002)’a göre de 20'den az değişken ve düşük ortak varyans değerleri (,40'tan az) ile aralarında farklılıklar ortaya çıkabilmekteyken, 30 veya daha fazla değişken ve tüm değişkenler için “,70”ten büyük ortak varyans değerleri ile her iki yaklaşım da benzer sonuçlar vermektedir (Field, 2018: 1002).

Geliştirilen ölçeğin açımlayıcı faktör analizi sürecinde, değişkenlerin azaltılması ve anlamlı kavramsal yapıların ampirik bir yaklaşım yoluyla belirlenmesinde en çok kullanılan yöntem olan Temel Bileşenler Analizi tercih edilmiştir (Büyüköztürk, 2020: 134).

Faktör analizi için kullanılacak yönteme karar verildikten sonra faktör sayısının, ortak varyansların, faktörlerin belirlenmesi ve faktörlerin döndürülmesinden oluşan dört temel probleme cevap aranır (Cudeck ve MacCallum, 2007: 48).

Büyüköztürk (2020: 135)’e göre, faktör analizinde maddelerin varyanslarının (communality) yüksek olması açıklanan toplam varyansı da arttıracağı için, maddelerin 1 değerine yakın ortak varyans değerlerine sahip olması arzulanan bir durumdur. Beavers vd. (2013: 10)’ne göre ise “,70” veya üzeri ortak varyans değerleri ideal değer olarak görülmektedir. MacCallum vd. (1999: 96)’de, faktör analizinde örneklem büyüklüğü ile ilgili gerçekleştirdikleri çalışma sonuçlarına dayanarak tüm maddeler için ortak varyansların “,60” ve üzerinde olmasını önermekle birlikte, ortalama olarak “,70” ve üzerinde olmasının arzu edildiğini dile getirmişlerdir.

Çalışma kapsamında geliştirilen ÜGOÖ için daha güçlü bir yapı elde edilmesi ve ölçeğin başta 40 olan madde sayısının azaltılması amacıyla ortak varyans değerlerinin kesim değeri olarak “,70” değerinin temel alınmasına karar verilmiştir. Bu doğrultuda ortak varyans değerleri “,70”in altında olan maddelerin çıkarılması için, en düşük değerli maddeden başlayarak faktör analizi tekrarlanmıştır. Gerçekleştirilen bu işlem sonrasında, “,70”in altında ortak varyans değerine sahip 10 madde ölçekten çıkarılmıştır. Sonrasında, kalan 30 madde için gerçekleştirilen doğrulayıcı faktör analizindeki modifikasyon önerileri doğrultusunda 11 madde daha ölçekten çıkarılarak 19 maddelik bir yapı elde edilmiş ve bu maddeler için açımlayıcı faktör analizi tekrar yapılmıştır.

Açımlayıcı faktör analizinde faktör sayısının doğru belirlenebilmesi oldukça önemli bir konudur (Fava ve Velicer, 1992: 387). Faktör sayısının belirlenmesinde temel olarak peşin, özdeğere göre, yamaç birikinti grafiğine göre ve açıklanan varyans oranına göre faktör sayısını belirleme gibi farklı yöntemler kullanılabilmektedir (Nakip, 2013: 520).

Peşin belirleme yönteminde faktör sayısı araştırmacı tarafından araştırma hedefi (faktör sayısıyla ilgili belirli bir teori ya da hipotezin test edilmesi) ya da önceki çalışmalar doğrultusunda önceden belirlenmekte ve istenen faktör sayısı araştırmacı tarafından programa girilmektedir (Hair vd., 2019: 141). Özdeğere göre faktör sayısını belirlemede ise birbirinden farklı birçok yöntem kullanılmaktadır. Bunlardan ilki ve en yaygın olarak kullanılanı özdeğeri 1 ya da 1'den fazla olan faktörlerin hesaba katıldığı Kaiser'in K1 yöntemidir (Kaiser, 1960). Benzer bir yöntem olan Jolliffe kriteri ise özdeğeri ",70" ve daha yüksek olan faktör sayısını temel almaktadır ve bu yöntemde bir faktör bir değişkenden daha az varyansı açıkladığından Kaiser kriterine göre faktör sayısını daha da arttırmaktadır (Field, 2018: 1006). Yamaç birikinti grafiğine göre faktör sayısını belirlemede ise, grafiğinin düz bir şekil aldığı noktadan itibaren oluşan faktörler ayırt edilemediği için, bu noktaya kadar olan faktör sayısının temel alınması gerektiği belirtilmektedir (Aksu vd., 2017: 56). Açıklanan varyans oranına göre faktör sayısını belirlemede de birikimli varyans oranının %60 ve üzerinde olması sosyal bilimler alanı için yeterli görülmektedir (Nakip, 2013: 521; Hair vd., 2019: 144).

Yukarıda sayılan yöntemlerin dışında, yalnızca "Rastgele emsallerinden daha büyük olan faktörlerin korunduğu" Horn (1965)'un Paralel Analiz Yönteminin en iyi yöntem olduğunu savunanlar da bulunmaktadır (Field, 2018: 1007).

Açımlayıcı faktör analizinde en sık yapılan hatalardan biri, faktörlerin fazla çıkmasına neden olacak Kaiser ve Jolliffe kriteri gibi yöntemleri tek başlarına kullanarak çok fazla faktörü elde tutmaya çalışmaktır (Fava ve Velicer, 1992: 388). Çalışma kapsamında bu durum dikkate alınarak ölçeğin kaç faktöre sahip olduğunun belirlenmesinde, açıklanan varyans oranı, Kaiser, Jolliffe kriteri, yamaç birikinti grafiği ve paralel analiz gibi yöntemler birlikte kullanılmıştır ve bu yöntemlerin tümü UGOÖ için tek boyutlu bir yapı önermiştir.

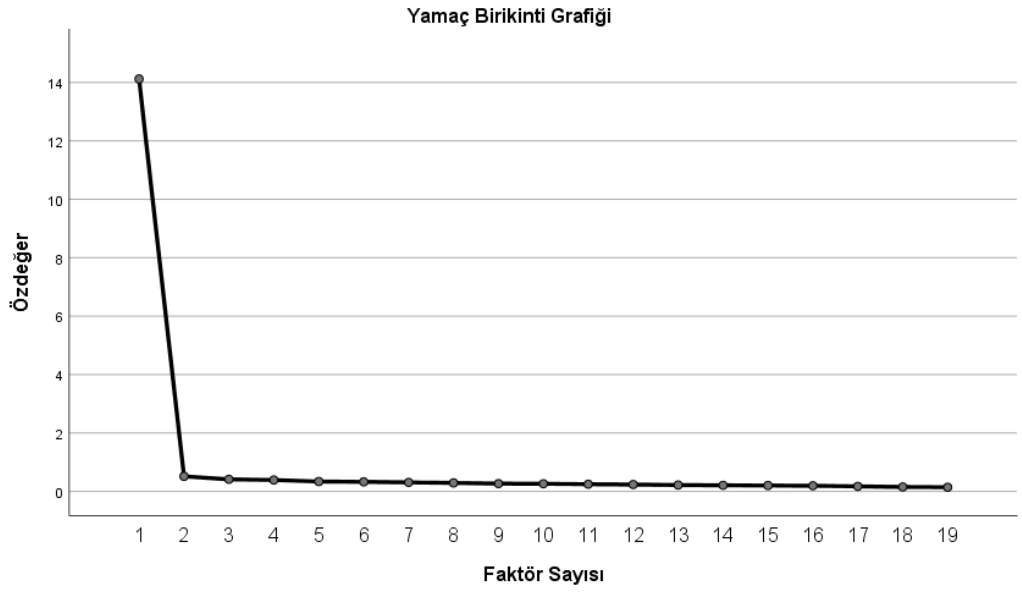
Aşağıda, ilk olarak incelenecek olan açıklanan varyans ile ilgili bilgiler Tablo 14'te yer almaktadır.

Tablo 14: Açıklanan Varyans Tablosu

Bileşen	Özdeğer	Varyans %	Toplam Varyans %
1	14,119	74,312	74,312
2	,516	2,714	77,026
3	,413	2,174	79,200
4	,391	2,057	81,257
5	,338	1,781	83,037
6	,327	1,719	84,756
7	,308	1,619	86,375
8	,290	1,528	87,903
9	,266	1,398	89,301
10	,261	1,374	90,675
11	,247	1,302	91,977
12	,234	1,233	93,210
13	,217	1,144	94,354
14	,208	1,097	95,451
15	,201	1,060	96,510
16	,193	1,017	97,527
17	,174	,917	98,444
18	,152	,802	99,245
19	,143	,755	100,000

Tablo 14'te görüldüğü gibi tek faktör toplam varyansın %74,312'sini açıklamaktadır ve muhtemel faktörlere ilişkin hem Kaiser hem de Jolliffe kriterine göre sadece 1 faktör bulunmaktadır. Açıklanan varyans tablosunun incelenmesinden sonra Şekil 12'de yer alan yamaç birikinti grafiğine bakılmıştır.

Şekil 12: Yamaç Birikinti Grafiği

Yamaç birikinti grafiğinde de yapının tek faktörden oluştuğu net bir şekilde görülmektedir. Ayrıca gerçekleştirilen paralel analiz sonuçları da tek faktörlü bir yapıyı işaret etmiştir.

Lord (1980: 21)'a göre, faktör analizindeki birinci faktörün değeri ikinciden çok daha büyük bir değere sahipse ve ikinci faktörün değeri kendinden sonraki faktörlerden çok farklı değilse, ölçme aracının tek boyutlu olabilir. Büyüköztürk (2020)'e göre de, ölçme aracının tek bir boyutu ölçtüğünün kabul edilebilmesi için şu üç temel koşulun sağlanması gerekmektedir (Büyüköztürk, 2020: 147):

1. Ölçme aracındaki maddelere döndürme uygulanmadan önce, birinci faktöre ait yük değerlerinin yüksek çıkması,
2. Birinci faktörün dikkate değer bir varyans miktarını (%30 ve üzerinde) açıklıyor olması,
3. Birinci faktörün sahip olduğu öz değerin ikinci faktöre ait öz değerin 3 katından daha fazla olması.

Tablo 15: ÜGOÖ Madde Yükleri ve Ortak Varyans Değerleri

Maddeler	Faktör Yükleri	Ortak Varyans Değerleri	Madde Toplam Korelasyonu
GO36	,896	0,803	0,883
GO30	,890	0,792	0,876
GO23	,886	0,785	0,871
GO28	,884	0,781	0,869
GO16	,881	0,776	0,866
GO33	,871	0,758	0,855
GO39	,865	0,749	0,849
GO34	,859	0,738	0,842
GO32	,858	0,736	0,840
GO12	,858	0,735	0,840
GO25	,856	0,733	0,838
GO40	,855	0,731	0,837
GO2	,853	0,728	0,835
GO18	,848	0,718	0,830
GO21	,847	0,717	0,828
GO15	,844	0,713	0,825
GO27	,843	0,711	0,824
GO9	,843	0,710	0,824
GO20	,839	0,704	0,820
Özdeğer 14,119			
Toplam Açıklanan Varyans 74,312%			

Tablo 15'te verilen maddelerin faktör yüklerinin ",30" ile ",40" aralığında olması yapının yorumlanması için minimum seviye olarak görülürken, ",50" veya daha büyük yükler pratik olarak önemli kabul edilmekte, herhangi bir faktör analizinin amacı olan ",70"i aşan yükler ise iyi tanımlanmış bir yapının göstergesi olarak kabul edilmektedir (Hair vd., 2019: 151). Ölçekteki tüm maddelerin ",70"in üzerinde faktör yük değerlerine sahip olması bu amaca ulaşıldığını göstermektedir. Ölçekteki her bir madde ile toplam puan arasındaki korelasyonları gösteren ve ",30"ün üzerinde olduğunda ölçeğin iç tutarlılığının yüksek olduğunun bir göstergesi olan madde toplam korelasyonlarının da yüksek değerlere sahip olduğu tespit edilmiştir (Filed, 2018: 1050; Büyüköztürk, 2020: 183).

Ölçeğin veri yapısına ilişkin bilgiler AFA ile tespit edildikten sonra, önerilen yapının teorik olarak test edilmesi amacıyla DFA'nın uygulanmasına geçilmiştir (Crowley ve Fan, 1997: 512).

ÜGOÖ'nün Doğrulayıcı Faktör Analizi

Doğrulayıcı faktör analizi (DFA), yapısal eşitlik modellemesi (YEM) kapsamında yer alan ve önsel bilgiye sahip olunan bir faktör yapısının geçerliliğini test etmeye yönelik olarak kullanılan en titiz metodolojik yaklaşımlardan biridir (Byrne, 2001: 56). Analizdeki tüm değişkenlerin standart hale getirilmesi amaçlanan AFA'nın aksine; DFA tipik olarak standartlaştırılmamış bir çözüm üretmek için gerekli varyans-kovaryans matrisini ya da yazılım programı tarafından bir girdi varyans-kovaryans matrisi üretmek için kullanılan ham verileri analiz eder (Brown, 2015: 36). DFA'daki uyum kavramı da, belirli bir modelin mevcut varyans-kovaryans matrisini yeniden üretebilme derecesi olarak tanımlanmaktadır (Erkorkmaz vd., 2013: 213).

Bir modelin uyumunun değerlendirilmesi için kullanılabilecek çok sayıda uyum indeksi bulunmaktadır (Koyuncu ve Kılıç, 20198: 365). Literatürde uyum indeksleriyle ilgili farklı sınıflandırmalar bulunmakla birlikte; "Mutlak Uyum İndeksleri", "Artan/Karşılaştırmalı Uyum İndeksleri" ve "Sıkı Uyum İndeksleri"nden oluşan 3 kategori genel olarak kabul görmektedir (Awang, 2012: 63). Mutlak uyum indeksleri ($\chi 2$ istatistiği, $\chi 2/\mathrm{d}f$, GFI, RMSEA, RMR, SRMR), belirlenen modelin gözlemlenen verilere ne kadar uyduğuna dair en temel değerlendirmeyi sağlarken; artan/karşılaştırmalı uyum endeksleri (CFI, TLI, NFI, NNFI, RNI), belirli bir modelin bazı alternatif temel modellere göre ne kadar iyi uyduğunu değerlendirmekte; sıkı uyum indeksleri (AGFI, PGFI ve PNFI) ise, karmaşıklığına göre uygunluğu göz

önünde bulundurularak, bir dizi rakip model arasından hangi modelin en iyi olduğu hakkında bilgi sağlamaktadırlar (Hair vd., 2019: 636-639).

DFA'da rutin olarak rapor edilen $\chi 2$ testlerinin, örneklem büyüklüğünden çok fazla etkilenebilmeleri gibi nedenlerle, sezgisel olarak değerlendirilen çok sayıda tanımlayıcı uyum indeksi geliştirilmiştir (Brown, 2015: 70; Schermelleh-Engel vd., 2003: 58). DFA'nın raporlanmasında bu uyum indekslerinden hangilerinin kullanılması gerektiği konusunda farklı görüşler bulunmaktadır (İlhan ve Çetin, 2010: 31). Hu ve Bentler (1998: 424), başta SRMR olmak üzere NNFI(TLI), IFI, RNI, CFI, GFI, MFI ya da RMSEA'nın kullanımını tavsiye ederken; Kline (2011: 204) ise SRMR ile birlikte RMSEA, CFI ve GFI'nın kullanılmasını önermektedir. Bu konuda diğer bir görüş ise, yukarıda bahsedilen üç farklı uyum indeksi kategorisinden en az birer uyum indeksinin kullanılmasıdır (Awang, 2012: 63). Bazı yazarlar tüm uyum indekslerinin bir arada raporlanmasından kaçınılması gerektiğini düşünürken (Schermelleh-Engel vd., 2003: 51), Crowley ve Fan (1997: 516) ise sınırlı sayıda uyum indeksine bağlı kalınmasının alınacak kararın doğruluğuna şüphe düşürebileceğinden söz etmektedir. Bu doğrultuda modelin farklı yönleriyle ilgili bilgi verecek mümkün olduğunca çok sayıda farklı indeksin raporlanmasının bu durumun önüne geçebileceğini düşünenler de bulunmaktadır (Çelik ve Kıral, 2019: 164). Çalışma kapsamında ölçeğin uyum iyiliği değerlerinin incelenmesinde farklı indekslerin değerlerinin dikkate alınmasıyla daha sağlıklı bir karar verilebileceği düşünülmüştür.

Bu kapsamda ölçeğin 336 veri ile 40 maddelik tek boyutlu yapısı için gerçekleştirilen DFA sonucunda uyum iyiliği değerleri; $\chi 2$=2044,808, p=,000; $\chi 2/df$=2.,763; GFI=,742; AGFI=,714; CFI=,932; RFI=,893; NFI=,898; NNFI=,929; RMSEA=,073; RMR=,067; SRMR=,022 olarak bulunmuştur. Değerler incelendiğinde, birçok değerin kabul edilebilir sınırın altında olduğu (GFI, AGFI, CFI, RFI, NFI, NNFI), bazı değerlerin ($\chi 2$, RMR, RMSEA) kabul edilebilir uyum gösterdiği ve $\chi 2/df$ ve SRMR değerinin ise iyi uyum gösterdiği tespit edilmiştir.

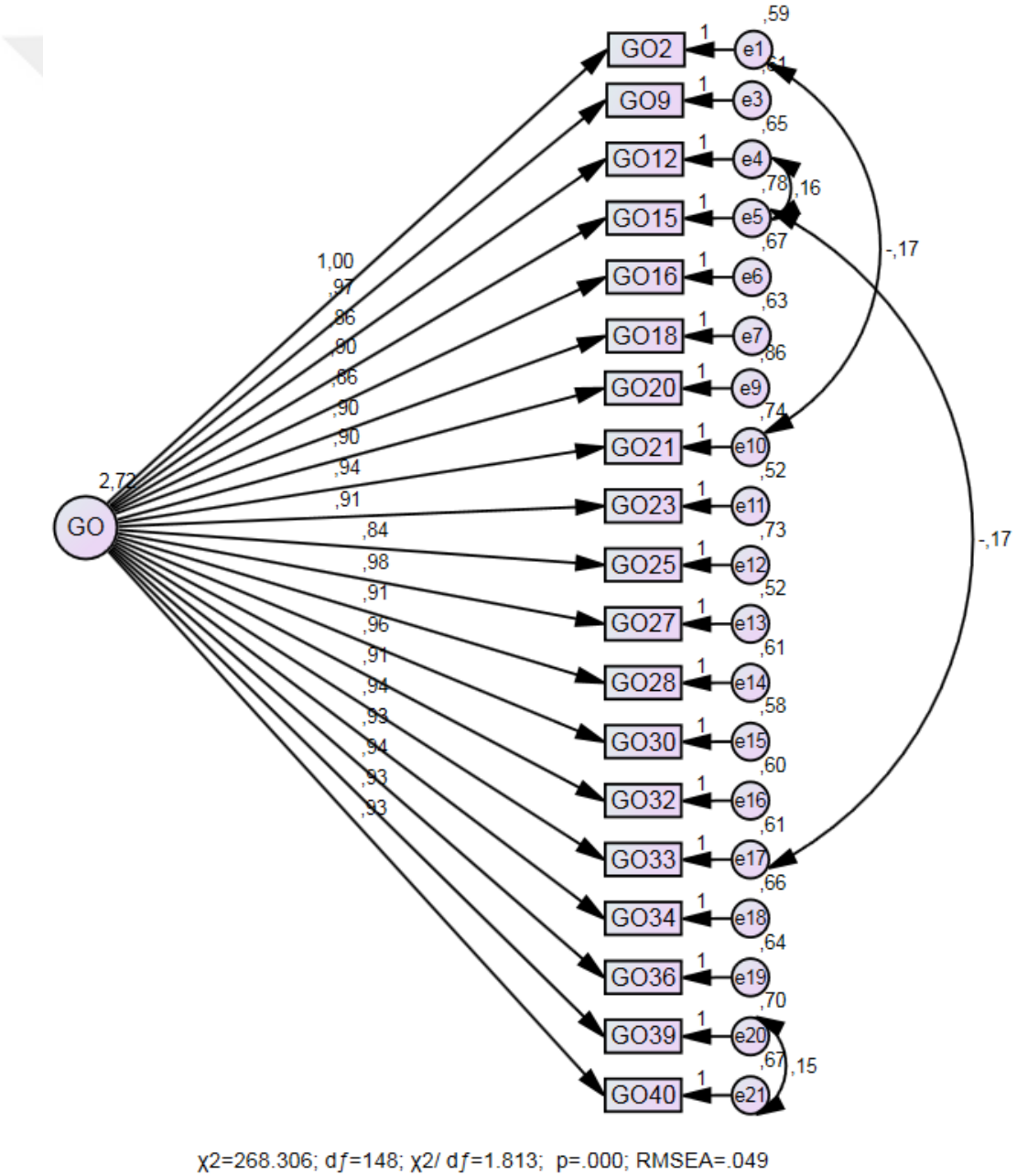
40 maddelik mevcut haliyle de kullanılabileceği düşünülen ölçek için görece fazla olan madde sayısının uygulamada yaratacağı güçlükler ve elde edilen bazı düşük uyum iyiliği değerleri nedeniyle, ölçeğin daha güçlü bir yapıya kavuşması için daha katı kesme değerleri ile ölçek maddelerinin azaltılmasına karar verilmiştir.

Bu doğrultuda öncelikle AFA tekrarlanarak Beavers vd. (2013: 10) ve MacCallum vd. (1999: 96) tarafından ortak varyans değeri olarak önerilen ",70"in altında olan 10 madde ölçekten silinmiştir. Sonrasında 30 madde için DFA analizi

tekrar gerçekleştirilmiş ve değerlerde bir miktar iyileşme olmakla birlikte uyum değerlerinin hala kabul edilebilir sınırın altında olduğu görülmüştür.

Awang (2012)'a göre, modifikasyon endeksleri tablosundaki yüksek MI değerine sahip madde çiftleri için iki seçenek bulunmaktadır. Bunlardan birincisi iki maddeden birini silmek, ikincisi ise bu iki ilişkili ölçüm hatasını "serbest parametre" olarak ayarlayıp DFA'yı tekrarlamaktır (Awang, 2012: 76). Ölçek maddeleri için öncelikle 2. seçenek uygulanmış fakat değerlerde istenilen iyileşme görülemeyince, DFA'daki modifikasyon önerileri doğrultusunda 11 madde daha sırayla ölçekten çıkarılarak DFA tekrar edilerek 19 maddelik tek boyutlu bir yapıya ulaşılmıştır.

Şekil 13: Üniversite Girişimcilik Ortamı Ölçeği 19 Maddelik Kısa Model ve Faktör Yapısı

χ2=268.306; d*f*=148; χ2/ d*f*=1.813; p=.000; RMSEA=.049

Şekil 13'te yer alan 19 maddelik yapıya ilişkin DFA sonuçları $\chi 2$=268,306, p=,000; $\chi 2/df$=1,813; GFI=,923; AGFI=,901; CFI=,986; RFI=,964; NFI=,969; NNFI=,984; RMSEA=,049; RMR=,042; SRMR=,0143 olarak elde edilmiştir.

DFA için kullanılacak uyum iyiliği indeksleri ve bunlara ait kesme değerleri belirlenirken literatürdeki farklı çalışmalardan yararlanılmıştır (Awang, 2012; Brown, 2006; Hair vd., 2019; Hu ve Bentler, 1999; Kline, 2011; Marsh vd., 2005; Schermelleh-Engel vd., 2003). Seçilen uyum iyiliği kesme değerleri ve ölçeğin uyum iyiliğine ilişkin sonuçlar Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16: Üniversite Girişimcilik Ortamı Ölçeği DFA Uyum İyiliği Sonuçları

Uyum Kriteri	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	19 Madde Uyum İyiliği Değerleri	Sonuç
$\chi 2$	N>250 ve m>12 Anlamlı p değeri	-	$\chi 2$=268,306 p=,000	İyi Uyum
$\chi 2/df$	$0 \leq \chi 2/df \leq 3$	$3 < \chi 2/df \leq 5$	1,813	İyi Uyum
GFI	,95≤GFI ≤1,00	,90≤GFI<,95	,923	Kabul Edilebilir Uyum
AGFI	,90≤AGFI≤1,00	,85≤AGFI<,90	,901	İyi Uyum
CFI/IFI	,97≤CFI≤1,00	,95≤CFI<,97	,986	İyi Uyum
RFI	,95≤RFI≤1,00	,90≤RFI<,95	,964	İyi Uyum
NFI	,95≤NFI≤1,00	,90≤NFI<,95	,969	İyi Uyum
NNFI/TLI	,97≤NNFI≤1,00	,95≤NNFI<,97	,984	İyi Uyum
RMR	0≤RMR≤,05	,05<RMR≤,10	,042	İyi Uyum
SRMR	0≤SRMR≤,05	,05<SRMR≤,10	,0143	İyi Uyum
RMSEA	0≤RMSEA≤,05	,05<RMSEA≤,08	,049	İyi Uyum

Kaynaklar: Awang, 2012; Brown, 2006; Hair vd., 2019; Hu ve Bentler, 1999; Kline, 2011; Marsh vd., 2005; Schermelleh-Engel vd., 2003

Tablodaki uyum iyiliği indeks değerleri incelendiğinde 19 maddelik ÜGOÖ için gerçekleştirilen DFA sonuçlarının oldukça iyi bir uyum gösterdiği görülmüştür.

3.4.2.2. ÜGOÖ'nün Güvenirliği

Bir ölçekten elde ettiğimiz puan, değişkenin gerçek puanını ne kadar çok temsil ediyorsa ve diğer dış faktörleri ne kadar az yansıtıyorsa, ölçeğimiz o kadar güvenirdir denilebilir (DeVellis, 2016: 49).

Güvenirliği ölçmenin farklı yolları bulunmaktadır, fakat bunları en temel olarak tek ya da iki uygulamaya dayalı yöntemler olarak sınıflandırabiliriz (Büyüköztürk vd., 2017: 114). İki uygulamaya dayalı bir yöntem olan test-tekrar test güvenirliği, uygulanan ölçeğin aynı kişilere benzer koşullar altında belli aralıklarla tekrarlanabilirliği ve ölçeği yanıtlayanların puanlarının, ölçeğin tekrar uygulanmasında nispeten tutarlı kalma derecesi olarak tanımlanabilir (Crocker ve Algina, 1986: 105). Aynı yapıyı ölçmek üzere hazırlanmış iki eşdeğer ölçeğin kullanıldığı paralel (eşdeğer) form yöntemi ise hem tek hem de iki uygulamalı olarak kullanılabilmektedir.

Aynı uygulama içerisinde elde edilen puanların iç tutarlılığını incelemek için kullanılan Kuder Richardson-20 (KR-20) ya da Cronbach Alpha (α) güvenirliği yöntemleri, bir ölçeği yanıtlayanların ölçek maddelerine verdikleri yanıtlar arasındaki tutarlılık olarak ifade edilebilmektedir (Büyüköztürk, 2020: 182).

Çalışma kapsamında literatürde yaygın olarak tercih edilen bir güvenirlik ölçüsü olan Cronbach Alfa (α) yönteminin yanı sıra AVE (Ortalama Açıklanan Varyans) ve CR (Kompozit Güvenilirlik) değerleri de verilmiştir. Literatürde genellikle “,70” ya da “,80” güvenirlik değerlerinin α için kabul edilebilir bir değer olduğu kabul edilmekle birlikte, bazı psikolojik yapılar için “,50”ye kadar düşük değerlerin bile yeterli olacağını öne sürenler bulunmaktadır (Field, 2018: 1046). Çalışma kapsamında ÜGOÖ’ye ait α değerinin ,98 olarak bulunması dolayısı ile ölçeğin yüksek güvenirliğe sahip olduğu söylenebilir. Faktör yüklerinin karelerinin toplamının toplam madde sayısına bölünmesi ile 40 madde için ,71 ve 19 madde için ,74 olarak hesaplanan AVE değeri sınır değer olarak kabul edilen “,50”nin üstünde olduğundan benzeşme geçerliğinin de sağlandığı söylenebilir. Ayrıca 40 madde için ,99 ve 19 madde için ,98 olarak hesaplanan CR değeri de sınır değer olarak kabul edilen “,70”in üzerinde olduğundan geçerli kabul edilmiştir.

Literatürde çeşitli likert ölçekleri bulunmakla birlikte, beşli ve yedili likert ölçeklerin yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir. Preston ve Colman (2000) da, çeşitli likert ölçeklerini güvenirlik, geçerlik, ayırt edicilik gücü ve katılımcı tercihi açısından karşılaştırdıkları çalışmalarında 7, 9 ve 10’lu likert ölçeklerinin en uygun ölçekler olduğunu tespit etmişlerdir (Preston ve Colman, 2000: 13). Ayrıca çalışma kapsamında kullanılan diğer ölçeklerin de yedili likert olması dolayısı ile geliştirilen bu ölçeğin de yedili likert olarak kullanılmasına karar verilmiştir.

Yukarıda aşamaları detaylı olarak anlatılan 7 aşamalı ölçek geliştirme modeli sonrasında 19 maddeden oluşan ve 7'li likert tipi kullanılan ÜGOÖ elde edilmiştir.

3.4.3. Üniversite Girişimcilik Yönelimi Ölçeği (ENTRE-U)

Araştırmada kullanılan Üniversite Girişimcilik Yönelimi Ölçeği (ENTRE-U) Todorovic vd. (2011) tarafından geliştirilen ve 4 boyut altında 22 maddeden oluşan bir ölçektir. Ölçekteki dört boyut sırayla; 1-Araştırma Mobilitesi / Hareketliliği (RM) (6 madde), 2-Resmi Olmama/Kalıplaşmama (UC) (8 madde), 3-Sanayi İş Birliği (IC) (5 madde) ve 4-Üniversite Politikaları (UP) (3 madde) ile temsil edilmektedir.

Todorovic vd. (2011: 133), gerçekleştirdikleri faktör analizi sonucu ölçeğin dört boyutlu bir yapıya sahip olduğunu, boyutlara ait CR, AVE değerlerinin tümünün kabul edilebilir sınırın üzerinde olduğunu, ayrıca α güvenirlik değerinin 1. boyut için ",859", 2. boyut için ",835", 3. boyut için ",859" ve 4. boyut için ",808" olduğunu bulmuşlardır.

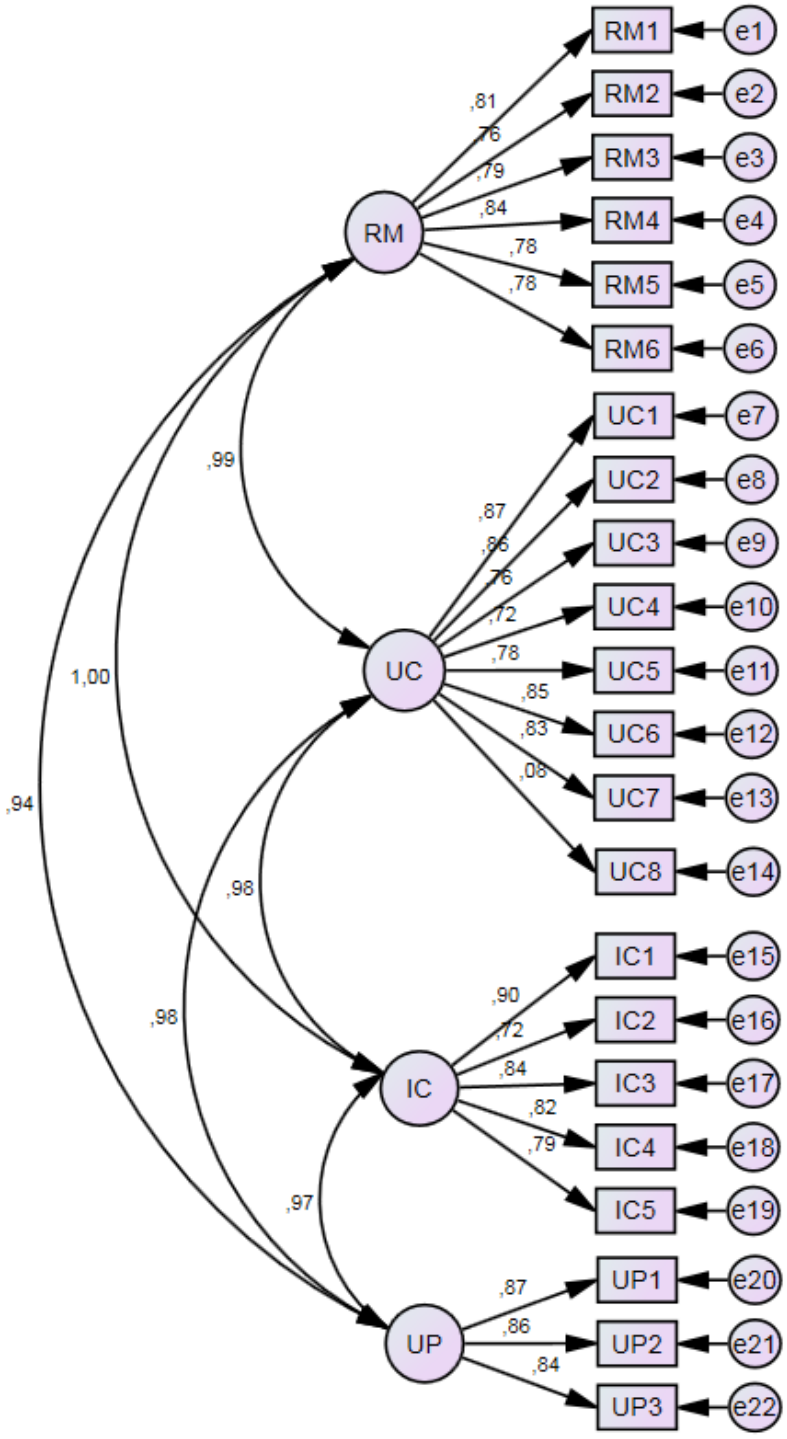
Yurt dışında birçok çalışmada kullanılarak geçerliliği kanıtlanan (Dabic vd., 2012; Kalar ve Antoncic, 2015; Vossebeld, 2015; Riviezzo vd., 2017; Cvijić vd., 2019; Riviezzo vd., 2019; Felgueira ve Rodrigues, 2020; Tatarski vd., 2020 vd.) ENTRE-U ölçeğinin, ülkemizde de tamamının ya da bazı maddelerinin kullanıldığı çalışmalar bulunmaktadır (Tütüncüoğlu ,2012; Kula 2013; Bulut vd., 2012; Gür, 2016). Bu çalışmalardan biri olan Kula (2013), gerçekleştirdiği DFA analizi sonucunda kalan 18 madde için ölçeğin uyum iyiliğine ilişkin değerleri; $\chi 2$=600,78, p=,000; $\chi 2/df$ =4; GFI=,93; AGFI=,93; CFI=,95; RFI=,90; NFI=,94; NNFI=,94; RMSEA=,067; SRMR=,036 olarak bulmuştur. Ayrıca ölçeğin genel α güvenirlik değerini ",940" olarak tespit ederken; alt boyutlar için ise sırayla ",836", ",833", ",869" ve ",831" olarak bulmuştur.

Orijinali İngilizce olan ölçeğin kullanım izni alındıktan sonra, özgün formu 5 dil uzmanı tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Sonrasında 2 alan uzmanı akademisyenle birlikte her bir maddeyi en iyi ifade ettiği düşünülen maddeler belirlenmiştir. Türkçe formun son hali ana dili İngilizce olan bir uzman ile Türkçe ve İngilizceyi ana dili seviyesinde konuşan bir Türk akademisyen tarafından tekrar İngilizceye çevrilmiştir. Özgün İngilizce form ve Türkçe'den İngilizceye çevrilmiş formlar iki dil uzmanına tekrar inceletilerek ikisi arasında farklılığın olmadığı yönünde ortak görüşe varılmış ve ölçek pilot uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

Çalışma kapsamında ENTRE-U'nun 22 maddelik taslağının pilot uygulaması için akademisyenlerden 445 veri toplanmıştır. İlk olarak verilere ait çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiş ve tamamının "-1 ile +1" değerleri arasında olduğu ve verilerin normal dağıldığı görülmüştür. Tek boyutlu uçdeğer analizi sonucunda da herhangi bir uçdeğere rastlanmamıştır. Sonrasında Mahalanobis Uzaklığı yöntemi ile gerçekleştirilen çok boyutlu uçdeğer analizi sonucunda ise anlamlı çıkan ve tesadüfi olmadığına karar verilen uç değerler faktör analizi sonuçlarını etkilememesi için analizden çıkarılmıştır. Sonuçta ENTRE-U için gerçekleştirilecek DFA'da kullanılacak 424 veri ile analizlere devam edilmiştir.

ENTRE-U'nun yapı geçerliğini sağlamak amacıyla toplanan 424 veri ile DFA gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin dört boyutlu orijinal yapısı için gerçekleştirilen DFA sonucunda (Şekil 14) uyum iyiliğine ilişkin değerler; $\chi 2$=669,924, p=,000; $\chi 2/ df$ =3,300; GFI=,863; AGFI=,829; CFI=,945; RFI=,913; NFI=,924; NNFI=,938; RMSEA=,074; RMR=,042; SRMR=,0316 olarak bulunmuştur. Bu değerler incelendiğinde, bazı değerlerin (GFI, AGFI) kabul edilebilir sınırın altında olduğu, bazı değerlerin ($\chi 2$, $\chi 2/df$, CFI, RFI, NFI, NNFI, RMSEA) kabul edilebilir uyum gösterdiği ve sadece RMR ile SRMR değerinin iyi uyum gösterdiği tespit edilmiştir.

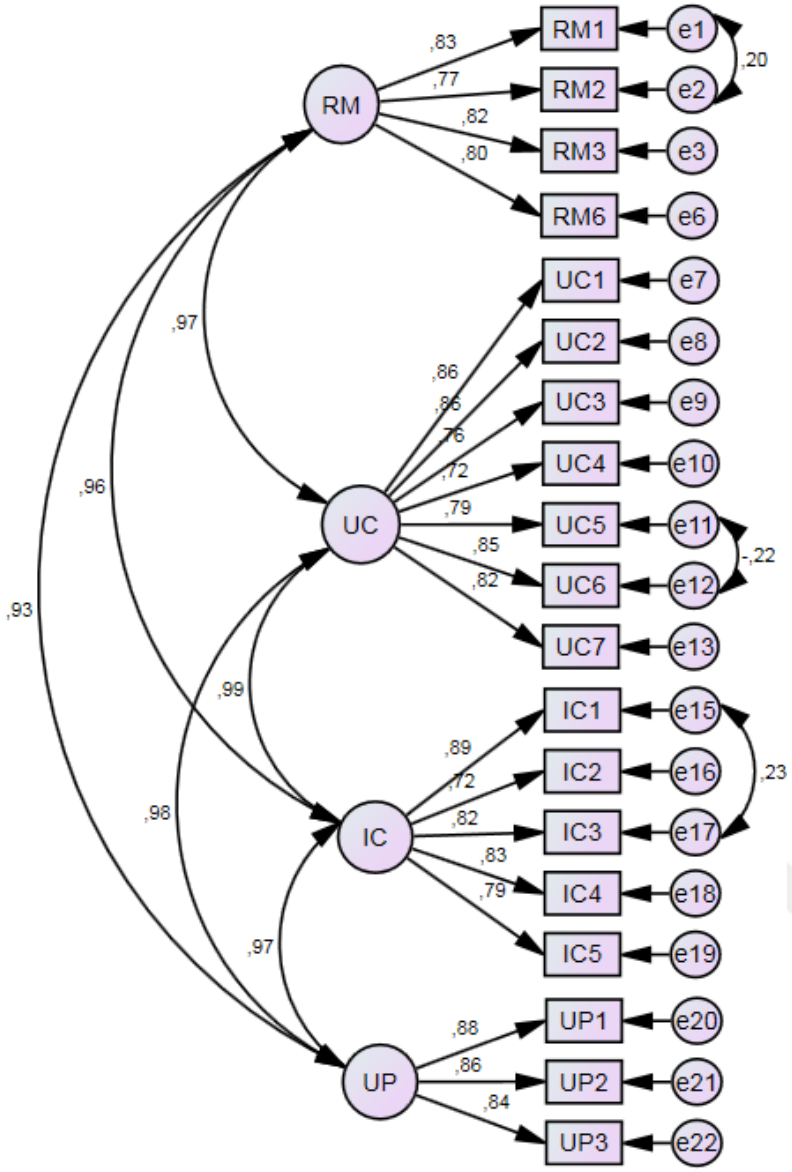
Şekil 14: Üniversite Girişimcilik Yönelimi Ölçeği 22 Maddelik Model ve Faktör Yapısı

χ2=669.924; d*f*=203 ;χ2/d*f*=3.300; p=.000; RMSEA=.074

Ölçeğin iyileştirilmesi amacıyla madde yükleri ve modifikasyon indisleri detaylı bir şekilde incelenerek DFA analizinin tekrarlanmasına karar verilmiştir.

Şekil 15: Üniversite Girişimcilik Yönelimi Ölçeği 19 Maddelik Model ve Faktör Yapısı

Modelin iyileştirilmesi amacıyla, ölçekteki tek ters kodlanmış madde olan UC8 çok düşük faktör yükü nedeniyle ölçekten çıkarılmıştır. UC8'in diğer birçok uyarlama çalışmasında da (Kula, 2013; Riviezzo vd., 2017; Cvijić vd., 2019; Riviezzo vd., 2019 vb.) düşük faktör yükü ya da modifikasyon indisi değerleri nedeniyle ölçekten çıkarıldığı görülmüştür. Ayrıca birden fazla faktör ve maddeyle yüksek korelasyon gösteren RM4 ve RM5 maddeleri de ölçekten çıkarılarak 19 maddelik bir ölçek elde edilmiştir. Ayrıca önerilen modifikasyon indisleri doğrultusunda aynı boyutlarda yer alan RM1-RM2, UC5-UC6 ve IC1-IC3 maddelerinin hata varyansları da birbirleri ile ilişkilendirilerek DFA tekrarlanmıştır. Ölçeğin uyum iyiliği değerleri, $\chi 2$=353,005, p=,000; $\chi 2/df$ =2,469; GFI=,917; AGFI=,889; CFI=,972; RFI=,945; NFI=,954;

NNFI=,966; RMSEA=,059; RMR=,042; SRMR=,024 olarak bulunmuştur. Modele (Şekil 15) ait değerler incelendiğinde, hiçbir değerin kabul edilebilir sınırın altında olmadığı; GFI, AGFI, RFI ve RMSEA değerlerinin kabul edilebilir; $\chi 2$, $\chi 2/df$, CFI, NFI, NNFI, RMR ile SRMR değerlerinin ise iyi uyum gösterdiği görülmüştür. DFA sonrasında ölçeğe ilişkin güvenirlik değerleri Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17: Üniversite Girişimcilik Yönelimi Ölçeği Güvenirlik Analizleri

Boyut	Madde	Yük Değeri	α	AVE	CR	α AVE CR
Araştırma Mobilitesi	RM1	0,834	,885	,649	,881	
	RM2	0,769				
	RM3	0,823				
	RM6	0,796				α ,973
Kalıplaşmama	UC1	0,864	,929	,659	,931	
	UC2	0,863				
	UC3	0,760				
	UC4	0,720				
	UC5	0,795				
	UC6	0,849				AVE ,669
	UC7	0,822				
Sanayi İş Birliği	IC1	0,887	,907	,658	,905	
	IC2	0,718				
	IC3	0,819				
	IC4	0,829				
	IC5	0,792				CR ,975
Üniversite Politikaları	UP1	0,875	,895	,740	,896	
	UP2	0,864				
	UP3	0,843				

Tablo 17'deki değerler incelendiğinde, değerlerin tamamının istenen eşik değerlerin üzerinde olduğu görülmüştür (α>,8; AVE>,5; CR >,7). Dolayısı ile ölçeğin güvenilir bir ölçek olduğu söylenebilir.

Gerçekleştirilen DFA analizi sonrasında 7'li likert tipi ve 19 maddeden oluşan ENTRE-U ölçeği elde edilmiştir.

3.4.4. Algılanan Örgütsel Destek Ölçeği (AÖDÖ)

Çalışma kapsamında akademisyenlerin örgütsel destek algılarının ölçülmesi amacıyla Eisenberger vd. (1986) tarafından geliştirilen ve Yılmaz (2014) tarafından dilimize uyarlanarak geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılan Algılanan Örgütsel Destek Ölçeğinin 8 maddelik kısa formu kullanılmıştır.

Ölçek genel itibariyle, organizasyonun çalışanların katkılarına ne ölçüde değer verdiğini ve onların iyiliğiyle ne kadar ilgilendiğine ilişkin çalışan algılarını değerlendirmektedir (Hutchison, 1997: 164). Orijinal ölçek, Eisenberger vd. (1986) tarafından 36 maddelik ve 7'li likert olarak geliştirilmiştir. Eisenberger vd. (1986), gerçekleştirdikleri faktör analizi sonucu ölçeğin tek faktörlü bir yapıya sahip olduğunu ve α güvenirlik değerinin ,97 olduğunu bulmuşlar, ayrıca ölçeğin azaltılmış bir versiyonunu temsil etmek için en büyük faktör yüklerine sahip 17 maddesinin ölçeğin kısa formu olarak kullanılabileceğini belirtmişlerdir (Eisenberger vd., 1986: 502-503). Orijinal ölçeğin tek boyutlu yapısı ve iç güvenirliğinin yüksek olması nedeniyle daha kısa versiyonlarının da kullanılması sorun teşkil etmediğinden, sonraki birçok çalışmada ölçeğin 17 madde ya da daha az öğeye sahip çeşitli formları kullanılmıştır (Rhoades ve Eisenberger, 2002: 699). Eisenberger vd. (2007)'de ölçeğin kavramsallaştırılmasına uygun olarak çalışanların organizasyona ilişkin algılarının farklı yönlerini temsil ettiği görülen 8 maddeyi seçerek ölçeğin kısa formu olarak kullanmışlardır.

Algılanan örgütsel destek konusunda yabancı ve yerli literatür incelendiğinde, birçok çalışmada kullanılan ölçeğin, güvenir ve geçerli bir ölçek olduğu görülmüştür (Eisenberger vd., 1990; Shore ve Tetrick, 1991; Garstka, 1993; Shore ve Wayne , 1993; Hutchison ve Garstka, 1996; Hutchison, 1997; Rhoades ve Eisenberger, 2002 ; Özdevecioğlu, 2003; Akalın, 2006; Yüksel, 2006; Eisenberger vd., 2007, Akın, 2008; Çakar ve Yıldız, 2009; Çolakoğlu vd., 2010; Özdemir, 2010; Giray ve Şahin, 2012; Erdem, 2014; Yılmaz, 2014; Erkol, 2015).

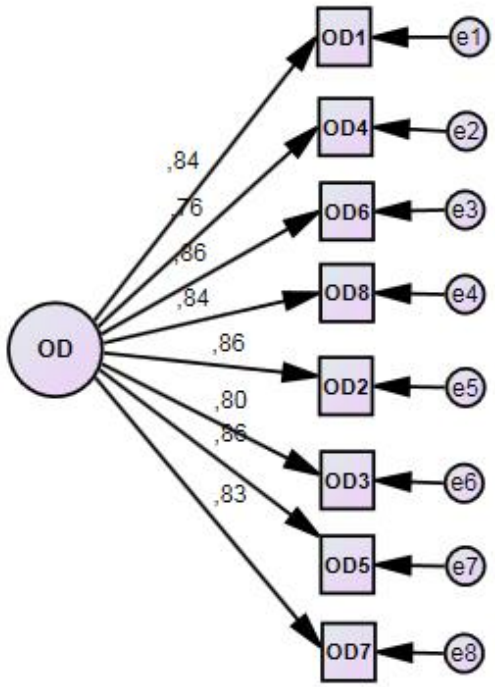
AÖDÖ için yerli ve yabancı literatür detaylı bir şekilde tarandıktan sonra, Yılmaz (2014) tarafından çevirisi yapılarak güvenirlik ve geçerlik çalışmaları gerçekleştirilen 8 maddelik ve 7'li likert tipindeki ölçek formunun izinlerinin alınarak kullanılmasına karar verilmiştir.

Yılmaz (2014), AÖDÖ'nün Türkçe çevirisi ile başladığı çalışmaya yapı geçerliği ile devam etmiş ve ilk olarak ölçeğin tek faktörlü orijinal yapısını DFA

analizi ile incelemiştir. Fakat modelin t ve uyum iyiliği değerleri kabul edilebilir düzeyde bulunmadığı için (χ^2= 302,93; df=20; $\chi 2/df$ = 15,14; GFI= ,82; CFI = ,82; AGFI= ,68 ve RMSEA= ,201), AFA ile ölçeğin faktör yapısını incelemiştir. AFA sonucunda ölçeğin 2 faktörlü bir yapıya sahip olduğunu ve ,78 ile ,87 arasında faktör yüklerine sahip 8 maddenin toplam varyansın %68,96'sını açıkladığını tespit etmiştir. İlki "İlgi ve önemsenme", ikincisi "İlgisizlik" olarak adlandırılan boyutların α değerlerini ,89 ve ,72, ölçeğin bütünü için ise .84 olarak hesaplamıştır. Sonrasında başka çalışmalarda da kullanılan bu ölçek formuyla ilgili, Sökmen vd. (2015) ölçeğin α değerini ,895 olarak bulurken, Meriç vd. (2019) ise ,915 olarak hesaplamışlardır.

AÖDÖ'nün yapı geçerliğini incelemek amacıyla, ana uygulamada toplanan verilerle ölçeğe DFA gerçekleştirilmiştir.

Şekil 16: Algılanan Örgütsel Destek Ölçeği Tek Boyutlu Model ve Faktör Yapısı

χ2=792.509; d*f*=20; χ2/ d*f* =39.625; p=.000; RMSEA=.195

İlk olarak ölçeğe ilişkin tek boyutlu yapı için gerçekleştirilen DFA sonucunda, uyum iyiliğine ait değerler $\chi 2$=792,509, p=,000; d*f*=20; $\chi 2/df$ =39,625; GFI=,777; AGFI=,598; CFI=,896; RFI=,851; NFI=,894; NNFI=,854; RMSEA=,195; RMR=,166; SRMR=,0542 olarak bulunmuştur. Modele (Şekil 16) ilişkin uyum iyiliği değerleri incelendiğinde, SRMR hariç tüm uyum indeks değerlerinin kabul edilebilir sınırın altında olduğu görülmüştür.

Mevcut haliyle kabul edilmesi mümkün görülmeyen tek boyutlu model sonrasında, ölçeğe AFA uygulanarak faktör yapısının incelenmesine karar verilmiştir.

AFA öncesi incelenen maddeler arası korelasyon ve VIF değerlerinin önerilen değerlerin altında olduğu, yani çoklu bağlantı problemi olmadığı görülmüştür. Tablo 18'de verilen KMO ve Barlett testi ise örneklem yeterliliği ve çok değişkenli normal dağılım varsayımlarının karşılandığını göstermiştir.

Tablo 18: ÜGOÖ'nün KMO ve Barlett Küresellik Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer -Olkin (KMO) Örneklem Yeterliliği Ölçütü		0,936
Barlett Küresellik Testi	KiKare	7534,266
	df	17128
	Anlamlılık Düzeyi	0,000

Gerçekleştirilen AFA sonucunda ölçeğin 2 faktörlü bir yapıya sahip olduğu görülmüştür. Birinci faktörün ,82 ile ,97 arasında; ikinci faktörün ise ,83 ile ,93 arasında faktör yüklerine sahip 4'er maddeden oluştuğu tespit edilmiştir.

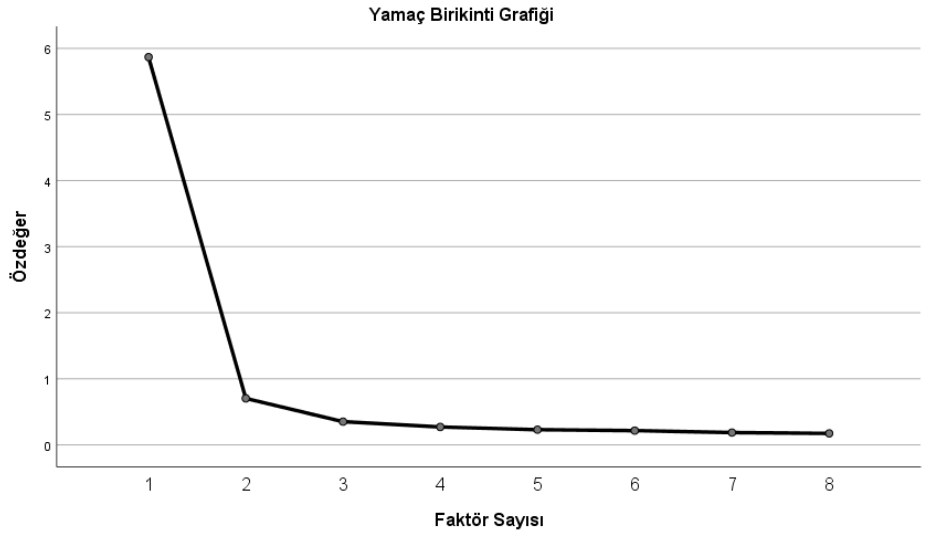
Tablo 19: Açıklanan Varyans Tablosu

Bileşen	**Özdeğer**	**Varyans %**	**Toplam Açıklanan Varyans %**
1	5,868	73,352	73,352
2	,704	8,799	82,151

Tablo 19'da birinci faktör toplam varyansın %73,352'sini açıklarken 2. faktör %8,799'unu açıklamaktadır ve Jolliffe kriterine göre bir değerlendirme yapıldığında özdeğerlerin 2 boyutlu bir yapıya işaret ettiği görülmektedir.

Açıklanan varyans tablosunun incelenmesinden sonra Şekil 17'de yer alan yamaç birikinti grafiği de incelendiğinde, 2 boyutlu bir yapının kabul edilebileceği sonucuna varılmıştır.

Şekil 17: Yamaç Birikinti Grafiği

Gerçekleştirilen AFA sonucunda iki boyutlu olduğu görülen ölçeği oluşturan maddeler ve maddelere ait faktör yükleri aşağıda Tablo 20'de verilmiştir.

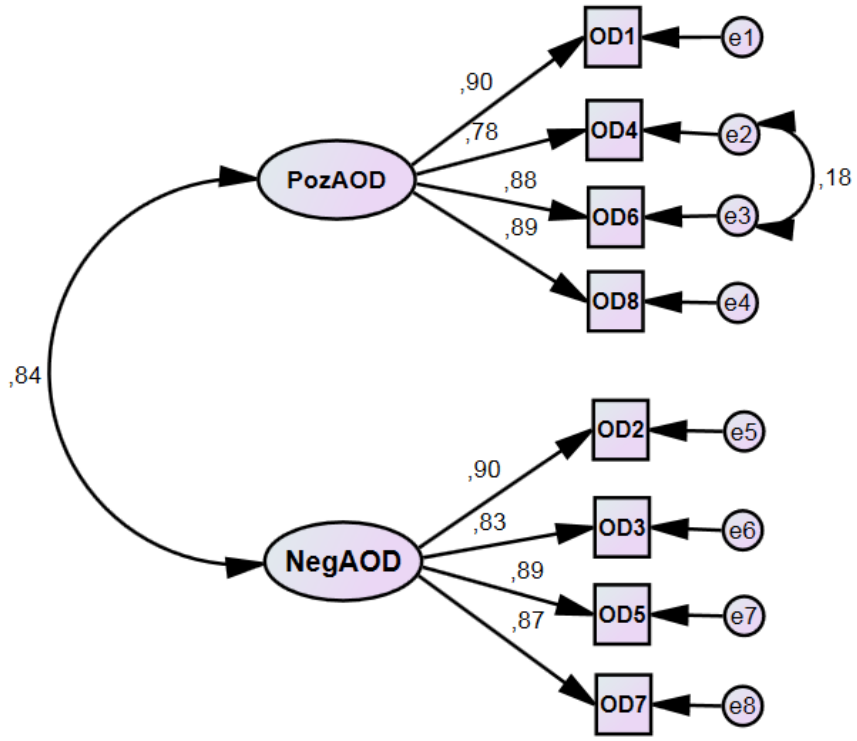
Tablo 20: Boyutlar ve Faktör Yükleri

Maddeler	1.Faktör	2. Faktör
OD4	,833	
OD1	,812	
OD8	,795	
OD6	,794	
OD3		,820
OD7		,823
OD2		,831
OD5		,796

Gerçekleştirilen AFA sonrasında ölçeğin iki faktörlü yapıdaki uyum iyiliği değerlerinin incelenmesi için yeniden DFA yapılmıştır.

İki faktörlü yapı için gerçekleştirilen ikinci DFA sonucunda, uyum iyiliğine ilişkin değerler $\chi 2$=63.191, p=,000; $\chi 2/df$ =3,511; GFI=,984; AGFI=968; CFI=,994; RFI=,987; NFI=,992; NNFI=,991; RMSEA=,050; RMR=,040; SRMR=,0131 olarak bulunmuştur.

Şekil 18: Algılanan Örgütsel Destek Ölçeği İki Boyutlu Model ve Faktör Yapısı

$\chi 2$=63.191; df=18; $\chi 2/df$ =3.511; p=.000; RMSEA=.050

Şekil 18'de yer alan modele ait değerler incelendiğinde, hiçbir uyum indeksinin kabul edilebilir sınırın altında olmadığı; $\chi 2$ ve $\chi 2/df$ değerlerinin kabul edilebilir uyum gösterdiği; GFI, AGFI, CFI, RFI, NFI, NNFI, RMSEA, RMR ile SRMR değerlerinin ise iyi uyum gösterdiği tespit edilmiştir.

İki boyutlu yapı için gerçekleştirilen analiz sonuçlarına göre ölçeğin oldukça iyi uyum değerlerine sahip olduğu görülmüş ve çalışmanın geri kalanında 2 boyutlu bu yapının kullanılmasına karar verilmiştir.

Akgündüz ve Çakıcı (2015)'nın çalışmasına benzer şekilde ilki "Pozitif Algılanan Örgütsel Destek", ikincisi "Negatif Algılanan Örgütsel Destek" olarak isimlendirilen boyutların her ikisinin de α değerleri ,93; ölçeğin bütünü için ise ,95 olarak hesaplanmıştır.

Sonuç olarak 8 madde ve 2 boyuttan oluşan 7'li likert tipinde AÖDÖ elde edilmiştir.

3.4.5. TÜBİTAK Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi Puanları

Üniversitelerin girişimcilik performanslarının ölçümü için genellikle araştırmacılarca hazırlanan anket ya da ölçekler ile algılanan performans puanları

tercih edilmekle birlikte, üniversiteler ya da diğer kurumlarca yayınlanan ikincil verilerden ve endekslerden de yararlanılabilmektedir.

Bulut vd. (2012: 87)'ne göre, performans ölçümüyle ilgili kullanılabilecek ikincil verilerin yetersizliği sebebiyle kullanılabilecek farklı sıralama endekslerinde farklı sonuçlar ortaya çıkabilmesinin yanı sıra başarı sıralamalarının kendi içlerinde bile bazı tutarsızlıklar görülebilmekte, ayrıca kullanılan ölçeklerin de geçerliği ve güvenilirliği konusunda bazı şüpheler olabilmektedir.

Etzkowitz vd. (2017: 2)'de üniversite performansının ölçümü konusunda yaygın olarak kullanılan bazı sıralama endekslerini eleştirmekte, bunların ağırlıklı olarak ikinci nesil araştırma üniversite kriterlerine göre sıralamalarını oluşturmaları nedeniyle üniversitelerin girişimci üniversiteye dönüşümü sürecine ket vurduğunu belirtmektedirler.

Araştırma kapsamında Türkiye'deki üniversitelerin girişimcilik performansları için kullanılabilecek en uygun aracın belirlenmesi için birçok çalışma ve endeks incelenmiştir.

Bu incelemeler neticesinde 2012 yılından bu yana Türkiye'nin en girişimci ve yenilikçi ilk 50 üniversitesinin sıralandığı ve her yıl düzenli olarak yayınlanan TÜBİTAK GYÜE Puanlarının kullanılmasına karar verilmiştir.

Araştırma kapsamında bu endekse ait hangi yılın/yıllların puanlarının kullanılacağı konusunda gerçekleştirilen değerlendirme sonucunda, 2020 yılı TÜBİTAK GYÜE Puanlarının kullanılmasının uygun olacağına karar verilmiştir.

Çalışma kapsamında sadece 2020 yılı puanlarının tercih edilecek olmasının en önemli sebebi, endeks üzerindeki değişikliklerin halen devam ediyor olmasıdır.

2018 yılına kadar 5 boyut ve 23 göstergeden oluşan endeks, 2018 yılında endeks metodolojisinde yapılan köklü değişiklik sonrasında 4 boyut altında yer alan 19 maddeye indirilmiştir.

Bu değişikliğin sebebi olarak üniversitelerimizde yeterli olgunluğa ulaştığı düşünülen "girişimcilik ve yenilikçilik kültürü" boyutunun çıkarılması yoluyla daha çok etki ve çıktı odaklı bir yaklaşıma geçilmesi gösterilmiştir.

Sonraki süreçte de her yıl boyutlar altındaki göstergelerde ve ağırlık oranlarında değişikliklere devam edilmiştir. Bu doğrultuda 2019 yılında 21'e çıkan gösterge sayısı, 2020 yılında ise 22'ye çıkmıştır.

Araştırma kapsamında kullanılacak olan TÜBİTAK GYÜE 2020 Puanları aşağıda Tablo 21'de verilmiştir.

Tablo 21: TÜBİTAK GYÜE 2020 Puanları

Sıra	Üniversite	Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Yetkinliği	Fikri Mülkiyet Havuzu	İş Birliği ve Etkileşim	Ekonomik Katkı ve Ticarileşme	Toplam Puan
1	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	12,60	11,40	22,70	35,20	81,90
2	İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	11,70	13,30	20,90	29,00	74,90
2	İstanbul Teknik Üniversitesi	11,50	12,50	21,80	29,20	74,90
4	Sabancı Üniversitesi	9,80	14,50	22,70	26,70	73,60
5	Boğaziçi Üniversitesi	9,70	10,10	19,30	31,00	70,20
6	Yıldız Teknik Üniversitesi	9,40	12,20	18,30	28,10	67,90
7	Koç Üniversitesi	11,40	10,10	18,60	25,30	65,40
8	Gebze Teknik Üniversitesi	8,40	7,90	17,80	30,20	64,40
9	Özyeğin Üniversitesi	5,90	14,40	18,50	25,00	63,70
10	İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	9,40	9,90	19,90	24,00	63,20
11	Ege Üniversitesi	9,20	8,90	18,70	23,80	60,70
12	Hacettepe Üniversitesi	11,50	7,80	17,50	23,80	60,60
13	Ankara Üniversitesi	9,80	6,10	15,80	26,20	57,90
14	İstanbul Üniversitesi	10,10	10,70	15,50	21,40	57,60
15	Erciyes Üniversitesi	7,60	5,80	13,90	29,50	56,80
16	TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi	5,40	9,50	16,70	23,80	55,50
17	Dokuz Eylül Üniversitesi	8,30	7,30	15,60	22,00	53,20
18	Gazi Üniversitesi	8,80	6,00	14,10	23,90	52,70
19	Bursa Uludağ Üniversitesi	6,30	6,80	15,70	20,20	49,10
19	Eskişehir Teknik Üniversitesi	5,10	9,80	12,70	21,70	49,10
21	Kocaeli Üniversitesi	5,20	5,20	14,10	23,20	47,70
22	Selçuk Üniversitesi	6,80	7,90	12,30	20,50	47,50
23	Akdeniz Üniversitesi	7,00	7,10	14,30	18,80	47,20
24	İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa	7,00	9,10	13,00	17,30	46,30
25	Anadolu Üniversitesi	6,90	7,20	13,20	18,60	46,00
26	Marmara Üniversitesi	7,00	5,00	15,20	18,20	45,50
27	Sakarya Üniversitesi	6,30	5,40	13,70	19,10	44,60
28	Çukurova Üniversitesi	6,10	6,30	13,30	18,20	43,90
29	İstanbul Bilgi Üniversitesi	4,10	2,50	12,80	24,40	43,70
30	Atılım Üniversitesi	5,80	4,40	14,80	18,40	43,40
31	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	3,30	7,70	1,40	29,80	42,20
32	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	5,80	3,10	12,40	20,70	42,00
33	Karadeniz Teknik Üniversitesi	7,10	6,20	14,30	14,20	41,80
34	İstanbul Medipol Üniversitesi	5,30	11,70	14,10	10,00	41,10
35	Bahçeşehir Üniversitesi	4,20	4,30	12,80	19,20	40,40
36	Atatürk Üniversitesi	7,10	4,40	11,30	17,60	40,30
36	Çankaya Üniversitesi	6,00	5,40	12,10	16,70	40,30
38	Fırat Üniversitesi	6,30	3,10	10,60	20,10	40,10
39	Abdullah Gül Üniversitesi	6,60	9,20	14,60	9,30	39,70
40	Gaziantep Üniversitesi	5,30	7,40	10,20	16,40	39,40
41	Pamukkale Üniversitesi	4,60	3,90	10,90	19,10	38,60
42	Yeditepe Üniversitesi	5,40	11,50	14,50	6,60	38,00
43	Yaşar Üniversitesi	4,40	3,90	13,90	15,80	37,90
44	Bezm-i Alem Vakıf Üniversitesi	5,00	7,70	8,10	16,30	37,00
45	Düzce Üniversitesi	3,80	3,70	11,80	16,60	36,00
46	Süleyman Demirel Üniversitesi	5,60	1,20	10,10	19,00	35,80
47	İstanbul Okan Üniversitesi	2,90	4,20	11,50	16,20	34,80
48	Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi	3,80	2,00	11,30	17,70	34,70
49	Konya Teknik Üniversitesi	4,30	3,40	15,20	10,50	33,50
50	İstanbul Kültür Üniversitesi	3,00	3,60	9,80	17,00	33,40

Kaynak: TÜBİTAK GYÜE (2020).

3.5. VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ VE SÜRECİ

Çalışma kapsamında Ocak - Nisan 2021 tarihleri arasında gerçekleştirilen veri toplama sürecinde, Covid-19 pandemisi nedeniyle yüz yüze anket yönteminin kullanılması mümkün olmadığı için e-posta ile anket yöntemi tercih edilmiştir.

Yapılan kapsamlı bir çalışma sonrasında YÖK Akademik Arama sistemi ve üniversitelerin web siteleri üzerinden çalışma kapsamında gönderim yapılacak, 2020 yılı TÜBİTAK GYÜE listesinde yer alan ilk 50 üniversitedeki akademisyenlere ait 50.459 mail adresine ulaşılmıştır. Bu mail adreslerinden 18.000 tanesine (AFA için 9.000 ve DFA için 9.000) ÜGOÖ'nün pilot uygulaması için, 6.000 tanesine girişimcilik yönelimi ölçeğinin uyarlanması için ve geriye kalan 26.459 tanesine de ana uygulama için e-posta gönderimi yapılmıştır.

Anketlere katılacak akademisyenlerin tespitinde gönderilen maillerdeki gönüllü katılım onay formunu kabul edenlerin anket formunu doldurmaları istenmiştir. Ulaştırılacak kişi sayısının fazla olmasından dolayı ücretli anket hazırlama ve gönderim programları tercih edilmiştir. Pilot çalışmalar için "QuestionPro" ve ana çalışma için "Surveymonkey" uygulaması kullanılarak gönüllü katılım formu gönderilmiş ve bu formu onaylayan akademisyenlerle anket formu bağlantı linki paylaşılarak veriler toplanmıştır. Verilerin toplanması sürecinde çalışmaya katılmayı kabul eden akademisyenlerden anketi doldurmayanlara 10'ar gün arayla 2 hatırlatma maili gönderilmiştir.

Çalışmanın ilk bölümünde ilgili uluslararası yazındaki kaynaklardan yararlanılarak oluşturulan ve uzman görüşleri doğrultusunda gerekli düzeltmeleri yapılan 40 maddelik üniversite girişimcilik ortamı ölçeği ve Todorovic vd. (2011) tarafından geliştirilen ve çalışma kapsamında uyarlaması yapılan 22 maddelik üniversite girişimcilik yönelimi ölçeği üniversitelerdeki akademisyenlere gönderilerek pilot uygulamaları gerçekleştirilmiştir.

Girişimcilik ortamı ölçeğinin pilot uygulaması kapsamında gerçekleştirilecek AFA ve DFA analizleri için ölçeği doldurmayı kabul eden 1550 akademisyenden 837'si ölçeği doldurmuş ve bunların içerisinden eksik veri bulunanlar çıkarıldıktan sonra kalan 815 (52,58%) anket geçerli kabul edilmiştir.

Girişimcilik yönelimi ölçeğinin DFA için gerçekleştirilen pilot uygulamada ise ölçeği doldurmayı kabul eden 602 akademisyenin 481'inden gelen ve eksik veri bulunmayan 445 (73,92%) anket geçerli kabul edilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise ilk bölümde pilot uygulamaları yapılan üniversite girişimcilik ortamı ve girişimcilik yönelimi ölçekleri ile Eisenberger vd. (1986) tarafından geliştirilip Yılmaz (2014) tarafından dilimize uyarlanan algılanan örgütsel destek ölçeği, 2020 yılı TÜBİTAK Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi listesinde yer alan 50 üniversitedeki akademisyenlere gönderilmiştir. Bu kapsamda formu doldurmayı kabul eden 1981 akademisyenin 1294'ünden gelen ve eksik veri bulunmayan 1207 (60,93%) anket araştırma kapsamında kullanılmıştır.

Girişimci üniversite performansına ilişkin ikincil veriler ise her yıl TÜBİTAK tarafından yayınlanan, Türkiye'deki ilk 50 üniversiteyi girişimcilik ve yenilikçilik performanslarına göre sıralayan TÜBİTAK Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi 2020 listesinden sağlanmıştır.

3.6. VERİLERİN ANALİZİ

Çalışmada kullanılan ölçeklerin yapı geçerliklerinin sağlanmasında açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizlerinden yararlanılmıştır. Gerçekleştirilecek analizler öncesinde analize girecek veriler için eksik ve uç değer kontrolleri yapılmış, eksik değer bulunan veriler veri setinden çıkarıldıktan sonra kalan 1207 veri ile analizler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca verilerin çarpıklık ve basıklık değerlerinin incelenmesi neticesinde, değerlerin tamamının "-2 ile +2" değerleri arasında olduğu ve verinin normal dağıldığı görülmüştür. Verilerin çözümlenmesinde betimsel istatistikler, bağımsız örneklem t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), Post-Hoc çoklu karşılaştırma testleri (Levene testi sonucuna göre Tukey ya da Games-Howell testi), Pearson korelasyon analizi ve varyans temelli kısmi en küçük kareler yapısal eşitlik modellemesi (KEKK-YEM) kullanılmıştır. Analiz sonuçları 95% ve 99% güven aralığında, $p<0,05$ ve $p<0,01$ anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Çok değişkenli istatistiksel analizlerde her bir ilişkiyi birer birer test etme imkânı vardır, fakat araştırmacılar bazen birbiriyle ilgili birçok soruyla karşılaşmaktadır. Çok değişkenli modellemede dikkate alınması gereken yapısal ilişkilerin ve yapıların sayısı arttıkça, değişkenlerin yapısı ve karşılıklı ilişkileri hakkında bilgi ihtiyacı da artmaktadır (Hair vd., 2019: 759). Ayrıca modeldeki bazı değişkenler hem bağımlı hem de bağımsız değişken özelliği gösterebilmektedir (Meydan ve Şeşen, 2015: 35). Bu gibi durumlarda YEM kullanılması araştırmacıya bütün ilişkileri tek bir defada test edebilme imkânı sağlamaktadır (Şahin ve Kartal,

2011: 114). Bu nedenle, çalışma kapsamında oluşturulan modelde tüm ilişkilerin aynı anda test edilebilmesi için YEM kullanılmasına karar verilmiştir.

YEM kullanımına karar verildikten sonra, kovaryans temelli YEM (KT-YEM) mi yoksa varyans temelli kısmi en küçük kareler YEM (KEKK-YEM/PLS-SEM) mi kullanılacağının belirlenmesi gerekmektedir. Genel olarak KT-YEM öncelikle teorileri doğrulamak ya da reddetmek için kullanılırken, KEKK-YEM ise daha çok keşif araştırmalarında kullanılmakta ve modeli incelerken bağımlı değişkenlerdeki varyansı açıklamaya odaklanmaktadır (Hair vd., 2017: 4). Bu sayede katı varsayımlı kovaryans temelli yöntemlerin aksine, varyans temelli KEKK-YEM yöntemi gizil değişkenlerin açıklanan varyansını maksimize etmeye odaklanmaktadır (Şahinoğlu ve Yakut, 2019: 9). Son yıllarda sosyal bilimler araştırmalarının tüm alanlarında ve özellikle de işletme alanında kullanımı önemli ölçüde artan KEKK-YEM yöntemi, karmaşık ya da çok sayıda göstergeye sahip modeller için ölçüm modellerini ve yapısal ilişkileri incelemenin yanı sıra, KT-YEM uygulandığında mümkün olmayan çözümler elde etmek için de kullanılabilen bir yöntemdir (Hair vd., 2019: 759). Ayrıca, KT-YEM'de yaşanan model tanımlama sorunları da KEKK-YEM'in kullanılması için önemli bir tercih sebebidir (Jarvis vd., 2003). Yukarıda sayılan sebepler göz önünde bulundurularak araştırma modelinin test edilmesinde KEKK-YEM (PLS-SEM) yönteminden faydalanılmasına karar verilmiştir.

Bu doğrultuda ölçme modeline KEKK-YEM yöntemi uygulanarak modelin yakınsama ve ıraksama geçerlikleri değerlendirilmiş, sonrasında ise doğrudan ve dolaylı etkiler ile yapısal model test edilmiştir. Bu amaçla ilk olarak, literatürden faydalanarak yakınsama ve ıraksama geçerliği için kullanılacak kesim değerleri belirlenmiştir.

Modelin yakınsama geçerliği için "faktör yükü, Cronbach's alfa, rho_A, yapısal güvenirlik (CR), ortalama açıklanan varyans (OAV/AVE) ve varyans büyütme faktörü (VIF) değerlerinin kullanılmasına karar verilmiştir. Ölçme modelinde yer alan değişkenlere ait faktör yükleri için kesim noktası 708 olarak seçilirken, Cronbach's alpha ve yapısal güvenirlik için "0,70", OAV için ise "0,50" olarak belirlenmiştir (Bagozzi and Yi, 1988: 82; Hulland, 1999: 198; Hair vd., 2017: 113). Varyans temelli yapısal eşitlik modellerinde rho_A değeri için kabul edilen "0,70" ve üzerindeki kesme değeri de aynı şekilde uygulanmıştır (Dijkstra ve Henseler, 2015). Varyans büyütme faktörü (VIF) değerleri için ise 5'in altındaki değerler tercih edilebilmekle birlikte (Hair vd., 2019: 759), çalışma kapsamında yine ilgili literatürde kabul gören

10’dan küçük değerler geçerli kabul edilmiştir (Büyüköztürk, 2020: 103: Komlos, 2020: 4).

Modelin ıraksama (ayırt edicilik) geçerliği için ise Fornell ve Larcker (1981) kriteri ile Heterotrait-monotrait ratio (HTMT) yöntemleri kullanılmıştır. Fornell ve Larcker kriteri doğrultusunda her bir gizli yapının AVE'sinin, yapının diğer herhangi bir gizli yapıyla en yüksek kare korelasyonundan daha yüksek olması ve bir göstergenin yüklemelerinin, tüm çapraz yüklemelerinden daha yüksek olması kuralı uygulanmıştır (Hair vd., 2011: 145). HTMT için ise, kesim değeri olarak önerilen “0,90”ın altındaki değerler kriter geçerliliği için tercih edilmiştir (Henseler vd., 2015: 124).

Verilerin analizi sırasında betimsel istatistikler, farklılık analizleri (t-testi, ANOVA) ve Pearson korelasyon analizlerinin gerçekleştirilmesinde SPSS 22.0, ölçeklerin yapı geçerliklerinin test edilmesinde AMOS 24 ve varyans temelli yapısal eşitlik modelinin test edilmesinde ise SmartPLS 3 programlarından yararlanılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

4.1. BETİMSEL İSTATİSTİKLER VE FARKLILIK ANALİZLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmanın katılımcılarını oluşturan 1207 akademisyenin kişisel ve kurumsal bilgilerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları Tablo 22'de görülmektedir.

Tablo 22: Akademisyenlerin Kişisel ve Kurumsal Bilgileri

Cinsiyet	**Erkek**			**Kadın**	
	665 (55,1%)			542 (44,9%)	
Akademik Unvan	**Profesör**	**Doçent**	**Dr. Öğr Üyesi**	**Araş Gör**	**Öğr Gör**
	427 (35,4%)	202 (16,7%)	238 (19,7%)	196 (16,2%)	144 (11,9%)
Görev Süresi	**0-10 Yıl**	**11-20 Yıl**		**21-30 Yıl**	**31 Yıl ve Üstü**
	402 (33,3%)	317 (26,3%)		336 (27,8%)	152 (12,6%)
Akademik Disiplini / Uzmanlık Alanı	**Eğitim Bilimleri**	**Fen Bilimleri ve Matematik**		**Filoloji**	**Güzel Sanatlar**
	97 (8,0%)	104 (8,6%)		26 (2,2%)	43 (3,6%)
	Hukuk	**İlahiyat**		**Mimarlık Planlama ve Tasarım**	**Mühendislik**
	15 (1,2%)	10 (0,8%)		39 (3,2%)	267 (22,1%)
	Sağlık Bilimleri	**Sosyal Beşerî ve İdari Bilimler**		**Ziraat Orman ve Su Ürünleri**	**Spor Bilimleri**
	249 (20,6%)	249 (20,6%)		79 (6,5%)	29 (2,4%)
Yönetim Görevi	**Bulunmuyor**	**Kurum Düzeyi**		**Bölüm Düzeyi**	**Diğer**
	796 (65,9%)	150 (12,4%)		246 (20,4%)	15 (1,2%)
Girişimcilik Faaliyetleri	**Bulunmuyor**	**Bulunuyor**		**Lisans / Patent Başvurusu**	**Lisans / Patent Alma**
	662 (54,8%)	545 (45,2%)		159	90
	Üniversite Dışı Danışmanlık Faaliyetleri			**Teknokent / TEKMER / TTO'da Kurulan / Ortak Olunan Şirket(ler)**	**Diğer**
	341			121	80
Üniversite 2020 GYÜE Sıralama Grubu	**İlk 10**	**11-20 Arası**	**21-30 Arası**	**31-40 Arası**	**41-50 Arası**
	110 (9,1%)	411 (34,1%)	286 (23,7%)	168 (13,9%)	232 (19,2%)
Üniversite Türü	**Devlet Üniversitesi**			**Vakıf Üniversitesi**	
	1056 (87,5%)			151 (12,5%)	

N=1207

Tablo 22'de görüldüğü üzere araştırmaya katılan akademisyenlerin çoğunluğunun erkek olduğu (55,1%), fakat cinsiyet dağılımı açısından çok büyük bir farkın bulunmadığı söylenebilir. Akademik unvanlar incelendiğinde, katılımcıların

yaklaşık üçte birinin (35,4%) profesör unvanına sahip olduğu görülmüştür. Doçent (16,7%), doktor öğretim üyesi (19,7%), araştırma görevlisi (16,2%) ve öğretim görevlisi (11,9%) unvanına sahip olanların ise birbirlerine yakın oranlara sahip olduğu görülmektedir. Katılımcıların görev süreleri incelendiğinde, en fazla katılımın 0-10 yıl arası (33,3%) akademisyenlerden oluştuğu, 11-20 yıl (26,3%) ve 21-30 yıl (27,8%) arası görev süresi bulunanların birbirine yakın oranda olduğu ve 31 yıl ve üstü (12,6%) görev süresine sahip olanların ise en az orana sahip olduğu görülmektedir. Katılımcıların akademik disiplinleri / uzmanlık alanları incelendiğinde ise; YÖK'ün belirlediği 12 temel alan içinden mühendislik (22,1%), sağlık bilimleri (20,6%) ve sosyal beşerî ve idari bilimler (20,6%) alanlarının toplam katılımın üçte ikisine yakınını (63,3%) oluşturduğu görülmektedir. Eğitim bilimleri (8,0%), fen bilimleri (8,6%) ve ziraat orman ve su ürünleri (6,5%) alanlarından katılımların birbirine yakın düzeyde olduğu görülürken; filoloji (2,2%), güzel sanatlar (3,6%), hukuk (1,2%), ilahiyat (0,8%), mimarlık planlama ve tasarım (3,2%) ve spor bilimleri (2,4%) alanlarından katılımların ise oldukça az olduğu görülmektedir. Yönetim görevi durumları incelendiğinde ise, katılımcıların yaklaşık üçte ikisinin (65,9%) herhangi bir yönetim görevinin bulunmadığı, yönetim görevi bulunanların çoğunun bölüm düzeyi yönetim görevi (20,4%) bulunduğu, kurum düzeyi yönetim görevi bulunanların (12,4%) ikinci sırada geldiği, diğer yönetim görevi bulunanların (1,2%) ise son derece az olduğu görülmüştür. Katılımcıların girişimcilik faaliyetleri incelendiğinde yarıdan fazlasının (54,8%) herhangi bir girişimcilik faaliyetinde bulunmadığı, bir ya da birden fazla girişimcilik faaliyetinde bulunanların da düşük bir oranda olmadığı (%45,2) görülmüştür. Girişimcilik faaliyetlerinde bulunanların ise en fazla üniversite dışı danışmanlık faaliyetleri yürüttüğü (341 kişi), lisans/patent başvurusunda bulunanların (159 kişi) ikinci sırada olduğu, Teknokent / TEKMER / TTO'da kurulan / ortak olunan şirket(ler) seçeneğini işaretleyenlerin (121 kişi) üçüncü sırada olduğu, sonrasında ise lisans patent alma (90 kişi) ve diğer faaliyetlerde bulunanların (80 kişi) geldiği görülmektedir. Katılımcıların üniversiteleri incelendiğinde büyük çoğunluğunun devlet üniversitelerinden (87,5%) olduğu, vakıf üniversitelerinden katılanların oranının (12,5%) daha düşük olduğu görülmektedir. Ayrıca katılımcılar üniversitelerinin 2020 yılı GYÜE sıralamalarına göre incelendiğinde, katılımın yaklaşık üçte birinin 11-20'nci sıra arasındaki üniversitelerden (34,1%) olduğu, ikinci sırada 21-30'uncu sıra arasındakilerin (23,7%) geldiği, üçüncü sırada 41-50'nci sıra

arası (19,2%), dördüncü olarak 31-40'ıncı sıra arası (13,9%) olanların ve ilk 10 sırada yer alanların (9,1%) ise en düşük orana sahip olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan akademisyenlerin Algılanan Örgütsel Destek, Üniversite Girişimcilik Ortamı ve Üniversite Girişimcilik Yönelimi algılarına yönelik hesaplanan ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 4.2'de verilmiştir.

Tablo 23: Akademisyenlerin Örgütsel Destek, Üniversite Girişimcilik Ortamı ve Yönelimi Algılarına İlişkin Bulgular

Değişkenler	*N*	$\overline{X}$ *	*SS*
Girişimcilik Ortamı	1207	4,65	1,33
Girişimcilik Yönelimi	1207	4,93	1,25
Araştırma Mobilitesi	1207	5,19	1,27
Kalıplaşmama	1207	4,89	1,27
Sanayi İş Birliği	1207	4,94	1,30
Üniversite Politikaları	1207	4,68	1,46
Algılanan Örgütsel Destek	1207	4,55	1,50
Pozitif Algılanan Örgütsel Destek	1207	4,57	1,53
Negatif Algılanan Örgütsel Destek	1207	3,46	1,65

*1,00-1,86 = Çok Düşük; 1,87-2,71 = Düşük; 2,72-3,57 = Kısmen Düşük; 3,58-4,43 = Ne Düşük / Ne Yüksek; 4,44-5,29 = Kısmen Yüksek; 5,30-6,14 = Yüksek; 6,15-7,00 = Çok Yüksek

Tablo 23'teki değerler incelendiğinde tüm boyut ve alt boyutlara ait ortalama değerlerin orta noktanın üzerinde olduğu görülmüştür. Girişimcilik Ortamı ($\overline{X}$=4,64; *SS*=1,33), Girişimcilik Yönelimi ($\overline{X}$=4,93; *SS*=1,25), Araştırma Mobilitesi ($\overline{X}$=5,19; *SS*=1,27), Kalıplaşmama ($\overline{X}$=4,89; *SS*=1,27), Sanayi İş Birliği ($\overline{X}$=4,94; *SS*=1,30), Üniversite Politikaları ($\overline{X}$=4,68; *SS*=1,46), Algılanan Örgütsel Destek ($\overline{X}$=4,55; *SS*=1,50) ve Pozitif Algılanan Örgütsel Destek ($\overline{X}$=4,57; *SS*=1,53) boyut ve alt boyutlarının "Kısmen Yüksek" seviyede olduğu; Negatif Algılanan Örgütsel Destek ($\overline{X}$=3,46; *SS*=1,65) alt boyutunun kısmen düşük seviyede olduğu görülmüştür.

Akademisyenlerin cinsiyetlerine göre araştırma değişkenlerine yönelik algılarında anlamlı bir farklılık olup olmadığını ortaya koymak için bağımsız örneklem t testi gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen analiz sonucunda ortaya çıkan gruplar arası farklılıklar Tablo 24'te görülmektedir.

Tablo 24: Akademisyenlerin Cinsiyetlerine Göre Analiz Sonuçları (t-Testi)

Değişkenler	Cinsiyet	*N*	$\overline{X}$	*SS*	t	df	p *	Fark
Girişimcilik Ortamı	1-Erkek	665	4,53	1,42	-3,33	1182	0,00*	1<2
	2-Kadın	542	4,80	1,33				
Girişimcilik Yönelimi	1-Erkek	665	4,82	1,34	-3,51	1188	0,00*	1<2
	2-Kadın	542	5,08	1,22				
Araştırma Mobilitesi	1-Erkek	665	5,05	1,37	-4,16	1190	0,00*	1<2
	2-Kadın	542	5,37	1,25				
Kalıplaşmama	1-Erkek	665	4,78	1,34	-3,31	1185	0,00*	1<2
	2-Kadın	542	5,02	1,25				
Sanayi İş Birliği	1-Erkek	665	4,85	1,40	-2,81	1187	0,00*	1<2
	2-Kadın	542	5,06	1,29				
Üniversite Politikaları	1-Erkek	665	4,56	1,59	-3,20	1181	0,00*	1<2
	2-Kadın	542	4,84	1,49				
Algılanan Örgütsel Destek	1-Erkek	665	4,55	1,56	-0,07	1205	0,94	
	2-Kadın	542	4,56	1,58				
Pozitif Algılanan Örgütsel Destek	1-Erkek	665	4,53	1,62	-1,13	1205	0,25	
	2-Kadın	542	4,63	1,62				
Negatif Algılanan Örgütsel Destek	1-Erkek	665	3,43	1,69	-0,95	1205	0,35	
	2-Kadın	542	3,52	1,71				

***p<0,01**

Tablo 24'teki sonuçlara göre akademisyenlerin cinsiyetlerine göre Girişimcilik Ortamı [t(1182)=-3,33; p<0,01], Girişimcilik Yönelimi [t(1188)=-3,51; p<0,01], Araştırma Mobilitesi [t(1190)=-4,16; p<0,01], Kalıplaşmama [t(1185)=-3,31; p<0,01], Sanayi İş Birliği [t(1187)=-2,81; p<0,01] ve Üniversite Politikaları [t(1181)= -3,20; p<0,01] değişkenleri anlamlı farklılık göstermektedir.

Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığına yönelik gerçekleştirilen inceleme sonucunda, kadınların erkeklere göre Girişimcilik Ortamı, Girişimcilik Yönelimi, Araştırma Mobilitesi, Kalıplaşmama, Sanayi İş Birliği ve Üniversite Politikaları değişkenlerine yönelik algı seviyelerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

Akademisyenlerin akademik unvanlarına göre araştırma değişkenlerine yönelik algılarında anlamlı bir farklılık olup olmadığını ortaya koymak için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen analiz neticesinde akademisyenlerin akademik unvanlarına göre Üniversite Politikaları dışında hiçbir değişkende anlamlı bir farka rastlanmamıştır (Üniversite Politikaları değişkeni ANOVA testinde anlamlı gözükmekle birlikte, gerçekleştirilen Post-Hoc testleri sonucunda gruplar arasında anlamlı bir fark görülmemiştir). Analize ilişkin sonuçlar Tablo 25'te gösterilmiştir.

Tablo 25: Akademisyenlerin Akademik Unvanlarına Göre Analiz Sonuçları (ANOVA)

Değişkenler	Unvan	*N*	$\overline{X}$	*SS*	df	F	p *	Fark
Girişimcilik Ortamı	1-Profesör	427	4,58	1,36	4	2,13	0,08	
	2- Doçent	202	4,69	1,42	1202			
	3- Dr. Öğr Üyesi	238	4,75	1,35				
	4- Araş. Gör.	196	4,49	1,43				
	5- Öğr. Gör.	144	4,86	1,37				
Girişimcilik Yönelimi	1-Profesör	427	4,88	1,27	4	1,12	0,35	
	2- Doçent	202	4,98	1,42	1202			
	3- Dr. Öğr Üyesi	238	5,00	1,15				
	4- Araş. Gör.	196	4,82	1,34				
	5- Öğr. Gör.	144	5,06	1,33				
Araştırma Mobilitesi	1-Profesör	427	5,18	1,31	4	0,41	0,80	
	2- Doçent	202	5,23	1,47	1202			
	3- Dr. Öğr Üyesi	238	5,25	1,14				
	4- Araş. Gör.	196	5,10	1,39				
	5- Öğr. Gör.	144	5,23	1,38				
Kalıplaşmama	1-Profesör	427	4,86	1,26	4	0,59	0,67	
	2- Doçent	202	4,90	1,44	1202			
	3- Dr. Öğr Üyesi	238	4,94	1,18				
	4- Araş. Gör.	196	4,79	1,36				
	5- Öğr. Gör.	144	4,98	1,37				
Sanayi İş Birliği	1-Profesör	427	4,87	1,37	4	1,61	0,17	
	2- Doçent	202	5,00	1,43	1202			
	3- Dr. Öğr Üyesi	238	5,03	1,20				
	4- Araş. Gör.	196	4,83	1,39				
	5- Öğr. Gör.	144	5,11	1,34				
Üniversite Politikaları	1-Profesör	427	4,57	1,51	4	2,78	0,03*	
	2- Doçent	202	4,82	1,62	1202			
	3- Dr. Öğr Üyesi	238	4,78	1,47				
	4- Araş. Gör.	196	4,49	1,60				
	5- Öğr. Gör.	144	4,93	1,59				
Algılanan Örgütsel Destek	1-Profesör	427	4,54	1,54	4	0,61	0,66	
	2- Doçent	202	4,61	1,59	1202			
	3- Dr. Öğr Üyesi	238	4,62	1,49				
	4- Araş. Gör.	196	4,41	1,63				
	5- Öğr. Gör.	144	4,60	1,68				
Pozitif Algılanan Örgütsel Destek	1-Profesör	427	4,56	1,57	4	0,85	0,50	
	2- Doçent	202	4,61	1,67	1202			
	3- Dr. Öğr Üyesi	238	4,63	1,54				
	4- Araş. Gör.	196	4,41	1,72				
	5- Öğr. Gör.	144	4,71	1,69				
Negatif Algılanan Örgütsel Destek	1-Profesör	427	3,48	1,68	4	0,51	0,73	
	2- Doçent	202	3,40	1,71	1202			
	3- Dr. Öğr Üyesi	238	3,38	1,63				
	4- Araş. Gör.	196	3,59	1,68				
	5- Öğr. Gör.	144	3,51	1,84				

***p<0,05**

Akademisyenlerin görev sürelerine göre araştırma değişkenlerine yönelik algılarında anlamlı bir farklılık olup olmadığını ortaya koymak için tek yönlü varyans

analizi (ANOVA) testi gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen analiz sonucunda ortaya çıkan gruplar arası farklılıklar Tablo 26'da görülmektedir.

Tablo 26: Akademisyenlerin Görev Süresine Göre Analiz Sonuçları (ANOVA)

Değişkenler	Görev Süresi	*N*	$\overline{X}$	*SS*	df	F	p *	Fark
Girişimcilik Ortamı	1) 0-10 Yıl	402	4,73	1,36	3	1,36	0,26	
	2) 11-20 Yıl	317	4,66	1,47	1203			
	3) 21-30 Yıl	336	4,53	1,38				
	4) 31 Yıl ve Üstü	152	4,68	1,27				
Girişimcilik Yönelimi (Games-Howell)	1) 0-10 Yıl	402	4,98	1,26	3	2,79	0,04*	3<4
	2) 11-20 Yıl	317	4,91	1,36	1203			
	3) 21-30 Yıl	336	4,80	1,33				
	4) 31 Yıl ve Üstü	152	5,14	1,11				
Araştırma Mobilitesi (Games-Howell)	1) 0-10 Yıl	402	5,24	1,28	3	2,73	0,04*	2<4
	2) 11-20 Yıl	317	5,13	1,39	1203			3<4
	3) 21-30 Yıl	336	5,09	1,40				
	4) 31 Yıl ve Üstü	152	5,43	1,10				
Kalıplaşmama (Games-Howell)	1) 0-10 Yıl	402	4,93	1,27	3	2,66	0,05	
	2) 11-20 Yıl	317	4,86	1,37	1203			
	3) 21-30 Yıl	336	4,76	1,36				
	4) 31 Yıl ve Üstü	152	5,10	1,11				
Sanayi İş Birliği	1) 0-10 Yıl	402	4,97	1,33	3	2,49	0,06	
	2) 11-20 Yıl	317	4,95	1,41	1203			
	3) 21-30 Yıl	336	4,80	1,37				
	4) 31 Yıl ve Üstü	152	5,15	1,23				
Üniversite Politikaları (Games-Howell)	1) 0-10 Yıl	402	4,78	1,53	3	2,71	0,04*	3<4
	2) 11-20 Yıl	317	4,68	1,65	1203			
	3) 21-30 Yıl	336	4,50	1,54				
	4) 31 Yıl ve Üstü	152	4,84	1,36				
Algılanan Örgütsel Destek (Tukey HSD)	1) 0-10 Yıl	402	4,69	1,55	3	3,05	0,03*	3<1
	2) 11-20 Yıl	317	4,49	1,61	1203			
	3) 21-30 Yıl	336	4,38	1,59				
	4) 31 Yıl ve Üstü	152	4,70	1,46				
Pozitif Algılanan Örgütsel Destek (Games-Howell)	1) 0-10 Yıl	402	4,70	1,63	3	3,14	0,02*	3<4
	2) 11-20 Yıl	317	4,50	1,68	1203			
	3) 21-30 Yıl	336	4,40	1,62				
	4) 31 Yıl ve Üstü	152	4,77	1,43				
Negatif Algılanan Örgütsel Destek (Tukey HSD)	1) 0-10 Yıl	402	3,32	1,65	3	2,47	0,06	
	2) 11-20 Yıl	317	3,52	1,71	1203			
	3) 21-30 Yıl	336	3,64	1,75				
	4) 31 Yıl ve Üstü	152	3,38	1,65				

***p<0,05**

Tablo 26'daki sonuçlara göre akademisyenlerin görev sürelerine göre Girişimcilik Yönelimi [F(3,1203)=2,79; p<0,05], Araştırma Mobilitesi [F(3,1203)=2,73; p<0,05], Üniversite Politikaları [F(3,1203)=2,71; p<0,05],

Algılanan Örgütsel Destek [F(3,1203)=3,05; p<0,05] ve Pozitif Algılanan Örgütsel Destek [F(3,1203)=3,14; p<0,05] değişkenleri anlamlı farklılık göstermektedir.

Girişimcilik Yönelimine yönelik algıların hangi gruplar arasında farklılaştığını bulmak için gerçekleştirilen Games-Howell testi sonucunda 31 yıl ve üstü görev süresi ile 21-30 yıl arası görev süresi arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiş; 31 yıl ve üstü görev süresi olanların Girişimcilik Yönelimine yönelik algılarının 21-30 yıl arası görev süresi olanlardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

Araştırma Mobilitesine yönelik algıların hangi gruplar arasında farklılaştığını bulmak için gerçekleştirilen Games-Howell testi sonucunda, 31 yıl ve üstü görev süresi ile 11-20 yıl ve 21-30 yıl arası görev süresi arasında anlamlı farklılık olduğu bulunmuş; 31 yıl ve üstü görev süresi olanların Araştırma Mobilitesine yönelik algılarının 11-20 ve 21-30 yıl arası görev süresi olanlardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

Üniversite Politikalarına yönelik algıların hangi gruplar arasında farklılaştığını bulmak için gerçekleştirilen Games-Howell testi sonucunda 31 yıl ve üstü görev süresi ile 21-30 yıl arası görev süresi arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiş; 31 yıl ve üstü görev süresi olanların Üniversite Politikalarına yönelik algılarının 21-30 yıl arası görev süresi olanlardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

Algılanan Örgütsel Desteğe yönelik algıların hangi gruplar arasında farklılaştığını bulmak için gerçekleştirilen Tukey HSD testi sonucunda 0-10 yıl arası görev süresi ile 21-30 yıl arası görev süresi arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiş; 0-10 yıl arası görev süresi olanların Algılanan Örgütsel Desteğe yönelik algılarının 21-30 yıl arası görev süresi olanlardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

Pozitif Algılanan Örgütsel Desteğe yönelik algıların hangi gruplar arasında farklılaştığını bulmak için gerçekleştirilen Games-Howell testi sonucunda, 31 yıl ve üstü görev süresi ile 21-30 yıl arası görev süresi arasında anlamlı farklılık bulunmuş; 31 yıl ve üstü görev süresi olanların Pozitif Algılanan Örgütsel Desteğe yönelik algılarının 21-30 yıl arası görev süresi olanlardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

Negatif Algılanan Örgütsel Desteğe yönelik algıların hangi gruplar arasında farklılaştığını bulmak için gerçekleştirilen Tukey HSD testi sonucunda 0-10 yıl arası görev süresi ile 21-30 yıl arası görev süresi arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiş; 21-30 yıl arası görev süresi olanların Negatif Algılanan Örgütsel Desteğe yönelik algılarının 0-10 yıl arası görev süresi olanlardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

Akademisyenlerin akademik disiplinlerine göre araştırma değişkenlerine yönelik algılarında anlamlı bir farklılık olup olmadığını ortaya koymak için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen analiz sonucunda ortaya çıkan gruplar arası farklılıklar Tablo 27'de görülmektedir.

Tablo 27: Akademisyenlerin Akademik Disiplinlerine Göre Analiz Sonuçları (ANOVA)

Değişkenler	Akademik Disiplin	*N*	$\overline{X}$	*SS*	df	F	p *	Fark
Girişimcilik Ortamı	1) Mühendislik	267	4,56	1,35	3	0,53	0,67	
	2) Sağlık Bilimleri	249	4,66	1,49	1203			
	3) Sos. Beş. ve İd. Bil.	249	4,71	1,39				
	4) Diğer	442	4,66	1,34				
Girişimcilik Yönelimi	1) Mühendislik	267	5,03	1,23	3	0,88	0,45	
	2) Sağlık Bilimleri	249	4,85	1,41	1203			
	3) Sos. Beş. ve İd. Bil.	249	4,92	1,27				
	4) Diğer	442	4,93	1,27				
Araştırma Mobilitesi	1) Mühendislik	267	5,25	1,25	3	0,30	0,82	
	2) Sağlık Bilimleri	249	5,20	1,42	1203			
	3) Sos. Beş. ve İd. Bil.	249	5,15	1,29				
	4) Diğer	442	5,18	1,34				
Kalıplaşmama	1) Mühendislik	267	4,97	1,26	3	0,71	0,55	
	2) Sağlık Bilimleri	249	4,80	1,43	1203			
	3) Sos. Beş. ve İd. Bil.	249	4,88	1,28				
	4) Diğer	442	4,89	1,28				
Sanayi İş Birliği (Tukey HSD)	1) Mühendislik	267	5,16	1,30	3	3,66	0,01*	2<1
	2) Sağlık Bilimleri	249	4,77	1,47	1203			
	3) Sos. Beş. ve İd. Bil.	249	4,93	1,33				
	4) Diğer	442	4,92	1,31				
Üniversite Politikaları	1) Mühendislik	267	4,70	1,46	3	0,51	0,99	
	2) Sağlık Bilimleri	249	4,65	1,66	1203			
	3) Sos. Beş. ve İd. Bil.	249	4,70	1,58				
	4) Diğer	442	4,68	1,53				
Algılanan Örgütsel Destek	1) Mühendislik	267	4,61	1,53	3	0,22	0,88	
	2) Sağlık Bilimleri	249	4,55	1,62	1203			
	3) Sos. Beş. ve İd. Bil.	249	4,50	1,62				
	4) Diğer	442	4,56	1,55				
Pozitif Algılanan Örgütsel Destek	1) Mühendislik	267	4,63	1,54	3	0,47	0,70	
	2) Sağlık Bilimleri	249	4,57	1,66	1203			
	3) Sos. Beş. ve İd. Bil.	249	4,47	1,71				
	4) Diğer	442	4,60	1,60				
Negatif Algılanan Örgütsel Destek	1) Mühendislik	267	3,42	1,67	3	0,10	0,96	
	2) Sağlık Bilimleri	249	3,48	1,73	1203			
	3) Sos. Beş. ve İd. Bil.	249	3,48	1,72				
	4) Diğer	442	3,48	1,69				

***p<0,05**

Bu sonuçlara göre akademisyenlerin akademik disiplinlerine göre sadece Sanayi İş Birliği [F(3,1203)=3,66; p<0,05] değişkeni anlamlı farklılık göstermektedir.

Sanayi İş Birliğine yönelik algıların hangi gruplar arasında farklılaştığını bulmak için gerçekleştirilen Tukey HSD testi sonucunda mühendislik alanı ile sağlık bilimleri alanı arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiş; mühendislik alanından olanların Sanayi İş Birliğine yönelik algılarının sağlık bilimleri alanından olanlardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

Akademisyenlerin yönetim görevi durumlarına göre araştırma değişkenlerine yönelik algılarında anlamlı bir farklılık olup olmadığını ortaya koymak için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen analiz sonucunda ortaya çıkan gruplar arası farklılıklar Tablo 28'de görülmektedir.

Tablo 28: Akademisyenlerin Yönetim Görevi Durumlarına Göre Analiz Sonuçları (ANOVA)

Değişkenler	Yönetim Görevi	*N*	$\overline{X}$	*SS*	df	F	p *	Fark
Girişimcilik Ortamı (Games-Howell)	1) Bulunmuyor	796	4,58	1,39	2	6,57	0,00*	1<2
	2) Kurum Düzeyi	150	5,02	1,17	1189			3<2
	3) Bölüm Düzeyi	246	4,66	1,44				
Girişimcilik Yönelimi (Games-Howell)	1) Bulunmuyor	796	4,87	1,31	2	8,08	0,00*	1<2
	2) Kurum Düzeyi	150	5,33	1,06	1189			3<2
	3) Bölüm Düzeyi	246	4,89	1,30				
Araştırma Mobilitesi (Games-Howell)	1) Bulunmuyor	796	5,14	1,35	2	5,94	0,00*	1<2
	2) Kurum Düzeyi	150	5,54	1,10	1189			3<2
	3) Bölüm Düzeyi	246	5,19	1,30				
Kalıplaşmama (Games-Howell)	1) Bulunmuyor	796	4,82	1,33	2	8,76	0,00*	1<2
	2) Kurum Düzeyi	150	5,30	1,07	1189			3<2
	3) Bölüm Düzeyi	246	4,86	1,31				
Sanayi İş Birliği (Games-Howell)	1) Bulunmuyor	796	4,90	1,37	2	5,66	0,00*	1<2
	2) Kurum Düzeyi	150	5,29	1,10	1189			3<2
	3) Bölüm Düzeyi	246	4,88	1,38				
Üniversite Politikaları (Games-Howell)	1) Bulunmuyor	796	4,62	1,57	2	9,06	0,00*	1<2
	2) Kurum Düzeyi	150	5,18	1,29	1189			3<2
	3) Bölüm Düzeyi	246	4,60	1,56				
Algılanan Örgütsel Destek (Games-Howell)	1) Bulunmuyor	796	4,49	1,59	2	9,81	0,00*	1<2
	2) Kurum Düzeyi	150	5,08	1,26	1189			3<2
	3) Bölüm Düzeyi	246	4,45	1,62				
Pozitif Algılanan Örgütsel Destek (Games-Howell)	1) Bulunmuyor	796	4,53	1,63	2	7,70	0,00**	1<2
	2) Kurum Düzeyi	150	5,06	1,29	1189			3<2
	3) Bölüm Düzeyi	246	4,46	1,71				
Negatif Algılanan Örgütsel Destek (Games-Howell)	1) Bulunmuyor	796	3,55	1,72	2	9,96	0,00*	2<1
	2) Kurum Düzeyi	150	2,89	1,42	1189			2<3
	3) Bölüm Düzeyi	246	3,55	1,72				

***p<0,01**

Tablo 28'de akademisyenlerin yönetim görevi durumlarına göre; Girişimcilik Ortamı [F(2,1189)=6,57; p<0,01], Girişimcilik Yönelimi [F(2,1189)=8,08; p<0,01], Araştırma Mobilitesi [F(2,1189)=5,94; p<0,01], Kalıplaşmama [F(2,1189)=8,76; p<0,01], Sanayi İş Birliği [F(2,1189)=5,66; p<0,01], Üniversite Politikaları [F(2,1189)=9,06; p<0,01], Algılanan Örgütsel Destek [F(2,1189)=9,81; p<0,01], Pozitif Algılanan Örgütsel Destek [F(2,1189)=7,70; p<0,01] ve Negatif Algılanan Örgütsel Destek [F(2,1189)=9,96; p<0,01] değişkenleri anlamlı farklılık göstermektedir.

Akademisyenlerin Girişimcilik Ortamı, Girişimcilik Yönelimi, Araştırma Mobilitesi, Kalıplaşmama, Sanayi İş Birliği, Üniversite Politikaları, Algılanan Örgütsel Destek ve Pozitif Algılanan Örgütsel Destek ve Negatif Algılanan Örgütsel Desteğe yönelik algılarının hangi gruplar arasında farklılaştığını bulmak için gerçekleştirilen Games-Howell testleri sonucunda, tüm değişkenler için kurum düzeyi yönetim görevi bulunanlar ile yönetim görevi bulunmayanlar ve bölüm düzeyi yönetim görevi bulunanlar arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Kurum düzeyi yönetim görevi bulunanların Negatif Algılanan Örgütsel Destek dışında diğer tüm değişkenlere yönelik algılarının yönetim görevi bulunmayanlar ve bölüm düzeyi yönetim görevi bulunanlardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Negatif Algılanan Örgütsel Destek için ise yönetim görevi bulunmayanlar ve bölüm düzeyi yönetim görevi bulunanların algılarının, kurum düzeyi yönetim görevi bulunanlardan daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Akademisyenlerin girişimcilik faaliyetinde bulunmalarına göre araştırma değişkenlerine yönelik algılarında anlamlı bir farklılık olup olmadığını ortaya koymak için bağımsız örneklem t-testi gerçekleştirilmiştir.

Gerçekleştirilen analiz neticesinde akademisyenlerin akademik unvanlarına göre hiçbir değişkende anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Analize ilişkin sonuçlar Tablo 29'da gösterilmiştir.

Tablo 29: Akademisyenlerin Girişimcilik Faaliyetinde Bulunmaya Göre Analiz Sonuçları (t-Testi)

Değişkenler	Girişimcilik Faaliyetinde Bulunma	*N*	$\overline{X}$	*SS*	t	df	p *	Fark
Girişimcilik Ortamı	1-Bulunuyor	545	4,64	1,47	-0,21	1104	0,83	
	2-Bulunmuyor	662	4,66	1,31				
Girişimcilik Yönelimi	1-Bulunuyor	545	4,92	1,38	-0,25	1094	0,80	
	2-Bulunmuyor	662	4,94	1,22				
Araştırma Mobilitesi	1-Bulunuyor	545	5,19	1,40	-0,16	1205	0,87	
	2-Bulunmuyor	662	5,20	1,27				
Kalıplaşmama	1-Bulunuyor	545	4,86	1,39	-0,58	1096	0,57	
	2-Bulunmuyor	662	4,91	1,23				
Sanayi İş Birliği	1-Bulunuyor	545	4,96	1,43	0,31	1107	0,76	
	2-Bulunmuyor	662	4,93	1,29				
Üniversite Politikaları	1-Bulunuyor	545	4,66	1,65	-0,48	1095	0,64	
	2-Bulunmuyor	662	4,70	1,46				
Algılanan Örgütsel Destek	1-Bulunuyor	545	4,57	1,63	0,39	1124	0,70	
	2-Bulunmuyor	662	4,54	1,52				
Pozitif Algılanan Örgütsel Destek	1-Bulunuyor	545	4,55	1,69	-0,39	1122	0,70	
	2-Bulunmuyor	662	4,59	1,56				
Negatif Algılanan Örgütsel Destek	1-Bulunuyor	545	3,41	1,74	-1,09	1138	0,28	
	2-Bulunmuyor	662	3,52	1,66				

***p<0,05**

Akademisyenlerin görev yaptıkları üniversite türüne göre araştırma değişkenlerine yönelik algılarında anlamlı bir farklılık olup olmadığını ortaya koymak için bağımsız örneklem t testi gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen analiz sonucunda ortaya çıkan gruplar arası farklılıklar Tablo 30'da yer almaktadır.

Tablo 30'daki sonuçlara göre akademisyenlerin görev yaptıkları üniversite türüne göre Girişimcilik Ortamı [t(236)=-8,81; p<0,01], Girişimcilik Yönelimi [t(249)=-8,11; p<0,01], Araştırma Mobilitesi [t(248)=-6,69; p<0,01], Kalıplaşmama [t(242)=-7,79; p<0,01], Sanayi İş Birliği [t(245)=-8,41; p<0,01], Üniversite Politikaları [t(223)=-6,34; p<0,01], Algılanan Örgütsel Destek [t(221)=-6,96; p<0,01], Pozitif Algılanan Örgütsel Destek [t(226)=-7,03; p<0,01] ve Negatif Algılanan Örgütsel Destek [t(215)=6,14; p<0,01] değişkenleri anlamlı farklılık göstermektedir.

Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığına yönelik gerçekleştirilen inceleme sonucunda, vakıf üniversitelerinde görev yapan akademisyenlerin devlet üniversitelerinde gören yapanlara göre Girişimcilik Ortamı, Girişimcilik Yönelimi, Araştırma Mobilitesi, Kalıplaşmama, Sanayi İş Birliği, Üniversite Politikaları, Algılanan Örgütsel Destek ve Pozitif Algılanan Örgütsel Destek değişkenlerine

yönelik algı seviyelerinin daha yüksek, Negatif Algılanan Örgütsel Destek değişkenine yönelik algı seviyelerinin ise daha düşük olduğu görülmüştür.

Tablo 30: Akademisyenlerin Görev Yaptıkları Üniversite Türüne Göre Analiz Sonuçları (t-Testi)

Değişkenler	Üniversite Türü	*N*	$\overline{X}$	*SS*	t	df	p *	Fark
Girişimcilik Ortamı	1-Devlet	1056	4,55	1,40	-8,81	236	0,00*	1<2
	2-Vakıf	151	5,38	1,03				
Girişimcilik Yönelimi	1-Devlet	1056	4,85	1,32	-8,11	249	0,00*	1<2
	2-Vakıf	151	5,53	0,91				
Araştırma Mobilitesi	1-Devlet	1056	5,12	1,36	-6,69	248	0,00*	1<2
	2-Vakıf	151	5,71	0,95				
Kalıplaşmama	1-Devlet	1056	4,80	1,33	-7,79	242	0,00*	1<2
	2-Vakıf	151	5,48	0,95				
Sanayi İş Birliği	1-Devlet	1056	4,85	1,37	-8,41	245	0,00*	1<2
	2-Vakıf	151	5,60	0,97				
Üniversite Politikaları	1-Devlet	1056	4,59	1,57	-6,34	223	0,00*	1<2
	2-Vakıf	151	5,31	1,25				
Algılanan Örgütsel Destek	1-Devlet	1056	4,45	1,58	-6,96	221	0,00*	1<2
	2-Vakıf	151	5,26	1,28				
Pozitif Algılanan Örgütsel Destek	1-Devlet	1056	4,47	1,64	-7,03	226	0,00*	1<2
	2-Vakıf	151	5,29	1,28				
Negatif Algılanan Örgütsel Destek	1-Devlet	1056	3,57	1,71	6,14	215	0,00*	2<1
	2-Vakıf	151	2,78	1,44				

***p<0,01**

Akademisyenlerin görev yaptıkları üniversitenin GYÜE Üniversite Sıralaması Grubuna göre araştırma değişkenlerine yönelik algılarında anlamlı bir farklılık olup olmadığını ortaya koymak için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen analiz sonucunda ortaya çıkan gruplar arası farklılıklar Tablo 31'de görülmektedir.

Tablo 31'deki sonuçlara göre akademisyenlerin üniversitelerinin GYÜE Üniversite Sıralaması Grubuna göre Girişimcilik Ortamı [F(4,1202)=6,55; p<0,01], Girişimcilik Yönelimi [F(4,1202)=12,96; p<0,01], Araştırma Mobilitesi [F(4,1202)=8,63; p<0,01], Kalıplaşmama [F(4,1202)=11,54; p<0,01], Sanayi İş Birliği [F(4,1202)=19,66; p<0,01], Üniversite Politikaları [F(4,1202)=7,06; p<0,01], Algılanan Örgütsel Destek [F(4,1202)=5,75; p<0,01], Pozitif Algılanan Örgütsel Destek [F(4,1202)=5,68; p<0,01] ve Negatif Algılanan Örgütsel Destek [F(4,1202)=4,75; p<0,01] değişkenleri anlamlı farklılık göstermektedir.

Tablo 31: Akademisyenlerin GYÜE Üniversite Sıralaması Grubuna Göre Analiz Sonuçları (ANOVA)

Değişkenler	GYÜE Sıralama Grubu	*N*	$\overline{X}$	*SS*	df	F	p *	Fark
Girişimcilik Ortamı (Games-Howell)	1-1.Grup (1-10)	110	5,10	1,02	4	6,55	0,00*	2<1
	2- 2. Grup (11-20)	411	4,67	1,41	1202			3<1
	3- 3. Grup (21-30)	286	4,36	1,42				4<1
	4- 4. Grup (31-40)	168	4,66	1,40				3<2
	5- 5. Grup (41-50)	232	4,75	1,36				3<5
Girişimcilik Yönelimi (Games-Howell)	1-1.Grup (1-10)	110	5,64	0,88	4	12,96	0,00*	2<1
	2- 2. Grup (11-20)	411	5,04	1,27	1202			3<1
	3- 3. Grup (21-30)	286	4,69	1,32				4<1
	4- 4. Grup (31-40)	168	4,80	1,30				5<1
	5- 5. Grup (41-50)	232	4,82	1,32				3<2
Araştırma Mobilitesi (Games-Howell)	1-1.Grup (1-10)	110	5,72	1,00	4	8,63	0,00*	2<1
	2- 2. Grup (11-20)	411	5,33	1,30	1202			3<1
	3- 3. Grup (21-30)	286	4,97	1,39				4<1
	4- 4. Grup (31-40)	168	5,08	1,36				5<1
	5- 5. Grup (41-50)	232	5,07	1,33				3<2
Kalıplaşmama (Games-Howell)	1-1.Grup (1-10)	110	5,57	0,94	4	11,54	0,00*	2<1
	2- 2. Grup (11-20)	411	4,98	1,29	1202			3<1
	3- 3. Grup (21-30)	286	4,65	1,34				4<1
	4- 4. Grup (31-40)	168	4,76	1,30				5<1
	5- 5. Grup (41-50)	232	4,78	1,33				3<2
Sanayi İş Birliği (Games-Howell)	1-1.Grup (1-10)	110	5,89	0,87	4	19,66	0,00*	2<1
	2- 2. Grup (11-20)	411	5,05	1,30	1202			3<1
	3- 3. Grup (21-30)	286	4,68	1,36				4<1
	4- 4. Grup (31-40)	168	4,75	1,39				5<1
	5- 5. Grup (41-50)	232	4,78	1,38				3<2
Üniversite Politikaları (Games-Howell)	1-1.Grup (1-10)	110	5,30	1,09	4	7,06	0,00*	2<1
	2- 2. Grup (11-20)	411	4,77	1,56	1202			3<1
	3- 3. Grup (21-30)	286	4,42	1,60				4<1
	4- 4. Grup (31-40)	168	4,62	1,52				5<1
	5- 5. Grup (41-50)	232	4,61	1,60				3<2
Algılanan Örgütsel Destek (Tukey HSD)	1-1.Grup (1-10)	110	5,06	1,36	4	5,75	0,00*	2<1
	2- 2. Grup (11-20)	411	4,58	1,58	1202			3<1
	3- 3. Grup (21-30)	286	4,29	1,58				4<1
	4- 4. Grup (31-40)	168	4,43	1,60				3<5
	5- 5. Grup (41-50)	232	4,70	1,54				
Pozitif Algılanan Örgütsel Destek (Games-Howell)	1-1.Grup (1-10)	110	5,05	1,35	4	5,68	0,00*	2<1
	2- 2. Grup (11-20)	411	4,60	1,61	1202			3<1
	3- 3. Grup (21-30)	286	4,28	1,69				4<1
	4- 4. Grup (31-40)	168	4,47	1,66				3<5
	5- 5. Grup (41-50)	232	4,74	1,57				
Negatif Algılanan Örgütsel Destek (Tukey HSD)	1-1.Grup (1-10)	110	2,94	1,51	4	4,75	0,00*	1<2
	2- 2. Grup (11-20)	411	3,45	1,70	1202			1<3
	3- 3. Grup (21-30)	286	3,70	1,69				1<4
	4- 4. Grup (31-40)	168	3,63	1,73				
	5- 5. Grup (41-50)	232	3,35	1,70				

***p<0,01**

Akademisyenlerin Girişimcilik Ortamına yönelik algılarının hangi gruplar arasında farklılaştığını bulmak için gerçekleştirilen Games-Howell testi sonucunda 1. Grupta (1-10) bulunanlar ile 2. Grupta (11-20), 3. Grupta (21-30) ve 4. Grupta (31-40) bulunanlar arasında; 2. Grupta bulunanlar ile 3. Grupta bulunanlar arasında; 3. Grupta bulunanlar ile 5. Grupta (41-50) bulunanlar arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. 1. Grupta bulunanların algılarının 2. Grupta, 3. Grupta ve 4. Grupta bulunanlardan; 2. Grupta bulunanların algılarının 3. Grupta bulunanlardan; 5. Grupta bulunanların algılarının 3. Grupta bulunanlardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

Akademisyenlerin Girişimcilik Yönelimi ve alt boyutları olan Araştırma Mobilitesi, Kalıplaşmama, Sanayi İş Birliği ve Üniversite Politikalarına yönelik algılarının hangi gruplar arasında farklılaştığını bulmak için gerçekleştirilen Games-Howell testleri sonucunda sayılan bu değişkenler için 1. Grupta (1-10) bulunanlar ile 2. Grupta (11-20), 3. Grupta (21-30), 4. Grupta (31-40) ve 5. Grupta (41-50) bulunanlar arasında ve 2. Grupta bulunanlar ile 3. Grupta bulunanlar arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiş; 1. Grupta bulunanların algılarının 2. Grupta, 3. Grupta, 4. Grupta, 5. Grupta bulunanlardan ve 2. Grupta bulunanların algılarının 3. Grupta bulunanlardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

Akademisyenlerin Algılanan Örgütsel Desteğe yönelik algılarının hangi gruplar arasında farklılaştığını bulmak için gerçekleştirilen Tukey HSD testi sonucunda 1. Grupta (1-10) bulunanlar ile 2. Grupta (11-20), 3. Grupta (21-30) ve 4. Grupta (31-40) bulunanlar arasında ve 3. Grupta bulunanlar ile 5. Grupta (41-50) bulunanlar arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiş; 1. Grupta bulunanların algılarının 2. Grupta, 3. Grupta, 4. Grupta bulunanlardan ve 5. Grupta bulunanların algılarının 3. Grupta bulunanlardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

Akademisyenlerin Pozitif Algılanan Örgütsel Desteğe yönelik algılarının hangi gruplar arasında farklılaştığını bulmak için gerçekleştirilen Games-Howell testi sonucunda 1. Grupta (1-10) bulunanlar ile 2. Grupta (11-20), 3. Grupta (21-30) ve 4. Grupta (31-40) bulunanlar arasında ve 3. Grupta bulunanlar ile 5. Grupta (41-50) bulunanlar arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiş; 1. Grupta bulunanların algılarının 2. Grupta, 3. Grupta, 4. Grupta bulunanlardan ve 5. Grupta bulunanların algılarının 3. Grupta bulunanlardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

Akademisyenlerin Negatif Algılanan Örgütsel Desteğe yönelik algılarının hangi gruplar arasında farklılaştığını bulmak için gerçekleştirilen Tukey HSD testi sonucunda bu değişkenler için 1. Grupta (1-10) bulunanlar ile 2. Grupta (11-20), 3.

Grupta (21-30) ve 4. Grupta (31-40) bulunanlar arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiş; 2. Grupta, 3. Grupta ve 4. Grupta bulunanların algılarının, 1. Grupta bulunanlardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

4.2. KORELASYON ANALİZİ BULGULARI

Araştırmaya ait ölçme modeli test edilmeden önce, modelde kullanılacak değişkenlerin birbirleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi amacıyla Pearson korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir.

Gerçekleştirilen korelasyon analizi sonucunda tüm değişkenler arasında anlamlı ve yüksek ilişkiler olduğu, Negatif Algılanan Örgütsel Destek için ilişkinin yönünün negatif diğer değişkenler için pozitif olduğu tespit edilmiştir.

Akademisyen Algılarına Göre Araştırma Değişkenleri Arasındaki Korelasyon İlişkileri Tablo 32'de verilmiştir.

Tablo 32: Akademisyen Algılarına Göre Araştırma Değişkenleri Arasındaki Korelasyon İlişkileri

Değişkenler	1	2	3	4
1-Girişimcilik Ortamı	1			
2-Girişimcilik Yönelimi	,85*	1		
3-Pozitif Algılanan Örgütsel Destek	,70*	,74*	1	
4-Negatif Algılanan Örgütsel Destek	-,58*	-,59*	-,79*	1

N=1207, *p<0,01

Korelasyon analizi sonuçları incelendiğinde, Girişimcilik Ortamı ve Girişimcilik Yönelimi değişkenleri arasında anlamlı (r=0,85; p<0,01), pozitif yönlü ve çok yüksek bir ilişki olduğu görülmektedir.

Girişimcilik Ortamı ve Pozitif Algılanan Örgütsel Destek değişkenleri arasında anlamlı (r=0,70; p<0,01), pozitif yönlü ve yüksek bir ilişki olduğu görülürken; Girişimcilik Ortamı ile Negatif Algılanan Örgütsel Destek arasında ise anlamlı (r=-0,58; p<0,01), negatif yönlü ve orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür.

Girişimcilik Yönelimi ve Pozitif Algılanan Örgütsel Destek değişkenleri arasındaki korelasyon analizi sonuçları incelendiğinde; anlamlı (r=0,74; p<0,01), pozitif yönlü ve yüksek bir ilişki olduğu görülmektedir. Girişimcilik Yönelimi ile Negatif Algılanan Örgütsel Destek arasında ise anlamlı (r=-0,59; p<0,01), negatif yönlü ve orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür.

4.3.YAPISAL EŞİTLİK MODELİ BULGULARI

Yapısal eşitlik modeli ile ilgili analizler için öncelikle ölçme modeli test edilmiş, daha sonra ileri sürülen yapısal model ile ilgili analizlere yer verilmiştir.

4.3.1. Ölçme Modeli

Ölçme modelinde algılanan pozitif ve negatif örgütsel destek, üniversite girişimcilik yönelimi, ortamı ve performansı olmak üzere beş yapı bulunmaktadır.

Yakınsama ve ıraksama geçerliği ile ölçme modelinin geçerliği değerlendirilmiştir. Ayrıca yapısal güvenirlik katsayısı ve Cronbach's alfa iç tutarlılık katsayısı ve rho_A değeri ile güvenirliğine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Yakınsama geçerliği için ölçme modelindeki göstergelerin faktör yükleri, ortalama açıklanan varyans (OAV) değerleri, yapısal güvenirlik katsayıları ve VIF değerleri incelenmiştir.

Tablo 33'te ölçme modelindeki göstergelere ilişkin faktör yükleri, Cronbach's alfa, rho_A, yapısal güvenirlik, OAV ve VIF değerleri verilmiştir.

Tablo 33: Ölçme Modelindeki Göstergelere İlişkin Faktör Yükleri, Cronbach's alfa, rho_A, Yapısal Güvenirlik, OAV ve VIF değerleri

Değişkenler	Madde	Faktör Yükü	Cronbach's alfa	rho_A	Yapısal Güvenirlik	OAV	VIF
Girişimcilik Ortamı	GO2	0,863	0,978	0,979	0,980	0,719	3,639
	GO9	0,866					3,786
	GO12	0,858					3,773
	GO15	0,826					3,111
	GO16	0,870					3,936
	GO18	0,843					3,276
	GO20	0,808					2,786
	GO21	0,831					3,066
	GO23	0,851					3,486
	GO25	0,830					3,024
	GO27	0,876					4,013
	GO28	0,864					3,677
	GO30	0,862					3,594
	GO32	0,849					3,420
	GO33	0,844					3,459
	GO34	0,820					3,058
	GO36	0,841					3,195
	GO39	0,845					3,336
	GO40	0,857					3,594
Pozitif algılanan destek	OD1	0,915	0,923	0,925	0,945	0,812	3,432
	OD4	0,872					2,628
	OD6	0,913					3,431
	OD8	0,903					3,201
Negatif Algılanan Destek	OD2	0,911	0,923	0,924	0,945	0,813	3,389
	OD3	0,890					2,804
	OD5	0,909					3,268
	OD7	0,896					3,013
Performans	BTAY	0,851	0,835	0,856	0,888	0,665	3,084
	EKT	0,719					1,660
	FMH	0,824					1,660
	IE	0,861					2,713
Girişimcilik Yönelimi	Araştırma Mobilitesi	0,907	0,949	0,952	0,964	0,869	3,529
	Kalıplaşma ma	0,952					5,975
	Sanayi İş Birliği	0,942					5,102
	Üniversite Politikaları	0,926					4,124

Yakınsama ve ıraksama geçerliği ile ölçme modelinin geçerliği değerlendirilmiştir. Ayrıca yapısal güvenirlik katsayısı ve Cronbach's alfa iç tutarlılık katsayısı ve rho_A değeri ile güvenirliğine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Yakınsama geçerliği için ölçme modelindeki göstergelerin faktör yükleri, ortalama açıklanan varyans (OAV) değerleri, yapısal güvenirlik katsayıları ve VIF değerleri incelenmiştir.

Tablo 33 incelendiğinde ölçme modelindeki değişkenlerin faktör yüklerinin tamamının literatürde önerilen kesim noktası olan "0,708"in üzerinde olduğu görülmektedir (Hair vd., 2017: 113). Aynı zamanda yapısal güvenirlik ve Cronbach's

alfa iç tutarlılık katsayılarının 0,70'in üzerinde olduğu belirlenmiştir. Bu değerler alanyazında önerilen kesim noktalarının üzerindedir. Ölçme modeli ile ilgili analizlerin sonucunda rho_A değerlerinin 0,856 ile 0,979 arasında değiştiği tespit edilmiştir. Bu değerler de alanyazındaki ölçütleri karşılamaktadır. Yakınsama geçerliği ile ilgili bir diğer ölçüt ortalama açıklanan varyans ile ilgilidir. Ölçme modelindeki değişkenlerin OAV değerlerinin 0,665 ile 0,869 arasında olduğu belirlenmiştir. Bu değerler alanyazında önerilen ölçüt olan "0,50"nin üzerindedir. Ayrıca VIF değerlerinin kabul edilebilir değer olan 10'un altında yer aldığı belirlenmiştir. Bu durum çoklu bağlantı problemi olmadığına işaret etmektedir. Sonuç olarak, ölçme modelinin yakınsama geçerliğine ilişkin yeterli bulgulara ulaşılmıştır.

Ölçme modelinin ıraksama geçerliği için Fornell ve Larcker (1981) ölçütü ile Heterotrait-monotrait ratio (HTMT) değerlerine göre değerlendirilmiştir. Tablo 34'te ölçme modelindeki değişkenlere ait Fornell ve Larcker (1981) ölçütüne ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 34: Fornell ve Larcker (1981) Ölçütüne İlişkin Bulgular

Değişkenler		**[1]**	**[2]**	**[3]**	**[4]**	**[5]**
Girişimcilik Ortamı	**[1]**	**0,848**				
Pozitif algılanan destek	**[2]**	0,705	**0,901**			
Negatif algılanan destek	**[3]**	-0,587	-0,794	**0,901**		
Girişimcilik Performansı	**[4]**	0,061	0,054	-0,066	**0,815**	
Girişimcilik Yönelimi	**[5]**	0,847	0,745	-0,601	0,177	**0,932**

Tablo 34'te köşegenlerde yer alan değerler ilgili yapının OAV değerinin karekökünü göstermektedir. Bu değerlerin altındaki sütunlardaki değerler ise değişkenler arasındaki paylaşılan korelasyon değerleridir. Tablo 34 incelendiğinde ölçme modelindeki yapılar arasında paylaşılan korelasyon değerlerinin o yapının OAV değerinin karekök değerinin altında yer aldığı görülmektedir. Sonuç olarak, ölçme modelinin Fornell ve Larcker (1981) ölçütünü karşıladığı bulgusuna ulaşılmıştır. Varyans temelli yapısal eşitlik modelleri için ıraksama geçerliği için ayrıca HTMT değerleri değerlendirilmektedir. Tablo 35'te HTMT değerleri yer almaktadır.

Tablo 35: Iraksama Geçerliği Bulguları HTMT Değerleri

Değişkenler		**[1]**	**[2]**	**[3]**	**[4]**	**[5]**
Girişimcilik Ortamı	**[1]**					
Pozitif algılanan destek	**[2]**	0,740				
Negatif algılanan destek	**[3]**	0,617	0,859			
Girişimcilik Performansı	**[4]**	0,078	0,064	0,070		
Girişimcilik Yönelimi	**[5]**	0,878	0,794	0,640	0,186	

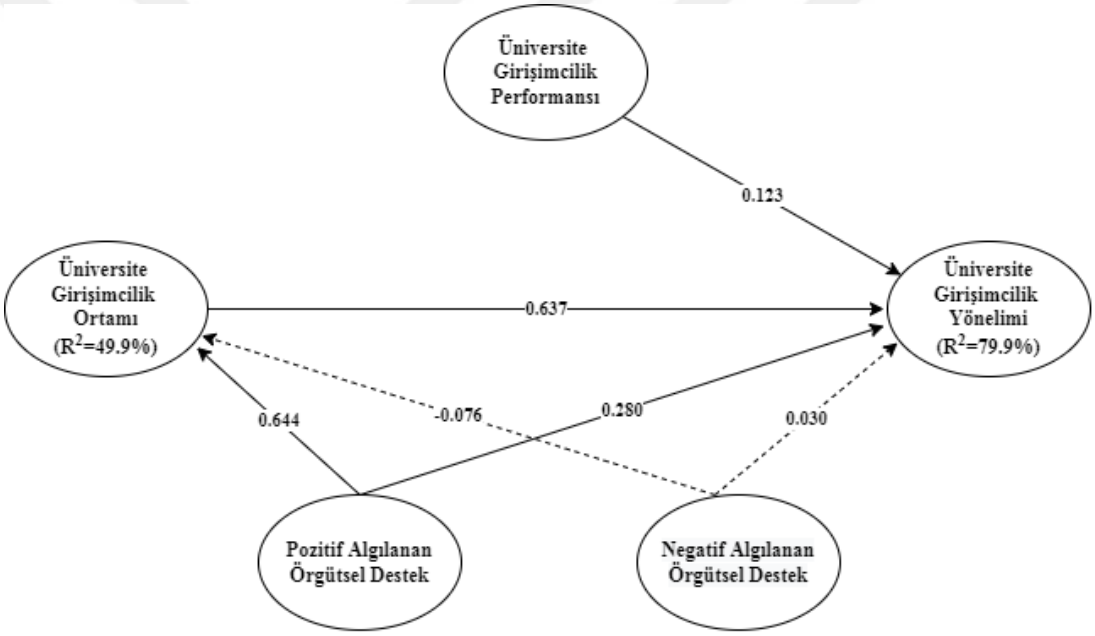
Tablo 35 incelendiğinde HTMT değerlerinin tamamının önerilen değerin (0,90) altında olduğu görülmektedir. Sonuç olarak ölçme modelinin ıraksama geçerliğine ilişkin ulaşılan bulguların yeterli olduğu tespit edilmiştir.

4.3.2. Yapısal Model

4.3.2.1. Doğrudan Etkiler

Ölçme modelinin geçerlik ve güvenirliği ile ilgili yeterli kanıtlara ulaşıldıktan sonra pozitif ve negatif algılanan destek, üniversite girişimcilik ortamı, performansı ve girişimcilik yönelimi yapıları arasındaki ilişkileri incelemek üzere yapısal model test edilmiştir. İleri sürülen yapısal modelin bulguları Şekil 19'da verilmiştir.

Şekil 19: Yapısal Model

Şekil 19'a göre ileri sürülen model üniversite girişimcilik yönelimindeki varyansın %77,7'sini, girişimcilik ortamının ise %49,9'unu açıklamıştır. İleri sürülen hipotez testlerinin anlamlılığının incelemek üzere 2000 alt örneklem ile önyükleme (bootstrapping) yöntemi kullanılarak t istatistikleri ile yapılar arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

Doğrudan etkilere ilişkin hipotez testi bulgularına yer verilen Tablo 36 incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı bulunan pozitif algılanan örgütsel desteğin girişimcilik ortamı üzerinde pozitif yönde (β=0,644; p<0,000; H_1 kabul edildi) etkisi olduğu tespit edilmiştir. Negatif algılanan örgütsel desteğin ise girişimcilik yönelimi üzerindeki etkisinin anlamlı olmadığı bulunmuştur (β=-0,076; p>0,05; H_2 reddedildi).

Pozitif algılanan örgütsel desteğin aynı zamanda girişimcilik yönelimi üzerindeki etkisi de istatistiksel olarak anlamlı ve pozitiftir (β=0,313; p<0,000; H_3 kabul edildi). Öte yandan negatif algılanan örgütsel desteğin girişimcilik yönelimi üzerindeki etkisinin de anlamlı olmadığı bulunmuştur (β=0,030; p>0,05; H_4 reddedildi).

Tablo 36: Hipotez Testi Bulguları

Hipotez	İlişki	Yol Katsayısı	t	p	Desteklenme Durumu
H_1	Pozitif algılanan örgütsel destek→ Gir. Ortamı	0,644	16,571	0,000	Evet
H_2	Negatif algılanan örgütsel destek→ Gir. Ortamı	-0,076	1,902	0,057	Hayır
H_3	Pozitif algılanan örgütsel destek→ Gir. Yönelimi	0,313	9,296	0,000	Evet
H_4	Negatif algılanan örgütsel destek→ Gir. Yönelimi	0,030	1,200	0,230	Hayır
H_5	Girişimcilik Ortamı→ Girişimcilik Yönelimi	0,637	27,002	0,000	Evet
H_6	Girişimcilik Performansı→ Girişimcilik Yönelimi	0,123	8,475	0,000	Evet

Girişimcilik ortamının girişimcilik yönelimi üzerindeki etkisi ile ilgili ileri sürülen hipotez de yine istatistiksel olarak anlamlı bulunarak kabul edilmiştir (β=0,637; p<0,000; H_5 kabul edildi). Buna göre girişimcilik ortamının girişimcilik yönelimi üzerinde doğrudan pozitif yönde etkisi olduğu görülmüştür. Son olarak, yine istatistiksel olarak anlamlı bulunan girişimcilik performansının girişimcilik yönelimi üzerinde doğrudan ve pozitif yönde etkisi olduğu tespit edilmiştir (β=0,123; p<0,000; H_6 kabul edildi).

4.3.2.1. Dolaylı Etkiler

Doğrudan, dolaylı ve toplam etkilere ait bilgilerin yer aldığı Tablo 37 incelendiğinde, pozitif algılanan örgütsel desteğin girişimcilik yönelimi üzerindeki doğrudan etkisine (β=0,313; p<0,000) ek olarak, girişimcilik ortamının aracılık ettiği dolaylı bir etkisi bulunmaktadır (β=0,410; p<0,000; H_7 kabul edildi). Buna göre pozitif algılanan örgütsel desteğin girişimcilik yönelimi üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ve yol katsayısı (β=0,724; p<0,000) olarak bulunmuştur. Girişimcilik yönelimi üzerindeki doğrudan etkisi anlamlı bulunmayan negatif algılanan örgütsel desteğin (β=0,030; p>0,05), girişimcilik ortamının aracılık ettiği dolaylı etkisi de anlamlı bulunmamıştır (β=-0,049; p>0,05; H_8 reddedildi). Doğrudan ve dolaylı etkisi anlamlı

bulunmayan algılanan negatif örgütsel desteğin ayrıca toplam etkisi de anlamlı bulunmamıştır (β=-0,019; p>0,05).

Tablo 36: Doğrudan, Dolaylı ve Toplam Etkiler

İlişki	Doğrudan			Dolaylı			Toplam		
	Yol katsayısı	t	p	Yol katsayısı	t	p	Yol katsayısı	t	p
Pozitif algılanan örgütsel destek→ Gir. Ortamı	0,644	16,571	0,000	-	-	-	0,644	16,571	0,000
Negatif algılanan örgütsel destek→ Gir. Ortamı	-0,076	1,902	0,057	-	-	-	-0,076	1,902	0,057
$H_{7:}$ Pozitif algılanan örgütsel destek→ Gir. Yönelimi	0,313	9.296	0,000	0,410	13,981	0,000	0,724	20,154	0,000
$H_{8:}$ Negatif algılanan örgütsel destek→ Gir. Yönelimi	0,030	1,200	0,230	-0,049	1,899	0,058	-0,019	0,479	0,632
Girişimcilik Ortamı→ Girişimcilik Yönelimi	0,637	27,002	0,000	-	-	-	0,637	27,002	0,000
Girişimcilik Performansı→ Girişimcilik Yönelimi	0,123	8,475	0,000	-	-	-	0,123	8,475	0,000

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın bulgularına ilişkin sonuçları tartışılmış ve sonrasında konuyla ilgili uygulamacılara ve araştırmacılara yönelik bazı öneriler sunulmuştur.

5.1. SONUÇ VE TARTIŞMA

Gerçekleştirilen bu araştırma üniversitelerdeki girişimcilik ve yenilikçilik ile ilgili detaylı bir literatür taraması sonucu belirlenen değişkenlerin ölçülmesi, aralarındaki ilişkilerin incelenerek elde edilen bilgilerle üniversitelerimizdeki girişimci ve yenilikçi üniversiteye dönüşüm sürecinin kontrol edilebilmesi ve yönetilebilmesi açısından önem taşımaktadır.

Alanyazında üniversitelerin örgütsel destek, girişimcilik ortamı, girişimcilik performansı ve girişimcilik yönelimi değişkenlerinin ayrı ayrı ya da bir kısmının incelendiği özel sektörde yapılmış çok sayıda çalışma mevcut olmakla birlikte, üniversitelerde yapılmış çalışma sayısı oldukça sınırlıdır. Bununla birlikte bu değişkenlerin ve aralarındaki ilişkilerin tamamının bir arada incelenmesi ise ilk kez bu çalışma kapsamında gerçekleştirilmiştir. Ayrıca ulusal yazında mevcut olmayan ve bu çalışma kapsamında geliştirilen üniversite girişimcilik ortamı ölçme aracıyla, alana katkı sağlanmıştır.

Üniversitelerin girişimcilik ve yenilikçiliğini etkileyen faktörlerin tespiti ve tespit edilen değişkenlerle ilgili analizlerden elde edilecek veriler ışığında oluşturulacak önerilerin kullanılmasının üniversiteler arası rekabetin her geçen gün arttığı bir ortamda ilgili kişi ve kurumlara yol göstereceği düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışmayla birlikte geliştirilen üniversite girişimcilik ortamı ve girişimcilik yönelimi ölçme araçlarının, üniversite girişimciliğiyle ilgili çalışmalar yapacak olan araştırmacılar için faydalı olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın bu bölümünde betimsel istatistiklere, farklılık analizlerine, korelasyon analizine ve yapısal eşitlik modeline ait bulgular bir önceki bölümdeki sırayla incelenerek tartışılmıştır.

5.1.1. Betimsel İstatistikler ve Farklılık Analizlerine Yönelik Değerlendirme

Aşağıda öncelikle algılanan örgütsel destek, üniversite girişimcilik ortamı, üniversite girişimcilik yönelimi ve alt boyutlarına yönelik algı düzeylerine ilişkin bulgular, sonrasında ise çeşitli kişisel ve kurumsal değişkenlere göre farklılık analizi bulguları tartışılmıştır.

5.1.1.1. Akademisyenlerin Araştırma Değişkenlerine Yönelik Algı Düzeyleri

Akademisyenlerin araştırma değişkenleri ve alt boyutlarına yönelik algı düzeyleri incelendiğinde, ters maddelerden oluşan negatif algılanan örgütsel destek dışında tüm değişkenlere ait algılarının ortalamanın üzerinde olduğu görülmüştür. Bu değişkenler ve alt boyutları tek tek incelendiğinde, negatif algılanan örgütsel desteğe ilişkin algıların kısmen düşük düzeyde; araştırma mobilitesi, girişimcilik ortamı, girişimcilik yönelimi, kalıplaşmama, sanayi iş birliği, üniversite politikaları, örgütsel destek ve pozitif algılanan örgütsel desteğe ilişkin algıların ise kısmen yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Mevcut değerler doğrultusunda, araştırmaya katılan akademisyenlerin görev yaptıkları üniversiteleri tarafından örgütsel olarak desteklendikleri ve üniversitelerindeki girişimcilik ortamı ile girişimcilik yöneliminden kısmen memnun oldukları görülmektedir. Araştırma mobilitesine ilişkin algı düzeylerinin girişimcilik yöneliminin diğer alt boyutlarına göre daha yüksek bir değere sahip olması, üniversitelerimizdeki girişimcilikle ilgili araştırma faaliyetlerinin en önem verilen alan olduğunu düşündürmektedir. Yüksek düzeye oldukça yakın olan araştırma mobilitesi değişkeninin yanı sıra girişimcilik ortamı ve girişimcilik yönelimine ait diğer değişkenlerin algı düzeylerinin de kısmen yüksek düzeyde olması, ülkemiz üniversitelerinin araştırma üniversitesinden girişimci üniversiteye dönüşümlerinin olumlu yönde ilerlediği şeklinde yorumlanabilir. Fakat bu değişkenlerden hiçbirinin yüksek ya da çok yüksek seviyede olmaması, üniversitelerimizin girişimci üniversiteye dönüşüm konusunda henüz yolun başında olduklarını düşündürmektedir.

Girişimcilik ortamıyla ilgili önceki çalışmalar incelendiğinde bu çalışmaların birçoğunda (Voolaid ve Ehrlich, 2016; Kallaste vd., 2017; Mudde vd., 2017; Covaş ve Solcan, 2018; Küttim vd., 2018; Tamenova vd., 2019) girişimcilik ortamı puanlarının

kısmen yüksek ve yükseğe yakın düzeyde ortalamalara sahip olduğu görülmüştür. Bu sonuçların araştırmamızın bulgularıyla da paralellik gösterdiği anlaşılmaktadır.

Girişimcilik yönelimiyle ilgili önceki çalışmalar incelendiğinde, Kula (2013)'nın Türkiye'deki akademisyenler ile gerçekleştirdiği araştırmada, girişimcilik yönelimi alt boyutlarının orta düzeyin üzerinde ortalamalara sahip oldukları ve araştırma mobilitesinin en yüksek ortalamaya sahip boyut olduğu tespit edilmiştir. Hallam vd. (2017)'nin Texas Üniversitesinde gerçekleştirdiği ve Rodrigues vd. (2019)'nin dünyanın farklı bölgelerinden akademisyenlerle gerçekleştirdikleri çalışmalarda da araştırma mobilitesi alt boyutu en yüksek ortalamaya sahip boyut olmuştur. Hallam vd. (2017)'nin çalışmasında girişimcilik yöneliminin alt boyutlarından üniversite politikaları boyutu ortalaması ne düşük / ne yüksek bir değere sahipken, diğer alt boyutların ise araştırmamıza benzer şekilde kısmen yüksek değerlere sahip oldukları görülmüştür. Rodrigues vd. (2019)'nin gerçekleştirdiği çalışmaya katılan akademisyenlerin ortalamaları katıldıkları bölgelere göre incelendiğinde ise; Güney Amerika (Brezilya)'dan katılan akademisyenlerin araştırma mobilitesi, Kuzey Amerika (ABD)'dan katılanların kalıplaşmama, Doğu Avrupa ve Asya'dan katılanların ise üniversite politikaları boyutunda daha yüksek ortalamalara sahip oldukları görülmüştür. Bu sonuçlara göre, dünyanın en girişimci üniversitelerine sahip olan ABD'deki akademisyenler kalıplaşmama boyutunda en yüksek ortalamaya sahipken, gelişmekte olan ülkeler statüsünde yer alan Brezilya ve Türkiye'deki akademisyenlerin ise araştırma mobilitesi ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Tatarski vd. (2020)'nin Avrupa birliğine üye olan 2 ülkeden (Hırvatistan ve Slovenya) 727 kişi ile ve üye olmayan 4 ülkeden (Makedonya, Bosna Hersek, Karadağ ve Sırbistan) 734 kişiyle gerçekleştirdiği araştırmada ise, üniversite politikaları boyutunun ortalamanın altında, diğer boyutların ise ortalamanın oldukça üstünde olduğu görülmüştür. Araştırmamızın sonuçlarına göre girişimcilik yöneliminin tüm alt boyut puanları ortalamanın üstünde olmakla birlikte, yukarıdaki birçok çalışmayla benzer şekilde en düşük ortalamanın üniversite politikaları boyutunda olduğu görülmektedir.

5.1.1.2. Akademisyenlerin Cinsiyetlerine Göre Araştırma Değişkenlerine Yönelik Algı Düzeyleri

Akademisyenlerin cinsiyetlerine göre araştırma değişkenlerine yönelik algı düzeyleri incelendiğinde; girişimcilik ortamı, girişimcilik yönelimi, araştırma mobilitesi, kalıplaşmama, sanayi iş birliği ve üniversite politikaları ortalamalarının cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığına yönelik gerçekleştirilen analiz sonucundaysa, kadınların erkeklere göre ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu durum, kadın akademisyenlerin erkeklere göre üniversitelerindeki girişimcilik ortamı ve girişimcilik yöneliminden daha memnun oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Konuyla ilgili önceki çalışmalar incelendiğinde, Kula (2013)'nın araştırmasında sadece sanayi iş birliği boyutunda cinsiyete göre anlamlı fark görülmekle birlikte, girişimcilik yöneliminin tüm alt boyutlarının puanlarının kadınlarda daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Rodrigues vd. (2019)'nin çalışmasında araştırma mobilitesinin kadın akademisyenler lehine, sanayi iş birliğinin ise erkek akademisyenler lehine cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği; kalıplaşmama ve üniversite politikaları boyutlarının puanlarının ise yakın değerlere sahip olduğu tespit edilmiştir. Literatürdeki diğer çalışmalarda ise, erkeklerin girişimcilik yönelimi puanlarının daha yüksek bir ortalamaya sahip olduğu görülmektedir (Covin ve Miller, 2014; Quaye vd., 2015; Abreu ve Grinevich, 2017). Mevcut araştırma sonuçları, diğer birçok ülkenin aksine ülkemizdeki kadın akademisyenlerin girişimcilik yönelimi algılarının erkek meslektaşlarına göre daha yüksek olduğunu göstermektedir.

5.1.1.3. Akademisyenlerin Akademik Unvanlarına Göre Araştırma Değişkenlerine Yönelik Algı Düzeyleri

Akademisyenlerin akademik unvanlarına göre araştırma değişkenlerine yönelik algı düzeyleri incelendiğinde, değişkenlere ilişkin ortalamaların akademik unvana göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür. Araştırma değişkenleri unvana göre anlamlı bir farklılık göstermemekle birlikte, akademik unvanların ortalamaları incelendiğinde öğretim görevlilerine ait ortalamaların diğer akademisyenlere göre daha yüksek, araştırma görevlilerinin ortalamalarının ise diğerlerine göre daha düşük olduğu görülmektedir. Bu durumun vakıf

üniversitelerinde görev yapan özel sektör kökenli öğretim görevlilerinden ve çoğunluğu mühendislik, sağlık bilimleri, sosyal beşerî ve idari bilimlerde görev yapan ve girişimcilik faaliyetleri yürüten öğretim görevlilerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Araştırma görevlilerinin ortalamalarının düşük olası ise, araştırma görevlilerinin üniversitelerindeki görev sürelerinin diğerlerine kıyasla daha kısa olmasından ve girişimcilik faaliyetleriyle ilgilenenlerin sayısının az olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Konuyla ilgili önceki çalışmalar incelendiğinde, girişimcilik yönelimi ve alt boyutları için ülkemizdeki üniversitelerde gerçekleştirilen Kula (2013)'nın araştırmasında da araştırmamıza benzer şekilde akademik unvana göre hiçbir anlamlı bir fark bulunmadığı tespit edilmiştir.

5.1.1.4. Akademisyenlerin Görev Süresine Göre Araştırma Değişkenlerine Yönelik Algı Düzeyleri

Akademisyenlerin görev sürelerine göre araştırma değişkenlerine yönelik algı düzeyleri incelendiğinde; girişimcilik yönelimi, araştırma mobilitesi, üniversite politikaları, algılanan örgütsel destek ve pozitif algılanan örgütsel destek ortalamalarının görev süresine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığına yönelik gerçekleştirilen analizler sonucunda girişimcilik yönelimi, araştırma mobilitesi, üniversite politikaları ve pozitif algılanan örgütsel destek için 31 yıl ve üstü görev süresi bulunanlar ile 21-30 yıl arası görev süresi bulunanlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu ve 31 yıl ve üstü görev süresi bulunanların ortalamalarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırma mobilitesi için ayrıca 31 yıl ve üstü görev süresi bulunanlar ile 11-20 yıl arası görev süresi bulunanlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu ve 31 yıl ve üstü görev süresi bulunanların ortalamalarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Algılanan örgütsel destek için ise 0-10 yıl arası görev süresi bulunanlar ile 21-30 yıl arası görev süresi bulunanlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu ve 0-10 yıl arası görev süresi bulunanların ortalamalarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca değişkenlerin tümü incelendiğinde de en yüksek ortalamaya sahip akademisyenlerin genellikle 31 yıl ve üstü görev süresi bulunanlar ile ardından 0-10 yıl arası görev süresi bulunanlar, en düşük ortalamaya sahip akademisyenlerinse genellikle 21-30 yıl arası görev süresi bulunanlar olduğu görülmektedir.

Buna göre araştırma değişkenlerinin ortalamalarının akademisyenlerin görev süresine göre ters U özelliği gösterdiği söylenebilir. Yani ilk 10 yıl için yüksek bir algı düzeyiyle başlayıp, ikinci ve üçüncü on yılda azalma eğilimi göstermekte, 31 yıl ve sonrasında ise en yüksek seviyeye çıkmaktadır. Bu durumun ilk yıllarda daha yüksek bir motivasyonla göreve başlayan akademisyenlerin üniversite girişimciliği ile ilgili algılarının daha olumlu olduğu, sonraki yıllarda üniversitelerinde yaşadıkları bazı olumsuz durumlar ve iş yükleri vb. nedeniyle motivasyonlarını bir miktar kaybederek bu algılarının düşüş gösterdiği, sonrasında ise statü ve tecrübeleriyle birlikte yeniden motivasyonlarının arttığı ve üniversite girişimciliği ile ilgili olumlu algılarının en yüksek noktaya çıktığı düşünülmektedir.

5.1.1.5. Akademisyenlerin Akademik Disiplinlerine Göre Araştırma Değişkenlerine Yönelik Algı Düzeyleri

Akademisyenlerin akademik disiplinlerine göre araştırma değişkenlerine yönelik algı düzeyleri incelendiğinde, girişimcilik ortamı ve algılanan örgütsel desteğe ilişkin algılarının birbirine yakın olduğu; girişimcilik yönelimi alt boyutlarında farklı değerler bulunmakla birlikte yalnızca sanayi iş birliği alt boyutunun akademik disipline göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığına yönelik gerçekleştirilen analizler sonucunda, mühendislik alanından akademisyenler ile sağlık bilimleri alanından akademisyenler arasında anlamlı bir fark olduğu ve mühendislik alanından akademisyenlerin sanayi iş birliğine yönelik algılarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu durum mühendislik alanından akademisyenlerin, sanayi ile daha sıkı bağları olmasıyla açıklanabilir. Ayrıca aralarında anlamlı bir fark bulunmamakla birlikte, mühendislik alanından akademisyenlerin girişimcilik yönelimi ve üniversite politikaları dışındaki diğer alt boyutlarındaki ortalamalarının da diğer akademik disiplinlere göre daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Her ne kadar mühendislik alanından akademisyenlerin ortalamaları diğer alanlardan yüksek olsa da, mühendislik alanı da dâhil olmak üzere tüm alanlardaki araştırma değişkenlerine ait ortalamaların kısmen yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Bu durum, üniversitelerimizdeki tüm alanlarda örgütsel destek, girişimcilik ortamı, girişimcilik yönelimi ve alt boyutlarının halen istenilen seviyeye ulaşılamadığını düşündürmektedir.

Konuyla ilgili önceki çalışmalar incelendiğinde, Voolaid ve Ehrlich (2016)'in çalışmasında girişimcilik ortamına yönelik algıların, sosyal beşerî ve idari bilimler ile mühendislik alanları arasında sosyal beşerî ve idari bilimler lehine anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür. Araştırmamızda bu iki akademik disiplin arasında anlamlı bir fark olmamakla birlikte, sosyal beşerî ve idari bilimler alanından akademisyenlerin girişimcilik ortamına yönelik algılarının mühendislik alanından akademisyenlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırmamızla benzer sonuçlar gösteren Kula (2013)'nın çalışmasında ise girişimcilik yönelimi alt boyutlarından araştırma mobilitesi ve sanayi iş birliği ortalamalarının akademik disiplin boyutuna göre anlamlı olarak farklılaştığı ve bu farklılaşmanın mühendislik ve mimarlık fakültesi lehine olduğu tespit edilmiştir. Abreu ve Grinevich (2017)'nin çalışmasında mühendislik, işletme, sanat ve tasarım, fen bilimleri ve sağlık bilimlerinde görev yapan akademisyenlerin girişimcilik puanlarının sosyal bilimler ve eğitim bilimleri gibi alanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Philpott vd. (2011: 166)'ne göre de mühendislik, fen bilimleri ve sağlık bilimlerinde görev yapan en muhafazakâr akademisyenler bile üniversite girişimciliğini sanat ve sosyal bilimlerdeki en girişimci akademisyenlere göre daha fazla desteklemektedirler. Kalar ve Antoncic (2015: 6) de gerçekleştirdikleri analizler sonucunda, doğa bilimlerindeki akademisyenlerin sosyal bilimlerdeki akademisyenlere göre girişimcilik yönelimi algılarının daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir.

Araştırmamızda mühendislik alanından akademisyenlerin girişimcilik yönelimine ilişkin algılarının diğer disiplinlere göre daha yüksek olması bu çalışmalarla paralellik göstermekle birlikte; sosyal bilimler ve diğer disiplinlerdeki akademisyenlerin araştırma mobilitesi dışında diğer alt boyutlardaki algılarının sağlık bilimlerine göre daha yüksek olması önceki çalışmalardan farklılaşmaktadır. Bu durumun sebebi olarak, Avrupa ülkelerinde sağlık bilimlerinde görev yapan akademisyenlerin ilaç, aşı, kozmetik, tıbbi araç gereç cihaz ve teknolojilerin geliştirilmesi ve biyoteknoloji gibi alanlarda gerçekleştirdikleri yoğun bilimsel araştırmaların yanı sıra, bu alanlardaki girişimcilik faaliyetlerine katılımlarının daha fazla olduğu düşünülmektedir. Ülkemizdeki sağlık bilimleri alanındaki akademisyenlerin ise gerçekleştirdikleri bilimsel araştırmalar dışında ağırlıklı olarak eğitime ve sağlık hizmetlerinin verilmesine odaklandıkları olarak düşünülmektedir. Nitekim, sağlık bilimleri alanındaki akademisyenlerin araştırma mobilitesinde yönelik

algılarının mühendislik alanından sonra en yüksek ikinci ortalamaya sahip olması da bu durumu doğrulamaktadır.

5.1.1.6. Akademisyenlerin Yönetim Görevi Durumlarına Göre Araştırma Değişkenlerine Yönelik Algı Düzeyleri

Akademisyenlerin yönetim görevi durumlarına göre araştırma değişkenlerine yönelik algı düzeyleri incelendiğinde, tüm araştırma değişkenlerinin (girişimcilik ortamı, girişimcilik yönelimi, araştırma mobilitesi, kalıplaşmama, sanayi iş birliği, üniversite politikaları, algılanan örgütsel destek, pozitif algılanan örgütsel destek ve negatif algılanan örgütsel destek) yönetim görevi durumlarına göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığına yönelik gerçekleştirilen analizler sonucunda, negatif algılanan örgütsel destek dışında diğer tüm değişkenlerde kurum düzeyi yönetim görevi bulunanların hem yönetim görevi bulunmayanlardan hem de bölüm düzeyi yönetim görevi bulunanlardan anlamlı bir şekilde farklılaştığı ve kurum düzeyi yönetim görevi bulunanların diğer iki gruptan da yüksek bir ortalamaya sahip olduğu görülmüştür. Yönetim görevi bulunmayanlar ile bölüm düzeyi yönetim görevi bulunanların ise birbirlerine oldukça yakın ortalama değerlere sahip oldukları görülmektedir. Bu durumun, kurum düzeyi yönetim görevi bulunan akademisyenlerin görevlerinin bir gereği olarak üniversite içerisinde tüm bölümlerde gerçekleştirilen girişimcilik çalışmaları hakkında daha fazla bilgiye sahip olmalarından kaynaklanabileceği mümkün olmakla birlikte, mevcut durumun objektif olarak değerlendirilemediği işletme körlüğü kavramıyla da açıklanabileceği düşünülmektedir. Nitekim özellikle üst düzey yöneticiler sorumlu oldukları örgütleri görmek istedikleri şekilde görme eğilimindedirler ve bu nedenle bazen örgütleriyle ilgili bazı konularda objektifliklerini yitirebilmektedirler. Her ne kadar kurum düzeyi yönetim görevi bulunanların girişimcilik puanları yüksek seviyede olsa da, algılanan örgütsel destek ve girişimcilik ortamı puanlarının kısmen yüksek seviyede olduğu görülmektedir. Bu durum, üst yönetimdeki akademisyenlerin bile üniversite içerisindeki örgütsel desteği ve üniversite girişimcilik ortamını hala yeterli seviyede görmedikleri şeklinde yorumlanabilir.

Önceki çalışmalar incelendiğinde, Tamenova vd. (2019)'nin araştırmasında, kurum düzeyi yönetim görevi bulunanların, bölüm düzeyi yönetim görevi bulunanlar ile yönetim görevi bulunmayanlardan çok daha düşük girişimcilik ortamı puanlarına

sahip oldukları görülmüştür. Bölüm düzeyi yönetim görevi bulunanların ise yönetim görevi bulunmayanlardan biraz daha yüksek girişimcilik ortamı puanlarına sahip oldukları tespit edilmiştir.

Araştırmamızın bulgularına paralel sonuçlar gösteren Kula (2013)'nın araştırmasında da akademisyenlerin yönetim görevinde bulunma durumuna göre tüm girişimcilik yönelimi alt boyutlarında anlamlı sonuçlar elde ettiği ve kurum düzeyi yönetim görevi bulunan akademisyenlerin ortalamalarının yönetim görevi bulunmayanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

5.1.1.7. Akademisyenlerin Girişimcilik Faaliyetlerinde Bulunmalarına Göre Araştırma Değişkenlerine Yönelik Algı Düzeyleri

Akademisyenlerin girişimcilik faaliyetlerinde bulunmalarına göre araştırma değişkenlerine yönelik algı düzeyleri incelendiğinde, değişkenlere ilişkin ortalamaların birbirine oldukça yakın olduğu ve akademisyenlerin girişimcilik faaliyetlerinde bulunmalarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmüştür.

Konuyla ilgili önceki çalışmalar incelendiğinde, Kalar ve Antoncic (2015)'in çalışmasında yüksek girişimcilik yönelimi ile girişimcilik faaliyetlerine katılım arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Kula (2013)'nın araştırmasında da araştırma mobilitesi, kalıplaşmama ve sanayi iş birliği boyutlarının akademisyenlerin girişimcilik faaliyetlerinde bulunmalarına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı ve bu farklılaşmanın girişimcilik faaliyeti bulunanlar lehine olduğu görülmüştür. Bu farklı sonuçların sebebi düşünüldüğünde, Kula (2013)'nın çalışmasını gerçekleştirdiği dönemde üniversitelerimizdeki girişimcilik kültürünün, girişimcilik faaliyetlerinin ve bu faaliyetlere katılan akademisyen sayılarının henüz yeterli düzeyde olmadığı şeklinde bir yorum yapılabilir. Nitekim her iki araştırmadaki girişimcilik faaliyetlerine katıldığını belirten kişi sayıları incelendiğinde; araştırmamıza katılan 1207 akademisyenden 545'i girişimcilik faaliyetlerine katıldığını belirtirken, Kula (2013)'nın araştırmasına katılan 907 akademisyenden sadece 194'ü girişimcilik faaliyetlerine katıldığını belirtmiştir. Ayrıca TUBİTAK GYÜE 2018 değerlendirmesinden itibaren de üniversitelerimizdeki girişimcilik kültürünün yeterli olgunluğa ulaştığı düşünüldüğünden bu boyut endeksten çıkarılmıştır.

5.1.1.8. Akademisyenlerin Görev Yaptıkları Üniversite Türüne Göre Araştırma Değişkenlerine Yönelik Algı Düzeyleri

Akademisyenlerin görev yaptıkları üniversite türüne göre araştırma değişkenlerine yönelik algı düzeyleri incelendiğinde, tüm araştırma değişkenlerinin (girişimcilik ortamı, girişimcilik yönelimi, araştırma mobilitesi, kalıplaşmama, sanayi iş birliği, üniversite politikaları, algılanan örgütsel destek, pozitif algılanan örgütsel destek ve negatif algılanan örgütsel destek) görev yaptıkları üniversite türüne göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Farklılığın hangi gruptan kaynaklandığına yönelik gerçekleştirilen analizler sonucunda, vakıf üniversitelerinde görev yapan akademisyenlerin devlet üniversitelerinde görev yapanlardan anlamlı bir şekilde farklılaştığı ve vakıf üniversitelerinde görev yapanların devlet üniversitelerinde görev yapanlardan daha yüksek bir ortalamaya sahip olduğu görülmüştür. Bu durum vakıf üniversitelerinde görev yapan akademisyenlerin, kurumlarına yönelik algıladıkları örgütsel desteğin daha yüksek olduğu ve üniversitelerinin girişimcilik ortamı ile girişimcilik yönelimine ilişkin daha fazla memnuniyet duydukları şeklinde yorumlanabilir. Aradaki bu farkın sebebi olarak vakıf üniversitelerinin finansal olarak daha uygun bir yapıya sahip olması, akademisyen seçimi yaparken özel sektör deneyimi olanların tercih edilmesi, kararların alınmasında daha az bürokrasi olması, özel sektör ile daha sıkı iş birliği faaliyetleri, sağlanan destekler, esneklikler, teşvikler, ödüller vb. ile girişimcilik faaliyetlerini teşvik etme noktasında daha başarılı oldukları düşünülmektedir.

Konuyla ilgili önceki çalışmalar incelendiğinde, Rodrigues vd. (2019)'nin çalışmasında da araştırmamızla benzer şekilde özel üniversitelerde görev yapan akademisyenlerin girişimcilik yönelimi ve alt boyutlarının puanlarının devlet üniversitelerinde görev yapanlardan yüksek olduğu görülmüştür.

5.1.1.9. Akademisyenlerin GYÜE Üniversite Sıralaması Grubuna Göre Araştırma Değişkenlerine Yönelik Algı Düzeyleri

Akademisyenlerin GYÜE üniversite sıralaması grubuna göre araştırma değişkenlerine yönelik algı düzeyleri incelendiğinde, tüm araştırma değişkenlerinin (girişimcilik ortamı, girişimcilik yönelimi, araştırma mobilitesi, kalıplaşmama, sanayi iş birliği, üniversite politikaları, algılanan örgütsel destek, pozitif algılanan örgütsel destek ve negatif algılanan örgütsel destek) GYÜE üniversite sıralaması grubuna göre

anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığına yönelik gerçekleştirilen analizler neticesinde negatif algılanan örgütsel destek dışında; birinci grupta (1-10 arası) bulunanların diğer gruplarda (11-20 arası, 21-30 arası, 31-40 arası ve girişimcilik yönelimi ve alt boyutları için 41-50 arası) bulunanlardan, algılanan örgütsel destek ve alt boyutları dışında ikinci grupta (11-20 arası) bulunanların üçüncü grupta (21-30 arası) bulunanlardan ve girişimcilik ortamı, algılanan örgütsel destek ve pozitif algılanan örgütsel destek için beşinci grupta bulunanların (41-50 arası) üçüncü grupta bulunanlardan anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Ayrıca birçok değişken için birinci gruptaki akademisyenlerin diğer gruplarda bulunanlardan, ikinci gruptaki akademisyenlerin ise kendisinden sonra gelen gruplarda bulunanlardan daha yüksek bir ortalamaya sahip oldukları görülmüştür.

Araştırma sonucunda, beklendiği şekilde girişimcilik performansları yüksek olan birinci ve ikinci gruptaki üniversitelerde çalışan akademisyenlerin kurumlarına yönelik algıladıkları örgütsel desteğin diğer gruplara göre daha yüksek olduğu ve üniversitelerinin girişimcilik ortamı ile girişimcilik yönelimiyle ilgili de daha yüksek bir ortalamaya sahip oldukları görülmüştür. Tüm grupların puan ortalamaları incelendiğindeyse puanların ters U özelliği gösterdiği görülmektedir. Birinci gruptan üçüncü gruba doğru bir düşüş olduğu, dördüncü ve beşinci gruplarda ise yine bir miktar yükseliş olduğu göze çarpmıştır. Bu durumun nedeni olarak girişimcilik konusunda ilerleme aşamasında olan dördüncü ve beşinci grup üniversitelerde girişimcilik faaliyetlerine yönelik motivasyonu arttırmak için tanıtıcı ve destekleyici çalışmalar yapıldığı ve akademisyenlerin bu konuda teşvik edildikleri düşünülmektedir.

Her ne kadar birinci grubun girişimcilik yönelimi ve alt boyut puanları yüksek düzeyde olsa da, girişimcilik ortamı ve algılanan örgütsel destek puanlarının kısmen yüksek seviyede olduğu görülmektedir. Diğer grupların algılanan örgütsel destek, girişimcilik ortamı, girişimcilik yönelimi ve alt boyut puanları incelendiğindeyse, neredeyse tamamının kısmen yüksek düzeyde olduğu, üçüncü grubun algılanan örgütsel destek, girişimcilik ortamı ve üniversite politikaları puanlarının ise ne düşük / ne yüksek seviyede olduğu görülmüştür. Bu durum, üniversitelerimizdeki örgütsel desteğin, girişimcilik ortamının ve girişimcilik yöneliminin ilk sıralardaki üniversiteler için bile hala yeterli düzeyde olmadığını göstermektedir.

5.1.2. Korelasyon Analizine Yönelik Değerlendirme

Araştırmanın ölçme modelinin test edilmesi öncesinde değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesi için gerçekleştirilen korelasyon analizi sonucunda, değişkenler arasında negatif algılanan örgütsel destek dışında pozitif ve anlamlı ilişkiler olduğu ve bu ilişkilerin orta, yüksek ve çok yüksek düzeylerde olduğu tespit edilmiştir.

Örgütün girişimcilik yöneliminin arttırılmasında etkili bir girişimcilik ortamının sağlanması önemlidir. Analiz sonucunda birbirleriyle yakından ilişkili kavramlar olan girişimcilik ortamı ile girişimcilik yönelimi değişkenleri arasında pozitif yönlü ve çok yüksek bir ilişki olduğu görülmüştür. Buna göre, girişimcilik ortamı puanı arttıkça girişimcilik yönelimi puanı da artmaktadır. Bu durum, örgüt içerisindeki uygun girişimcilik ortamının örgütün girişimcilik yönelimi üzerinde önemli bir etkisi olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Pozitif algılanan örgütsel destek ile girişimcilik ortamı arasındaki ilişki incelendiğinde, aralarında pozitif yönlü ve yüksek bir ilişki olduğu görülmüştür. Buna göre, pozitif algılanan örgütsel destek puanı arttıkça girişimcilik ortamı puanı da artmaktadır. Bu durum, kurum içerisinde etkili bir girişimcilik ortamı oluşturmak için faaliyet gösteren üniversitelerin pozitif örgütsel destek yoluyla destekleyici bir girişimcilik ortamı yaratma çabası içinde oldukları şeklinde yorumlanabilir. Pozitif algılanan örgütsel destek ile girişimcilik yönelimi arasında yine pozitif yönlü ve yüksek bir ilişki olmakla birlikte, bu ilişkinin girişimcilik ortamıyla olan ilişkiden bir miktar daha güçlü olduğu görülmüştür. Buna göre, pozitif algılanan örgütsel destek puanı arttıkça girişimcilik yönelimi puanı da artmaktadır. Bu bulgulara göre, pozitif örgüt örgütsel desteğin, kurumun girişimcilik yöneliminin arttırmasına fayda sağladığı şeklinde yorum yapılabilir. Pozitif algılanan örgütsel destek ile negatif algılanan örgütsel destek arasında ise negatif yönlü ve yüksek bir ilişki olduğu görülmüştür.

Negatif algılanan örgütsel destek ile girişimcilik ortamı ve girişimcilik yönelimi değişkenleri arasındaki ilişki incelendiğinde, aralarında negatif yönlü ve orta düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür. Buna göre, negatif algılanan örgütsel destek puanı arttıkça girişimcilik ortamı ve yönelimi puanları azalmaktadır. Bu durum, kurum içerisindeki örgütsel desteğin yeterli olmamasının pozitif örgütsel kadar güçlü bir etkisi olmamakla birlikte, girişimcilik ortamı ve yönelimini olumsuz yönde etkilediği şeklinde yorumlanabilir.

5.1.3. Yapısal Eşitlik Modeline Yönelik Değerlendirme

TÜBİTAK Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi 2020 yılı listesinde yer alan ilk 50 üniversitede görev yapan akademisyenlerle gerçekleştirilen bu araştırmanın amacı algılanan örgütsel destek, üniversite girişimcilik ortamı, üniversite girişimcilik performansı ve üniversite girişimcilik yönelimi arasındaki yapısal ilişkilerin incelenmesidir. Bu doğrultuda analizi gerçekleştirilen yapısal eşitlik modeline ilişkin bulgular aşağıda incelenmiştir.

Moraes vd. (2021) üniversite içerisinde örgütsel desteğin geliştirilmesinin, üniversite girişimcilik ortamının güçlendirmesine katkı sağlayacağını düşünmektedir. Araştırmada pozitif algılanan örgütsel desteğin girişimcilik ortamı üzerinde anlamlı ve pozitif yönde bir etkisi olduğu tespit edilmiştir (H1). Buna göre, pozitif algılanan örgütsel desteğin üniversitelerin girişimcilik ortamını doğrudan etkilediği söylenebilir. Negatif algılanan örgütsel desteğin girişimcilik ortamı üzerindeki ise anlamlı bulunmamıştır (H2). Bu nedenle, algılanan negatif örgütsel desteğin girişimcilik ortamı üzerinde doğrudan bir etkisi bulunmadığı söylenebilir. Pozitif algılanan örgütsel desteğin girişimcilik yönelimi üzerindeki etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (H3). Pozitif algılanan örgütsel desteğin girişimcilik yönelimi üzerindeki doğrudan etkisine ek olarak ayrıca, girişimcilik ortamının aracılık ettiği dolaylı etkisi de anlamlı bulunmuştur (H7). Buna göre, pozitif algılanan örgütsel desteğin girişimcilik yönelimini hem doğrudan hem de dolaylı bir şekilde etkilediği söylenebilir. Diğer taraftan negatif algılanan örgütsel desteğin girişimcilik yönelimi üzerindeki etkisinin anlamlı olmadığı bulunmuştur (H4). Ayrıca algılanan negatif örgütsel desteğin girişimcilik ortamının aracılık ettiği dolaylı etkisi de anlamlı bulunmamıştır (H8). Bu nedenle algılanan negatif örgütsel desteğin girişimcilik yönelimi üzerinde doğrudan ya da dolaylı bir etkisi bulunmadığı söylenebilir.

Literatürde algılanan örgütsel destek ile girişimcilik ortamı ve girişimcilik yönelimi değişkenleri arasındaki ilişkiyi konu alan çalışmalar incelendiğinde, hem Moraes vd. (2021) hem de Mahrous ve Genedy (2017)'nin örgütsel desteğin üniversite girişimcilik yönelimini anlamlı bir şekilde etkilediğini tespit ettikleri görülmüştür. Benzer şekilde Turgut (2014) sadece bazı alt boyutlar düzeyinde gerçekleştirebildiği analizler sonucunda, algılanan örgütsel desteğin girişimcilik yönelimini anlamlı olarak etkilediğini tespit etmiştir. Onay ve Çavuşoğlu (2010) girişimcilik yönelimini etkilediği düşünülen örgütsel faktörleri tespit edebilmek gerçekleştirdikleri analiz

sonucunda, girişimcilik yönelimi üzerinde en çok etkisi olan faktörün örgütsel ve yönetsel destek olduğunu saptamışlardır. Koçoğlu (2012) da gerçekleştirdiği araştırmada girişimcilik yönelimi ile örgütsel destek arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki bulunduğunu tespit etmiştir. Yılmaz ve Görmüş (2012)'ün örgütsel destek, girişimcilik yönelimi ve girişimcilik ortamına ilişkin maddelerin yer aldığı çalışmasında ise, örgütsel destek ile girişimcilik yönelimi ve girişimcilik ortamı arasında anlamlı ilişkiler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlara göre ilgili literatürün araştırma sonuçlarımızı desteklediği söylenebilir.

Uysal ve Çatı (2016), üniversitelerde akademisyenler için uygun girişimcilik ortamı sağlanmasının üniversitenin girişimcilik yönelimini olumlu şekilde etkileyeceğini düşünmektedir. Araştırmada girişimcilik ortamının girişimcilik yönelimi üzerindeki anlamlı ve pozitif yönde bir etkisi olduğu görülmüştür (H5). Buna göre, girişimcilik ortamının girişimcilik yönelimi üzerinde doğrudan etkisi olduğu söylenebilir. Son olarak girişimcilik performansının girişimcilik yönelimi üzerinde doğrudan ve pozitif yönde etkisi olduğu tespit edilmiştir (H6). Kimuli (2011), çeşitli değişkenlerle gerçekleştirdiği çalışması sonucunda; girişimcilik ortamı, girişimcilik yönelimi ve performans değişkenleri arasında anlamlı, pozitif ve güçlü ilişkiler olduğunu tespit etmiştir. Hosseini ve Eskandari (2015)'ye göre girişimcilik performansı ile girişimcilik yönelimi arasında anlamlı, pozitif bir ilişki vardır ve bu nedenle, daha yüksek girişimcilik performansı daha yüksek girişimcilik yönelimi ile ilişkilidir. Literatürde girişimcilik yönelimi ile girişimcilik performansı arasındaki ilişkiye dair yapılan araştırmalar incelendiğinde; bu araştırmaların büyük çoğunluğunda girişimcilik yönelimi ile girişimcilik performansı arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu (Smart ve Conant, 1994; Lumpkin ve Dess, 1996; Wiklund, 1998; Kreiser vd., 2002; Wiklund ve Shepherd, 2003; O'Shea vd., 2005; Alpkan vd., 2005; Poon vd., 2006; Hughes vd., 2007; Rauch vd., 2009; Altuntaş ve Dönmez, 2010; Bulut vd., 2012; Tütüncüoğlu, 2012; Lechner ve Gudmundsson, 2014; Amin, 2015; Zehir vd., 2015; Kantur,2016; Yeşil vd., 2016; Riviezzo vd., 2017; McKenny vd., 2018, Palmer vd., 2019; Thabethe , 2019; Alfalih ve Ragmoun, 2020; Duman ve Eren, 2020), az sayıdaki çalışmada ise ilişkinin anlamlı olmadığı (Covin et al., 1994; George, Wood ve Khan, 2001; Wang, 2008; Purnomo, 2019) bulunmuştur. Rauch vd. (2009) de, girişimcilik yönelimi ve performans arasındaki ilişkinin bir meta-analizini gerçekleştirdikleri çalışma kapsamında inceledikleri 51 makalenin sonucunda, girişimcilik yönelimi ve performans arasında önemli bir pozitif ilişki olduğunu tespit

etmişlerdir. Chen vd. (2007) ile Kim (2019) ise gerçekleştirdikleri çalışmalarda girişimcilik performansı ile girişimcilik yönelimi arasındaki ilişkide, girişimcilik yöneliminin sadece bazı alt boyutları düzeyinde anlamlı ilişkiler bulunduğunu tespit etmişlerdir. Guth ve Ginsberg (1990)'e göre girişimcilik yönelimi örgütsel performansı etkilerken, örgütsel performansta girişimcilik yönelimini etkilemektedir. Bunun sebebi, örgütsel performansı yüksek olan kurumların ortaya çıkan fırsatları yakalamak için gerekenden daha fazla kaynağa sahip olduklarından yenilik ve radikal değişimi hızlandırabilmeleridir (Guth ve Ginsberg, 1990: 8). Mevcut araştırma sonuçları ve bu görüşe paralel olarak; üniversite girişimcilik performansı yüksek olan üniversitelerin, kurum içinde yenilik ve radikal değişimi hızlandırarak ortaya çıkan girişimcilik fırsatlarını daha iyi değerlendirebilmeleri sayesinde üniversitelerinin girişimcilik yöneliminin de yükseldiği düşünülmektedir. Nitekim akademisyenlerin GYÜE üniversite sıralaması grubuna göre analiz sonuçlarında en yüksek girişimcilik yönelimi ortalamasına sahip olan 1. grupta (1-10) yer alan üniversitelerin diğer tüm gruplardan anlamlı bir şekilde farklılaşması da bu düşünceyi desteklemektedir.

5.2. ÖNERİLER

Bu bölümde uygulamacı ve araştırmacılara yönelik öneriler sunulmuştur.

5.2.1. Uygulamacılara Yönelik Öneriler

Gerçekleştirilen araştırma kapsamında akademisyenlerin üniversite girişimcilik yönelimi ve alt boyutlarına ilişkin algı düzeyleri kısmen yüksek seviyede bulunmakla birlikte, halen yeterli seviyede olmadığı düşünülmektedir. Üniversitelerimizdeki girişimcilik yöneliminin arttırılması için üniversite yönetimlerine aşağıdaki önerilerde bulunulmaktadır:

- Sanayi ve toplum yararına araştırmaların teşvik edilmesi,
- Uygulamalı araştırmalara önem verilmesi,
- Yeni girişimcilik fırsatlarının tespit edilerek, bu konularda yapılacak çalışmaların teşvik edilmesi,
- Akademi dışından uzmanlarla iş birliğinin teşvik edilmesi,
- Araştırma projelerinin teşvik edilmesi,
- Kamu finansmanı dışındaki kaynaklardan yararlanılmasının teşvik edilmesi,
- Diğer kurumlarla iş birliğinin teşvik edilmesi,

- Başarılı girişimcilik faaliyetleri olan personelin işe alınması,
- Esnek, yenilikçi ve yeni fikirlere açık bir üniversite yapısı oluşturulması,
- Mezun öğrencilerle iletişimin korunması ve iş birliği yapılması,
- Özel sektör ve kamu ile ilişkilerin geliştirilmesi,
- Gerçekleştirilen araştırma faaliyetlerinde endüstri katılımının teşvik edilmesi,
- Üniversite girişimcilik politikalarının geliştirilmesinde tüm paydaşların görüşlerinin alınması.

Araştırma kapsamında gerçekleştirilen akademisyenlerin yönetim görevi durumlarına göre analiz sonuçları incelendiğinde, kurum düzeyi yönetim görevi bulunan akademisyenlerin tüm değişkenlere yönelik algılarının yönetim görevi bulunmayanlar ve bölüm düzeyi yönetim görevi bulunanlardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu durumun, kurum düzeyi yönetim görevi bulunan akademisyenlerin görevlerinin bir gereği olarak üniversite içerisinde gerçekleştirilen girişimcilik çalışmaları hakkında daha fazla bilgiye sahipken diğer akademisyenlerin bu konuda yeterince bilgi sahibi olmadıklarından ya da bu yöneticilerin yaşadıkları işletme körlüğü dolayısıyla mevcut durumu objektif olarak değerlendirememelerinden de kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle üniversitelerimizin üst yönetimlerine, üniversite girişimciliği ile ilgili verileri düzenli olarak toplamaları ve değerlendirmeleri, ayrıca üniversitelerinin girişimcilik stratejilerinin ve gerçekleştirilen girişimcilik faaliyetlerinin tüm paydaşlar tarafından anlaşılmasını ve duyulmasını sağlamak için farklı etkili yollar denemeleri tavsiye edilmektedir. Ayrıca üniversitelerimizin kendi fakülte/bölümleri düzeyinde mevcut araştırma benzeri çalışmaların yapılmasını teşvik ederek, elde edilecek sonuçları girişimci üniversiteye dönüşüm sürecinde kullanmaları önerilmektedir.

Üniversitelerimizdeki akademisyen, öğrenci ve diğer personelin girişimcilik faaliyetlerine katılabilmelerinin önündeki en önemli engellerin başında mevcut iş yüklerinde, eğitim, çalışma ve izin sürelerinde gerekli esnekliklerin sağlanması gibi temel koşulların yetersiz olması gelmektedir. Ayrıca üniversitelerimizdeki akademisyenler arasında araştırmacı ve öğretim görevlisi gibi bir ayrımın bulunmaması da önemli bir eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Akademisyenler ve diğer personel yaşadıkları ekonomik ve zamansal kaygıları, öğrenciler ise

notlarının düşmesi, okullarının uzaması ya da mezun olamama gibi kaygıları nedeniyle girişimcilik faaliyetlerine mesafeli durmaktadırlar. Bu nedenle üniversite üst yönetimlerimiz ve YÖK tarafından üniversitelerimizdeki potansiyel girişimcilerin teşvik edilmesi için, yukarıda sayılan temel koşulların iyileştirilmesi yönünde çalışmalar yapılması tavsiye edilmektedir. Bu sayede girişimcilik faaliyetlerine katılmaya istekli olduğu halde bahsedilen engeller nedeniyle bu faaliyetlerden uzak duran üniversite içerisindeki birçok potansiyel girişimcinin harekete geçmesi sağlanabilir.

Yine üniversite üst yönetimlerimiz ve YÖK tarafından, üniversitelerimizdeki daha fazla sayıda öğrencinin, personelin, mezunun ve diğer paydaşların girişimcilik faaliyetlerine katılmalarını teşvik etmek ya da bu faaliyetleri gerçekleştirenleri desteklemek için girişimcilik ile ilgili derslerin, programların, stajların, girişimci değişim programlarının, sanayi doktora programlarının, maddi ya da maddi olmayan desteklerin, teşvik ve ödüllerin, çeşitli yapı ve mekanizmaların nicelik ve niteliğinin arttırılması tavsiye edilmektedir. Nitekim son dönemde ülkemiz üniversitelerinde bahsedilen konularda niceliksel olarak bir artış yaşanmakla birlikte, niteliksel olarak hala yeterli bir düzeye gelinmediği söylenebilir.

TÜBİTAK GYÜE, üniversitelerimiz arasında girişimcilik ve yenilikçilik konusundaki rekabetin arttırılması ve girişimcilik ekosisteminin geliştirilip yaygınlaştırılması için 2012 yılından bu yana Türkiye'de faaliyet gösteren devlet ve vakıf üniversitelerini her yıl düzenli olarak değerlendirerek, listedeki ilk 50 üniversiteyi kamuoyuna açıklamaktadır. Fakat bu sıralamada sadece ilk 50 üniversite yer aldığından dolayı diğer üniversitelerin durumları ile ilgili bilgi sahibi olunamamaktadır. Türkiye'deki üniversitelerin girişimcilik düzeylerinin arttırılmasının teşvik edilebilmesi ve pozitif rekabetin tüm üniversitelerimize yayılabilmesi noktasında, TÜBİTAK tarafından GYÜE'nde yer alan tüm üniversitelerin puanların yayınlanması tavsiye edilmektedir.

Bunların yanı sıra, girişimci üniversiteye dönüşüm sürecinin her üniversite için farklı olabileceği göz önünde bulundurularak, girişimci bir üniversiteye dönüşüm için çaba gösteren üniversitelerimizin, dünyadaki ya da ülkemizdeki diğer üniversitelerin girişimcilik modellerini bire bir uygulamaya çalışmak yerine kendi özelliklerine ve bulundukları çevrenin ihtiyaçlarına uygun bir model oluşturmalarının daha faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu noktada, üniversitelerimizin güçlü oldukları alanlarda ve yakın çevrelerindeki problemlere çözüm olarak gerçekleştirecekleri girişimcilik

faaliyetleri yoluyla bölgesel ve ülkesel kalkınmaya büyük bir katkı sağlayacakları düşünülmektedir. Ayrıca girişimcilik konusunda ön sıralarda yer alan üniversitelerimizin, ülkemizdeki ve dünyadaki diğer üniversiteler, kamu kurumları ya da endüstri kuruluşları ile gerçekleştirecekleri iş birlikleri yoluyla ortak girişimcilik proje ve faaliyetleri gerçekleştirmelerinin de oldukça faydalı olacağı öngörülmektedir.

5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Araştırmada üniversite girişimciliği konusunda akademisyenlerin örgütsel destek, üniversite girişimcilik ortamı ve üniversite girişimcilik yönelimi algı düzeyleri ile üniversite girişimcilik performansı arasındaki ilişkilere dair analizler gerçekleştirilmiştir. Bu değişkenlerle ilgili literatür incelendiğinde, çoğu özel sektör üzerine yapılmış olan çok sayıda çalışma olduğu görülmekle birlikte, üniversiteler üzerine yapılmış çalışma sayısı oldukça sınırlıdır. Bu nedenle bahsedilen değişkenler üzerine çok daha fazla sayıda çalışma yapılması tavsiye edilmektedir. Ayrıca gelecek çalışmalarda üniversite girişimciliğine etki eden diğer farklı örgütsel değişkenler ve bunların ilişkilerinin de çalışma konusuna dâhil edilmesi önerilmektedir. Bahsedilen konularda gerçekleştirilecek çalışmaların literatürü zenginleştirmenin yanı sıra, üniversitelerimizdeki girişimcilik ve yenilikçilik faaliyetlerinin daha iyi izlenebilmesi ve değerlendirilebilmesi açısından da faydalı olacağı düşünülmektedir.

Literatürdeki çalışmaların birçoğunda üniversite içerisindeki kuluçka merkezleri, teknoparklar, girişimcilik bölümleri, teknoloji transfer ofisleri, finansman programları gibi çeşitli yapı ve araçlarla genellikle girişim kurma aşamasındaki kişiler hedeflenmekte birlikte, girişimcilik potansiyeline sahip olabilecek diğer gruplar çoğu zaman göz ardı edilmektedir (Geissler vd., 2010: 12). Başlarda sadece üniversitelerin işletme bölümlerinde verilen girişimcilikle ilgili derslerin, son yıllarda neredeyse tüm bölümlerin eğitim müfredatlarına eklenmesi (Yelkikalan vd., 2010: 58; Dağıstan vd., 2018: 61) örneğinde olduğu gibi bu yapı ve araçların da girişimcilik potansiyeline sahip olabilecek tüm grupları hedeflemesi gerekmektedir. Araştırma kapsamında tüm disiplinlerden akademisyenlerin çalışmaya dâhil edilmesi, bu görüşün kısmen gerçekleştirilebilmesine olanak tanımıştır. Gelecek çalışmalarda araştırma değişkenlerinin diğer grupların gözünden de değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle, gelecek araştırmaların akademisyenlerin yanı sıra yöneticiler, diğer personel, öğrenciler, mezunlar ve üniversite paydaşları gibi diğer grupların da katılımıyla gerçekleştirilmesi tavsiye edilmektedir.

Mevcut çalışmada girişimcilik performansı için kullanılan TÜBİTAK GYÜE'nin sadece ilk 50 üniversitenin puanlarını paylaşması dolayısı ile bu liste dışında yer alan üniversiteler çalışmaya dâhil edilememiştir. Gelecek çalışmalarda üniversite girişimcilik performansının ölçülmesi amacıyla yeni bir araç geliştirilerek, araştırmanın bu aracın kullanımıyla Türkiye'deki diğer üniversiteleri de kapsayacak şekilde uygulanması önerilmektedir. Bunun yanı sıra Türkiye'deki üniversitelerle diğer ülkelerdeki üniversiteleri karşılaştıran bir araştırma yapılmasının da üniversitelerimizin durumunun karşılaştırabilmesi açısından faydalı olabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Abramo, G., D'Angelo, C. A., Di Costa, F., ve Solazzi, M. (2009). University–industry collaboration in Italy: A bibliometric examination. Technovation, 29(6-7), 498-507.

Abreu, M., ve Grinevich, V. (2017). Gender patterns in academic entrepreneurship. Journal of Technology Transfer, 42 (4), 763-794.

Acs, Z. J., Szerb, L., Ortega-Argilés, R., Aidis, R., ve Coduras, A. (2015). The regional application of the global entrepreneurship and development index (GEDI): the case of Spain. Regional Studies, 49(12), 1977-1994.

Adams, S.B. (2005). Stanford and Silicon Valley: Lessons on Becoming a High-Tech Region. California Management Review, 48(1), 29–51.

Ahmad, S. Z., ve Xavier, S. R. (2012). Entrepreneurial environments and growth: evidence from Malaysia GEM data. Journal of Chinese Entrepreneurship.

Ağçay, F. ve Dalkılıç Sürgevil, O. (2019). Üçüncü Nesil Üniversiteler, International Social Sciences Studies Journal, 5(49): 6314-6322.

Akgündüz, Y., ve Çakıcı, A. C. (2015). Algılanan örgütsel desteğin örgütsel vatandaşlık davranışlarına etkisinde örgütsel stresin aracılık rolü: beş yıldızlı otel işletmelerinde bir araştırma. Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, 7(2).

Akın, M. (2008). Örgütsel Destek, Sosyal Destek ve İş/Aile Çatışmalarının Yaşam Tatmini Üzerindeki Etkileri, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 25(2),141-170.

Aksu, G., Eser, M. T., ve Güzeller, C. O. (2017). Açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi ile yapısal eşitlik modeli uygulamaları. Ankara: Detay Yayıncılık.

Aktaş, R., ve Delen, S. (2021). Teknoloji Geliştirme Bölgelerindeki Firmalara Yönelik Vergisel Teşvik ve Desteklerin Muhasebe Uygulamaları. Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi, 14(2), 727-757.

Aktaş, R., Kargın, S., ve Arıcı, N. D. (2019). Manisa Celal Bayar Üniversitesinin İl Ekonomisine Katkısı. Manisa Ekonomisi ve Vizyonu. Ankara: Detay Yayıncılık.

Al Harthy, S. H. M. (2014). The entrepreneurial university and the entrepreneurial environment: organizational analysis and policy considerations. (Doctoral dissertation). University of Manchester.

Alayoğlu, N. ve Karabulut, T. (2011). Entrepreneurial university model: a proposal for Turkey. Uluslararası Yükseköğretim Kongresi: Yeni Yönelişler ve Sorunlar (UYK-2011). 27-29 Mayıs 2011 (2(VIII), 732-741). İstanbul: YÖK.

Alexander, U., ve Evgeniy, P. (2012). The entrepreneurial university in Russia: from idea to reality. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 52, 45-51.

Alfalih, A., ve Ragmoun, W. (2020). The role of entrepreneurial orientation in the development of an integrative process towards entrepreneurship performance in entrepreneurial university: A case study of Qassim university. Management Science Letters, 10(8), 1857-1872.

Alpkan, L., Ergün, E., Bulut, C., ve Yılmaz, C. Şirket Girişimciliğinin Şirket Performansına Etkileri. Doğuş Üniversitesi Dergisi, 6(2), 175-189.

Altbach, P. G. (2006). Globalization and the university: Realities in an unequal world. J.J.F. Forest and P.G.Altbach (eds.), International Handbook of Higher Education, Vol. 1. Dordrecht, The Netherlands, Springer. 121-140.

Altbach, P. G., Reisberg, L., ve Rumbley, L. E. (2009). Trends in global higher education: Tracking an academic revolution. UNESCO 2009 World Conference on Higher Education, France.

Altundal, V. (2018). Türkiye'deki Hızlandırma Programları ve Kuluçka Merkezlerinin Girişimcilere Sağladıkları Destekler. Sosyal ve Beşerî Bilimler Çalışmaları 2018, 217-225, İstanbul: Çizgi Kitabevi.

Altundal, V. (2020). Pazarlama İletişimi ve Finansal Hizmetlerde Dijitalleşme. Finansal Hizmetlerde Dijitalleşme ve Fintekler (87-110). Editör Alkara, İ. Ankara: Detay Yayıncılık.

Altuntaş, G. ve Dönmez, D. (2010). Girişimcilik yönelimi ve örgütsel performans ilişkisi: Çanakkale bölgesinde faaliyet gösteren otel işletmelerinde bir araştırma. Istanbul University Journal of the School of Business Administration, 39 (1).

Amin, M. (2015). The effect of entrepreneurship orientation and learning orientation on SMEs' performance: an SEM-PLS approach. Journal for International Business and Entrepreneurship Development, 8(3), 215-230.

Aparicio, S., Urbano, D., ve Stenholm, P. (2021). Attracting the entrepreneurial potential: A multilevel institutional approach. Technological Forecasting and Social Change, 168, 120748.

Armeli, S., Eisenberger, R., Fasolo, P., ve Lynch, P. (1998). Perceived organizational support and police performance: the moderating influence of socioemotional needs. Journal of applied psychology, 83(2), 288.

Audretsch, D. B. (2014). From the entrepreneurial university to the university for the entrepreneurial society. The Journal of Technology Transfer, 39(3), 313-321.

Axel-Berg, J. H., Aragão, S., Pimentel Neves, D., Manços Rosso, G., ve Plonski, G. A. (2018, Eylül). Breaking out of the TTO; turning measurements into indicators. In STI 2018 Conference Proceedings, Centre for Science and Technology Studies (CWTS), 1493-1501.

Awang, Z. (2012). Structural equation modeling using AMOS graphic. Penerbit Universiti Teknologi MARA Press.

Ayre, C., ve Scally A. J. (2014). Critical values for Lawshe's content validity ratio: revisiting the original methods of calculation. Measurement and Evaluation in Counseling and Development, 47 (1), 79–86.

Bagozzi, R. P., ve Yi, Y. (1988). On the evaluation of structural equation models. Journal of the academy of marketing science, 16(1), 74-94.

Balasubramanian, S., Yang, Y., ve Tello, S. (2020). Does University entrepreneurial orientation matter? Evidence from university performance. Strategic Entrepreneurship Journal.

Baş, M. (2015). Türkiye'de Girişimci Üniversitenin Oluşturulmasına İlişkin Bir Model Önerisi ve Uygulanabilirliğinin Değerlendirilmesi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gaziantep Üniversitesi: Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.

Bathelt, H., ve Spigel, B. (2011). University spin-offs, entrepreneurial environment and start-up policy: the cases of Waterloo and Toronto (Ontario) and Columbus (Ohio). International Journal of Knowledge-Based Development, 2(2), 202-219.

Beavers, A. S., Lounsbury, J. W., Richards, J. K., Huck, S. W., Skolits, G. J., ve Esquivel, S. L. (2013). Practical considerations for using exploratory factor analysis in educational research. Practical Assessment, Research, and Evaluation, 18(1), 6.

Bernhofer, L. B., ve Li, J. (2014). Understanding the entrepreneurial intention of Chinese students: The preliminary findings of the china project of "Global university entrepreneurial spirits students survey" (GUESSS). Journal of Entrepreneurship in Emerging Economies.

Beyhan, B., ve Akçomak, İ. S. (2019). Girişimcilik desteklerinde seçim süreçlerinin incelenmesi ve seçim-performans ilişkisinin analizi: Türkiye'de kuluçka ve hızlandırma programları örneği (Proje sonuç raporu).

Blau, P.M. (1964). Justice in Social Exchange. Sociological Inquiry, 34, 193-206.

Bornmann, L. (2013). What is societal impact of research and how can it be assessed? A literature survey. Journal of the American Society for information science and technology, 64(2), 217-233.

Bramwell, A., ve Wolfe, D. A. (2008). Universities and regional economic development: The entrepreneurial University of Waterloo. Research policy, 37(8), 1175-1187.

Brown, T. A. (2015). Confirmatory Factor Analysis for Applied Research. Guilford Publications.

Brown, C., ve Thornton, M. (2013). How entrepreneurship theory created economics. Quarterly Journal of Austrian Economics, 16(4).

Byrne, Z. S., ve Hochwarter, W. A. (2008). Perceived organizational support and performance. Journal of Managerial Psychology.

Bulut, Ç., Fiş, A. M., Aktan, B., ve Yılmaz, S. Kurumsal Girişimcilik: Kavramsal Yapı Üzerine Bir Tartışma. Journal of Yasar University, 3(10), 1389-1416.

Bulut, Ç., Tütüncüoğlu, M. ve Halac, D. S. (2012). Üniversite girişimciliği ve üniversite performansına etkileri: Türk üniversiteleri üzerine bir saha araştırması. 20. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı, 24-26 Mayıs, Çeşme-İzmir, 86-91.

Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör analizi: Temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı. Kuram ve uygulamada eğitim yönetimi, 32(32), 470-483.

Büyüköztürk, Ş. (2005). Anket geliştirme. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 3(2), 133-151.

Büyüköztürk, Ş. (2020). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı (28. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2017). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi.

Byrne, B. M. (2001). Structural Equation Modeling With AMOS, EQS, and LISREL: Comparative Approaches to Testing for the Factorial Validity of a Measuring Instrument. International Journal of Testing, 1(1), 55–86.

Callaghan, C., ve Venter, R. (2011). An investigation of the entrepreneurial orientation, context and entrepreneurial performance of inner-city Johannesburg street traders. Southern African Business Review, 15(1).

Canbay, T. (2019). Türkiye'de Girişimcilik İkliminin Oluşturulmasında Vergi Teşviklerinin Rolü. Yeni Nesil Girişimcilik ve Ekonomi (221-234). Editörler: Miynat, M., Özdil, T., Yalçınkaya, M. H., ve Çılbant, C. Bursa: Ekin Yayınevi.

Cansız, M. (2017). 2023'e Doğru Türkiye Teknoparkları. Ankara: T.C. Kalkınma Bakanlığı.

Caruana, A., Ewing, M. T., ve Ramaseshan. (2002). Effects of some environmental challenges and centralization on the entrepreneurial orientation and performance of public sector entities. Service Industries Journal, 22(2), 43-58.

Casson, M., ve Godley, A. (2005). Entrepreneurship and historical explanation. In Entrepreneurship in theory and history. London: Palgrave Macmillan, 25-60.

Centobelli, P., Cerchione, R., ve Esposito, E. (2019). Exploration and exploitation in the development of more entrepreneurial universities: A twisting learning path model of ambidexterity. Technological forecasting and social change, 141, 172-194.

Chen, C. N., Tzeng, L. C., Ou, W. M., ve Chang, K. T. (2007). The relationship among social capital, entrepreneurial orientation, organizational resources and entrepreneurial performance for new ventures. Contemporary management research, 3(3).

Chen, P. P. (2011). Universities' entrepreneurial performance: The role of agglomeration economies. The University of Texas at Dallas.

Clark B. R. (1998). Creating Entrepreneurial Universities: Organizational pathways of transformation. New York: Pergamon, 127-148.

Clark, B. R. (2003). Sustaining change in universities: Continuities in case studies and concepts. Tertiary education and management, 9(2), 99-116.

Clarysse, B., Heinman, A. ve Degroof, J. J. (2001). An institutional and resource-based explanation of growth patterns of research-based spin-offs in Europe. In Fostering High-Tech Spin-Offs: A Public Strategy for Innovation, OECD STI Review, No: 26, Organization for Economic Cooperation and Development, Paris, 75-96.

Cook, K. S., Cheshire, C., Rice, E. R., ve Nakagawa, S. (2013). Social exchange theory. In Handbook of social psychology (61-88). Springer, Dordrecht.

Covaș, L., ve Solcan, A. (2018). The study on entrepreneurial education in the university through stakeholder involvement. Eastern European Journal for Regional Studies (EEJRS), 4(1), 4-22.

Covin, J. G., ve Miller, D. (2014). International entrepreneurial orientation: conceptual considerations, research themes, measurement issues, and future research directions. Entrepreneurship: Theory and Practice, 38(1), 11-44.

Covin, J. G., ve Slevin, D. P. (1986). The development and testing of an organizational-level entrepreneurship scale. Frontiers of Entrepreneurship Research, 628-639.

Covin, J. G., ve Slevin, D. P. (1989). Strategic management of small firms in hostile and benign environments. Strategic management journal, 10(1), 75-87.

Covin, J. G., ve Slevin, D. P. (1991). A conceptual model of entrepreneurship as firm behavior. Entrepreneurship theory and practice, 16(1), 7-26.

Coyle, P., Gibb, A., ve Haskins, G. (2013). The Entrepreneurial University: From Concept to Action, the Entrepreneurial Leaders Programme. Entrepreneurial University Leaders Programme (EULP). National Centre For Entrepreneurship in Education (NCEE). 2-58.

Crespo, M., ve Dridi, H. (2007). Intensification of university–industry relationships and its impact on academic research. Higher education, 54(1), 61-84.

Creswell, J. W. (2015). Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research. Pearson.

Crocker, L., ve Algina, J. (1986). Introduction to classical and modern test theory. Toronto: Holt, RineHart, and Winston, Inc.

Crowley, S. L., ve Fan, X. (1997). Structural equation modeling: Basic concepts and applications in personality assessment research. Journal of personality assessment, 68(3), 508-531.

Cudeck, R., ve MacCallum, R. C. (Eds.). (2007). Factor analysis at 100: Historical developments and future directions. Routledge.

Cvijić, M., Tatarski, J., Katić, I., Vekić, A., & Borocki, J. (2019). Entrepreneurial orientation of public universities in republic of Serbia-empirical study. Sustainability, 11(6), 1509.

Czarnitzki, D., Ebersberger, B., ve Fier, A. (2007). The relationship between R&D collaboration, subsidies and R&D performance: empirical evidence from Finland and Germany. Journal of applied econometrics, 22(7), 1347-1366.

Çakar, N.D., ve Yıldız, S. (2009). Örgütsel Adaletin İş Tatmini Üzerindeki Etkisi: Algılanan Örgütsel Destek Bir Ara Değişken mi? Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 8(28), 68-90.

Çelik, N.Ç., ve Kıral, B. (2019). Eğitimde Bencillik Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması. Social Sciences Research Journal, 8 (3), 156-168.

Çetin, E. (2021). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Girişimcilik Eğitimine Yönelik Tutumları ve Girişimcilik Niyetleri. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 41(1), 153-180.

Cherubin, G. L. (2012). Perceived organizational support and engagement (Doctoral dissertation). Nyack College, New York.

Çolakoglu, U., Çulha, O. ve Atay H. (2010). The Effects Of Perceived Organisational Support On Employees' Affective Outcomes: Evidence From The Hotel Industry. Tourism and Hospitality Management, 16(2), 125-150.

Dabic, M., Gonzalez-Loureiro, M., ve Svarc, J. (2012, Nisan). On Entrepreneurial University: Professors' Attitudes in the Croatian and Spanish Case. In Proceedings of 2012 International Conference on Entrepreneurial Universities, Münster University of Applied Sciences, Science-to-Business Marketing Research Centre, Münster, Germany, 25, 1-20.

Dabinett, G. (1995). The role of science parks and technology centres in technology transfer. Industry and Higher Education, 9(1), 31-35.

Dağıstan, M. T., Mısırlı, İ. ve Tanrısever, C. (2018). Turizm Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinin Demografik Özelliklere Göre Farklılıkları. 4. Uluslararası Türk Dünyası Turizm Sempozyumu, 19-21 Temmuz 2018, Kastamonu.

Dalmarco, G., Hulsink, W., ve Blois, G. V. (2018). Creating entrepreneurial universities in an emerging economy: Evidence from Brazil. Technological Forecasting and Social Change, 135, 99-111.

Del Sordo, C., Orelli, R. L., Padovani, E., ve Gardini, S. (2012). Assessing global performance in universities: an application of balanced scorecard. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 46, 4793-4797.

DeVellis, R. F. (2016). Scale Development: Theory and Applications. SAGE Publications.

Dickson, A. (2004). Pre-incubation and the New Zealand Business Incubation Industry, report for Incubators New Zealand.

Dijkstra, T. K., ve Henseler, J. (2015). Consistent partial least squares path modeling. MIS Quarterly, 39(2), 297–316.

Dressel, P. L., ve Reichard, D. J. (1970). The University Department: Retrospect and Prospect. The Journal of Higher Education, 41(5), 387–402.

Duman, F. ve Eren, F. (2020). Girişimcilik Yönelimi ve İşletme Performansı İlişkisi: Ampirik Literatür Taraması. Journal of History School, 47, 2916-2938.

Eisenberger, R., Fasolo, P.M., ve Davis-LaMastro, V. (1990). Effects of perceived Organizational support on employee diligence, innovation, and commitment. Journal of Applied Psychology, 53, 51-59.

Eisenberger, R., Huntington, R., Hutchison, S., ve Sowa, D. (1986). Perceived organizational support. Journal of Applied psychology, 71(3), 500.

Er, P. H. (2013). Girişimcilik ve yenilikçilik kavramlarının iktisadi düşüncedeki yeri: Joseph A. Schumpeter. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (29), 75-85.

Erdem, H. (2014). Algılanan örgütsel destek ve kontrol odağının stresle başa çıkma yöntemleri üzerine etkileri: Psikolojik sermayenin bu süreçteki rolü ve bir alan araştırması. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İnönü Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya

Erkol, H. (2015). Ortaöğretim öğretmenlerinin algiladiklari örgütsel desteğin bireysel özelliklerine göre incelenmesi. AJELI-Anatolian Journal of Educational Leadership and Instruction, 3(1), 1-17.

Erkorkmaz, Ü., Etikan, İ., Demir, O., Özdamar, K., ve Sanisoğlu, S. Y. (2013). Doğrulayıcı faktör analizi ve uyum indeksleri. Turkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences, 33(1), 210-223.

Eryilmaz, İ., ve Gülova, A. A. (2019). Örgüt kültürü ve bağlamsal performans arasındaki ilişkide temel motivasyon kaynaklarının biçimleyici rolü. Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 26(2), 495-514.

Etzkowitz, H., Webster, A., Gebhardt, C. ve Terra, B.R.C. (2000). The future of the university and the university of the future: Evolution of ivory tower to entrepreneurial paradigm, Research Policy, 29, 313-330.

Etzkowitz, H. (2003). Innovation in innovation: The triple helix of university-industry-government relations. Social science information, 42(3), 293-337.

Etzkowitz, H. (2004). The evolution of the entrepreneurial university, in International Journal Technology and Globalisation, 1(1), 64-77.

Etzkowitz, H., ve Zhou, C. (2007, Mayıs). Regional Innovation Initiator: The Entrepreneurial University in Various Triple Helix Models. Singapore Triple Helix VI Conference, Theme Paper, 1-25.

Etzkowitz, H., (2008). The Triple Helix: University–Industry–Government Innovation in Action. Routledge, New York.

Etzkowitz, H. (2013). Anatomy of The Entrepreneurial University. Soc. Sci. Inf., 52 (3), 486-511.

Etzkowitz, H. (2016). The entrepreneurial university: vision and metrics. Industry and Higher Education, 30(2), 83-97.

Etzkowitz, H., Bikkulov, A., Kovaleinen, A., Leitner, K. H., Poutanen, S., Grey, D., Leonchuck, L., Axel-Berg, J., Plonski, G.A., ve Almeida, M. (2017). Metrics for the entrepreneurial university. Triple Helix Working Papers.

European Commission. (2011). Entrepreneurship Education: Enabling Teachers as a Critical Success Factor. Brüksel: European Commission.

Eyel, C. Ş., Ünkaya, G., ve Kaplan, B. (2019). İktisadi düşünce tarihi çerçevesinde girişimcilik kavramının gelişimi.

Fava, J. L., ve Velicer, W. F. (1992). The Effects of Overextraction on Factor and Component Analysis. Multivariate behavioral research, 27(3), 387–415.

Feldman, M. P. (2003). Entrepreneurship and American research universities: Evolution in technology transfer. The emergence of entrepreneurship policy: Governance, start-ups, and growth in the US knowledge economy, 92-112.

Felgueira, T., ve Rodrigues, R. G. (2015). Market orientation of teachers and researchers in higher education institutions: a new approach. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 174, 3017-3024.

Felgueira, T., ve Rodrigues, R. G. (2020). I-ENTRE-U: an individual entrepreneurial orientation scale for teachers and researchers in higher education institutions. International Review on Public and Nonprofit Marketing, 17(1), 1-21.

Field A. (2018). Discovering Statistics Using IBM SPSS Statistics. 5th ed. SAGE Publications.

Fiş, A. M., ve Wasti, S. A. (2009). Örgüt kültürü ve girişimcilik yönelimi ilişkisi. METU Studies In Development (Muhan Soysal Special Issue), 35, 127-164.

Fraenkel, J. R., ve Wallen, N. E. (2011). How to design and evaluate research in education (7th ed.). Boston: McGraw-Hill.

Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., ve Hyun, H. H. (2012). How to design and evaluate research in education.

Frondizi, R., Fantauzzi, C., Colasanti, N., ve Fiorani, G. (2019). The evaluation of universities' third mission and intellectual capital: theoretical analysis and application to Italy. Sustainability, 11(12), 3455.

Fugazzotto, Sam J. (2010). On the Evolution of Colleges and Universities. Tertiary Education and Management, 16(4), 303-312.

Gaffikin, F., ve Morrissey, M. (2008). A new synergy for universities: Redefining academy as an'engaged institution'. Education, Citizenship and Social Justice, 3(1), 97-116.

Gangi, Y. A., ve Timan, E. (2013). An empirical investigation of entrepreneurial environment in Sudan. World Journal of Entrepreneurship, Management and Sustainable Development.

Gao, Y., Ge, B., Lang, X., ve Xu, X. (2018). Impacts of proactive orientation and entrepreneurial strategy on entrepreneurial performance: An empirical research. Technological Forecasting and Social Change, 135, 178-187.

Garstka, M. L. (1993). The effects of performance appraisal structure on perceived organizational support and organizational commitment. (Doctoral dissertation). California State University, Long Beach.

Gartner, W. B. (1990). What are we talking about when we talk about entrepreneurship?. Journal of Business venturing, 5(1), 15-28.

Geissler, M., Jahn, S., ve Haefner, P. (2010). The entrepreneurial climate at universities: the impact of organizational factors. The theory and practice of entrepreneurship, 12-31.

Geuna, A. (1996). European universities: an interpretative history (No. 008). Maastricht University, Maastricht Economic Research Institute on Innovation and Technology (MERIT).

Gibb, A. (2012). Exploring the synergistic potential in entrepreneurial university development: towards the building of a strategic framework. Annals of Innovation & Entrepreneurship, 3(1), 16742.

Gibb, A., Haskins, G., Hannon, P., ve Robertson, I. (2012). Leading the entrepreneurial university: Meeting the entrepreneurial development needs of higher education institutions. The National Centre for Entrepreneurship Education (NCEE).

Gibb, A., Haskins, G., ve Robertson, I. (2013). Leading the entrepreneurial university: Meeting the entrepreneurial development needs of higher education institutions. In Universities in change (9-45). Springer, New York, NY.

Ginsberg, A. (1985). Measuring changes in entrepreneurial orientation following industry deregulation: the development of a diagnostic instrument. Proceedings of the International Council of Small Business, 50-57.

Giray, M. D., ve Şahin, D. N. (2012). Algilanan örgütsel, yönetici ve çalisma arkadaslari destegi ölçekleri: geçerlik ve güvenirlik çalismasi. Türk Psikoloji Yazilari, 15(30), 1.

Gouldner, A. W. (1960). The norm of reciprocity: A preliminary statement. American sociological review, 161-178.

Graf, H., ve Menter, M. (2021). Public research and the quality of inventions: the role and impact of entrepreneurial universities and regional network embeddedness. Small Business Economics, 1-18.

Guan, X., Sun, T., Hou, Y., Zhao, L., Luan, Y. Z., ve Fan, L. H. (2014). The relationship between job performance and perceived organizational support in faculty members at Chinese universities: a questionnaire survey. BMC medical education, 14(1), 50.

Guerrero, M., Cunningham, J.A. ve Urbano, D. (2015). Economic impact of entrepreneurial universities' activities: An exploratory study of the United Kingdom. Research Policy, 44(3), 748-764.

Guerrero, M., Kirby, D. A., ve Urbano, D. (2006). A literature review on entrepreneurial universities: An institutional approach. Autonomous University of Barcelona, Business Economics Department, Working Paper Series, (06/8).

Guerrero, M., ve Urbano, D. (2010). The development of an entrepreneurial university. The journal of technology transfer, 37(1), 43-74.

Guerrero, M., Urbano, D., ve Gajón, E. (2020). Entrepreneurial university ecosystems and graduates' career patterns: do entrepreneurship education programmes and university business incubators matter?. Journal of Management Development. 39(5), 753-775.

Gunasekara, C. (2006). Reframing the role of universities in the development of regional innovation systems. The Journal of technology transfer, 31(1), 101-113.

Gupta, V. K., ve Batra, S. (2016). Entrepreneurial orientation and firm performance in Indian SMEs: Universal and contingency perspectives. International Small Business Journal, 34(5), 660-682.

Guth, W. D., ve Ginsberg, A. (1990). Guest editors' introduction: Corporate entrepreneurship. Strategic management journal, 5-15.

Güler, M., ve Kırbaşlar, Ş. İ. (2020). Teknoloji Transfer Ofislerinin Üniversite Sanayi İş Birliğindeki Rolü. Ankara: İksad Publishing House.

Gülova, A. A., ve Demirsoy, Ö. (2012). Örgüt Kültürü ve Örgütsel Bağlılık Arasındaki İlişki: Hizmet Sektörü Çalışanları Üzerinde Ampirik Bir Araştırma. Business and Economics Research Journal, 3(3), 49-76.

Gümüş, G. K. (2020). Entrepreneurial Performance Of Turkey With Startup Insights. Researches on Financial Performance (1-24). Editörler: Güngör, B., Kaygın, C. Y., ve Gün, M. İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.

Gümüş, M., Yükseloğlu, S.M., ve Binark, A.K. (2013). Ülkemizde Teknoparkların Gelişimi ve Mühendislik Eğitimindeki Rolleri. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 17(1), 24-31.

Güngör, D. (2016). Psikolojide ölçme araçlarının geliştirilmesi ve uyarlanması kılavuzu. Türk psikoloji yazıları, 19(38), 104-112.

Gür, U. (2016). Determinants Of Academic Entrepreneurship In Science And Engineering (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Yeditepe Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Gürpınar, E., Özkan, B., San, B. T., Alpsoy, E., Çelik-Özenci, Ç., Karadağ, E., Erkuş, H., ve Kitapçı, O. (2021). Akdeniz Üniversitesinin araştırma odaklı üniversite olma süreci: Kurumsal yapılanma, hedefler, faaliyetler ve çıktılar. Yükseköğretim Dergisi, 11(1), 174-184.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., ve Anderson, R. E. (2019). Multivariate Data Analysis, Cengage Learning, Andover. Hampshire, United Kingdom.

Hair, J. F., Ringle, C. M., ve Sarstedt, M. (2011). PLS-SEM: Indeed a silver bullet. Journal of Marketing theory and Practice, 19(2), 139-152.

Hallam, C., Novick, D., Gilbert, D. J., Frankwick, G. L., Wenker, O., ve Zanella, G. (2017). Academic entrepreneurship and the entrepreneurial ecosystem: The UT transform project. Academy of Entrepreneurship Journal, 23(1), 77-90.

Hamzah, G., Haryono, S., ve Mustafa, Z. (2018). The Effects of Good University Governance and Organizational Culture Toward Lecturer Performance and

Its Influence on Private Universities Performance in the City of Lampung. European Journal of Business and Management, 10(2), 85-94.

Hannon, P. D. (2013). Why is the entrepreneurial university important?. Journal of innovation management, 1(2), 10-17.

Henseler, J., Ringle, C. M., ve Sarstedt, M. (2015). A new criterion for assessing discriminant validity in variance-based structural equation modeling. Journal of the academy of marketing science, 43(1), 115-135.

Hofer, A. R., ve Dimitrov, G. (2015). Heinnovate reviews on promoting innovative and entrepreneurial heis country-level review bulgaria (december 2014). Strategies for Policy in Science and Education-Strategii Na Obrazovatelnata i Nauchnata Politika, 23(5), 479-492.

Horn, J. L. (1965). A rationale and test for the number of factors in factor analysis. Psychometrika, 30(2), 179-185.

Hornsby, J. S., Kuratko, D. F., ve Zahra, S. A. (2002). Middle managers' perception of the internal environment for corporate entrepreneurship: assessing a measurement scale. Journal of business Venturing, 17(3), 253-273.

Hosseini, M., ve Eskandari, F. (2013). Investigating entrepreneurial orientation and firm performance in the Iranian agricultural context. Journal of Agricultural Science and Technology, 15(2), 203-213.

Hu, L. T., ve Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. Structural equation modeling: a multidisciplinary journal, 6(1), 1-55.

Hughes, Mathew, and Robert E Morgan. 2007. Deconstructing the relationship between entrepreneurial orientation and business performance at the embryonic stage of firm growth. Industrial Marketing Management 36(5), 651–661.

Hulland, J. (1999). Use of partial least squares (PLS) in strategic management research: A review of four recent studies. Strategic management journal, 20(2), 195-204.

Hutchison, S. (1997). A path model of perceived organizational support. Journal of Social Behavior and Personality, 12(1), 159-174.

Hutchison, S. ve Garstka, M. L. (1996). Sources of perceived organizational support: goal setting and feedback 1. Journal of Applied Social Psychology, 26(15), 1351-1366.

Imran, R., ve Aldaas, R. E. (2020). Entrepreneurial leadership: a missing link between perceived organizational support and organizational performance. World Journal of Entrepreneurship, Management and Sustainable Development.

İlhan, M., ve Çetin, B. (2014). LISREL ve AMOS programları kullanılarak gerçekleştirilen yapısal eşitlik modeli (yem) analizlerine ilişkin sonuçların karşılaştırılması. Journal of Measurement and Evaluation in Education and Psychology, 5(2), 26-42.

Jameson, J., ve O'Donnell, P. (2015). The entrepreneurial university: A unifying theme for TU4Dublin. Stream 1: Enterprise and Engagement. 6.

Jamil, F., Ismail, K., ve Mahmood, N. (2015). A review of commercialization tools: University incubators and technology parks. International Journal of Economics and Financial Issues, 5(1S).

Jantunen, A., Puumalainen, K., Saarenketo, S., ve Kyläheiko, K. (2005). Entrepreneurial orientation, dynamic capabilities and international performance.Journal of International Entrepreneurship, 3, 223–243

Jarvis, C. B., Mackenzie, S. B., Podsakoff, P. M., Mick, D. G., ve Bearden, W. O. (2003). A critical review of construct indicators and measurement model misspecification in marketing and consumer research. Journal of Consumer Research, 30(2), 199-218.

Jogaratnam, G., ve Tse, E. C. Y. (2006). Entrepreneurial orientation and the structuring of organizations: performance evidence from the Asian hotel industry. International Journal of Contemporary Hospitality Management.

Kaiser, H. F. (1960). The application of electronic computers to factor analysis. Educational and Psychological Measurement, 20, 141-151.

Kalar, B., ve Antoncic, B. (2015). The entrepreneurial university, academic activities and technology and knowledge transfer in four European countries. Technovation, 36, 1-11.

Kalkınma Bakanlığı. (2014). Girşimciliğin geliştirilmesi özel ihtisas komisyonu raporu. Ankara: Onuncu Kalkınma Planı, 2018.

Kallaste, M., Põder, A., Raudsaar, M., ve Venesaar, U. (2017, Kasım). Entrepreneurial and innovative potential of higher education institutions–the example of Estonian universities. In 10th Annual International Conference Of Education, Research And Innovation, 8800-8808.

Kantur, D. (2016). Strategic entrepreneurship: mediating the entrepreneurial orientation-performance link. Management Decision.

Karasar, N. (2017). Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar ilkeler teknikler, (2. Yazım, 32. Bsm). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Kascak, T., ve Pilkova, A. (2014). Entrepreneurial university concept at the Comenius University in Bratislava. Comenius Management Review, 8 (1), 25-37.

Kelley, D., Bosma, N. S., ve Amorós, J. E. (2011). Global entrepreneurship monitor 2010 executive report. Babson College, Babson Park, MA.

Kepenek, E. B., ve Eser, Z. (2018). Impact of pre-incubators on entrepreneurial activities in Turkey: Problems, successes, and policy recommendations. In Innovation and the Entrepreneurial University (57-82). Springer, Cham.

Khanagha, A., Dehkordi, A. M., Zali, M. R., ve Hejazi, S. R. (2017). Performance implications of entrepreneurial orientation at public research and technology institutions. Entrepreneurship and Sustainability Issues, 4(4), 601-610.

Khandwalla, P. (1977). The design of organizations. New York: Harcourt Brace Jovanovich.

Kim, J. (2019). Impact of entrepreneurial orientation on small-and medium-sized enterprises' entrepreneurial performance: the mediating role of entrepreneurial knowledge position. Asia-Pacific Journal of Business Venturing and Entrepreneurship, 14(2), 83-93.

Kim, Y. (2010). Improving performance in US state governments: Risk-taking, innovativeness, and proactiveness practices. Public Performance ve Management Review, 34(1), 104-129.

Kim, K. Y., Eisenberger, R., ve Baik, K. (2016). Perceived organizational support and affective organizational commitment: Moderating influence of perceived organizational competence. Journal of Organizational Behavior, 37(4), 558-583.

Kimuli, S. N. L. (2011). Strategic entrepreneurship and performance of selected private secondary schools in Wakiso district. (Doctoral Dissertation). Kampala, Uganda: Makerere University Business School.

Kirby, D. A. (2006). Creating entrepreneurial universities in the UK: Applying entrepreneurship theory to practice. The Journal of Technology Transfer, 31(5), 599-603.

Kirtikara, K. (2004). Transition from a university under the bureaucratic system to an autonomous university: Reflections on concepts and experience of King

Mongkut's University of Technology Thonburi. Office of the Education Council, Ministry of Education.

Kliewe, T., ve Baaken, T. (2019). A Brief History of Engaged and Entrepreneurial Universities. Developing Engaged and Entrepreneurial Universities (1-15). Kliewe T., Kesting T., Plewa C. ve Baaken T. (Ed.). Singapore: Springer.

Klofsten, M., Fayolle, A., Guerrero, M., Mian, S., Urbano, D., ve Wright, M. (2019). The entrepreneurial university as driver for economic growth and social change-Key strategic challenges. Technological Forecasting and Social Change, 141, 149-158.

Koçoğlu, M. (2012). Çalışanların örgütlerine yönelik girişimcilik yönelimi algıları, örgüt desteği, kariyer tatminleri ve işten ayrılma niyetleri arasındaki ilişkinin incelenmesi: Otomotiv sektöründe bir araştırma. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Komlos, J. (2020). Multicollinearity in the presence of errors-in-variables can increase the probability of Type-I error, J. Economics and Econometrics. 63:1-17.

Koyuncu, İ., ve Kılıç, A. (2019). Açımlayıcı ve Doğrulayıcı Faktör Analizlerinin Kullanımı: Bir Doküman İncelemesi. Eğitim ve Bilim, 44(198).

Koyuncuoğlu, Ö. (2018). Türkiye'de Girişimci ve Yenilikçi Üniversitelerin Gömülü Teoriye Göre Değerlendirmesi ve Bir Model Önerisi (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Koyuncuoğlu, Ö., ve Tekin, M. (2019). Türkiye'de girişimci ve yenilikçi üniversitelerin gömülü teoriye göre değerlendirmesi ve bir model önerisi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (41), 16-31.

Kraus, S., Rigtering, J. C., Hughes, M., ve Hosman, V. (2012). Entrepreneurial orientation and the business performance of SMEs: a quantitative study from the Netherlands. Review of Managerial Science, 6(2), 161-182.

Kreiser, P.M., Marino, L.D., ve Weaver, K.M. (2002). Assessing the relationship between entrepreneurial orientation, the external environment, and firm performance scale: A multi-country analysis. InFrontiers of Entrepreneurship Research (199–208). Wellesley, MA: Babson College.

Kula, S. D. (2013). Girişimci üniversite kavramı ve Türkiye'deki üniversitelerin girişimcilik eğilimi üzerine bir araştırma (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Küttim, M., Põder, A., Kallaste, M., Raudsaar, M., ve Venesaar, U. (2018). Knowledge exchange and collaboration with industry in the context of entrepreneurial higher education institutions. Research in Economics and Business: Central and Eastern Europe, 10(2).

Kwak, C., Chung, B. Y., Xu, Y., ve Eun-Jung, C. (2010). Relationship of job satisfaction with perceived organizational support and quality of care among South Korean nurses: A questionnaire survey. International journal of nursing studies, 47(10), 1292-1298.

Kyrö, P., ve Mattila, J. (2012, Mayıs). Towards Future University by Integrating Entrepreneurial and the 3rd Generation University Concepts. In 17th Nordic Conference on Small Business Research.

Landinez, L., Kliewe, T., ve Diriba, H. (2019). Entrepreneurial University Indicators in Global University Rankings. Developing Engaged and Entrepreneurial Universities. (57-85). Kliewe T., Kesting T., Plewa C. ve Baaken T. (Ed.). Singapore: Springer.

Lawshe, C. H. (1975). A quantitative approach to content validity. Personnel psychology, 28(4), 563–575.

Lechner, C., ve Gudmundsson, S. V. (2014). Entrepreneurial orientation, firm strategy and small firm performance. International Small Business Journal, 32(1), 36-60.

Link, A.N. ve Scott, J.T. (2011). Research, Science, and Technology Parks: Vehicles for Technology Transfer. (No. 11-22). 1-22.

Lord, F. M. (1980). Applications of item response theory to practical testing problems. Routledge.

Lumpkin, G. T., ve Dess, G. G. (1996). Clarifying the entrepreneurial orientation construct and linking it to performance. Academy of management Review, 21(1), 135-172.

Lumpkin, G.T. ve Dess, G.G. (2001). Linking two dimensions of entrepreneurial orientation to firm performance: The moderating role of environment and industry life cycle. Journal of Business Venturing, 16, 429–45.

Mabel, O. A., ve Olayemi, O. S. (2020). A Comparison of Principal Component Analysis, Maximum Likelihood and the Principal Axis in Factor Analysis.

MacCallum, R. C., Widaman, K. F., Zhang, S., ve Hong, S. (1999). Sample size in factor analysis. Psychological methods, 4(1), 84.

MacKenzie, N. G., ve Zhang, Q. (2014). A regional perspective on the entrepreneurial university: Practices and policies. In Handbook on the entrepreneurial university (188-206). Edward Elgar Publishing.

Mahrous, A. A., ve Genedy, M. A. (2019). Connecting the dots: The relationship among intra-organizational environment, entrepreneurial orientation, market orientation and organizational performance. Journal of Entrepreneurship in Emerging Economies, 11(1), 2-21.

Marginson, S. (2016). The Dream Is Over: The Crisis of Clark Kerr's California Idea of Higher Education. Oakland, California: University of California Press.

Markuerkiaga, L., Igartua, J. I., ve Errasti, N. (2018). A performance-based taxonomy of entrepreneurial universities. International Journal of Technology Management, 77(1-3), 57-85.

Marsh, H. W., Hau, K. T., ve Grayson, D. (2005). Goodness of Fit in Structural Equation Models. 275–340.

Mavi, R. K. (2014). Indicators of entrepreneurial university: Fuzzy AHP and Fuzzy TOPSIS Approach. Journal of the Knowledge Economy, 5(2), 370-387.

McKenny, A. F., Short, J. C., Ketchen Jr, D. J., Payne, G. T., ve Moss, T. W. (2018). Strategic entrepreneurial orientation: Configurations, performance, and the effects of industry and time. Strategic Entrepreneurship Journal, 12(4), 504-521.

Meriç, E., Öztürk Çiftci, D., ve Yurtal, F. (2019). Algılanan örgütsel destek ve işe adanmışlık arasındaki ilişkinin incelenmesi. Kastamonu Education Journal, 27(1), 65-74.

Meydan, C., ve Şeşen, H. (2015). Yapısal Eşitlik Modeli AMOS Uygulamaları (2. Baskı). Detay Yayıncılık: Ankara.

Meyers, A. D., ve Pruthi, S. (2011). Academic entrepreneurship, entrepreneurial universities and biotechnology. Journal of Commercial Biotechnology, 17(4), 349–357.

Meyers, L. S., Gamst, G., ve Guarino, A. J. (2016). Applied multivariate research: Design and interpretation. Sage publications.

Mian, S. A. (2021). Whither modern business incubation? Definitions, evolution, theory, and evaluation. In Handbook of Research on Business and Technology Incubation and Acceleration. Edward Elgar Publishing.

Miles, M. P., ve Arnold, D. R. (1991). The relationship between marketing orientation and entrepreneurial orientation. Entrepreneurship theory and practice, 15(4), 49-66.

Miles, R. E., ve Snow, C. C. (1978). Organizational Strategy, Structure, and Process. McGraw-Hill Book Company, Toronto.

Miller, D. (1983). The correlates of entrepreneurship in three types of firms. Management science, 29(7), 770-791.

Miller, D., ve Friesen, P. H. (1978). Archetypes of strategy formulation. Management science, 24(9), 921-933..

Mintzberg, H. (1973). Strategy-making in three modes. California management review, 16(2), 44-53.

Molas-Gallart, J., Salter, A., Patel, P., Scott, A., ve Duran, X. (2002). Measuring third stream activities. Final report to the Russell Group of Universities. Brighton: SPRU, University of Sussex.

Moraes, G. H. S. M., Spers, E. E., Mendes, L., ve da Silva, H. M. R. (2021). Corporate entrepreneurship at the university: the influence of managerial support, autonomy and reward on the innovative behavior of university professors. Journal of Entrepreneurship in Emerging Economies.

Mudde, H., Widhiani, A. P., ve Fauzi, A. M. (2017). Entrepreneurial university transformation in Indonesia: a comprehensive assessment of IPB. GSTF Journal on Business Review (GBR), 5(1).

Mulaik, S. A., James, L. R., Van Alstine, J., Bennett, N., Lind, S., ve Stilwell, C. D. (1989). Evaluation of goodness-of-fit indices for structural equation models. Psychological Bulletin, 105(3), 430–445.

Nakip, M. (2013). Pazarlamada Araştırma Teknikleri (Veri Toplama Araçları-Metrik ve Metrik Olmayan Analizler-Çok Değişkenli İstatistiksel Analizler). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Nicolaou, N., ve Birley, S. (2003). Academic networks in a trichotomous categorisation of university spinouts. 18(3), 333–359.

North, D. C. (1990). Institutions, institutional change and economic performance. Cambridge: Cambridge University Press.

North, D. C. (2005). Understanding the process of economic change. Princeton NJ: Princeton University Press.

Olearnik, J., ve Pluta-Olearnik, M. (2015). Entrepreneurial universities-From ideas to reality. Optımum Studia Ekonomiczne, 5(77), 110–120.

Onay, M. (2010). İşletmelerde Girişimcilik Özelliğini Etkileyen Faktörler: İç Girişimcilik. Journal of Management ve Economics, 17(1).

Onay, M., ve Çavuşoğlu, S. (2010). İşletmelerde Girişimcilik Özelliğini Etkileyen Faktörler: İç Girişimcilik Yönetimi ve Ekonomi. Celal Bayar Üniversitesi İİ BF, 17(1).

Orozco, L. A., Aristizabal, J. P., ve Villaveces, J. L. (2018). Management challenge in the entrepreneurial university and academic performance. Open and Equal Access for Learning in School Management, 195.

Ortiz, M. P., Gomez, J. A., Merigo-Lindahl, J. M., ve Armengot, C. R. (2017). Entrepreneurial Universities Exploring the Academic and Innovative Dimensions of Entrepreneurship in Higher Education.

Oviatt, B., ve McDougall, P. (1994). Toward a Theory of International New Ventures. Journal of International Business Studies, 25(1), 45-64.

O'Reilly, N. M., ve Robbins, P. (2018). Dynamic capabilities and the entrepreneurial university: a perspective on the knowledge transfer capabilities of universities. Journal of Small Business & Entrepreneurship.

O'Shea, R., Allen, T. J., Chevalier, A., ve Roche, F. (2005). Entrepreneurial orientation, technology transfer and spin-off performance of US universities.Research Policy, 34(7), 994–1009.

O'Shea, R. P., Allen, T. J., Morse, K. P., O'Gorman, C., ve Roche, F. (2007). Delineating the anatomy of an entrepreneurial university: The massachusetts institute of technology experience. R&D Management, 37(1), 1–16.

O'Shea, R., Chugh, H., ve Allen, T. J. (2008). Determinants and consequences of university spin-off activity: A conceptual framework. Journal of Technology Transfer, 33(6), 653–666.

Ömürbek, N, Karataş, T. (2018). Girişimci ve Yenilikçi Üniversitelerin Performanslarının Çok Kriterli Karar Verme Teknikleri İle Değerlendirilmesi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10 (24), 176-198.

Özdamar, K. (2004). Paket programlar ile istatistiksel veri analizi (çok değişkenli analizler). Kaan Kitabevi, Eskişehir.

Özdemir, A. (2010). İlköğretim Okullarında Algılanan Örgütsel Desteğin Öğretmenlerin Kişiler Arası Öz Yeterlik İnançları İle İlişkisinin İncelenmesi, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 30 (1), 127-146.

Özdemir, S., Boyacı, A., Kılınç, A. Ç. ve Koşar, S. (2019). Türk yükseköğretim sistemi bağlamında girişimci üniversite modelinin incelenmesi: Nitel bir araştırma. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 39(2), 989-1027.

Özdevecioğlu, M. (2003). Algilanan örgütsel destek ile örgütsel bağlilik arasindaki ilişkilerin belirlenmesine yönelik bir araştirma. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 18(2), 113-130.

Öztürk, R. (2019). Üniversite sıralamalarında AR-GE, bilgi-teknoloji transferi, girişimcilik ve şirketleşmenin yeri. SD Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi, 50, 26-29.

Palmer, C., Niemand, T., Stöckmann, C., Kraus, S., ve Kailer, N. (2019). The interplay of entrepreneurial orientation and psychological traits in explaining firm performance. Journal of Business Research, 94, 183–194.

Papa, B. (2018, Eylül). Entrepreneurial university concept: Case of a developing country, Albania. In CBU International Conference Proceedings, Central Bohemia University, 6, 374-380.

Pehlivanoğlu, F., ve Kayan, K. (2019). Türkiye'de girişimcilik: Mevcut durum analizi ve çözüm önerileri. Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 8(1), 58-78.

Peters, L., Rice, M., ve Sundararajan, M. (2004). The role of incubators in the entrepreneurial process. The Journal of Technology Transfer, 29(1), 83-91.

Philpott, K., Dooley, L., O'Reilly, C., ve Lupton, G. (2011). The entrepreneurial university: Examining the underlying academic tensions. Technovation, 31(4), 161-170.

Pilbeam, C. (2006). Generating additional revenue streams in UK universities: An analysis of variation between disciplines and institutions. Journal of Higher Education Policy and Management, 28(3), 297-311.

Poon, J. M. L., Ainuddin, R. A., ve Junit, S.H. (2006). Effects of self-concept traits and entrepreneurial orientation of firm performance. International Small Business Journal, 24(1), 61–82.

Purnomo, B. R. (2019). Artistic orientation, financial literacy and entrepreneurial performance. Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy, 13(1/2), 105-128.

Preston, C. C., ve Colman, A. M. (2000). Optimal number of response categories in rating scales: reliability, validity, discriminating power, and respondent preferences. Acta psychologica, 104(1), 1-15.

Quaye, D., Acheampong, G. and Asiedu, M. (2015). Gender differences in entrepreneurial orientation: evidence from Ghana. European Journal of Business and Management, 7 (12), 128-140.

Rangsungnoen, G. (2008). Best Practice in Performance Evaluation of Thai Public Universities. Faculty of Business and Enterprise, Swinburne University of Technology.

Rauch, Andreas, Johan Wiklund, G.T. Lumpkin, ve Michael Frese. 2009. Entrepreneurial Orientation and Business Performance: An Assessment of Past Research and Suggestions for the Future. Entrepreneurship Theory and Practice 33(3), 761–787.

Resmi Gazete (2005). "Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) Destekleri Yönetmeliği", Tarih: 24.04.2005, Resmi Gazete Sayısı: 25795.

Rhoades, L., ve Eisenberger, R. (2002). Perceived organizational support: a review of the literature. Journal of applied psychology, 87(4), 698.

Riviezzo, A., Liñán, F., ve Napolitano, M. R. (2017). Assessing the entrepreneurial orientation of university departments. a comparative study between Italy and Spain. In Entrepreneurial Universities (35-46). Springer, Cham.

Riviezzo, A., Santos, S. C., Liñán, F., Napolitano, M. R., ve Fusco, F. (2019). European universities seeking entrepreneurial paths: the moderating effect of contextual variables on the entrepreneurial orientation-performance relationship. Technological Forecasting and Social Change, 141, 232-248.

Rodrigues, R. G., Ferreira, J. J., ve Felgueira, T. (2019). Entrepreneurial academics: a taxonomy with Latent Profile Analysis. Management Decision.

Rosenberg, N. (2003). America's entrepreneurial universities. The Emergence of Entrepreneurship Policy: governance, start-ups, and growth in the US knowledge economy, 113-137.

Rothaermel, F. T., Agung, S. D., ve Jiang, L. (2007). University entrepreneurship: a taxonomy of the literature. Industrial and corporate change, 16(4), 691-791.

Röpke, J. (1998). The entrepreneurial university: innovation, academic knowledge creation and regional development in a globalized economy. Department of Economics, Plilipps-Universität Marburg, Germany, 16 Eylül 1998.

Röpke, J. (2000). The entrepreneurial university: innovation, academic knowledge creation and regional development in a globalized economy. Department of Economics, Plilipps-Universität Marburg, Germany, 5 Ocak 2000.

Ruba, R. M., van der Westhuizen, T., ve Chiloane-Tsoka, G. E. (2021). Influence of entrepreneurial orientation on organisational performance: evidence from Congolese Higher Education Institutions. Journal of Contemporary Management, 18(1), 243-269.

Rüegg, W. (Ed.). (2010). A history of the university in Europe Volume IV: Universities since 1945. Cambridge: Cambridge University Press.

Sánchez-Barrioluengo, M. (2014). Articulating the 'three-missions' in Spanish universities. Research Policy, 43(10), 1760-1773.

Sánchez-Barrioluengo, M., ve Benneworth, P. (2019). Is the entrepreneurial university also regionally engaged? Analysing the influence of university's structural configuration on third mission performance. Technological forecasting and social change, 141, 206-218.

Scarborough, N. M., ve Cornwall, J.R. (2016). Essentials of Entrepreneurship and Small Business Management, Eight Edition. Pearson.

Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H., ve Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. Methods of psychological research online, 8(2), 23-74.

Schmude, J., ve S. Heumann. (2011). Vom Studenten zum Unternehmer: Welche Universität bietet die besten Chancen, published by the Lehrstuhl für Wirtschaftsgeographie und Tourismusforschung der Ludwig Maximilians Universität, Munich.

Schumpeter, J.A., (1934). The Theory of Economic Development, translated by R. Opie from the 2nd German edition (1926). Cambridge: Harvard University Press.

Secundo, G., ve Elia, G. (2014). A performance measurement system for academic entrepreneurship: a case study. Measuring Business Excellence.

Sezgin, O. B. (2015). Algılanan örgütsel destek ile içgirişimci davranışı ilişkisinde örgütsel güvenin rolü (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Shore, L. M., ve Tetrick, L. E. (1991). A construct validity study of the survey of perceived organizational support. Journal of applied psychology, 76(5), 637.

Shore, L. M., ve Wayne, S. J. (1993). Commitment and employee behavior: Comparison of affective commitment and continuance commitment with perceived organizational support. Journal of applied psychology, 78(5), 774.

Siegel, D. S., Waldman, D. A., Atwater, L. E., ve Link, A. N. (2003). Commercial knowledge transfers from universities to firms: improving the effectiveness of university–industry collaboration. The Journal of High Technology Management Research, 14(1), 111-133.

Siegel, D. S., Westhead, P., ve Wright, M. (2003). Science parks and the performance of new technology-based firms: a review of recent UK evidence and an agenda for future research. Small business economics, 20(2), 177-184.

Smart, D.T. ve Conant, J.S. (1994). Entrepreneurial orientation, distinctive marketing competencies and organizational performance. Journal of Applied Business Research, 10(3), 28–39

Smilor, R. W., Gibson, D. V., ve Dietrich, G. B. (1990). University spin-out companies: technology start-ups from UT-Austin. Journal of business venturing, 5(1), 63-76.

Sooreh, L. K., Salamzadeh, A., Safarzadeh, H., ve Salamzadeh, Y. (2011). Defining and measuring entrepreneurial universities: a study in Iranian context using importance-performance analysis and TOPSIS technique. Global Business and Management Research: An International Journal, 3(2), 182-199.

Sökmen, A., Ekmekçioğlu, E. B., ve Çelik, K. (2015). Algılanan örgütsel destek, örgütsel özdeşleşme ve yönetici etik davranışı ilişkisi: araştırma görevlilerine yönelik araştırma. İşletme Araştırmaları Dergisi, 7(1), 125-144.

Sporn, B. (2001). Building adaptive universities: Emerging organisational forms based on experiences of European and US universities. Tertiary Education & Management, 7(2), 121-134.

Steiner, S. (2014). Not just the What and How, but also the Who: The impact of entrepreneurship educators. In Handbook on the Entrepreneurial University (279-300). Edward Elgar Publishing.

Sriyanalugsana, C. (2008). A comparative study of administrative leadership in Thai universities. (Doctoral dissertation). Victoria University, Melbourne.

Stevens, J. P. (2002). Applied multivariate statistics for the social sciences (4th ed.). Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Sułkowski, Ł., Gregor, B., ve Kaczorowska-Spychalska, D. (2020). Rankings in students' decision-making process in Poland: implications for university management. Journal of International Studies, 13(3).

Susilo, H. (2019, Ağustos). Improving Innovative Work Behavior and Organizational Performance through Workplace Spirituality and Perceived Organizational Support. In Annual International Conference of Business and Public Administration. Atlantis Press, 101-105.

Swierczek, F.W. ve Ha, T.T. (2003). Entrepreneurial orientation, uncertainty avoidance and firm performance: An analysis of Thai and Vietnamese SMEs.The International Journal of Entrepreneurship and Innovation, 4(1), 46–58.

Szerb, L., Aidis, R., ve Acs, Z. J. (2013). The comparison of the global entrepreneurship monitor and the global entrepreneurship and development index methodologies. Foundations and Trends in Entrepreneurship, 9(1).

Şahin, A., ve Kartal, B. (2011). Pazarlama Araştırması. İstanbul: Lisans Yayıncılık.

Şahinoğlu, K. T., ve Yakut, S. G. (2019). Yapısal eşitlik modeli ile özgürlüklerin ekonomik performansa etkisi üzerine bir inceleme. Ekoist: Journal of Econometrics and Statistics, (30), 1-20.

Şencan, H. (2005). Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenilirlik ve Geçerlilik. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Tabachnick, B. G., ve Fidell, L. S. (2019). Using Multivariate Statistics. . 7th Edition, Boston, MA: Pearson.

Tamenova, S., Ualzhanova, A., ve Nurgissayeva, A. (2019). Assessment of entrepreneurial potential of Turan University. Bilge Kagan 2nd International Science Congress. 5-7 November, Barcelona, Spain, 68-73.

Taş, R., ve Özçelik, A.O. (2019). Uluslararası Alanda Politika Yayılımı ve Türkiye'deki Teknoloji Politikalarının Gelişimi. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Taşgit, Y. E., ve Torun, B. (2016). Yöneticilerin inovasyon algısı, inovasyon sürecini yönetme tarzı ve işletmelerin inovasyon performansı arasındaki ilişkiler: KOBİ'ler üzerinde bir araştırma. Yönetim Bilimleri Dergisi, 14(28), 121-156.

Tatarski, J., Brkanlić, S., Sanchez Garcia, J., Esteve, E. B., Brkić, I., Petrović, M., ve Okanović, A. (2020). Measuring Entrepreneurial Orientation of University Employees in Developing Countries Using the ENTRE-U Scale. Sustainability, 12(21), 8911.

Tekin, M., Etlioğlu, M., ve Tekin, E. (2018). Kamu kurumlarinda inovasyon ve girişimcilik. International Journal of Academic Value Studies, 4(18), 111-130.

Tekin, M., Geçkil, T., Koyuncuoğlu, Ö. ve Tekin, E. (2018). Girişimci Dostu Üniversiteler İndeksi ve Bir Model Geliştirilmesi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (39), 138-150.

Thabethe, M. M. (2019). Corporate entrepreneurship and organisational performance in the Department of Basic Education. (Doctoral dissertation). Faculty of Management Sciences at the Durban University of Technology, KwaZulu-Natal, South Africa.

Thorp, H. H., ve Goldstein, B. (2010). Engines of innovation: The entrepreneurial university in the twenty-first century. Chapel Hill: University of North Carolina Press.

Tijssen, R. J. (2006). Universities and industrially relevant science: Towards measurement models and indicators of entrepreneurial orientation. Research Policy, 35(10), 1569-1585.

Todorovic, Z. W., McNaughton, R. B., ve Guild, P. (2011). ENTRE-U: An entrepreneurial orientation scale for universities. Technovation, 31(2-3), 128-137.

Todorovic, Z. W., ve Suntornpithug, N. (2008). The multi-dimensional nature of university incubators: capability/resource emphasis phases. Journal of Enterprising Culture, 16(04), 385-410.

Turgut, H. (2014). Algılanan örgütsel desteğin işletme performansına etkisinde iç girişimciliğin aracılık rolü. İşletme Araştırmaları Dergisi, 6(3), 29-62.

Türk, S., (2015). Üniversite ortamının üniversite performansına etkisi: Türk üniversiteleri üzerine bir araştırma (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Tütüncüoğlu, M. (2012). Üniversite girişimciliği ve üniversite performansına etkileri: Türk üniversiteleri üzerine bir saha araştırması (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yaşar Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Uehara, E. S. (1995). Reciprocity reconsidered: Gouldner'smoral norm of reciprocity'and social support. Journal of Social and Personal Relationships, 12(4), 483-502.

Upping, P. (2010). Accounting Reform in the Public Sector: A Case of Thai Public Universities. (Doctoral dissertation). Swinburne University of Technology.

Urban, B., ve Maswabi, L. (2021). Determining the Mediating Effects of Entrepreneurial Self-Efficacy on the Relationship between Organizational Antecedents and Entrepreneurial Orientation. Managing Global Transitions, 19(2).

Usher, A. (2009). Ten Years Back and Ten Years Forward: Developments and Trends in Higher Education in Europe Region. UNESCO Forum on Higher Education in the Europe Region: Access, Values, Quality and Competitiveness, 21-24 May 2009, Bucharest, Romania.

Uslu, B., Çalıkoğlu, A., Seggie, F. N., ve Seggie, S. H. (2019). The entrepreneurial university and academic discourses: The meta-synthesis of Higher Education articles. Higher Education Quarterly, 73(3), 285-311.

Uslu, B., Çalıkoğlu, A., Seggie, F. N., ve Seggie, S. H. (2020). TÜBİTAK Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi kriterlerinin girişimci üniversitelerde öne çıkan faaliyetler açısından değerlendirilmesi. Yükseköğretim Dergisi, 10(1), 1-11.

Uysal, H. T., ve Çatı, K. (2016). Yükseköğretim Kurumlarındaki Yöneticilerin Girişimci Üniversite Algılamalarında İş ve Örgüt Psikolojisinin Etkisi. Journal of Higher Education ve Science/Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, 6(1).

Veugelers, R., ve Del Ray, E. (2014). The contribution of universities to innovation, (regional) growth and employment, European Expert Network on Economics of Education (EENEE) Analitical Report No. 18, prepared for the European Commission, January. Analytical Report No, 18, 10.

Velicer, W. F., ve Fava, J. L. (1998). Affects of variable and subject sampling on factor pattern recovery. Psychological methods, 3(2), 231.

Voolaid, K., ve Ehrlich, Ü. (2016, Ekim). Learning university versus entrepreneurial university: The case of Tallinn University of Technology, Estonia. In International Conference on Intellectual Capital and Knowledge Management and Organisational Learning, 259-265.

Vossebeld, J. (2015). How can universities use organizational factors to stimulate entrepreneurship? A quantitative study on entrepreneurial behaviour at the departments of management ve governance and behavioural sciences of the University of Twente, Master's thesis, University of Twente.

Wang, C. L. (2008). Entrepreneurial orientation, learning orientation, and firm performance. Entrepreneurship theory and practice, 32(4), 635-657.

Watch, D. D. (2002). Building type basics for research laboratories (Vol. 5). John Wiley & Sons.

Watson, D., ve Hall, L. (2015). Addressing the elephant in the room: Are universities committed to the third stream agenda. International Journal of Academic Research in Management, 4(2), 48-76.

Webber, R., ve Jones, K. (2011). Re-positioning as a response to government higher education policy development–an Australian case study. Journal of Higher Education Policy and Management, 33(1), 17-26.

Wiklund, J. (1998). Entrepreneurial orientation as predictor of performance and entrepreneurial behavior in small firms. In P.D. Reynolds, W.D. Bygrave, N.M. Carter, S. Manigart, C.M. Mason, G.D. Meyer, ve K.G. Shaver (Eds.), Frontiers of entrepreneurship research (281–296). Wellesley, MA: Babson College.

Wiklund, J. (1999). The sustainability of the entrepreneurial orientation—performance relationship. Entrepreneurship theory and practice, 24(1), 37-48.

Wiklund, J., ve Shepherd, D. (2003). Knowledge-based resources, entrepreneurial orientation, and the performance of small and medium-sized businesses. Strategic management journal, 24(13), 1307-1314.

Wilson, F. R., Pan, W., ve Schumsky, D. A. (2012). Recalculation of the critical values for Lawshe's content validity ratio. Measurement and Evaluation in Counseling and Development, 45, 197–210.

Wissema, J. G. (2009). Towards the third generation university: Managing the university in transition. Edward Elgar Publishing.

Wissema, J. G. (2014). Üçüncü Kuşak Üniversitelere Doğru (2. Baskı), İstanbul: Özyeğin Üniversitesi Yayıncılık.

Wu, F., ve Mao, C. (2020). Business environment and entrepreneurial motivations of urban students. Frontiers in Psychology, 11, 1483.

Yelkikalan, N., Akatay, A., Yıldırım, H. M., Karadeniz, Y., Köse, C., Koncagül, Ö. ve Özer, E. Dünya ve Türkiye Üniversitelerinde Girişimcilik Eğitimi.

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2010(2), 51-59.

Yemini, M., Addi-Raccah, A., ve Katarivas, K. (2015). I have a dream: School principals as entrepreneurs. Educational Management Administration & Leadership, 43(4), 526-540.

Yeşil, S., Doğan, İ. ve Doğan, Ö. (2016). Örgüt kültürünün girişimcilik yönelimi ile örgütsel performans üzerindeki etkisi: Kahramanmaraş ili tekstil sektörü örneği. Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 14(1), 150-172.

Yeşilyurt, S. ve Çapraz, C. (2018). Ölçek geliştirme çalışmalarında kullanılan kapsam geçerliği için bir yol haritası. Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 20(1), 251-264.

Yıldırım, N. (2014). Üniversitelerin Yenilikçilik, Üniversite-Sanayi İş Birliği Ve Bölgesel Kalkınma Yönelimleri Üzerine Bir. Öneri Dergisi, 11(42), 157-174.

Yıldız, B., ve Çakı, N. (2018). Algılanan Örgütsel Desteğin Bağlamsal Performans Üzerindeki Etkisinde Bireysel Şükranın Aracı Rolü. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (32), 69-86.

Yılmaz, D. (2014). Dağıtılmış liderliğin örgütsel güven ile algılanan örgütsel destek ve okul başarısıyla ilişkisi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi: Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Yılmaz, H., ve Görmüş, A. Ş. (2012). Stratejik Girişimciliğin, Algılanan Örgütsel Destek ve Örgütsel Öğrenme Üzerine Etkilerinin Araştırılması: Tekstil Sektöründe Ampirik Bir Çalışma. Journal of Yasar University, 7(26), 4483-4504.

Yokoyama, K. (2006). Entrepreneurialism in Japanese and UK Universities: Governance, Management, Leadership and Funding. Higher Education, 52(3), 523-555.

Yurdugül, H. (2005). Ölçek geliştirme çalışmalarında kapsam geçerliği için kapsam geçerlik indekslerinin kullanılması, XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi. 28–30 Eylül. Denizli.

Yusuf, S., ve Nabeshima, K. (2011). Üniversiteler ekonomik büyümeye nasıl katkıda bulunur. (1-292). The World Bank.

Yüksel, İ. (2006). Örgütsel Destek Algısı Ve Belirleyicilerinin İşten Ayrılma Eğilimi İle İlişkisi, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 35(1), 7-32.

Zehir, C., Can, E. ve Karaboğa, T. (2015). Linking entrepreneurial orientation to firm performance: The Role of differentiation strategy and innovation performance. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 210, 358-367.

Zhang, Y. (2005). The science park phenomenon: development, evolution and typology. International Journal of Entrepreneurship and Innovation Management, 5(1-2), 138-154.

Web Kaynakları

ACEEU. (2016). Standards & Guidelines Entrepreneurial University Accreditation, ACEEU, Amsterdam, https://www.aceeu.org, (16.12.2020).

B-HERT. (2006). Universities' Third Mission: Communities Engagement, B-HERT Position Paper; Business/Higher Education Round Table: Melbourne, Australia. https://www.howardpartners.com.au/assets/b-hert-universities-third-mission.pdf, (17.10.2019).

Blank, S. (2010). What's A Startup? First Principles. https://steveblank.com/2010/01/25/whats-a-startup-first-principles, (25.12.2020).

EC-OECD. (2012). A Guiding Framework for Entrepreneurial Universities. Final version 18 December 2012, https://www.oecd.org/site/cfecpr/EC-OECD%20Entrepreneurial%20Universities%20Framework.pdf, (25.10.2018).

EIT. (2018). EIT at a Glance. European Institute of Innovation ve Technology (EIT), https://eit.europa.eu/eit-community/eit-glance, (28.10.2018)

GEDI. (2020). The Leading Entrepreneurship Development Institute. https://thegedi.org/, (18.11.2020).

GEM. (2020). GEM Mission. https://www.gemconsortium.org, (17.11.2020).

GİSEP. (2015). Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı. http://www.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/Mali%20Tablolar/Gisep_2015-2018_TR.pdf, (13.10.2019).

HEFCE. (2008). Strategic Plan 2006-11, Higher Education Funding Council for England: London, UK. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/231339/0510.pdf, (09.10.2019).

HEInnovate. (2018). A Self-Assessment Tool for Innovation and Entrepreneurship. https://heinnovate.eu/en, (25.10.2018).

HEInnovate Training Manual. (2018), Workshop Training Manual: A Guide to Delivering HEInnovate Workshops, https://heinnovate.eu/sites/default/files/heinnovate_training_manual.pdf, (25.10.2018).

International Association of Science Parks. (2021). How IASP defines our key terms: Definitions. https://www.iasp.ws/our-industry/definitions, (03.01.2021).

İstanbul Üniversitesi. (2016). 2016 Yılı İdare Faaliyet raporu. https://cdn.istanbul.edu.tr/statics/enuygar.istanbul.edu.tr/wp-content/uploads/2017/06/2016-Y%C4%B1l%C4%B1-%C4%B0dare-Faaliyet-Raporu-strateji-2017.pdf, (12.12.2020).

KOSGEB. (2018). Stratejik Plan 2019-2023. https://www.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/Mevzuat/KOSGEB_Stratejik_Plan%C4%B1_(2019-2023).pdf, (13.12.2020).

KOSGEB. (2020). KOSGEB 2020 Yılı Faaliyet Raporu. https://www.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/Mali%20Tablolar/Faaliyet%20Raporlar%C4%B1/KOSGEB_2020_Y%C4%B1l%C4%B1_Faaliyet_Raporu.pdf, (13.12.2020).

NCEE. (2021). https://ncee.org.uk/about-us, (02.11.2018).

OECD. (1998). Fostering Entrepreneurship: The OECD Job Strategy. Paris: OECD. https://www.oecd.org/cfe/leed/fosteringentrepreneurship.htm, (13.10.2019).

OECD. (2012). Journal of the Programme on Institutional Management. Higher Education Management. Special Issue: Education and Skills, 13(2). Paris: OECD Publishing. https://www.oecd.org/education/imhe/37446098.pdf, (13.10.2019).

OECD. (2019). The OECD-Eurostat Entrepreneurship Indicators Programme (EIP): background information. https://www.oecd.org/sdd/business-stats/theentrepreneurshipindicatorsprogrammeeipbackgroundinformation.htm, (13.10.2019).

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2021). Ekim 2018 Teknoloji Geliştirme Bölgeleri İstatistik Raporu ve Sunumu. Ar-Ge Teşvikleri Genel Müdürlüğü Yayınları: Ankara. https://www.sanayi.gov.tr, (02.03.2021).

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2022). Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Raporu. Ar-Ge Teşvikleri Genel Müdürlüğü. https://www.sanayi.gov.tr/istatistikler/istatistiki-bilgiler/mi0203011501, (11.03.2022).

TÜBİTAK. (2011). BTYK 23. Toplantısı - 5.4. Üniversitede Yenilikçiliğin ve Girişimciliğin Tetiklenmesi Amacıyla Politika Araçlarının Geliştirilmesi [2011/104]. https://www.TÜBİTAK.gov.tr/TÜBİTAK_content_files//BTYPD/BTYK/btyk23/2011_104.pdf, (05.09.2018).

TÜBİTAK. (2013). Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi-2013 Hakkında Bilgi Notu. https://www.TÜBİTAK.gov.tr/sites/default/files/gyue_2013_bilgi_notu.pdf, (05.09.2018).

TÜBİTAK. (2014). BTYK 27. Toplantısı - Sonuçlanan Kararlar. https://www.tubitak.gov.tr/sites/default/files/sonuclanan_kararlar.pdf, (08.10.2019).

TÜBİTAK. (2018). Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi Gösterge Seti. https://www.tubitak.gov.tr/sites/default/files/18842/gyue_gosterge_seti_2018.pdf, (03.10.2020).

TÜBİTAK. (2020). 2020 Yılı Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi Gösterge Tanımları ve Kaynakları. https://www.tubitak.gov.tr/tr/kurumsal/politikalar/icerik-gosterge-seti-ve-agirliklandirma, (11.12.2020).

UIIN. (2019), https://www.uiin.org/index/aboutus, (27.08.2019).

Univerlist. (2019). https://univerlist.com, (02.10.2019).

EKLER

EK – 1. ANKET FORMU

Sayın Katılımcı,

Bu araştırma, Manisa Celal Bayar Üniversitesi S.B.E. İşletme Doktora Programı'nda yürütülen "Üniversite Girişimcilik Yönelimini Etkiliyen Faktörlerin Belirlenmesi: Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi'nde Yer Alan Üniversiteler Üzerine Bir Araştırma" isimli doktora tezi kapsamında hazırlanmıştır. Anketin ilk bölümünde kişisel ve kurumsal bilgi formu, ikinci bölümünde "Üniversite Girişimcilik Yönelimi", üçüncü bölümünde "Algılanan Örgütsel Destek", dördüncü bölümünde "Üniversite Girişimcilik Ortamı"nı ölçmek üzere hazırlanmış sorular bulunmaktadır. Anketin yanıtlanması yaklaşık olarak 10 dakika sürmektedir.

Bu anket tamamen gönüllülük esasına dayalıdır ve çalışmadan elde edilecek veriler sadece bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Veri toplama sürecinde size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru olmayacaktır. Yine de katılımınız sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz çalışmadan istediğiniz zamanda ayrılabileceksiniz. Çalışmadan ayrılmanız durumunda sizden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacaktır. Ankette yer alan ifadelere kendi bakış açınızı tam olarak yansıtacak şekilde cevap vermeniz çalışmanın güvenirliği ve sonuçları üzerinde büyük öneme sahip olacaktır. Kıymetli vaktinizi ayırarak katılım sağladığınız için teşekkür ederim.

Ercan EĞİN
Manisa Celal Bayar Üniversitesi
İşletme Doktora Programı Öğrencisi

Danışman: Doç. Dr. Rabia AKTAŞ

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını;

( ) Evet kabul ediyorum **( ) Hayır kabul etmiyorum**

I. BÖLÜM
Kişisel ve Kurumsal Bilgi Formu

1. Cinsiyetiniz	**:**	( ) Erkek	( ) Kadın	
2. Üniversitenizin Adı	**:**	…….….		
3. Akademik Unvanınız	**:**	( ) Prof. Dr.	( ) Doç. Dr.	( ) Dr. Öğr. Üy.
		( ) Ar. Gör.	( ) Öğr. Gör.	( ) Diğer …….....…......
4. Akademik çalışma yaşamındaki toplam görev süreniz	**:**	……Yıl		
5. Akademik Disiplininiz veya Uzmanlık Alanınız	**:**	……..….		

6. Yönetim görevi durumunuz	:	( ) Bulunmuyor ( ) Kurum düzeyi (Rektör/Rektör Yrd-Dekan/Dekan Yrd-Ens Md/Md Yrd-Ar ve Uyg Merkez Md/Md Yrd-Yk O Md/Md Yrd) ( ) Bölüm düzeyi (Bölüm Başkanı/Bölüm Başkan Yrd/ABD Başkanı/ ABD Başkan Yrd) ( ) Diğer …….….....	
7. Girişimcilik faaliyetleriniz* *Birden fazla seçenek işaretlenebilir	:	( ) Bulunmuyor	( ) Üniversite Dışı Danışmanlık Faaliyetleri
		( ) Lisans / Patent Başvurusu	( ) Lisans / Patent Alma
		( ) Teknokent / TEKMER / TTO'da Kurulan / Ortak Olunan Şirket(ler)	( ) Diğer

II. BÖLÜM

Üniversite Girişimcilik Yönelimi Ölçeği Maddeleri

Görev yaptığınız üniversiteyi genel olarak değerlendirdiğinizde; aşağıda belirtilen maddelere katılma düzeyinizi belirtiniz. **Maddeler "1 - Kesinlikle Katılmıyorum" dan –-- "7 - Tamamen Katılıyorum" arasında değişmektedir.**		**Kesinlikle Katılmıyorum**	**Katılmıyorum**	**Kısmen Katılmıyorum**	**Ne Katılıyorum / Ne Katılmıyorum**	**Kısmen Katılıyorum**	**Katılıyorum**	**Tamamen Katılıyorum**
Üniversite Girişimcilik Yönelimi Ölçeği Maddeleri		**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**
1	Lisansüstü öğrencilerimizi sanayi veya toplum yararına önemli sonuçları olan araştırmalar yapmaları için cesaretlendiririz.							
2	Öğrencilerimizi araştırma süreçlerinde pratik uygulamalar aramaları için teşvik ederiz.							
3	Öğretim elemanlarımız uygulamalı araştırma yapma konusuna önem verirler.							
4	Öğretim elemanlarımızdan sanayiye ve topluma önemli katkılarda bulunmaları beklenir.							
5	Şehirdeki/bölgedeki diğer üniversitelerle karşılaştırıldığında, üniversitemiz yeni fırsatları tespit etme konusunda iyidir.							
6	Öğretim elemanlarımızın akademi dışından uzmanlarla iş birliği yapmaları desteklenir.							
7	Öğrenci ve öğretim elemanlarımız araştırma projelerinin sağladığı fırsatlardan yararlanır (burslar, seyahatler, bilimsel toplantılara, kurslara, çalıştaylara sağlanan maddi destekler vb.).							
8	Üniversitemizde, kamu finansmanı dışındaki kaynaklardan önemli miktarda finansman desteği sağlanır.							
9	Diğer kurumlarla yapılan iş birlikleri, üniversitemizin araştırma faaliyetlerini önemli ölçüde geliştirir.							
10	Öğretim elemanlarımız sıklıkla geleneksel üniversite ortamı dışındaki araştırma fırsatlardan yararlanır.							

11	Şehirdeki/bölgedeki diğer üniversitelerle karşılaştırıldığında, öğretim elemanlarımız oldukça etkin ve üretken olarak tanınırlar.							
12	Üniversitemiz, sanayi ve toplum tarafından esnek ve yenilikçi olması ile tanınır.							
13	Mezun öğrencilerimiz genelde firmaların yüksek nitelikli pozisyonlarında yer alırlar.							
14	Üniversitemiz, endüstride büyük bir saygınlığa sahiptir.							
15	Üniversitemizde öğretim elemanlarımızın yürüttüğü araştırma faaliyetlerinde endüstri katılımı teşvik edilir.							
16	Üniversitemizde özel sektör ve kamu kurumları ile ilişkilerin geliştirilmesi gerektiğine inanılır.							
17	Üniversitemizin genel politikaları, alt birimlerin amaç ve hedeflerine ulaşmasında önemli ölçüde katkı sağlar.							
18	Diğer birçok üniversiteyle karşılaştırıldığında, üniversitemizde yeni fikirlere ve yenilikçi yaklaşımlara karşı duyarlılık daha yüksektir.							
19	Üniversitemizin politikaları, her birim seviyesinden geribildirim alınarak "tabandan tepeye" geliştirilmiş politikalar olarak tanımlanabilir.							

III. BÖLÜM

Algılanan Örgütsel Destek Ölçeği Maddeleri

Görev yaptığınız üniversiteyi genel olarak değerlendirdiğinizde; aşağıda belirtilen maddelere katılma düzeyinizi belirtiniz. **Maddeler "1 - Kesinlikle Katılmıyorum" dan –-- "7 - Tamamen Katılıyorum" arasında değişmektedir.**		**Kesinlikle Katılmıyorum**	**Katılmıyorum**	**Kısmen Katılmıyorum**	**Ne Katılıyorum / Ne Katılmıyorum**	**Kısmen Katılıyorum**	**Katılıyorum**	**Tamamen Katılıyorum**
Algılanan Örgütsel Destek Ölçeği Maddeleri		**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**
1	Çalıştığım kurumda, kurumun yararına olabilecek katkılarıma değer verilir.							
2	Çalıştığım kurumda gösterdiğim ekstra çaba takdir edilmez. (Ters Kodlanmış Madde)							
3	Çalıştığım kurumda şikâyetlerim göz ardı edilir. (Ters Kodlanmış Madde)							
4	Çalıştığım kurumda çıkarlarım önemsenir.							
5	İşimi en iyi şekilde yapsam bile, çalıştığım kurumda bu fark edilmez. (Ters Kodlanmış Madde)							
6	Çalıştığım kurum, işteki memnuniyetimi önemser.							
7	Çalıştığım kurumda bana çok az ilgi gösterilir. (Ters Kodlanmış Madde)							
8	Çalıştığım kurum, işteki başarılarımla gurur duyar.							

IV. BÖLÜM

Üniversite Girişimcilik Ortamı Anket Soruları

Görev yaptığınız üniversiteyi genel olarak değerlendirdiğinizde; aşağıda belirtilen maddelere katılma düzeyinizi belirtiniz. **Maddeler "1 - Kesinlikle Katılmıyorum" dan –-- "7 - Tamamen Katılıyorum" arasında değişmektedir.**		**Kesinlikle Katılmıyorum**	**Katılmıyorum**	**Kısmen Katılmıyorum**	**Ne Katılıyorum / Ne Katılmıyorum**	**Kısmen Katılıyorum**	**Katılıyorum**	**Tamamen Katılıyorum**
Üniversite Girişimcilik Ortamı Anket Soruları		**1**	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**
1	Üniversitemizin misyonu girişimci bir vizyon doğrultusunda oluşturulmuştur.							
2	Üniversitemizde personelin eğitim ihtiyaçları, girişimcilik faaliyetlerini destekleyen kariyer hedefleriyle ilişkilendirilir.							
3	Üniversitemizde öğrencilerin girişimcilik bilincini geliştirmek için çeşitli formal öğrenim fırsatları sunulur.							
4	Üniversitemizde, öğrencilerin girişimcilik bilincini geliştirmek için çeşitli informal öğrenme fırsatları sunulur (girişimcilikle ilgi seminer, toplantı, kongre, sempozyum, kariyer günleri vb.).							
5	Üniversitemizde öğrencilerin girişimcilik becerilerini geliştirmek için girişimcilikle ilgili sosyal faaliyetlere katılımları desteklenir.							
6	Üniversitemizdeki girişimcilerin bir start-up kurabilmelerine olanak veren temel koşullar sağlanır (eğitim, çalışma, izin sürelerinde esneklikler vb.).							
7	Üniversitemizde deneyimli girişimciler tarafından mentorluk/ koçluk hizmeti verilmesi sağlanır.							
8	Üniversitemizde girişimcilerin araştırma fonlarından azami ölçüde yararlanabilmesi için gerekli destek verilir.							
9	Üniversitemizde girişimcilerin finansman kaynaklarına erişimi kolaylaştırılır (risk sermayesi, melek finansmanı, mikro finansman vb.).							
10	Üniversitemizde girişimcilerin diğer kuluçka merkezlerine erişimi kolaylaştırılır.							
11	Üniversitemizin girişimcilik faaliyetlerinde dış paydaşlarla bilgi alışverişi ve iş birliğine büyük önem verilir.							
12	Üniversitemizde öğrenci girişimciliğini desteklemek için dış paydaşlar kurumun çalışmalarına dâhil edilir.							
13	Üniversitemizdeki girişimcilerin hareketliliği, girişimcilikle ilgili çeşitli faaliyetler aracılığıyla desteklenir (stajlar, girişimci değişim programları, sanayi doktora programları vb.).							
14	Üniversitemizde girişimcilerin uluslararası hareketliliği açık bir şekilde desteklenir.							
15	Üniversitemizde girişimcilik faaliyetlerine katkıda bulunabilecek uluslararası çalışanları çekmek için uygun ortamlar hazırlanır.							
16	Üniversitemizde öğrencileri uluslararası bağlamda profesyonel performans göstermeye hazırlayacak girişimci bir müfredat uygulanır.							
17	Üniversitemizde uluslararası araştırma ağlarıyla kapsamlı bağlantılar geliştirilir.							
18	Üniversitemizde girişimcilik faaliyetleri ile ilgili içsel başarı ölçütleri düzenli olarak değerlendirilir (start-up/spin-off firma sayıları, patentleşme oranları vb.).							
19	Üniversitemizde girişimcilik faaliyetleri ile ilgili dışsal başarı ölçütleri düzenli olarak değerlendirilir (çevresi tarafından algılanan değer, etki düzeyi vb.).							

EK – 2. GYÜE 2020 GÖSTERGE SETİ, VERİ KAYNAKLARI VE AĞIRLIKLANDIRMA

1. Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Yetkinliği Boyutu (%15)

1.1. Bilimsel Yayın Sayısı (%2,5)

InCites Dergi Etki Değerinde ilk %75'lik Dilime Giren Bilimsel Yayın Sayısı | 2018

Değerlendirmelerde kalite odağının artırılması kapsamında bu göstergede önceki yıllarda toplam yayın sayısı dikkate alınırken bu yıl InCites veri tabanında üniversitelerin dergi etki değerinde ilk %75'lik dilimde yer alan (Q1, Q2 ve Q3) yayınları değerlendirmeye alınmıştır. 1000 yazar üstü yayınlar kapsam dışı tutulmuştur.

Kaynak: InCites

1.2. Atıf Sayısı (%3,5)

InCites Dergi Etki Değerinde ilk %75'lik Dilime Giren ve 2013-2017 Yılları Arasında Yayınlanan Bilimsel Yayınlara Yapılan Atıf | 2018

Değerlendirmelerde kalite odağının artırılması kapsamında bu göstergede önceki yıllarda toplam yayınlara yapılan atıf sayısı dikkate alınırken bu yıl InCites veri tabanında üniversitelerin dergi etki değerinde ilk %75'lik dilimde yer alan (Q1, Q2 ve Q3) yayınlarının aldığı atıflar değerlendirmeye alınmıştır. 2013-2017 yılları arasında dergi etki değerinde ilk %75'lik dilimde yer alan bilimsel yayınlara 2018 yılında yapılan atıflar değerlendirilmektedir. Yayın kapsamında 1000 yazar üstü yayınlar kapsam dışı tutulmuştur.

Kaynak: InCites

1.3. Proje Sayısı (%2)

Ar-Ge ve Yenilik Destek Programlarından Alınan Proje Sayısı | 2019

Kamu tarafından Ar-Ge ve Yenilik Programları kapsamında desteklenen projeler değerlendirmeye alınmaktadır. Tüm kamu kurumu projeleri eşit ağırlıkla değerlendirilmektedir.

Kaynak: Kamu Kurumları Ar-Ge ve Yenilik Destekleri

1.4. Proje Fon Tutarı (%3)

Ar-Ge ve Yenilik Destek Programlarından Alınan Fon Tutarı | 2019

Kamu tarafından Ar-Ge ve Yenilik Programları kapsamında desteklenen projelerden elde edilen fon tutarları değerlendirmeye alınmaktadır. Tüm kamu kurumu projeleri eşit ağırlıkla değerlendirilmektedir.

Kaynak: Kamu Kurumları Ar-Ge ve Yenilik Destekleri

1.5. Ödül Sayısı (%1,5)

Ulusal ve Uluslararası Bilim Ödülü Sayısı | 2017, 2018, 2019

TÜBA Akademi Ödülleri ve Üstün Başarılı Genç Bilim İnsanlarını Ödüllendirme Programı kapsamında verilen ödüller, TÜBİTAK Bilim, Teşvik ve TWAS Teşvik ödülleri ile YÖK Üstün Başarı Ödülü değerlendirmeye alınmaktadır. Tüm ödüller eşit ağırlıkla değerlendirilmektedir.

Kaynak: TÜBA, TÜBİTAK, YÖK

1.6. Doktora Mezun Sayısı (%2,5)

Doktora Mezun Sayısı | 2019

Üniversitelerin ilgili yılda verdiği doktora mezunu sayıları dikkate alınmaktadır.

Kaynak: YÖK

2. Fikri Mülkiyet Havuzu Boyutu (%20)

2.1. Ulusal Patent Belge Sayısı (%5,2)

Ulusal Patent Belge Sayısı | 2017, 2018, 2019

Türk Patent ve Marka Kurumu tarafından tescillenmiş, üniversite ya da öğretim üyelerinin buluş veya başvuru sahibi olduğu patent sayısı dikkate alınmaktadır.

Kaynak: Türk Patent ve Marka Kurumu, YÖK

2.2. Ulusal Faydalı Model Belge Sayısı (%3)

Ulusal Faydalı Model Belge Sayısı | 2017, 2018, 2019

Türk Patent ve Marka Kurumu tarafından tescillenmiş, üniversite ya da öğretim üyelerinin buluş veya başvuru sahibi olduğu faydalı model sayısı değerlendirilmektedir.

Kaynak: Türk Patent ve Marka Kurumu, YÖK

2.3. Uluslararası Patent Başvuru Sayısı (%5)

Açık Erişimli Veri Tabanlarında Yayınlanan Uluslararası Patent Başvuru Sayısı | 2017, 2018, 2019

TÜRKPATENT, EPO, WIPO ve diğer ülkelere yapılan, üniversite ya da öğretim üyelerinin buluş veya başvuru sahibi olduğu uluslararası patent başvuru sayısı dikkate alınmaktadır. Aynı patent ailesi içinde bulunan patent başvuruları tek bir başvuru olarak sayılmaktadır.

*Kaynak: Üniversiteler**

**Üniversitelerden toplanan beyanların açık erişimli veri tabanları üzerinden kontrolleri gerçekleştirilir.*

2.4. Uluslararası Patent Belge Sayısı (%6,8)

Açık Erişimli Veri Tabanlarında Yayınlanan Uluslararası Patent Belge Sayısı | 2017, 2018, 2019

TÜRKPATENT, EPO, WIPO ve diğer ülkelere yapılan, üniversite ya da öğretim üyelerinin buluş veya başvuru sahibi olduğu uluslararası patent belge sayısı dikkate alınmaktadır. Aynı patent ailesi içinde bulunan patent belgeler tek bir belge olarak sayılmaktadır.

*Kaynak: Üniversiteler**

**Üniversitelerden toplanan beyanların açık erişimli veri tabanları üzerinden kontrolleri gerçekleştirilir.*

3. İş Birliği ve Etkileşim Boyutu (%25)

3.1. Sanayi İşbirlikli Proje Sayısı (%5)

Üniversite-Sanayi İş Birliği ile Yapılan Ar-Ge ve Yenilik Projeleri Sayısı | 2019

Kamu tarafından Ar-Ge ve Yenilik Programları kapsamında desteklenen ve sanayi iş birliği içeren (ortaklık, hizmet alımı vb.) projeler değerlendirilmektedir. Tüm kamu kurumu projeleri eşit ağırlıkla değerlendirmeye alınmaktadır. Sanayi kontratlı projeler kapsam dışında tutulmuştur.

Kaynak: Kamu Kurumları Ar-Ge ve Yenilik Destekleri

3.2. Sanayi İşbirlikli Proje Fon Tutarı (%6)

Üniversite-Sanayi İş Birliği ile Yapılan Ar-Ge ve Yenilik Projelerinden Alınan Fon Tutarı | 2019

Kamu tarafından Ar-Ge ve Yenilik Programları kapsamında desteklenen ve sanayi iş birliği içeren (ortaklık, hizmet alımı vb.) projelerden elde edilen fon tutarı değerlendirilmektedir. Tüm kamu kurumu projeleri eşit ağırlıkla değerlendirmeye alınmaktadır. Sanayi kontratlı projeler kapsam dışında tutulmuştur.

Kaynak: Kamu Kurumları Ar-Ge ve Yenilik Destekleri

3.3. Uluslararası İşbirlikli Proje Sayısı (%5)

Uluslararası İş Birliği ile Yapılan Ar-Ge ve Yenilik Projeleri Sayısı | 2019

Kamu kurumları tarafından Ar-Ge ve Yenilik Programları kapsamında desteklenen ve uluslararası iş birliği içeren projeler ile HORIZON 2020 kapsamında desteklenen projeler değerlendirilmektedir. Tüm projeler eşit ağırlıkla değerlendirmeye alınmaktadır.

Kaynak: Kamu Kurumları Ar-Ge ve Yenilik Destekleri

3.4. Uluslararası İşbirlikli Proje Fon Tutarı (%6)

Uluslararası İş Birliği ile Yapılan Ar-Ge ve Yenilik Projelerinden Alınan Fon Tutarı | 2019

Kamu kurumları tarafından Ar-Ge ve Yenilik Programları kapsamında desteklenen ve uluslararası iş birliği içeren projeler ile HORIZON 2020 kapsamında desteklenen projelerden elde edilen fon tutarı değerlendirilmektedir. Tüm projeler eşit ağırlıkla değerlendirmeye alınmaktadır.

Kaynak: Kamu Kurumları Ar-Ge ve Yenilik Destekleri

3.5. Dolaşım Sayısı (%1,44)

Dolaşımdaki Öğretim Üyesi / Öğrenci Sayısı | 2019

Dolaşım programları kapsamında veri yılında en az 30 gün dolaşımda olan öğretim üyesi / öğrenci sayısı dikkate alınmaktadır.

Kaynak: TÜBİTAK, Ulusal Ajans, YÖK

3.6. TÜBİTAK Sanayi Doktora Programı Öğrenci Sayısı * (%1,56)

TÜBİTAK 2244 - Sanayi Doktora Programına Kayıtlı Öğrenci Sayısı | 2019

Üniversitelerin TÜBİTAK 2244 - Sanayi Doktora Programı kapsamında desteklenen kayıtlı öğrenci sayıları değerlendirmeye alınmaktadır.

Kaynak: TÜBİTAK

**Sanayi Doktora Programına Kayıtlı Öğrenci Sayısı göstergesi, ilgili programın 2018 yılında açılması ve program kapsamında desteklenen projelerde ilgili yılda doktora öğrenci kaydı bulunmaması nedeniyle 2019 yılı endeks çalışmasının gösterge setine dâhil edilmemiştir.*

4. Ekonomik Katkı ve Ticarileşme Boyutu (%40)

4.1. Akademisyen Firma Sayısı (%6)

Akademisyenlerin Sahip ya da Ortak Olduğu Teknopark / TEKMER / Kuluçka Merkezindeki Faal Firma Sayısı | 2019

Öğretim üyelerinin sahip ya da ortak olduğu, Teknoparklarda / TEKMERlerde / Kuluçka Merkezlerinde bulunan veya TÜBİTAK 1512 Teknogirişim Sermayesi Desteği Programı (BiGG) ile kurulan firmalar içerisinden ilgili yılda net satış geliri 200.000 TL'nin üzerinde olan firmalar kapsanmaktadır. Net satış geliri bilgileri Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından sağlanmaktadır.

Kaynak: Üniversiteler, Teknoparklar*, KOSGEB ve Hazine ve Maliye Bakanlığı*

**Üniversiteler ve teknoparklardan toplanan beyanlar için Ticaret Sicil Gazetesi aracılığıyla ortaklık/sahiplik kontrolü, YÖK aracılığı ile üniversite ilişki kontrolü ve Hazine ve Maliye Bakanlığı aracılığı ile net satış geliri kontrolü gerçekleştirilir.*

4.2. Öğrenci/Mezun Firma Sayısı (%8)

Üniversite Öğrencilerinin ya da Son Beş Yıl İçinde Mezun Olan Kişilerin Sahip ya da Ortak Olduğu Teknopark/ TEKMER / Kuluçka Merkezindeki Faal Firma Sayısı | 2019

Üniversite öğrencilerinin ya da son 5 yıl içerisinde mezun olmuş kişilerin sahip ya da ortak olduğu, Teknoparklarda / TEKMER'lerde / Kuluçka Merkezlerinde bulunan veya TÜBİTAK 1512 Teknogirişim Sermayesi Desteği Programı (BiGG) ile kurulan firmalar içerisinden ilgili yılda net satış geliri 200.000 TL'nin üzerinde olan firmalar kapsanmaktadır. Net satış geliri bilgileri Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından sağlanmaktadır.

Kaynak: Üniversiteler, Teknoparklar*, KOSGEB ve Hazine ve Maliye Bakanlığı*

**Üniversiteler ve teknoparklardan toplanan beyanlar için Ticaret Sicil Gazetesi aracılığıyla ortaklık/sahiplik kontrolü, YÖK aracılığı ile üniversite ilişki kontrolü ve Hazine ve Maliye Bakanlığı aracılığı ile net satış geliri kontrolü gerçekleştirilir.*

4.3. Akademisyen Firmalarının Net Satış Geliri (%8)

Akademisyen Firmalarının Net Satış Geliri | 2019

Öğretim üyelerinin sahip ya da ortak olduğu, Teknoparklarda / TEKMER'lerde / Kuluçka Merkezlerinde bulunan veya TÜBİTAK 1512 Teknogirişim Sermayesi Desteği Programı (BiGG) ile kurulan firmalar içerisinden net satış geliri 200.000 TL'nin üzerinde olan firmaların yılsonu net satış gelirleri değerlendirmeye alınmaktadır. Net satış geliri bilgileri Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından sağlanmaktadır.

Kaynak: Üniversiteler, Teknoparklar*, KOSGEB ve Hazine ve Maliye Bakanlığı*

**Üniversiteler ve teknoparklardan toplanan beyanlar için Ticaret Sicil Gazetesi aracılığıyla ortaklık/sahiplik kontrolü, YÖK aracılığı ile üniversite ilişki kontrolü ve Hazine ve Maliye Bakanlığı aracılığı ile net satış geliri kontrolü gerçekleştirilir.*

4.4. Öğrenci/Mezun Firmalarının Net Satış Geliri (%11)

Üniversite Öğrencilerinin ya da Son Beş Yıl İçinde Mezun Olan Kişilerin Firmalarının Net Satış Geliri | 2019

Üniversite öğrencilerinin ya da son 5 yıl içerisinde mezun olmuş kişilerin sahip ya da ortak olduğu, Teknoparklarda / TEKMER'lerde / Kuluçka Merkezlerinde bulunan veya TÜBİTAK 1512 Teknogirişim Sermayesi Desteği Programı (BiGG) ile kurulan firmalar içerisinden net satış geliri 200.000 TL'nin üzerinde olan firmaların yılsonu net satış gelirleri değerlendirmeye alınmaktadır. Net satış geliri bilgileri Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından sağlanmaktadır.

Kaynak: Üniversiteler, Teknoparklar*, KOSGEB ve Hazine ve Maliye Bakanlığı*

**Üniversiteler ve teknoparklardan toplanan beyanlar için Ticaret Sicil Gazetesi aracılığıyla ortaklık/sahiplik kontrolü, YÖK aracılığı ile üniversite ilişki kontrolü ve Hazine ve Maliye Bakanlığı aracılığı ile net satış geliri kontrolü gerçekleştirilir.*

4.5. Lisanslanan Patent ve Faydalı Model Sayısı (%4)

Lisanslanan Patent ve Faydalı Model Sayısı | 2017, 2018, 2019

Lisanslama işlemi Türkpatent siciline kaydettirilmiş üniversite ya da öğretim üyelerinin buluş veya başvuru sahibi olduğu patent, faydalı model ve tasarım sayısı değerlendirilmeye alınmaktadır.

Kaynak: Türk Patent ve Marka Kurumu

4.6. BiGG Firma Sayısı (%3)

TÜBİTAK 1512 Teknogirişim Sermayesi Desteği Programı (BiGG) ile kurulan firma sayısı | 2019

Üniversitelerin TÜBİTAK 1512 - Teknogirişim Sermayesi Desteği Programı (BiGG) kapsamında desteklenen proje sayısı değerlendirmeye alınmaktadır.

Kaynak: TÜBİTAK (2021)